

# ตระกูลแม่โจ้จังหวัดสมุทร วิถีและมรดก



282843

ภารดี มหาจันทร์  
นันท์ชญา มหาจันทร์

เริ่มบริการ  
31 ส.ค. 2554

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา  
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง

ภารดี มหาจันทร์

นันท์ชญา มหาจันทร์

16 ก.พ. 2554

282843

๗๕๐๗๒๑๑๔

สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โดยการสนับสนุนของกองแผนงาน

มหาวิทยาลัยบูรพา



## คำนำ

ในโอกาสที่มหาวิทยาลัยบูรพา โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี และคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ได้ดำเนินการก่อสร้างศูนย์จีนศึกษา และสถาบันขงจื้อขึ้นในมหาวิทยาลัยบูรพา ทางมหาวิทยาลัยจึงมอบหมายให้คณะของเราดำเนินการวิจัยเรื่อง “ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง” เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับคนจีน และคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งคาดว่าจะเป็กลุ่มบุคคลที่มีส่วนอย่างสำคัญในการขับเคลื่อน และพัฒนาจังหวัดชลบุรี ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองมาตั้งแต่ก่อนยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกจนถึงปัจจุบัน

คณะผู้วิจัยได้พยายามที่จะทำงานให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องเวลา และบุคลากร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นงานชิ้นแรก ที่ช่วยสร้างจินตภาพเชื่อมโยงวิถีและพลังของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี กับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองของชลบุรี และสังคมไทยโดยรวมได้อย่างชัดเจน และช่วยจุดประกายความสนใจให้นักวิชาการ และนักวิจัยท่านอื่น ๆ ได้ศึกษาต่อยอด หรือลงลึกในด้านที่แต่ละท่านสนใจหรือถนัด เพื่อยังประโยชน์ที่กว้างขวางแก่วงวิชาการต่อไป

ภารดี มหาขันธ์

นันท์ชญา มหาขันธ์

**ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง**

รองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ชญา มหาขันธ์



## บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง” เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของคนจีนอพยพและคนเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี สถานภาพ บทบาท การผสมกลมกลืน กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และภูมิปัญญาในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ การขยายฐานทางเศรษฐกิจ และวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้น รวบรวม และจัดกระทำกับข้อมูล

ผลการศึกษาศึกษานอกจากจะได้องค์ความรู้เกี่ยวกับคนจีนและตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรีตามวัตถุประสงค์ข้างต้นแล้ว ยังได้จินตภาพที่แสดงความเชื่อมโยง ระหว่างวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี กับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองท้องถิ่นชลบุรี และสังคมไทยโดยรวม ตลอดจนชื่อแซ่และตระกูลแซ่ที่มีอยู่ในจังหวัดชลบุรีจำนวน 55 แซ่ 237 นามสกุล อีกด้วย

**ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง**

รองศาสตราจารย์ ภาวดี มหาพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทิชาญา มหาพันธ์



## ABSTRACT

This research entitled “Chinese surnames in Chon Buri province: Way of Life and Strength” was aimed to study historical development of Chinese migrants and Chinese-born Thai in Chon Buri province in terms of their status, role, integration with Thai society, belief, religion, tradition, and economic ability, wisdom and vision to earn their economic status. Historical method was employed to investigate, to collect and to process the data.

It was found that there were originally 55 Chinese surnames which were, from this study, derived to 237 Thai surnames. Apart from this knowledge, the result of this research also illustrated integration of culture and wisdom of the people of those families with economic, social developments and local politics of Chon Buri province and overall Thai society.

**ตระกูลแซ่ใตจรงพรัดษนบุรี: วิถีและมั่ง**

รองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ชญา มหาขันธ์



## สารบัญ

| เรื่อง   | หน้า |
|--|------|
| บทนำ   |      |
| ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง                                    | 1    |
| 1. หลักการและเหตุผล  | 1    |
| 2. วัตถุประสงค์  | 5    |
| 3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ   | 5    |
| 4. ระเบียบวิธีวิจัย  | 5    |
| 5. ขอบเขตของการวิจัย   | 6    |
| บทที่ 1  |      |
| การตั้งถิ่นฐานของคนจีนในประเทศไทย  | 7    |
| 1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของคนจีน          | 7    |
| 1.1 ปัจจัยทางด้านประเทศจีน   | 7    |
| 1.2 ปัจจัยภายในประเทศ  | 8    |
| 2. การเข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งถิ่นฐานในราชอาณาจักรไทย                   |      |
| ก่อนยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก                                       | 10   |
| 2.1 สมัยสุโขทัย  | 10   |
| 2.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา  | 10   |
| 2.3 สมัยกรุงธนบุรี   | 15   |
| 2.4 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น   | 16   |
| 3. การเข้ามาติดต่อค้าขาย และตั้งถิ่นฐานในราชอาณาจักรไทย สมัยรัตนโกสินทร์ |      |
| ยุคปรับปรุงประเทศ-ปัจจุบัน   | 18   |
| 4. การตั้งถิ่นฐานในจังหวัดชลบุรี   | 21   |
| 5. จำนวนชาวจีนอพยพ และชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย                       | 24   |
| บทที่ 2  |      |
| สถานภาพและบทบาทของคนจีนและการผสมกลมกลืนเข้าเป็น                          |      |
| ส่วนหนึ่งของสังคมไทย   | 31   |
| 1. สถานภาพทั่วไป และลักษณะทางสังคมไทย                                    | 31   |
| 1.1 ระบบศักดินา: ความหมาย และความเข้ามา                                  | 31   |

ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง

รองศาสตราจารย์ภารดี มหาจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เนนัทธญา มหาจันทร์



| เรื่อง  | หน้า |
|---|------|
| 1.2 ชนชั้นในสังคมศักดินา                                      | 31   |
| 1.3 สถานภาพและบทบาทของชนชั้นในสังคมศักดินาของไทย              | 32   |
| 2. สถานภาพของคนจีนและคนเชื้อสายจีนในสังคมไทย                  | 36   |
| 3. บทบาทของคนจีนและคนเชื้อสายจีนในประเทศไทย                   | 39   |
| 3.1 บทบาททางการค้าในระบบผูกขาด                                | 40   |
| 3.2 บทบาทในธุรกิจค้าข้าว                                      | 41   |
| 3.3 บทบาทในการจัดเก็บภาษีอากร (เจ้าภาษีนายอากร)               | 43   |
| 3.4 บทบาทในธุรกิจการขนส่งทางเรือ และการค้าภายในประเทศ         | 48   |
| 3.5 บทบาทในการดำเนินธุรกิจเหมืองแร่ดีบุก                      | 49   |
| 3.6 บทบาททางธุรกิจการช่างและการก่อสร้าง                       | 50   |
| 4. การผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย                  | 51   |
| 4.1 การผสมกลมกลืน โดยการแต่งงาน                               | 51   |
| 4.2 การผสมกลมกลืนด้านศาสนาและความเชื่อ                        | 52   |
| 4.3 การผสมกลมกลืนโดยใช้ภาษา                                   | 53   |
| 4.4 การผสมกลมกลืนด้วยระบบราชการ                               | 55   |
| บทที่ 3 ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี | 57   |
| 1. ความเชื่อ  | 58   |
| 1.1 ความหมาย  | 58   |
| 1.2 ความสำคัญ   | 58   |
| 1.3 วิวัฒนาการของความเชื่อ                                    | 59   |
| 1.4 ประเภทของความเชื่อ  | 60   |
| 2. ศาสนา  | 61   |
| 2.1 ความหมายของศาสนา  | 61   |
| 2.2 องค์ประกอบของศาสนา  | 62   |
| 2.3 ศาสนาและความเชื่อของคนจีน และตระกูลแซ่ในชลบุรี            | 62   |



เรื่อง

หน้า

|  |     |
|--|-----|
| 3. ประเพณี   | 70  |
| 3.1 ประเพณีในรอบปี   | 71  |
| 3.1.1 ประเพณีวันตรุษจีน (เทศกาลตรุษจีน)                    | 71  |
| 3.1.2 เทศกาลหยวนเซียว (เจียง่วย, ชิวโหวง)                  | 75  |
| 3.1.3 เทศกาลซิงหมิง (เซ็งเม้ง)                             | 76  |
| 3.1.4 เทศกาลตวนคู่เจี้ย (สารทขนมจ้าง)                      | 79  |
| 3.1.5 เทศกาลจงหยวน (สารทจีน)                               | 80  |
| 3.1.6 เทศกาลจงจิวเจี้ย (เทศกาลไหว้พระจันทร์)               | 83  |
| 3.1.7 เทศกาลตงเจี้ยหรือตงโจ้ย (ปลายเดือน 11)               | 85  |
| 3.1.8 เทศกาลไหว้เดือน 12 (ครั้งที่ 8 ในรอบปี)ส่งท้ายปีเก่า | 86  |
| 3.2 ประเพณีชีวิต   | 87  |
| 3.2.1 ประเพณีการเกิด                                       | 87  |
| 3.2.2 ประเพณีการเปลี่ยนวัย                                 | 91  |
| 3.2.3 ประเพณีการแต่งงาน                                    | 92  |
| 3.2.4 ธรรมเนียมการจัดงานแซยิด (ฉลอง 5 รอบ)                 | 95  |
| 3.2.5 ประเพณีกึ่งเต็ก (งานศพ)                              | 97  |
| 3.3 ประเพณีอื่น ๆ  | 100 |
| ประเพณีการเก็บศพ(อัฐิ)ไว้ญาติ (ล้างป่าช้า)                 | 100 |
| บทที่ 4 ภูมิปัญญาจีน และตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี           | 105 |
| 1. ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต                                 | 106 |
| 1.1 ภูมิปัญญาด้านอาหาร                                     | 106 |
| 1.2 ภูมิปัญญาด้านเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม                   | 109 |
| 1.3 ภูมิปัญญาด้านการรักษาสุขภาพ                            | 114 |
| 1.4 ภูมิปัญญาด้านการสร้างที่อยู่อาศัย                      | 117 |
| 2. ภูมิปัญญาในการสร้างฐานะ และขยายฐานะทางเศรษฐกิจ          | 123 |

ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและมรดก

รองศาสตราจารย์ภารดี มหาจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิชา มหาจันทร์



| เรื่อง  | หน้า |
|---|------|
| 2.1 ภูมิปัญญาด้านธุรกิจ การค้า การเงิน การธนาคาร การปกครองท้องถิ่น                            | 126  |
| 2.1.1 ตระกูลสืบสวน: ธนาคาร การค้า การปกครองท้องถิ่น   | 126  |
| 2.1.2 ตระกูลสิงคาลวณิช: การค้า การธนาคาร การปกครองท้องถิ่น                                    | 129  |
| 2.1.3 ตระกูลอุณาภูล: ธุรกิจ (โรงสี โรงน้ำแข็ง โรงแรม) รัฐบาล<br>ส่งเสริมการศึกษา การสาธารณสุข | 132  |
| 2.2 ภูมิปัญญาด้านการประกอบอุตสาหกรรม  | 141  |
| 2.2.1 ตระกูลพงษ์ไพโรจน์: อุตสาหกรรมน้ำปลา “ทิพรส”   | 141  |
| 2.2.2 ตระกูลลิขิตกิจงานนท์: อุตสาหกรรมเม็ดสาคูจากแป้งมันสำปะหลัง                              | 153  |
| 2.2.3 ตระกูลเจริญบุญวิวัฒน์: อุตสาหกรรมมันเม็ด มันเส้น<br>ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และการศึกษา   | 164  |
| 2.3 อุตสาหกรรมน้ำตาล(อ้อย)ทราย  | 174  |
| 2.3.1 อ้อย  | 174  |
| 2.3.2 กระบวนการผลิตน้ำตาลทราย   | 179  |
| 2.3.3 นโยบายด้านการผลิตน้ำตาลของรัฐบาล  | 188  |
| 2.3.4 การขยายตัวของอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายภายหลัง<br>สงครามโลกครั้งที่ 2                         | 189  |
| 2.3.5 ตระกูลแซ่ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับไร้อ้อย อุตสาหกรรมน้ำ<br>ตาลทราย และ โรงเลื่อย         | 190  |
| 2.4 อุตสาหกรรมอื่น ๆ งานช่างและงานบริการ  | 191  |
| บทที่ 5 บทสรุป  | 192  |
| บรรณานุกรม  | 218  |
| บุคลากรกรม  | 228  |
| ภาคผนวก   |      |
| ภาคผนวก ก. แซ่และตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี   | 230  |
| ภาคผนวก ข. สายสกุลของตระกูลแซ่ชลบุรี  | 260  |



## บทนำ

### 1. หลักการและเหตุผล

คนจีนและคนเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มคนที่ทรงพลัง และมีอิทธิพลต่อประเทศไทย ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองมาแต่อดีต

ยอร์ช วิลเลียม สกินเนอร์ (George William Skinner) ศาสตราจารย์ด้านมานุษยวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย ไว้ในหนังสือ Chinese Society in Thailand : Analytical History และหนังสือชื่อ Leadership and Power in Chinese Community of Thailand ว่า ประเทศจีนกับประเทศไทย มีการติดต่อค้าขายกันมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยสมัยนั้น จนกระทั่งถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นสมัยที่มีการติดต่อค้าขายกับประเทศจีนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะได้รับความอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์และขุนนางไทย ซึ่งมีความนิยมสินค้าจากประเทศจีน ในสมัยดังกล่าวพ่อค้าจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทั้งทางภาคใต้ ภาคกลาง แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำท่าจีน และหัวเมืองชายทะเล ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ทรงตั้งกรมพระคลังสินค้าขึ้น เพื่อเป็นหน่วยกลางในการติดต่อค้าขายและจัดเรือสำเภาหลวงไปค้าขายกับประเทศแถบตะวันออก ในการนี้ทางการไทยได้จ้างชาวจีนเป็นพนักงานในกรมพระคลังสินค้าของไทยเป็นจำนวนมาก วันวลิต (Van Vliet) บันทึกไว้ในพงศาวดารฉบับวันวลิตว่า หลังจากที่ทางการไทยได้จัดตั้งพระคลังสินค้า (The Royal State Trading) ขึ้นในปี พ.ศ. 2173 (ค.ศ. 1630) ทางการไทยต้องพึ่งพาอาศัยชาวจีนเป็นเจ้าของพนักงานในแทบทุกระดับงาน นับตั้งแต่พิธีการทางการทูต ผู้ทำบัญชีรับส่งสินค้า ลูกเรือ (ในเรือสำเภาหลวง) (กฎหมายตราสามดวงเล่ม 1. 2505 : หน้า 235)

ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2213) ชาวจีนคนหนึ่ง ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระศรีพิพัฒน์ ตำแหน่งหัวหน้าจัดการค้าขายทางทะเล ชาวจีนมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้กิจการค้าขายของไทยเจริญรุ่งเรือง จนเป็นที่ยอมรับกันในสมัยนั้นว่า กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก (พลกุล อังกินันท์. 2515 : หน้า 9-10)

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนที่เข้ามาพำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยกับชาวไทยเป็นไปด้วยดี ชาวจีนมิได้ถูกกีดกันขัดขวางเหมือนที่เข้าไปพำนักอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ๆ นอกจากนั้นชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยามีได้นำภรรยาจากเมืองจีนด้วย จึงมักจะได้สตรีไทยเป็นภรรยา บุตรที่เกิดมาเรียกกันว่า “ลูกจีน” ลูกจีนในราชอาณาจักรอยุธยามีจำนวนมาก



จีน จนมีการคาดคะเนกันว่าในต้นพุทธศตวรรษที่ 21 จำนวนชาวจีนในกรุงศรีอยุธยามีประมาณหนึ่งในสี่ของพลเมืองทั้งหมด

ศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ เขียนถึงคนจีนในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาไว้ในหนังสือ การเมืองไทยในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า ชาวจีนในเมืองไทยตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยามีจำนวนมาก และตั้งบ้านเรือนอยู่หลายแห่ง บริเวณที่เป็นชุมชนหนาแน่นมากอยู่บริเวณตั้งแต่หลังวัดจีนถึงสามม้า ในไก่อ่ และประตูจีนแห่งหนึ่ง ปากคลองข้าวสารแห่งหนึ่ง ถนนตาลแห่งหนึ่ง บ้านดินแห่งหนึ่ง และเกาะพระแห่งหนึ่ง จีนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นจีนสกเกี้ยน ในส่วนที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หลักฐานชั้นต้นหลายชิ้นกล่าวว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชบิดาเป็นจีน (จีนแต่จิว) พระองค์ใช้แซ่เจ็ง หรือแซ่เต้ ในสำเนียงแต่จิว ในการติดต่อกับทางการจีน ความมีเชื้อสายจีนของพระองค์ เป็นที่รู้จักกันอย่างเปิดเผย ทั้งในหมู่คนไทยและชาวต่างชาติ (ชาวตะวันตก) ที่เข้ามาติดต่อกับประเทศไทย ในสมัยกรุงธนบุรี (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2542 : หน้า 125-129)

ตลอดระยะเวลา 15 ปี ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ชาวจีนได้เข้ามาพักอาศัยในประเทศไทย ได้รับความไว้วางใจจากทางการไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชาวจีนที่พูดภาษาแต้จิ๋ว ได้รับความเอาใจใส่จากทางการไทยเป็นพิเศษ จนมีผู้กล่าวว่าพวกจีนแต้จิ๋วมีฐานะเป็นเสมือน “เงินหลวง” (พลกุล อังกินันท์, 2515 : หน้า 13)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เงินรายได้ส่วนใหญ่ของทางการไทย ซึ่งนำไปใช้ในกิจการต่าง ๆ ของประเทศได้มาจากการแต่งสำเภากลางไปค้าขายยังต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศจีน และประเทศใกล้เคียง ซึ่งกิจการค้าสำเภานี้ชาวจีน และลูกหลานจีนเป็นกำลังสำคัญในกิจการ จึงมีผู้กล่าวว่าเงินเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับรายได้หลักของทางการไทย

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้การแต่งสำเภากลางไปค้าขายยังประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศจีนจะน้อยลง เพราะได้เกิดรูปแบบการหารายได้เข้ารัฐที่มีมูลค่าแน่นอนกว่าการค้าสำเภากลาง คือ การจัดเก็บ “ภาษี” ใหม่ ซึ่งการดำเนินการด้านภาษีอากรของทางการไทยในสมัยนั้นใช้วิธีการประมูลผูกขาดการจัดเก็บ ชาวจีนจึงเข้ามามีบทบาทในการประมูลเป็นเจ้าของภาษีอากรขึ้นอีกบทบาทหนึ่ง (วงเดือน นาราสะจัจ, 2518 : หน้า 111) นอกจากชาวจีนในเมืองไทยจะมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังทวีจำนวนมากขึ้นอย่างมากอีกด้วย ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะคติศัพท์เรื่องการไม่กีดกันชาวจีนของทางการไทย และชาวไทย



การทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้ากับนานาอารยประเทศที่รู้จักกันในนามสนธิสัญญาชุดเบาริงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจการค้าของไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างมาก คนจีนในประเทศไทยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ซึ่งเรียกกันในสมัยนั้นว่า “เจ้าเก้” จึงออกทุนนำเข้าแรงงานคนจีน และหางานให้ทำ มีการแข่งขันแย่งชิงกัน และตั้งเป็นสมาคมลับ (ฮั้งฮี้) ขึ้นหลายก๊กในหลายท้องที่ ในส่วนที่เกี่ยวกับภาคตะวันออกก็มีฮั้งฮี้ที่ฉะเชิงเทรา และจันทบุรี (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล.2534; หน้า 23-26)

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การปกครองคนจีนเริ่มมีความลำบากขึ้น เพราะการรวมกลุ่มเป็นสมาคมลับ (ฮั้งฮี้) และการที่คนจีนสมัครเป็นคนในบังคับของชาติตะวันตก เรียกกันในสมัยนั้นว่า “ในร่มธง” หรือ “สัปเชก” กลุ่มคนจีนทั้ง 2 จำพวกมักจะก่อเหตุร้าย ฝ่าฝืนกฎหมายของบ้านเมืองทำให้เกิดความบาดหมางระหว่างทางการไทยกับชาวจีนขึ้น แต่ทางการไทยก็มองเห็นความจำเป็นในการที่จะต้องออมชอม และร่วมมือกับชาวจีน ดังจะพิจารณาได้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงพยาบาลจีนเทียนฮั่วอู้อี้ เมื่อวันที่ 24 กันยายน ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) มีความตอนหนึ่งว่า

“... พวกจีนทั้งหลาย อันได้เข้ามาอยู่ในกรุงสยามนี้ ไซ้แต่ว่าตัวเราอยู่ในเวลาปัจจุบันนี้ พระเจ้าแผ่นดินอันเป็นบรรพบุรุษของเราแต่ในปางก่อน ล่วงลับมาช้านาน ย่อมแลเห็นเป็นอย่างเดียวกันอันยืนยิบมาว่า พวกจีนทั้งหลายที่เข้ามาอยู่ในสยามนี้ ย่อมมาทำการให้เป็นความเจริญแก่แผ่นดินของเราเป็นอันมาก เพราะเหตุฉะนั้น พวกจีนจึงได้รับความปกครองทะนุบำรุงด้วยความเอื้อเพื่อเสมอเหมือนอย่างคนไทย ความสนิทสนมในระหว่างพวกจีนกับราษฎรของเรา ย่อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิได้ถือว่าเป็นคนมาแต่ต่างประเทศ...”

สกินเนอร์ กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงของระบบเศรษฐกิจไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2353-2453 (ค.ศ. 1810 – 1910 ) นั้น ชาวจีนได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วยอย่างมาก ทั้งทางตรงและทางอ้อม การพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไทยนั้นมีชาวจีนเข้ามามีบทบาทประกอบด้วย

ชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นจีนฮกเกี้ยน และจีนกวางตุ้ง ส่วนจีนแต้จิ๋ว จีนไหหลำ และจีนแคะเข้ามาภายหลัง จีนแต้จิ๋วเริ่มอพยพเข้ามามากและมีบทบาทหลากหลายขึ้น ตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นต้นมา จน



ในที่สุดเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่่าเงินชกเกี้ยน และเงินกววงดั่งที่เข้ามาอยู่ก่อน ต่อมาในยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก จีนแต่้จั่วเข้ามาเป็นจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วประเทศ (มิได้กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมทั้งภาคใต้เหมือนเดิม) และอาชีพที่ทำก็หลากหลาย และลงลึกไปถึงรากหญ้าของสังคมไทย วิถีและพลังของคนจีน และลูกหลานจีนในสังคมไทย จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจ และศึกษาอย่างจริงจังเป็นระบบในทุกพื้นที่

จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ที่มีคนจีนและคนเชื้อสายจีน (ลูกหลานจีน) เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุด อาจจะมากกว่าคนไทยแท้เสียอีก การที่ชลบุรีมีคนจีน และคนเชื้อสายจีนเข้ามาพำนักอาศัย และประกอบสัมมาชีพเป็นจำนวนมาก อาจจะเนื่องมาจากชลบุรีเคยเป็นเมืองท่า และที่จอดพักเรือสินค้าจากต่างประเทศมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่นี้จึงเป็นที่รู้จัก และสนใจของคนจีนซึ่งเดินทางมาทางเรือ หรือประกอบอาชีพเกี่ยวกับเรือสินค้า ประกอบกับที่ตั้งภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ และบรรยากาศทางสังคม และการเมืองเหมาะสม ไม่มีอุปสรรคที่จะพำนักอาศัย ประกอบสัมมาชีพ คนจีนเข้ามาพำนักอาศัยรุ่นแรก ๆ อาจจะประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างรับจ้าง (บริการ) หรือค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ กับคนที่มาค้าเรือสินค้า ทำประมง เพาะปลูก รับจ้างขับเรือบรรทุกสินค้าระหว่างเมืองชายทะเลภาคตะวันออก และระหว่างเมืองในภูมิภาค กับกรุงเทพฯ และปริมณฑล ต่อมาจึงมีการทำอุตสาหกรรมการเกษตร ทำน้ำตาลทราย โรงสีข้าว ทำแป้งมัน ต้มกลั่นสุรา ตั้งร้านค้าขาย ฯลฯ

การที่จังหวัดชลบุรีมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วจากเดิมเป็นเพียงเมืองจัตวา (ในสมัยกรุงศรีอยุธยา) จนกลายเป็นเมืองหลักของภาคตะวันออกในปัจจุบันคนจีน และคนเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี น่าจะมีส่วน (มีบทบาท) อย่างสำคัญ เพราะคุณสมบัติเด่นของคนจีน และคนเชื้อสายจีน คือ ความขยัน อดทน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง

เรื่องราวของคนจีนและคนเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ยังไม่ได้รับการศึกษา รวบรวม จัดระบบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับวิถีและพลังของคนไทยเชื้อสายจีน และบรรพบุรุษจากประเทศจีนของเขา ในโอกาสที่มหาวิทยาลัยบูรพา โดยการสนับสนุนของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี จะจัดตั้งศูนย์จีนศึกษาขึ้นที่มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยจึงมอบหมายให้คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจ และผูกพันตลอดจนเพื่อการอนุรักษ์ การพัฒนาวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของบรรพชนไว้เป็นฐานข้อมูล และองค์ความรู้พื้นฐานที่นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจจะได้ศึกษาให้ลึกซึ้ง และกว้างขวางต่อไป



## 2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 ศึกษาการเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการ ของคนจีนอพยพในประเทศไทย
- 2.2 ศึกษาสถานภาพ บทบาท และการผสมกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย
- 2.3 ศึกษาความเชื่อ ศาสนา และประเพณีของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี
- 2.4 สังเคราะห์ พลังของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี ในการสร้างสรรค์ขับเคลื่อน และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ทั้งระดับท้องถิ่นชลบุรี และระดับชาติ

## 3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เหตุปัจจัยและยุคสมัยของการเข้ามาของคนจีนในประเทศไทย และในจังหวัดชลบุรี
- 3.2 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสถานภาพ บทบาท และการผสมกลมกลืนกลายเป็นไทยของคนจีนและคนเชื้อสายจีน
- 3.3 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี อันเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์ ขับเคลื่อน และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการเมืองการปกครองไทยและในจังหวัดชลบุรี
- 3.4 ได้ฐานข้อมูลที่จะใช้เป็นพื้นฐานของการศึกษาให้กว้างขวาง หรือลงลึกต่อไปในอนาคต
- 3.5 ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกร่วม ภูมิธรรมและวิสัยทัศน์ ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นชลบุรี

## 4. ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ในการค้นคว้าหารากฐานข้อเท็จจริง เพื่อนำมาถ้อยแถลงจัดระบบ ตีความ สังเคราะห์ เชื่อมโยง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ต้องการ แล้วนำเสนอรายงานการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) สรุปเป็นขั้นตอนการดำเนินการดังนี้



1. กำหนดหัวข้องานวิจัย
2. สำรวจ รวบรวม และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ลงพื้นที่สำรวจพื้นที่และชุมชน
4. กำหนดกรอบความคิด วัตถุประสงค์ ขอบข่าย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
5. วางโครงสร้างเชิง
6. สืบค้น รวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลลายลักษณ์ และมิใช่ลายลักษณ์ ทั้งข้อมูลขั้นต้น และข้อมูลขั้นรอง
7. อ่านหลักฐานจำพวกลายลักษณ์ สัมภาษณ์ตรวจสอบถ่วงน้ำหนักข้อมูล
8. จัดระบบข้อมูล วิเคราะห์ ตีความข้อมูลหลักฐาน
9. สังเคราะห์ เชื่อมโยง จนได้ทัศนภาพที่ชัดเจน(Historical Perspective)
10. นำเสนอรายงาน โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์(Analytical Description)

#### 5. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การตั้งถิ่นฐาน พัฒนาการ และการผสมกลมกลืนจนกลายเป็นคนไทยของตระกูลแซ่ต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และบทบาททางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง

ขอบเขตพื้นที่ จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน



## บทที่ 1

# การตั้งถิ่นฐานของคนจีนในประเทศไทย

### 1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของคนจีน

สกินเนอร์ (G. Willian Skinner) กล่าวว่าพ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาตั้งตลาดค้า และเมืองท่าในอ่าวสยาม (ชื่อเดิมของอ่าวไทย) ก่อนที่คนไทยจะอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา และแหลมมลายูในพุทธศตวรรษที่ 19 เสียอีก

ในยุคต้น ๆ (พุทธศตวรรษที่ 19) ของราชอาณาจักรสยาม (ราชอาณาจักรไทยในสมัยนั้น) ปรากฏหลักฐานที่กล่าวถึงพ่อค้าชาวจีนที่นำขบวนเรือสำเภาจากเมืองจีนมาแวะพักซ่อมบำรุง และขนถ่ายสินค้าที่ทำเรือ และที่ตั้งต่าง ๆ ทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู เช่น ชุมพร สุราษฎร์ธานี (บ้านดอน) นครศรีธรรมราช (ลิกอร์) บ้างก็มาตั้งหลักแหล่งทำเหมืองแร่ ทางตอนใต้ของประเทศไทย เช่น ภูเก็ต เป็นต้น (สกินเนอร์. 2548 : หน้า 1-3)

แรงจูงใจพิเศษ ที่ทำให้ชาวจีนมุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เข้ามาทางภาคใต้ของประเทศไทย และพยายามทำตนเป็น “คนกลาง” ในการขนส่งสินค้าในบริเวณนี้ สินค้าดังกล่าว ได้แก่ ของป่า เครื่องเทศ เครื่องหอม และแร่ธาตุ

**ของป่า** ได้แก่ ไม้ ชัน ไม้บางชนิด เขาสัตว์ งาช้าง ชะมดเชียง จี๋ผึ้ง และสมุนไพรร่างต่าง ๆ

**เครื่องเทศ** เป็นพืชที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น เว่า กระวาน กานพลู อบเชย จันทน์เทศ ดีปลี ขิง ข่า ขมิ้น กระชาย พริกไทย เป็นต้น

**เครื่องหอม** ได้แก่ กำยาน กฤษณา จันทน์แดง ผ่าง แผลก ฯลฯ

**แร่ธาตุ** ได้แก่ ดีบุก ตะกั่ว และทองคำ เป็นต้น

(สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ดิลก วุฒิปาณิชย์ และประสิทธิ์ ชินการณ. 2540 : หน้า 28)

#### 1.1 ปัจจัยทางด้านประเทศจีน

1.1.1 การขยายตัวของราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ถังขยายอำนาจการปกครองลงสู่ดินแดนทางภาคใต้ของประเทศจีน การขยายตัวดังกล่าวนอกจากจะนำความเจริญและพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ มาสู่ภาคใต้ของจีนแล้ว ยังทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้ากับต่างประเทศทางทะเลอย่าง



กว้างขวาง จนกระทั่งการค้าทางทะเลกับต่างประเทศกลายเป็นรายได้สำคัญในการดำเนินชีวิตของ  
คนจีนทางชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้

1.1.2 พัฒนาการทางด้านพาณิชย์นาวีจีน นับแต่ปลายสมัยราชวงศ์ซ่ง เป็นต้นมา  
จีนได้พัฒนาเทคโนโลยีในการต่อเรือสำเภาจนสามารถต่อเรือสำเภาที่มีสมรรถนะสูงขึ้นไปใช้ และ  
พัฒนาความรู้ทางการเดินเรือให้ดีขึ้นโดยลำดับ จนถึงสมัยราชวงศ์ถัง การพาณิชย์นาวีของจีน  
เจริญขึ้นมาก พัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้คนจีนเดินทางไปค้าขาย และไป  
ตั้งถิ่นฐานยังดินแดนโพ้นทะเลเป็นจำนวนมาก (สกินเนอร์. 2548 : หน้า 2-3)

1.1.3 นโยบายของราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1803 – พ.ศ. 1913) ราชวงศ์หยวนมี  
นโยบายผลักดันให้มีการต่อเรือสำเภาขนาดใหญ่ และพัฒนาการเดินเรืออย่างมาก จนประเทศจีนได้  
ชื่อว่าเป็นเจ้าทะเล พ่อค้าจีนเดินทางไปค้าขายทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ เอเชียตะวันตก  
บ้างก็อพยพไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในดินแดนโพ้นทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียตะวันออกเฉียง  
ใต้ (นาน – ยาง)

1.1.4 อิทธิพลของนักสำรวจทางทะเลของจีนในช่วงกลางของพุทธศตวรรษที่ 20  
(พ.ศ. 1948 และ 1976) ราชวงศ์หมิงได้ส่งคณะนักสำรวจออกไปสำรวจเส้นทางเดินเรือ คณะนัก  
สำรวจที่สำคัญได้แก่เจิ้งเหอ หม่าฮวน หงเป่า และเฟี้ยจิ้น หม่าฮวน และเฟี้ยจิ้น ซึ่งได้แวะมา  
เยือนอยุธยา และเมืองอื่น ๆ ในราชอาณาจักรไทยได้นำความประทับใจในเสรีภาพของสตรีไทย  
ความมีน้ำใจไมตรี และวัฒนธรรมการต้อนรับผู้มาเยือนของคนไทย ไปเผยแพร่แก่ชาวจีน สิ่งที่นัก  
สำรวจนำไปเผยแพร่ เป็นแรงกระตุ้นอย่างสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้า และการอพยพ  
ออกไปยังประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย อย่างขนานใหญ่  
(สกินเนอร์. 2548 : หน้า 2-3)

## 1.2 ปัจจัยภายในประเทศ

1.2.1 ความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคใต้ (ที่พ่อค้า  
จีนมาถึงและรู้จักก่อน) ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยของป่า เครื่องเทศ เครื่องหอม และแร่ธาตุ ซึ่งเป็นที่  
ต้องการของพ่อค้าจีน ชาวต่างชาติเรียกภาคใต้ของไทยว่า “คาบสมุทรทอง” (Chryse Charsonese  
Gold Khersomes) แต่ชาวอินเดียส่วนใหญ่เรียกว่า “สุวรรณภูมิ” (สุริวงส์ พงศ์ไพบูลย์, ดิลก  
วุฒิปาณิชย์ และประสิทธิ์ ชินการณ. 2540 : หน้า 13)

1.2.2 ความสอดคล้องระหว่างที่ตั้งของประเทศไทยกับสมรรถนะของเรือสำเภา  
จีนในสมัยนั้น กล่าวคือ ประเทศไทยตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าจากจีนไปอินเดีย และเทคโนโลยีการ



ต่อเรือและเดินเรือสำเภาในช่วงเวลานั้น ยังไม่สามารถเดินทางจากจีนไปอินเดีย หรือจากอินเดียไปจีนได้ โดยไม่ต้องแวะพักซ่อมบำรุง และคาบสมุทรส่วนใต้ของประเทศไทยอยู่ในระยะที่เหมาะสมที่เรือสำเภาค้าขายจากจีนและอินเดียจะแวะพักซ่อมบำรุง และรอลมมรสุมตามวัฏจักรในรอบปี บริเวณดังกล่าวของประเทศไทย จึงเป็นพื้นที่ที่มีการซื้อขายและขนถ่ายสินค้าจากฝั่งทะเลตะวันออกไปทางฝั่งทะเลตะวันตก และตะวันตกไปตะวันออก ทำให้เกิดเป็นชุมชนเมืองท่าสองฝั่งคาบสมุทร เช่น แลบลอคคอดกระ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร บริเวณแหลมโพธิ์อำเภอไชยา และบ้านท่าม่วง อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณคลองท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช บริเวณโคกเมือง และวัดเขียนแก้ว จังหวัดพัทลุง และบริเวณเมืองเก่าสทิงพระ ในเขตอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา บริเวณตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา บริเวณภูเขาทอง กิ่งอำเภอสำราญสุข จังหวัดระนอง เป็นต้น (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, คีติก วุฒิพาณิชย์ และประสิทธิ์ ชินการณ. 2540 : หน้า 16-18)

1.2.3 เสรีภาพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมไทย เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนอย่างสำคัญในการดึงดูดให้คนจีนเข้ามาติดต่อค้าขาย และอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพ ดังได้กล่าวแล้วในเรื่องอิทธิพลของนักสำรวจชาวจีนที่เดินทางมายังประเทศไทย สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีความประทับใจในวัฒนธรรม ประเพณี และน้ำใจไมตรีของคนไทยที่มีต่อชาวต่างชาติ แล้วนำความประทับใจและความชื่นชมที่มีต่อคนไทย และวัฒนธรรมประเพณี ในการรับรองชาวต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อไปเผยแพร่

1.2.4 นโยบายของผู้ปกครองไทย ผู้ปกครองของไทยต้องการความชำนาญพิเศษในด้านต่าง ๆ ของคนจีน เช่น การทำเครื่องเคลือบดินเผา (สมัยสุโขทัย) การต่อเรือสำเภา การค้าขาย ทั้งในด้านพิธีการทางการทูต พนักงานในพระคลังสินค้า พนักงานบัญชี ลูกเรือ ต้นหนเรือแผนการเดินทางเรือ ดังนั้น ชาวจีนบางคนจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารระดับสูงในกรมพระคลังสินค้า ตำแหน่งพระศรีพิพัฒน์ ผู้จัดการค้าขายทางทะเล เจ้ากรมท่าซ้าย ชาวจีนสมัยนั้น (ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา) มิได้มีฐานะเป็นคนต่างด้าวในสายตาของคนไทย

ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งปัจจัยจากด้านประเทศจีน และด้านประเทศไทย ล้วนมีส่วนสนับสนุนให้คนจีนเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขาย รับราชการ และตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาอาชีพในประเทศไทยมากขึ้นโดยลำดับ นับแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา



## 2. การเข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งถิ่นฐานในราชอาณาจักรไทยก่อนยุคปรับปรุงประเทศ ตามแบบตะวันตก

### 2.1 สมัยสุโขทัย

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วแต่ต้นว่า พ่อค้าชาวจีนได้นำเรือสำเภาบรรทุกสินค้าเข้ามาในบริเวณอ่าวไทย เพื่อติดต่อค้าขาย ซ่อมบำรุง และรอฤดูมรสุม เพื่อเดินทางต่อไปอินเดีย หรือซื้อสินค้าไทยกลับไปเมืองจีนเป็นเช่นนี้มาก่อนที่คนไทยจะเข้ามาตั้งอาณาจักรบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเสียอีก

ชาวจีนพวกแรกที่เข้ามาติดต่อกับชาวไทย ในสมัยสุโขทัยเป็นพวกพ่อค้าจีนที่เดินเรือมาค้าขายในบริเวณอ่าวไทย ชาวจีนได้เข้ามาตั้งแหล่งการค้า ตามท่าจอดเรือหลายแห่งในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลของอ่าวไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1825 พระเจ้าหงวนสีจิงฮ่องเต้ พยายามจะรวมอาณาจักรสุโขทัยเข้าเป็นรัฐบริวารของจีน โดยส่งคณะทูตมายังกรุงสุโขทัยหลายครั้ง ครั้งแรกที่ปรากฏหลักฐาน คือ ปี พ.ศ. 1825 พ.ศ. 1836 และปี พ.ศ. 1837 ในครั้งหลังสุดนี้พระเจ้าหงวนสีจิงฮ่องเต้ ได้มีพระราชสาส์นเชิญพ่อขุนรามคำแหงมหาราชให้เสด็จไปเยือนราชสำนักของจักรพรรดิจีน ข้างฝ่ายกรุงสุโขทัยได้ส่งคณะทูตบรรณาการไปราชสำนักจีนหลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 1839 พ.ศ. 1840 และ 1842 ครั้งสุดท้ายคณะทูตดังกล่าวยังได้นำช่างทำเครื่องเคลือบดินเผา กลับมากรุงสุโขทัยด้วย และช่างจีนคงจะได้ถ่ายทอดความรู้ในการทำเครื่องเคลือบดินเผาให้แก่ช่างชาวสุโขทัย เพราะหลังจากนำช่างจีนเข้ามาสุโขทัยแล้วไม่นาน ก็มีการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบใหม่ขึ้นที่สุโขทัย และเครื่องเคลือบที่เตาเผาเมืองสวรรคโลก ในเวลาต่อมาก็มีลวดลายและเทคนิคแบบจีน (สกินเนอร์. 2548 : หน้า 3) สุโขทัยจึงมีชื่อเสียงในการผลิตเครื่องสังคโลกขึ้นใช้ และจำหน่ายไปยังอาณาจักรใกล้เคียงอีกด้วย

หลัง ปี พ.ศ. 1842 ความสัมพันธ์ทางพระราชไมตรี และการค้าระหว่างราชสำนักจีนกับสุโขทัยหยุดชะงักไปชั่วระยะเวลาหนึ่งเนื่องจากปัญหาทางการเมืองภายในประเทศจีนเอง แต่พ่อค้าเอกชนจีนยังคงทำการค้าตามเมืองท่าของไทยสืบต่อมา

### 2.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาการติดต่อทางการค้าระหว่างจีนกับไทยมีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะได้รับความอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ และขุนนางไทยที่มีความต้องการสินค้าจากประเทศจีน ในสมัยกรุงศรีอยุธยานี้พ่อค้าจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน และตอนล่าง เช่น กรุงศรีอยุธยา ปากน้ำโพ และตามหัวเมืองชายทะเล



ชาวจีนที่มำตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยนั้น ส่วนมากเป็นพ่อค้าชาวจีน ซึ่งมาตั้งแหล่งการค้าเป็น การชั่วคราว แล้วขยายกว้างออกไป เพราะมีผลประโยชน์ทางการค้ามากขึ้น

การค้าของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาขยายตัวมากขึ้น โดยลำดับ สมเด็จพระเจ้า ปรสาททองจึงทรงตั้งพระคลังสินค้าขึ้น ในปี พ.ศ. 2173 เพื่อเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการทางด้าน การค้ากับต่างประเทศ การตั้งพระคลังสินค้าของหลวงจีน ทำให้ผลประโยชน์ทางการค้าของพ่อค้า จีนได้รับความกระทบกระเทือน แต่ทางการของไทย ก็ได้ว่าจ้างชาวจีนที่มีความรู้ความสามารถ มา เป็นเจ้าพนักงานในกรมพระคลังสินค้าของไทยเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้คิดบัญชี รับส่งสินค้า เจ้าหน้าที่พิธีการทางการทูต ลูกเรือประจำเรือสำเภาหลวง ต้นหนเรือ ตลอดจนแบบ แผนการเดินทางเรือ แม้แต่ตำแหน่งพระศรีพิพัฒน์เจ้ากรมท่าซ้าย เป็นหัวหน้าจัดการด้านการค้าขายทาง ทะเล (a chief maritime official) ดังปรากฏในบันทึกของ วัน วลิท (Jeremias van Vliet) ว่า

“... ถือได้ว่า ภายหลังจากที่ทางการไทยจัดตั้งกรมพระคลังสินค้า (The Royal State Trading) ในปี พ.ศ. 2173 (ค.ศ. 1630) ทางการไทย ต้องพึ่งพาอาศัยชาวจีนเป็นพนักงานในทุกระดับชั้น นับตั้งแต่พิธีทาง การทูต เจ้าพนักงานในพระคลังสินค้า ผู้คิดบัญชีรับส่งสินค้า ลูกเรือ ในเรือสำเภาหลวง รวมทั้งแบบแผนการเดินทางเรือก็ใช้แบบแผนของจีน ทั้งสิ้น พ.ศ. 2213 (ค.ศ. 1670) ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวจีนได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระศรีพิพัฒน์ ตำแหน่งหัวหน้าจัดการค้า ทางทะเล (a chief maritime official)...” (Skinner. 1958 : p. 93)

การที่ชนชั้นผู้ปกครองไทยสนพระทัยและสนใจทางด้านการค้า และรับชาวจีนที่มี ความชำนาญด้านการค้าเข้ามาเป็นเจ้าพนักงานในกรมพระคลังสินค้าของไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้ กิจการค้าของไทยเจริญรุ่งเรือง ในครั้งหลังของพุทธศตวรรษที่ 22 กรุงศรีอยุธยากลายเป็น ศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Purcell. 1965 : p. 87)

การที่ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาได้รับความ สำเร็จมาก ไม่ใช่เพราะความรู้ความสามารถทางการค้าและการเดินเรือเท่านั้น แต่ยังมี เนื่องมาจากการที่ชาวจีนมีคุณลักษณะที่ชาวไทยพอใจ กล่าวคือ ชาวจีนเป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตัว ไม่เย่อหยิ่ง ไม่โอ้อวด ปรับตัวเข้ากับขนบประเพณีของไทยได้

ชาวจีนที่เข้ามาพำนักอาศัยในประเทศไทย สมัยกรุงศรีอยุธยาแรก ๆ ตั้ง บ้านเรือนอยู่ในที่ที่ทางการจัดให้เป็นพิเศษภายนอกกำแพงเมือง เช่นเดียวกับชาวต่างประเทศชาติ



อื่น ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีพระราชกำหนดห้ามมิให้สตรีไทยแต่งงานกับคนต่างด้าว แต่พระราชกำหนดดังกล่าวมิได้ระบุชาวจีนไว้ในหมู่คนต่างด้าว ประกอบกับชาวจีนที่เข้ามาพำนักในประเทศไทยสมัยนั้น ส่วนใหญ่เป็นชายที่มีได้นำภรรยาจากเมืองจีนด้วย จึงได้สตรีไทยเป็นภรรยา และเมื่อได้สตรีไทยเป็นภรรยาแล้วก็สามารถโยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ได้ทั่วไปแม้แต่ภายในพระนคร ดังปรากฏในตำนานกรุงเก่า ซึ่งระบุถึงย่านชาวจีนภายในกำแพงพระนครว่า

“... ย่านขนมจีน ทำขนมเปียกใหญ่น้อยขาย ๑ ย่านบ้านวัดน้อย  
 ประตุนิยายปรอททองเหลืองเคลือบ ๑ ย่านในไก่เชิงสะพานประตุนิยาย  
 ไปเชิงสะพานประตูในไก่ เป็นย่านจีน อยู่ตึกทั้งสองฟากถนนหลวง  
 นั่งร้านขายของสรรพเครื่องสำเภา ไหม แพร ทองขาว ทองเหลือง ถ้วย  
 โถ ขาม เครื่องสำเภาครบ มีตลาดขายสุกร ปลาของสด เข้า เย็น อยู่ในย่าน  
 ในไก่ ๑ ย่านสามม้า แต่เชิงสะพานในไก่ตะวันออกไปถึงหัวสาระภา มุม  
 กรุงเทพมหานคร จีนทำเครื่องเงินอับ และขนม ทำโต๊ะ เตียง และถัง...”  
 (ประชุมพงศาวดารภาค 63 เรื่องกรุงเก่า หน้า 207)

ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจากจะเป็นพ่อค้าแล้ว ชาวจีนที่มีความรู้ความชำนาญด้านอื่น ยังเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพที่ตนชำนาญ เช่น ทำสวน ปลูกผัก เลี้ยงเป็ด เลี้ยงหมู เป็นแพทย์ เป็นศิลปิน ที่ขาดความรู้ความชำนาญก็ทำงานรับจ้างเป็นกรรมกรในกิจการต่าง ๆ ส่วนชาวจีนที่เป็นคนมีชื่อเสียงเป็นที่นับถือของคนจีนในเมืองไทย ก็จะได้รับพระราชทานยศและบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทย ดังปรากฏหลักฐานในพระไอยการตำแหน่งนาพลเรือนของข้าราชการในกรมท่าซ้าย เช่น

“หลวง ไชฎ์กราชเศรษฐี เจ้ากรมท่าซ้าย นา 1,400 ไร่  
 ขุนทองสือ จีนล่าม } นา 600 ไร่  
 ขุนทองสมุท”

(กฎหมายตามสามดวงเล่ม 1. 2505 : หน้า 234)

รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวถึงการค้าในสมัยกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

“...การค้ากับต่างประเทศเป็นระบบผูกขาด... รัฐบาลสร้างพระคลังสินค้าขึ้นเก็บสินค้าภายในประเทศที่ได้จากการซื้อขายกับประชาชน และการเก็บส่วยมาขายให้กับพ่อค้าชาวต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็ซื้อสินค้าจากพ่อค้าต่างประเทศมาขายให้กับประชาชนอีกทีหนึ่ง



นอกจากค้าขายกับพ่อค้าต่างประเทศที่เข้ามาในเมืองไทยแล้ว ยังจัดส่งสำเภานำของไปขายกับเมืองท่าและบ้านเมืองภายนอก แล้วซื้อสินค้ากลับเข้าในประเทศ สินค้าภายในประเทศบางอย่าง โดยเฉพาะของป่าที่หายากรัฐบาลจะกำหนดไม่ให้ประชาชนค้าขาย จะต้องนำมาขายให้กับพระคลังสินค้า แต่เพียงแห่งเดียว สินค้าเข้าบางชนิดถือว่าเป็นของสำคัญ ไม่ต้องการให้ประชาชนทั่วไปมีครอบครองก็จะไม่ขายให้ แต่จะเก็บไว้เป็นของสำหรับพระมหากษัตริย์และขุนนางสำคัญ ๆ เท่านั้น...” (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2541 : หน้า 48-49)

ด้วยเหตุนี้การค้าของรัฐบาลสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงได้กำไรสูง กำไรจากการค้าผูกขาดเป็นรายได้สำคัญของรัฐบาลสมัยนั้น จีนเป็นตลาดการค้าที่สำคัญของไทย ไทยจึงยอมปฏิบัติตามธรรมเนียมการจี้มก้องของจีน เพราะหวังประโยชน์ทางการค้า ในช่วงเวลากว่า 270 ปี ของราชวงศ์หมิง ราชสำนักจีนได้ส่งคณะราชทูตมายังกรุงศรีอยุธยา 19 ครั้ง ส่วนกรุงศรีอยุธยาส่งคณะราชทูตไปประเทศจีน 110 ครั้ง การค้าในระบบบรรณาการอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับจีนสะดุดลงในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 22 เมื่อราชวงศ์ชิงขึ้นปกครอง จีนได้ประกาศห้ามชาวจีนออกทะเล และปฏิเสธรธรรมเนียมการจี้มก้อง จนถึงปีที่ 11 ของรัชสมัยพระเจ้ากั๋งซี จึงมีการอนุญาตให้ทูตไปจี้มก้อง

เครื่องบรรณาการจากราชอาณาจักรอยุธยา ได้แก่ ช้าง งาช้าง จันทน์หอม พริกไทย นกแก้ว นกยูง รงทอง จี๋ผั่งขาว กำมะถัน มหาหิงส์ เปลือกสมุลแว้ง เปลือกสีเสียด กานพลู มดยอบ จันทน์ชะมด จันทน์เทศ กระวานขาว ผลกระเบา พรหมอีลุค ผ้าไหมรีแดง ฯลฯ (พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร. 2547 : หน้า 51-52)

สิ่งที่จีนมอบให้ไทย ได้แก่ เครื่องลายคราม แพรโล่ต่วน แพรกิมต่วน ฯลฯ บางครั้งก็ให้เป็นเงินแท่ง (พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร. 2547 : หน้า 52; อ้างจากหนังสือ มิ่งสื่อคู่)

การติดต่อค้าขายระหว่างจีนกับไทยมีมากขึ้น โดยลำดับ เป็นเหตุให้ชาวจีนจำนวนมากไม่น้อยเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในเมืองท่าตามชายฝั่งอ่าวไทย ในกรุงศรีอยุธยา และหัวเมืองชั้นในอื่น ๆ ยิ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานนานวันมากขึ้น ชาวจีนเหล่านั้นก็ยังมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจมั่นคง ได้รับการยอมรับและการปฏิบัติอย่างดีทั้งจากราชสำนัก และประชาชนชาวไทยมากกว่าชาวต่างชาติที่มาจากประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ราชสำนักไทยในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททองได้นำนโยบายผูกขาดการค้าของหลวงมาใช้ในปี พ.ศ. 2235 ชาวจีนโพ้นทะเล



ในประเทศไทย ก็สามารถปรับบทบาททางเศรษฐกิจของตัวเองให้สอดคล้องกับระบบการค้าแบบผูกขาดของกรุงศรีอยุธยาได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยได้เปลี่ยนเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการค้าผู้ขาดได้อย่างมั่นคง ทั้งในฐานะผู้บริหาร ผู้ทำบัญชีสินค้า บัญชีรายรับรายจ่าย และการบังคับบัญชาลูกเรือทั้งหมดของกองเรือพาณิชย์ ทั้งของราชสำนัก และของเจ้าเมืองต่าง ๆ ตลอดมา ชุมชนชาวจีนจึงมีขนาดใหญ่ขึ้น โดยลำดับ จนกระทั่งพ่อค้าชาวเนเธอร์แลนด์ เรียกชุมชนจีนว่า “ค่ายจีน” (The Chinese Camp) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพระบรมมหาราชวัง เป็นชุมชนชาวต่างประเทศชาติเดียวที่อยู่ในเขตพระนครในยุคนั้น (ภูวคณ ทรงแสดงปฏิวัติ. 2547 : หน้า 62-63)

การประสานผลประโยชน์ระหว่างระบบการค้าแบบผูกขาดของหลวงกับชาวจีนโพ้นทะเลในสมัยกรุงศรีอยุธยาทำให้การค้ากรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรืองมากจนกลายเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในตะวันออกไกล ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเวลานั้นทางการจีนห้ามชาวจีนอพยพไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนโพ้นทะเล ชาวตะวันตกที่กรุงศรีอยุธยาประมาณการว่าในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 มีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยาอย่างถาวรไม่ต่ำกว่า 3,000 คน และยังมีชุมชนจีนอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่อย่างถาวรตามเมืองท่าต่าง ๆ รอบอ่าวไทย ยุคนั้นอย่างหนาแน่นด้วย ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นจีนฮกเกี้ยน ซึ่งอพยพมาจากดินแดนบริเวณรอบรอบเมืองเซี่ยเหมิน มีเงินกวางตุ้งบ้างเล็กน้อยในช่วงต้น ๆ จีนแคะ จีนไหหลำ และจีนแต้จิ๋ว ยังไม่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย นอกจากรับราชการในกรมท่าซ้ายแล้ว ยังมีคนจีนที่ได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางในตำแหน่งอื่น ๆ เช่น แพทย์ ตูลาการ ล่าม ช่างฝีมือต่าง ๆ ประจำราชสำนักอยุธยา เป็นต้น รวมทั้งประกอบอาชีพอิสระที่ได้กล่าวแล้วคือ ปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เล่นมหรสพ (จิว)

ศาสตราจารย์เฟร็ดแบงก์ กล่าวถึง การค้าของจีนสยามว่า

“... “สินค้า” สำคัญอันเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของการค้าระหว่างกันในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 (พุทธศตวรรษที่ 23) คือผู้อพยพชาวจีนที่เดินทางออกจากตะวันออกเฉียงใต้ของจีนมายังสยาม เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น...” (สารสิน วิระผล. 2548 : หน้า 5)



ในพุทธศตวรรษที่ 23 ชาวไต้ก๋งกลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญของราชอาณาจักรอยุธยา ที่ส่งไปยังภาคใต้ของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มณฑลฝูเจี้ยนซึ่งเป็นดินแดนที่ประสบภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงอยู่บ่อย ๆ ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ชาวจีนแต่จิวจากเมืองเฉาโจว หรือซันโจวในปัจจุบัน เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานแถบบางปลาสร้อย ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ลุ่มแม่น้ำท่าจีน ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ตามบริเวณดังกล่าวตั้งแต่ทศวรรษที่ 2270 เป็นต้นไป ส่วนทางใต้ชุมชนจีนฮกเกี้ยนในปัตตานี และสงขลาก็ขยายใหญ่ขึ้นตามลำดับ

ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ช่วงเวลาที่ใกล้จะเสียกรุงแก่พม่า ชาวจีนที่พำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในสงครามป้องกันรักษากรุง ชาวจีนทำการรบอย่างแข็งขัน โดยตั้งค่ายด้านทานพม่าอยู่ที่คลองสวนพลู ซึ่งกว่าพม่าจะตีค่ายจีนแตกก็ต้องใช้เวลาถึง 5 วัน จึงจะสำเร็จ ในขณะที่คนจีนส่วนหนึ่งช่วยป้องกันกรุงศรีอยุธยา คนจีนอีกส่วนหนึ่งประมาณ 400 คนพากันหนีออกจากค่ายที่สวนพลู ไปที่พระพุทธบาทสระบุรี จีนกลุ่มนี้ได้เก็บของขวัญมีค่าและลอกเอาเงินคาคพื้น และทองหุ้มมณฑปที่ประดิษฐานพระพุทธบาทจำลองไปจนหมด (พันจันทนุมาศ (เจิม). 2506 : หน้า 312-313)

### 2.3 สมัยกรุงธนบุรี

ก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะเสียให้แก่พม่าในเดือนเมษายน พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็นพระยาวชิรปราการ ได้นำกำลังไพร่พลจำนวนหนึ่งประมาณ 500-1,000 คน ตีฝ่าวงล้อมของพม่า มุ่งไปรวบรวมไพร่พลจากหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก (ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2310) เพื่อกลับไปกอบกู้กรุงศรีอยุธยาคืนจากพม่าได้ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2310 และทรงสถาปนากรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีใหม่

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือที่คนทั่วไปนิยมขานพระนามว่า “พระเจ้าตากสิน” ทรงมีเชื้อสายจีน มีชื่อจีนว่า “เจิ้ง เจา” พระบิดาเป็นจีนแต่จิว ชื่อ “เจิ้ง ยง” อพยพมาจากเขตเจียงไห่ พระมารดาเป็นไทย ชื่อ นกเอี้ยง “เจิ้ง” ตรงกับสำเนียงแต้จิ๋วว่า “แต้”

การที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นลูกครึ่งจีน ทำให้ชาวจีนในเขตรอบ ๆ เมืองซันโจว ในมณฑลกวางตุ้ง ได้ตัดสินใจอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งถาวรในไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะได้รับการอุปถัมภ์ค้ำจุนจากราชสำนักที่ธนบุรี เป็นอย่างดี ได้รับความไว้วางใจจากทางการไทยเป็นพิเศษจนมีผู้กล่าวว่า พวกจีนแต่จิวเป็นเสมือน “จีนหลวง” (Royal Chinese)

ไม่พบหลักฐานแน่นอนว่า ชาวจีนได้มาตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณกรุงเทพฯ ก่อนปี พ.ศ. 2310 หรือไม่ แต่มีผู้ให้ทรรศนะว่าชาวจีนได้มาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่กรุงเทพฯ แล้วตั้งแต่ครั้งแรกของพุทธศตวรรษที่ 22 ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี การตั้งหลักแหล่งขนาด



ใหญ่ และตลาดของชาวจีนมีส่วนอย่างสำคัญในการส่งเสริมความเจริญทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ท่าเตียน (ปัจจุบันคือบริเวณที่เป็นที่ตั้งพระบรมมหาราชวัง) ตูร์แปงเขียนไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2313 ว่า “ชุมชนชาวจีนมีจำนวนมาก และรุ่งเรืองที่สุด เนื่องจากการค้าและสิทธิพิเศษที่ได้รับ” ครอบเฟิร์ต ที่เคยมาเยือนเมืองไทยหลังรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี บันทึกไว้ว่า

“... การที่พระองค์สนับสนุนคนจีนเป็นพิเศษ จึงเท่ากับชักชวนให้พวกเหล่านี้เข้ามาอยู่อาศัยในสยาม และตั้งหลักแหล่งอยู่ได้เป็นจำนวนมากเช่นนี้ การยินยอมพลเมืองชาวจีนเป็นกรณีพิเศษนี้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ ซึ่งเกิดขึ้นในราชอาณาจักรมานานนับศตวรรษแล้ว แต่ครั้งนี้เกือบจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ที่สุด...”  
(สกินเนอร์. 2546 : หน้า 19)

คณะผู้สอนศาสนาคริสต์ (โรมัน คาทอลิก) ชาวฝรั่งเศสที่อยู่ในประเทศไทย สมัยนั้นให้ทรรศนะว่า การที่ประเทศไทยสมัยนั้นกอบกู้ฐานะทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วภายหลังจากที่ถูกพม่าปล้นกรุงศรีอยุธยาเสียยับเยิน เป็นเพราะชาวจีนที่มีอยู่ในอยุธยาในสมัยนั้นได้ขอสัมปทานขุดหาสมบัติที่ชาวอยุธยาฝังซ่อนพม่าไว้ในช่วงสงคราม และได้พบทรัพย์สมบัติมหาศาลจากซากปรักหักพัง และภายในพระเจดีย์ต่าง ๆ ชาวจีนได้นำเอาเงินทองที่ได้มาใช้หมุนเวียนในราชอาณาจักรธนบุรี ความอุดมสาหะของชาวจีนเหล่านั้นเองที่ทำให้ราชอาณาจักรไทยฟื้นตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ถ้าหากชาวจีนไม่กระตือรือร้นที่จะค้นหาทรัพย์สินเหล่านั้นแล้ว ไทยก็จะมีเงินตรามาใช้หมุนเวียน ขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลังเสียกรุง (สกินเนอร์. 2546 : หน้า 19-20)

ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พม่าได้ยกทัพมาตีไทยอีกหลายครั้ง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงพยายามติดต่อกับราชสำนักจีน (จักรพรรดิ เจียนหลง) เพื่อขอซื้อกำมะถันและปืนใหญ่ ทางการเงินไม่สนใจ แต่ในที่สุดสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ทรงได้รับอนุญาตให้ส่งทูตบรรณาการไปปักกิ่งได้ในปี พ.ศ. 2320 และได้รับการรับรองอย่างสมบูรณ์ในฐานะพระเจ้าแผ่นดินสยาม ในปี พ.ศ. 2324

#### 2.4 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เมื่อสถาปนากรุงเทพมหานครขึ้นเป็นราชธานีแห่งใหม่ของไทย ในปี พ.ศ. 2325 เป็นต้นไป ผู้อพยพชาวจีนที่เข้ามาประเทศไทยยิ่งเพิ่มจำนวนขึ้น โดยลำดับ โดยเฉพาะชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านั้นมิใช่จำกัดอยู่เฉพาะผู้ที่อพยพมาจากมณฑลฝูเจี้ยน และมณฑลกว๋างตุ้ง เหมือนอดีตอีก



ต่อไป แต่ยั้งรวมถึงผู้อพยพจากเกาะไห่หนั้น มณฑลยูนนาน และจากดินแดนอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขณะนั้นด้วย ทั้งนี้เพราะรัฐบาลไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นต้นมา มีนโยบายชัดเจน ที่จะต้อนรับชาวจีนโพ้นทะเลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มจำนวนประชากร และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นโยบายดังกล่าวทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลสามารถเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร และสามารถครอบครองที่ดินได้โดยเสรีเช่นเดียวกับคนไทย นอกจากนั้นชาวจีนเหล่านั้นยังสามารถแต่งงานอยู่กินกับหญิงไทยได้อย่างราบรื่น และปราศจากปัญหาอุปสรรคทางเชื้อชาติ ชาวจีนโพ้นทะเลต่างก็ประจักษ์ว่าการตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยดีกว่าการไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขณะนั้น เซอร์ จอห์น ครอเฟิร์ด (Sir John Crawford) ที่เดินทางเข้ามาเมืองไทยในต้นทศวรรษที่ 2360 บันทึกไว้ว่า ขณะนั้นมีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ในประเทศไทย ไม่ต่ำกว่าแสนคนอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ประมาณ 10,500 คน อีกประมาณ 20,000 คน ประกอบอาชีพทำเหมืองดีบุก และเหมืองทองคำในภาคใต้ ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพอื่น ๆ และอยู่กระจัดกระจายตามเมืองท่า ตลาด เรือกสวน ไร่นา ทั่วประเทศ

ในปี พ.ศ. 2376 ยอร์จ วินเซอร์ เอิร์ล (George Winsor Earl) พ่อค้าชาวอังกฤษเดินทางมาค้าขายที่เมืองไทย เขาประมาณการว่า ขณะนั้นมีชาวจีนโพ้นทะเลตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 5 แสนคน ชาวจีนที่มีฐานะดีเริ่มให้ความสำคัญทางการศึกษาต้องการให้บุตรหลานมีความรู้ทางด้านภาษาและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจากเมืองจีน จึงเริ่มตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นในกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก 3 แห่ง โดยได้รับความช่วยเหลือจากมิชชันนารีอเมริกัน เพื่อสอนภาษาจีน และเผยแพร่คริสต์ศาสนาแก่เยาวชนเชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ (ภูวคณ ทรงประเสริฐ. 2547 : หน้า 64-65; อ้างจาก Eva – Lo Ha E. Hedmen and John T. Sidel. 2000 : pp. 78-79)

นอกจากชาวจีนจะประกอบธุรกิจการค้าทั่วไปในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียงในภาคกลางแล้ว ชาวจีนยังเป็นผู้มีบทบาทในการทำไร่่อ้อย และโรงงานน้ำตาลแถบลุ่มน้ำท่าจีน และลุ่มแม่น้ำบางปะกง ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มด้วย ดังปรากฏในเอกสารของจอห์นครอเฟิร์ด (John Crawford) ว่า

“...ในสมัยรัชกาลที่ 3 นั้น ชาวจีนซึ่งเป็นคนหม่นน้อยในประเทศไทย เริ่มมีความสำคัญขึ้น พร้อมทั้งมีจำนวนมากขึ้นด้วย พวกนี้เป็นคนขยัน อดทน เข้ามารับจ้างเป็นกรรมกรทำงานต่าง ๆ เป็นคนงานในเหมืองแร่ทางภาคใต้ และมีบทบาททางการค้าทั้งภายในและนอกประเทศ เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ชาวจีนเริ่มผลิตน้ำตาลทรายเป็นสินค้าออกที่สำคัญ ในโรงงานน้ำตาล ส่วนใหญ่ชาวจีนเป็นทั้งเจ้าของและผู้จัดการ...” (พลกุล อังกินันท์. 2515 : หน้า 17; อ้างจาก Walter F. Vellar. 1957 : p. 27)



ถึงแม้ว่าชาวจีนในประเทศไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จะมีส่วนอย่างสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจไทย แต่บทบาททางด้านของเขาเหล่านั้นก็นำความยุ่งยากและความเดือดร้อนมาสู่สังคมไทย เช่น กรณีที่ชาวจีนบางกลุ่มได้ก่อตั้งสมาคมลับ หรือ “อั้งยี่” หรือ “ตัวเหี้ย” ขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สาเหตุที่ชาวจีนตั้งสมาคมอั้งยี่ขึ้น เพราะพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ยอมให้นำฝิ่นเข้ามาขายในเมืองไทย ในขณะที่เวลานั้นคนจีนในเมืองไทยติดฝิ่นกันมาก พวกที่ติดฝิ่นจึงต้องลักลอบซื้อฝิ่น ฝิ่นจึงมีราคาสูงมาก ชาวจีนบางคนจึงลักลอบค้าฝิ่น โดยหาสมัครพรรคพวกตั้งเป็นสมาคมลับ (อั้งยี่) อั้งยี่ในสมัยนั้นมีหลายสมาคมทำให้เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์กัน จนเกิดวิวาททำร้ายซึ่งกันและกัน จนถึงขั้นขูดสนามเปลาะขึ้นสู้รบกัน เกิดจลาจลเดือดร้อน ทางราชการไทยต้องส่งกำลังเข้าระงับเหตุ สมาคมอั้งยี่เหล่านั้นยังต่อสู้ขัดขวางการจับกุม

การก่อกำเริบของสมาคมอั้งยี่ สร้างความไม่พอใจให้แก่ทางการไทย และประชาชนชาวไทย ชาวไทยบางคนจึงเริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านชาวจีนในประเทศไทย

### 3. การเข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งถิ่นฐานในราชอาณาจักรไทย สมัยรัตนโกสินทร์

#### ยุคปรับปรุงประเทศ – ปัจจุบัน

ยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกของไทย เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก ขยายอิทธิพลเข้ามาในทวีปเอเชียอย่างกว้างขวางและเข้มแข็ง ประเทศเพื่อนบ้านของไทยหลายประเทศต้องตกเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก ประเทศไทยแม้จะมีได้ตกเป็นอาณานิคมโดยตรง แต่ก็ต้องยอมโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของชาติตะวันตกเหล่านั้นด้วยการยอมทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรี และการค้าที่เสียเปรียบชาติเหล่านั้น ทั้งในด้านการเก็บภาษีอากร การใช้กฎหมาย และการศาล ที่เรารู้จักกันในนามของ “สนธิสัญญาชุดเบาริง” แต่กระนั้นก็ตามสนธิสัญญาดังกล่าวก็ทำให้สภาพเศรษฐกิจการค้าในประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีโรงจักรสีข้าว โรงจักรเลื่อยไม้ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในด้านการคมนาคมการขนส่งสินค้าทางทะเลขยายตัวอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ชาวจีนในประเทศไทยที่มีทุนทรัพย์จึงตั้งตัวเป็นคนกลางส่งเรือสำเภาไปรับคนจีนเข้ามาทำงานเป็นกรรมกร โดยวิธีออกทุนให้ก่อน แล้วหักเงินค่าแรงของคนจีนที่ตนเป็นผู้ไปรับมาทำงานภายหลัง คนจีนที่ทำอาชีพนี้เรียกกันในสมัยนั้นว่า “เถ่าเก้” จีนเถ่าเก้เหล่านี้มีหลายคนแต่ละคนต่างพยายามชักชวนจีนใหม่เข้ามาเป็นคนในอาณัติของตน เกิดการแข่งขันแย่งชิงตัวจีนใหม่และแข่งขันแย่งชิงกันหางานให้ลูกน้องทำ เถ่าเก้ทั้งหลายจึงมักจะตั้งเป็นสมาคมอั้งยี่ขึ้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของเถ่าเก้ งานหลักของเถ่าเก้ทั้งหลายคือ การ



ประมวลกฎหมายอากรในท้องที่ของคน (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. 2504 : หน้า 291)

สนธิสัญญาชุดเบาริงที่ประเทศไทยต้องยอมทำในรัชสมัยนี้ มีข้อกำหนดว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของคนในบังคับต่างชาติในดินแดนไทย ตามสนธิสัญญาข้อ 2 ความว่า

“...แต่บัดนี้คนที่อยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพ  
พระมหานคร ก็ต้องฟังบังคับบัญชาของกงสุลที่เข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพ  
พระมหานคร กงสุลจะทำตามหนังสือสัญญา และข้อหนังสือนี้มีได้ยกเสีย  
จงทุกประการ แล้วจะได้บังคับบัญชาคนในบังคับอังกฤษให้ตามด้วย แล้ว  
กงสุลจะริบรักษากฎหมายการค้าขาย และกฎหมายที่จะห้ามปราบมิให้คน  
ที่อยู่ในบังคับอังกฤษทำผิดล่วงเกินกฎหมายของอังกฤษกับไทยที่มีอยู่แล้ว  
และจะมีต่อไปข้างหน้า ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษวิวาทกันขึ้นกับคนที่อยู่ใน  
บังคับไทย กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะปรึกษาชำระตัดสินคนอยู่ใน  
บังคับอังกฤษทำผิด กงสุลจะลงโทษตามกฎหมายอังกฤษ คนอยู่ในบังคับ  
ไทยทำผิดกฎหมายเมืองไทย ถ้าคนอยู่ได้บังคับไทยเป็นความตนเอง กงสุล  
ไม่เอาเป็นธุระ...” (ทรงศรี อาจอรุณ. 2505 : หน้า 78)

ข้อความในสนธิสัญญาเบาริง และสนธิสัญญาชุดเบาริงทำให้มีการตีความ “คนใน  
บังคับ” ซึ่งแต่เดิมหมายถึงพลเมืองของประเทศที่ทำสนธิสัญญากับไทย แต่ต่อมาเมื่อประเทศ  
จักรวรรดินิยมเหล่านั้นได้ครอบครองดินแดนบางส่วนในเอเชีย ก็เริ่มตีความ “คนในบังคับ” ให้  
ครอบคลุมไปถึงพลเมืองในอาณานิคม และรัฐในอารักขาของประเทศจักรวรรดินิยมเหล่านั้นด้วย  
ยิ่งกว่านั้นชาวเอเชียอื่น ๆ ที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในประเทศไทยมาก่อนที่ประเทศของเขา  
จะตกเป็นอาณานิคมก็ยังคงไปสมัครเป็นคนในบังคับของประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตกโดย  
หวังผลประโยชน์ทางการค้า และการยกเว้นทางการศาล พฤติกรรมเช่นนั้นทำความลำบากใจให้แก่  
ทางการไทยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก็ไปสมัครเข้าเป็นคนใน  
บังคับต่างชาติและรวมกลุ่มกันเข้าเป็นสมาคมลับ (อั้งยี่) อีกด้วย ดังปรากฏในพระราชพงสาวดาร  
รัชกาลที่ 5 ตอนหนึ่งว่า



“...แม้ยังไม่ปรากฏเหตุการณ์ในรัชกาลที่ 4 แต่มีเค้าเงื่อนที่จะสันนิษฐานว่ารัฐบาลได้ปรารถนาอยู่แล้ว แต่ในรัชกาลที่ 4 ว่า การปกครองชาวจีนในสยามนี้อาจจะมีความลำบากเกิดขึ้นใหม่จากจีน 2 จำพวกคือ จีนในบังคับของฝรั่งต่างประเทศในสมัยนั้นว่า “ในร่มธง” หรือ “สัปเยก” จำพวกหนึ่ง กับจีนตัวเหี้ย อีกพวกหนึ่ง...” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. 2504 : หน้า 291)

ในที่สุดปัญหาที่ทางการไทย กังวลใจอยู่ก็เกิดขึ้นจริง ๆ สมาคมลับ (ฮั้งฮี้) จีนได้ก่อเหตุร้ายขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ลักลอบซื้อขาย และสูบฝิ่น ก่อกำเริบยกพวกเข้าตีกัน(เพราะผลประโยชน์ขัดกัน) ทางการไทยต้องดำเนินมาตรการที่เข้มงวดกวดขันในการปราบปรามยิ่งขึ้น ปัญหาในกลุ่มชนที่เกิดขึ้นจากชาวจีนได้สร้างความบาดหมางระหว่างทางการไทยกับชาวจีนขึ้น

หลังจากไทยยอมทำสนธิสัญญาเบาริงแล้ว การค้าผูกขาดระหว่างราชสำนักสยามกับจีนในรูปของการค้าสำเภาจึงยุติลง คนจีนในสยามจำนวนไม่น้อยที่ทำงานอยู่ในพระคลังสินค้า กรมท่าซ้าย และธุรกิจบริการเกี่ยวกับการค้าสำเภาต้องว่างงานลง แต่สนธิสัญญาชุดเบาริงก็ทำให้เศรษฐกิจการค้าในประเทศไทยขยายตัวและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีโรงสีข้าว โรงเลื่อย โรงน้ำตาล อยู่ต่อเรือ ตลอดจนมีการขนส่งสินค้าทั้งทางบก ทางน้ำ และทางทะเล เกิดขึ้นอย่างมากมาย คนจีนในสยามที่เคยทำงานระบบเก่าก็สามารถผันตัวเองมาสู่ระบบใหม่ แม้กระนั้นความต้องการแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมการค้า และการบริการก็ยังมีสูงกว่า ชาวจีนที่มีทุนทรัพย์จำนวนหนึ่งจึงตั้งตัวเป็นคณกลางรับชาวจีนจากประเทศจีนมาทำงานในสยาม โดยออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักค่าแรงจากแรงงานเหล่านั้นเมื่อได้งานทำมีรายได้แล้ว บรรดานายทุนชาวจีน (เจ้าเก่า) ที่ส่งสำเภาไปรับแรงงานจีนมา ต่างก็แข่งขันแย่งชิงกันหางานให้คนในอาณัติของตนทำจนเกิดปัญหาความขัดแย้งเจ้าเก่าทั้งหลายจึงรวบรวมสมัครพรรคพวกตั้งเป็นสมาคมลับ (ฮั้งฮี้) ขึ้น เพื่อดำเนินการดังกล่าว เจ้าเก่าจำนวนไม่น้อย เข้าประมุขผูกขาดภาวการณ์อากรในท้องที่ที่เขาตั้งถิ่นฐานอยู่



#### 4. การตั้งถิ่นฐานในจังหวัดชลบุรี

ชลบุรีเป็นหนึ่งใน 5 จังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเล ภาคตะวันออก ถ้านับจากด้านนอกสุด อันเป็นประตูเข้าสู่อาเซียนไทย ได้แก่ จังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา ชายฝั่งทะเล ภาคตะวันออก ยาวประมาณ 515 กิโลเมตร มีที่ราบลุ่มบริเวณปากแม่น้ำ ได้แก่ ปากแม่น้ำบางปะกง ปากแม่น้ำระยอง ปากแม่น้ำประแส ปากแม่น้ำจันทบุรี ปากแม่น้ำเวฬุ และปากแม่น้ำตราด ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นที่ตั้งของชุมชนบนเส้นทางการค้าขายระหว่างสยามกับต่างประเทศมาแต่อดีต เป็นชุมชนเมืองที่เป็นท่าเรือ ที่จอดพักเรือสินค้าจากต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายกับประเทศไทย และจากประเทศไทยที่จะไปค้าขายกับต่างประเทศ ชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกจึงเป็นที่รู้จักของชาวต่างประเทศ ประกอบกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทางบกและทางทะเล การติดต่อกับต่างประเทศและติดต่อกับศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครองไทย ทำให้สะดวกประชากรเบาบาง จึงเป็นพื้นที่ที่ชาวต่างชาติต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมสนใจเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพกันเป็นจำนวนมาก เช่น ชาวจีน ชาวลาว ชาวญวน (เวียคนาม) ชาวเขมร (กัมพูชา) และอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีชาวพื้นเมืองเดิมที่อยู่มาก่อนที่คนไทยจะสถาปนาอาณาจักรสยามที่รู้จักกันในนามของชาว “ช่อง” ในบรรดาชาวต่างชาติต่างภาษา และต่างวัฒนธรรมที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดชายทะเลภาคตะวันออก ชาวจีนเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพมากกว่าชาวต่างประเทศอื่น ๆ คงจะด้วยเหตุผลทั้งจากภายในและภายนอกดังกล่าวแล้วข้างต้น

การที่มีชาวต่างชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาอาชีพในภาคตะวันออกมาก ทำให้ภาคตะวันออกมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา เพราะชาวต่างชาติเหล่านั้นเข้ามาพร้อมวัฒนธรรมภูมิปัญญา และค่านิยมของเขา ภาคตะวันออกจึงมิใช่ดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังมี ความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาอีกด้วย

#### ในส่วนที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในจังหวัดชลบุรี

ตามที่ได้กล่าวแล้วแต่ต้นว่า ชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในจำนวน 5 จังหวัดชายทะเลภาคตะวันออก เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสมแก่การค้ารังชีพ จึงมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ที่เขาชะอาง 5 ยอด หนองโน โลกพนมคี อำเภอนันทนิคม โครกระกา โลกกะเหรี่ยง อำเภอนาทอง และเนินสำโรง อำเภอมือง เป็นต้น



ส่วนชุมชนที่พัฒนาขึ้นมาเป็นบ้านเป็นเมืองยุคประวัติศาสตร์ก่อนสมัยราชอาณาจักรไทยในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ชุมชนเมืองพระรถ ที่อำเภอพนสนธิคม และเมืองพระยาแร่ (พญาแร่) อำเภอพานทอง เป็นการตั้งเมืองแบบมีคูน้ำคันดินล้อมรอบอยู่ไม่ไกลจากเส้นทางคมนาคม ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรมมีการติดต่อกับภายนอกทั้งทางบกและทางทะเล การเดินเรือค้าขาย น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่นี้ (ถาวรดี มหาพันธ์. 2542 : หน้า 43-52)

ในสมัยประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักรไทย สมัยอยุธยาตอนต้น ปรางค์อรุณรอยหลักฐานของชุมชนเมืองท่าชายฝั่งทะเลชื่อ เมืองศรีพะโร หรือศรีพโล และเมืองบางปลาสร้อย ต่อมาการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ทำให้ชุมชนเมืองทั้งสองสูญเสียศักยภาพในการเป็นเมืองท่า เพราะโคลนเลนจากแม่น้ำบางปะกงถูกพัดพามาทับถมชายฝั่งทะเลเมืองศรีพโล และเมืองบางปลาสร้อย เพราะชายฝั่งทะเลของเมืองทั้งสองเป็นทะเลหน้าใน คลื่นลมค่อนข้างสงบ โคลนเลนจึงไม่ถูกกระแสน้ำพัดพาไปไกลจากชายฝั่ง หากแต่ทับถมกันอยู่ในระยะที่ไม่ไกลจากปากแม่น้ำบางปะกงมากนัก (มาไกลสุดถึงบริเวณด้านในของเขาสามมุง (ต่อจากอ่างศิลาลงมา)) ทำให้ชายฝั่งดินเงินเรือสินค้าต้องจอดไกลจากชายฝั่งมากขึ้นทุกทีท่าเรือจึงขยับตัวจากศรีพโล ไปบางปลาสร้อย และอ่างศิลา อ่างศิลาเป็นท่าจอดพักเรือสินค้าที่จะเข้าไปกรุงเทพฯ ที่เป็นที่ยุติกันตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา และมีความสำคัญขึ้นตามลำดับจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนพระยาชลยุทธโยธินและพระวิภาคภูวาล แข่งขันกันขอสัมปทานสร้างทางรถไฟเชื่อมกรุงเทพฯ กับท่าเรืออ่างศิลา (ถาวรดี มหาพันธ์. 2544 : หน้า 62-64)

หลักฐานเครื่องถ้วยจีนและนิทานพื้นบ้านเรื่องเศรษฐีพาลที่เป็นเจ้าเมืองศรีพโล แสดงให้เห็นว่าเมืองศรีพโล ซึ่งเป็นเมืองท่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นเป็นชุมชนเมืองที่มีการติดต่อกับค้าขายกับประเทศจีนและมีคนจีนตั้งถิ่นฐานอยู่ นอกจากนั้นจิตรกรรมฝาผนังที่วัดหลวงหรือวัดใหญ่อินทาราม ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาก็แสดงให้เห็นว่าที่เมืองบางปลาสร้อยมีคนจีนอาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยนั้นแล้ว ที่อ่างศิลา บางพระ (เรือ) ศรีราชา บางละมุง สัตหีบ ก็เช่นเดียวกัน ที่น่าสังเกตคือ ที่ใดที่เป็นท่าเรือ ที่จอดพักเรือสินค้าจะมีชาวจีนตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพอยู่รายรอบทุกที่ บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรี นอกจากจะมีชาวจีนตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพค้าขาย และให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการขนถ่ายสินค้า ซ่อมแซมเรือสินค้า ฯลฯ แล้ว ยังประกอบอาชีพประมง ต่อเรือ ที่อยู่ทางตอนในเข้าไปก็ประกอบอาชีพทางการเกษตร เพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ ทำไร่ไถนา ไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ และสุกร ทำโรงสี น้ำตาล ต้มกลั่นสุราน้ำปลา แปรรูปผลิตภัณฑ์จากทะเล ฯลฯ



จำนวนคนจีนในจังหวัดชลบุรีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมากยิ่งขึ้นหลังจากประเทศไทยทำสนธิสัญญาชุดเบาริงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นสมัยของการปฏิรูปประเทศตามแบบสมัยใหม่ (แบบตะวันตก) ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง

สนธิสัญญาชุดเบาริง ทำให้ประเทศไทยต้องเริ่มขายข้าวเป็นสินค้าออกอีกครั้งหลังจากหยุดขายมาตั้งแต่ครั้งสงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 จากนั้นก็เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง มาตลอดรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ต้องอาศัยพ่อค้าจีนซื้อข้าวจากบ้านทนายมาบรรเทาความอดอยากของราษฎรไทย ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แม้จะปลูกข้าวได้มาก และพ่อค้าชาวต่างประเทศแสดงความจำนงจะซื้อข้าวไปขายต่างประเทศเหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังไม่ทรงยอมขาย ข้าวส่วนเกินที่ผลิตได้ก็ส่งไปช่วยบรรเทาความอดอยากที่ราชอาณาจักรลาวบั้ง และที่เมืองชัวเถา ในประเทศจีนคราวประสบอุทกภัยบั้ง จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงยอมผ่อนปรนตามความต้องการของพ่อค้าชาวตะวันตก

การยอมขายข้าวเป็นสินค้าออกตามสนธิสัญญาชุดเบาริงทำให้ไทยต้องเพิ่มการผลิตขึ้นอย่างมาก ในขณะที่เทคโนโลยีในการผลิตยังไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นการเพิ่มผลผลิตจึงต้องใช้วิธีเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูก และเพิ่มแรงงานในการเพาะปลูก ชาวนาจึงได้รับการผ่อนปรนไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานภาคบังคับ (เข้าเดือน ออก 3 เดือน ตามระบบมูลนาย - ไพร่ ในสมัยนั้น) ในฤดูทำนาแล้วจ้างแรงงานจีนมาทำแทน ในช่วงเวลานั้นจึงมีการนำเข้าแรงงานจีนอย่างขนานใหญ่ นอกจากจะเพื่อทำงานแทนไพร่เกณฑ์แล้ว ยังทำงานในธุรกิจ บริการ และอุตสาหกรรมอันเนื่องด้วยการค้าขายกับต่างประเทศที่ขยายตัวขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เช่น การเพาะปลูกพืชไร่บางชนิด การขนส่งและการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น โรงสีข้าว โรงทำแป้งมันสำปะหลัง โรงทำน้ำตาลทรายแดง โรงทำน้ำตาลทรายขาว โรงทำน้ำตาล กะปิ โรงทำน้ำมันถั่ว โรงทำไม้ขีดไฟ โรงทำน้ำแข็ง โรงงานสุรา เป็นต้น

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพอยู่เป็นจำนวนมาก และกระจายอยู่ทุกอำเภอในจังหวัด

๑๒๙.๔๒

๗๔๖๔๓

๑.๒

282843



ไม่มีหลักฐานแน่นอนเกี่ยวกับจำนวนชาวจีนในประเทศไทย ประกอบกับได้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตระหว่างชาวจีน และชาวไทย จึงยากที่จะแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน ชาวตะวันตกหลายคนเดินทางเข้ามาเมืองไทย และได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยมักจะคาดคะเนจำนวนชาวจีนในประเทศไทยไว้สูงมาก เช่นกัน

##### 5. จำนวนชาวจีนอพยพและชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอนเกี่ยวกับจำนวนชาวจีนในประเทศไทย ประกอบกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมการดำรงชีวิตระหว่างชาวจีน ชาวไทย เชื้อสายจีนและชาวไทยในประเทศไทย ทำให้ยากที่จะแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน ชาวตะวันตกหลายคนเดินทางเข้ามาเมืองไทย ในช่วงสมัยต่าง ๆ ที่ได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยมักจะคาดคะเนจำนวนชาวจีนในประเทศไทย ไว้สูงมาก กล่าวคือ

นาย เอช เอส ฮอลเลต (H. S. Hallet) ชาวอังกฤษที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2427 ได้กล่าวถึงคนจีนในประเทศไทย ไว้ในหนังสือของเขาว่า

“...คนจีนในประเทศสยามนั้นดูเหมือนจะมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ครึ่งหนึ่งของประชากรตามบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาคือ บริเวณกรุงเทพฯ เป็นคนจีน และคนในประเทศนั้นมียุ่่น้อยมากที่ไม่มีร่องรอยของเลือดจีนผสมอยู่...”  
(กมล จันทรสร. 2506 : หน้า 265)

นอกจากนั้นเขายังกล่าวว่า คนจีนในประเทศไทยในช่วงเวลานั้นมีประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด ส่วนนาย รอสนีย์ (Rosny) ซึ่งเดินทางมาประเทศไทยในปี พ.ศ. 2427 เช่นกัน ได้เขียนถึงจำนวนพลเมือง และเชื้อชาติของพลเมืองในประเทศไทย ว่าประเทศไทยมีพลเมืองประมาณ 5.9 ล้านคน เป็นคนไทยประมาณ 1.6 ล้านคน ชาวจีน 1.5 ล้านคน ชาวมาเลย์ 1 ล้านคน ชาวลาว 1 ล้านคน ที่เหลือเป็นคนชาติอื่น ๆ ในปี 2433 นายแลนดอน (K.P. Landon) คาดคะเนว่าประเทศไทย ในเวลานั้นมีพลเมืองประมาณ 10 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นชาวจีนและชาวไทยจำนวนเท่า ๆ กัน คือประมาณเชื้อชาติละ 3 ล้านคนที่เหลืออีก 4 ล้าน เป็นชาวต่างชาติอื่นๆ  
(พลกุล อังกินันท์. 2515 : หน้า 29-30)



การคาดคะเนจำนวนชาวจีนในประเทศไทย ของชาวต่างประเทศตั้งที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น เป็นการคาดคะเนที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็นกรมหลวงดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย กราบบังคมทูลเรื่องจำนวนชาวจีนในประเทศไทย ต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ. 2452 (ร.ศ. 128) ว่า

“...ความเห็นของมิสเตอร์ไยล์ เจ้ากรมสรรพากรนอก ซึ่งได้พิเคราะห์ในเรื่องนี้มากเหมือนกัน เห็นอย่างเดียวกันกับข้าพระพุทธเจ้าว่า จำนวนชาวจีนในพระราชอาณาจักรอย่างมากที่สุด จะไม่เกิน 360,000 คน ทั้งเงินเก่าและเงินใหม่ ไม่นับด้วยล้านอย่างฝรั่งเข้าใจเป็นแน่แท้...”  
(พลกุล อังกินันท์. 2515 : หน้า 30)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกราบบังคมทูลชี้แจงว่าที่ชาวตะวันตกคาดคะเนจำนวนชาวจีนในประเทศไทยไว้สูงเช่นนั้น คงเนื่องมาจากชาวตะวันตกคาดคะเนจากจำนวนชาวจีนทั้งหมดที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งกว่าครึ่งมิได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นการถาวร เพียงเข้ามาดำเนินธุรกิจเสร็จแล้วก็เดินทางกลับและชาวจีนจำนวนไม่น้อยที่มาเจ็บป่วยเสียชีวิตไป ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย เป็นการถาวรคงมีประมาณร้อยละ 30 ของผู้ที่เดินทางเข้ามา ดังนี้คือ

“...จำนวนจีนที่ปรากฏเข้ามาในราชอาณาจักรแม้มากมายเท่าใด จีนที่เข้ามาอยู่ประจำในพระราชอาณาจักรก็ไม่มากเท่าที่ฝรั่งเข้าใจ ถ้าคิดจำนวนจีนที่เข้ามา 100 คน หาเงินได้แล้วกลับไปประมาณ 50 คน เป็นอัตราตาย สูญเสียประมาณ 20 อยู่ประจำในพระราชอาณาจักรราว 30 เป็นอย่างมาก...”  
(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2442 : เอกสาร ร. 5 ม. 28.2 แฟ้ม 43 ลงวันที่ 26 ก.พ. ร.ศ. 128)

ชาวตะวันตกที่กล่าวถึงจำนวนคนจีนในประเทศไทยไว้ใกล้เคียงกับจำนวนที่ทางราชการไทยคาดคะเนไว้ คือ จี วิลเลียม สกินเนอร์ (G. William Skinner) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนคนจีนในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2413 – 2453 ไว้ดังนี้คือ

พ.ศ. 2413 คาดว่ามีคนจีนในประเทศไทย ประมาณ 252,000 คน

พ.ศ. 2423 คาดว่ามีคนจีนในประเทศไทย ประมาณ 289,000 คน



พ.ศ. 2433 คาดว่ามีคนจีนในประเทศไทย ประมาณ 331,000 คน

พ.ศ. 2443 คาดว่ามีคนจีนในประเทศไทย ประมาณ 386,000 คน

พ.ศ. 2453 คาดว่ามีคนจีนในประเทศไทย ประมาณ 467,000 คน

(พลกุล อังกินันท์. 2515 : หน้า 31)

ฝ่ายจีนเองก็มักจะอ้างถึงจำนวนชาวจีนในประเทศไทย ไว้สูงเกินความจริงเช่นกัน เพื่อหวังผลในการต่อรองทางด้านการเมืองในเรื่องการปกครองชาวจีนกับทางราชการไทย โดยหวังว่าการที่มีคนจีนอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นจำนวนมากรัฐบาลไทยจะยอมให้รัฐบาลจีนตั้งสถานกงสุลขึ้นดูแลชาวจีนในประเทศไทย ดังปรากฏในรายงานกราบบังคมทูลของพระยาบริบูรณ์โกษากร (ชาวจีนที่ได้รับพระราชทานยศฐาบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทย) ต่อพระเจ้านั่งงยาเธอฯ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. 2440 ว่า

“...ในเวลาเที่ยงวันนี้ ราชทูตญี่ปุ่น ได้มาเยี่ยมข้าหลวง (จีน) และราชทูตญี่ปุ่น ได้พูดว่า คนสัทเยกียิปุ่นมีประมาณ 100 คนเศษ ญี่ปุ่นยังมีทูต คนจีนในกรุงเทพฯ มีมากควรจะมีทูตบ้างจะได้ดูแลคนจีน แล้วราชทูตญี่ปุ่นจึงถามข้าหลวงว่าคนจีนในกรุงเทพฯ มีประมาณเท่าใด ข้าหลวงจีนตอบว่ามีประมาณเกือบ 2 ล้านคน ข้าพระพุทธเจ้า (กรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ) จึงพูดค้านว่ามีไม่ถึงเท่านั้น มีเพียง 4 แสนคนเศษ...” (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2440 : เอกสาร ร. 5 ต. 21 แฟ้ม 13)

ในปี พ.ศ. 2446 (ร.ศ 122) มีข้อมูลแสดงการกระจายตัวของชาวจีนไปตามจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ คือ

|                   |           |
|-------------------|-----------|
| มณฑลปราจีนบุรี    | 35,912 คน |
| มณฑลราชบุรี       | 38,769 คน |
| มณฑลนครไชยศรี     | 33,992 คน |
| มณฑลภูเก็ต        | 32,408 คน |
| มณฑลกรุงเก่า      | 18,619 คน |
| มณฑลจันทบุรี      | 10,080 คน |
| มณฑลนครศรีธรรมราช | 9,303 คน  |
| มณฑลนครสวรรค์     | 6,283 คน  |



|                |          |
|----------------|----------|
| มณฑลพิษณุโลก   | 4,442 คน |
| มณฑลชุมพร      | 3,129 คน |
| มณฑลนครราชสีมา | 2,431 คน |

(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2453 : เอกสาร ร. 5 ม 2. 19 แฟ้ม 4)

มณฑลกรุงเทพฯ ปราชินบุรี ราชบุรี และนครไชยศรีเป็นแหล่งที่มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เอกสารดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจังหวัดชลบุรี (ซึ่งเป็นเมืองที่ขึ้นอยู่กับมณฑลปราชินบุรี) เป็นพื้นที่ที่มีคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2497 ชุนวิจิตรมาตราได้เขียนหนังสือ “เรื่องของเมืองชลฯ” ในส่วนที่เกี่ยวกับพลเมืองท่านระบุว่า พลเมืองชาวชลบุรีตามผลของการสำรวจสำมะโนครัวปี พ.ศ. 2462, 2472, 2480 และ 2490 ไว้ดังนี้

#### จำนวนพลเมืองทั้งจังหวัด

|           |            |
|-----------|------------|
| พ.ศ. 2462 | 97,256 คน  |
| พ.ศ. 2472 | 123,718 คน |
| พ.ศ. 2480 | 149,906 คน |
| พ.ศ. 2490 | 210,513 คน |

(ชุนวิจิตรมาตรา. 2497 : หน้า 35)

#### จำนวนพลเมืองในปี พ.ศ. 2490 แยกตามอำเภอ

|                 |           |
|-----------------|-----------|
| อำเภอเมือง      | 55,038 คน |
| อำเภอศรีราชา    | 21,011 คน |
| อำเภอบ้านบึง    | 29,558 คน |
| อำเภอบางละมุง   | 26,827 คน |
| อำเภอพนัสสัณทิม | 55,117 คน |
| อำเภอบ้านนา     | 22,962 คน |



จำนวนพลเมืองจำแนกตามเชื้อชาติ

| อำเภอ       |      | ไทย     | จีน    | อื่น ๆ |
|-------------|------|---------|--------|--------|
| เมืองชลบุรี | ชาย  | 22,904  | 4,942  | 17     |
|             | หญิง | 23,698  | 3,473  | 4      |
| ศรีราชา     | ชาย  | 9,653   | 1,792  | 23     |
|             | หญิง | 9,224   | 283    | 12     |
| บ้านบึง     | ชาย  | 10,174  | 5,389  | 4      |
|             | หญิง | 10,371  | 3,618  | 2      |
| บางละมุง    | ชาย  | 14,122  | 613    | 20     |
|             | หญิง | 11,744  | 334    | 4      |
| พนัสนิคม    | ชาย  | 23,678  | 3,709  | 23     |
|             | หญิง | 25,542  | 2,159  | 8      |
| พานทอง      | ชาย  | 10,237  | 919    | 2      |
|             | หญิง | 11,166  | 647    | 3      |
| รวม         |      | 182,513 | 27,878 | 122    |

(ขุนวิจิตรมาตรา. 2497 : หน้า 39)

จากตารางจำแนกพลเมืองตามเชื้อชาติ แสดงให้เห็นว่าจำนวนชาวจีนอพยพเข้าสู่ประเทศไทย สมัยประชาธิปไตยลดจำนวนลงกว่ายุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกอย่างมาก



จำนวนประชากรไทยและจีนในจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2532

| อำเภอ              |      | ไทย     | จีน   |
|--------------------|------|---------|-------|
| เมืองชลบุรี        | ชาย  | 118,366 | 2,755 |
|                    | หญิง | 110,833 | 1,307 |
| พนัสนิคม           | ชาย  | 66,402  | 895   |
|                    | หญิง | 64,477  | 411   |
| พานทอง             | ชาย  | 20,880  | 87    |
|                    | หญิง | 21,142  | 28    |
| บ้านบึง            | ชาย  | 40,455  | 1,135 |
|                    | หญิง | 40,624  | 453   |
| ศรีราชา            | ชาย  | 69,188  | 348   |
|                    | หญิง | 66,236  | 153   |
| บางละมุง           | ชาย  | 57,373  | 244   |
|                    | หญิง | 56,809  | 94    |
| สัตหีบ             | ชาย  | 53,367  | 99    |
|                    | หญิง | 40,339  | 29    |
| หนองใหญ่           | ชาย  | 12,044  | 137   |
|                    | หญิง | 10,923  | 33    |
| บ่อทอง             | ชาย  | 18,261  | 47    |
|                    | หญิง | 16,960  | 13    |
| กิ่งอำเภอเกาะสีชัง | ชาย  | 1,707   | -     |
|                    | หญิง | 1,670   | -     |
| รวม                |      | 888,056 | 8,268 |

ที่มา กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี. สถิติจำนวนบุคคลต่างด้าว วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2532



จำนวนที่สามารถรวบรวมมาได้ในครั้งนี้ได้จำนวนแซมมา 55 แซ่ เปลี่ยนเป็นนามสกุล 237 นามสกุล  
ศึกษารายละเอียดได้จากภาคผนวก ก.



## บทที่ 2

### สถานภาพบทบาทของคนจีนและการผสมกลมกลืน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

#### 1. สภาพทั่วไปและลักษณะทางสังคมไทย

ราชอาณาจักรไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพุทธศักราช 2475 เป็นราชอาณาจักรที่มีระบอบการเมืองการปกครองและสังคมที่รู้จักกันในนามของ “ระบอบศักดินาหรือระบบศักดินา” บางก็เรียก “สังคมศักดินา” คำว่าศักดินาทำให้ผู้ได้ยินได้ฟังเกิดความนึกสงสัยและจินตนาการเกี่ยวกับสังคมไทยไปในทางที่ไม่ค่อยจะมีเสรีภาพและความเสมอภาคกันนัก

##### 1.1 ระบบศักดินา : ความหมายและความเป็นมา

มีผู้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความหมายของศักดินาไว้หลายทรรศนะ โดยสรุปแล้ว ศักดินา คือ การกำหนดศักดิ์ศรีสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในสังคม โดยใช้อสังหาริมทรัพย์ที่สำคัญของสังคมเกษตรกรรมเป็นเกณฑ์ในการวัด หรือเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. 2516 : หน้า54)

ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้มีการตรากฎหมายสำคัญขึ้น 2 ฉบับ คือ พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือนและพระอัยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง กฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ได้กำหนดศักดินาของพระราชวงศ์ ข้าราชการ สามัญชน (ไพร่) และทาสไว้อย่างครบถ้วน ไม่เว้นแม้แต่พระภิกษุ สามเณร พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลตามศักดินาด้วย

##### 1.2 ชั้นในสังคมศักดินา

สยามใช้ระบบศักดินาในการแบ่งชนชั้นของคนในสังคมเป็น 4 ประเภทคือ เจ้า (เจ้านาย) ชุนนาง ไพร่ และทาส เจ้ามีศักดินาตั้งแต่ 100,000 ไร่ เจ้าฟ้าที่ได้เฉลิมพระราชอิสริยยศเป็นที่พระมหาอุปราช) ลดหลั่นลงไปจนถึงหม่อมราชวงศ์ศักดินา 500 ไร่ ส่วนขุนนางมีศักดินาตั้งแต่ 10,000 ไร่ ลดหลั่นไปจนถึง 400 ไร่ ผู้ที่มีศักดินาดำกว่า 400 ไร่ ไม่ถือว่าเป็นขุนนาง ยกเว้นมหาดเล็กในกรมมหาดเล็ก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการตั้งยศขุนนางเป็นสมเด็จเจ้าพระยาให้ถือศักดินา 30,000 ไร่ (กรมพระสมมตอมรินทร์. 2512 : หน้า 36-37 และ 58-59) ไพร่มีศักดินา 25 - 10 ไร่ และทาสมีศักดินา 5 ไร่ ส่วนขุน หมื่น พัน ที่มีศักดินาดำกว่า



400 ไร่ แต่สูงกว่าไพร่ถือว่าเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย เป็นเสมือนไพร่ เพราะบุตรของเขาเหล่านี้มิได้รับกรยกเว้นการถูกเกณฑ์แรงงานภาคบังคับและถูกสีก (ท่งมือ) เป็นไพร่

นอกจากกฎหมายศักดินาดังกล่าวจะแบ่งชนชั้นของคนในสังคมไทยออกเป็น 4 ประเภทใหญ่แล้ว ยังใช้ในการกำหนดหน้าที่ขอบข่ายของความรับผิดชอบ อภิสิทธิ์ สิทธิแห่งอำนาจและฐานะของคนในสังคม ตั้งแต่ชนชั้นเจ้า ขุนนาง ไพร่ และทาส กล่าวคือ

1.2.1 ใช้เป็นเครื่องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบต่อองค์พระมหากษัตริย์ เช่น ผู้ที่มีศักดินาสูงจะต้องรับผิดชอบที่จะควบคุมผู้คนจำนวนหนึ่ง(เท่ากับศักดินาของผู้นั้นหารด้วย 25 ซึ่งเป็นศักดินาของไพร่ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมทั้งปริมาณ และคุณภาพ เพื่อเกณฑ์มาช่วยงาน หลวงตามเวลาและประเภทของงาน

1.2.2 ใช้เป็นเกณฑ์ในการเข้าเฝ้า ผู้ที่มีศักดินาดั้งแต่ 800 ไร่ขึ้นไป จะต้องเข้าเฝ้า ทุกครั้งที่พระมหากษัตริย์เสด็จออกจากราชการ

1.2.3 สิทธิในการแต่งทนาย แยกต่าง ว่าต่าง

1.2.4 การทำพินัยกรรม ต้องมีพยานนั่งรู้เห็นมากน้อยตามศักดินา

1.2.5 ใช้ในการคำนวณเบี้ยปรับ

1.2.6 ใช้เป็นเกณฑ์ในการลงโทษ (ภารดี มหาขันธ์. 2532 : หน้า 43)

### 1.3 สถานภาพและบทบาทของชนชั้นในสังคมศักดินาของไทย

1.3.1 เจ้า หรือเจ้านาย ประกอบด้วยเจ้านายเชื้อพระวงศ์หรือบรรดาราษฎรทั้งหลาย การสืบสกุลสืบทางบิดา ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีอยู่ 3 ระดับคือ เจ้าฟ้า พระองค์เจ้าและหม่อมเจ้า ส่วนหม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวงเพิ่งกำหนดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และไม่อยู่ในฐานะว่าเป็นเจ้า

1) เจ้าฟ้า หมายถึง พระราชโอรส พระราชธิดา ที่พระราชมารดาเป็นอัครมเหสี หรือเป็นพระธิดาของพระมหากษัตริย์หรือเป็นเจ้า

2) พระองค์เจ้า แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ (1) พระราชบุตร พระราชธิดาซึ่งเกิดแต่พระสนม (2) พระราชนัดดาซึ่ง บิดาเป็นเจ้าฟ้า และพระราชมารดาเป็นเจ้า (3) พระองค์เจ้า

3) หม่อมเจ้า หมายถึง โอรส ธิดา ของเจ้าฟ้าหรือพระองค์เจ้าที่มารดามีได้ เป็นเจ้า



อภิสิทธิ์และสิทธิของชนชั้นเจ้านาย เจ้านายจะมีศักดินามาตั้งแต่ประสูติ เมื่อเติบโตขึ้นและรับราชการพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งให้ทรงกรม ซึ่งมีลำดับชั้นเช่นเดียวกับขุนนาง เช่น กรมขุน กรมหลวง กรมพระ กรมพระยา และสมเด็จพระกรมพระยา เป็นต้น นอกจากนั้น เจ้านายยังไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานเหมือนไพร่ และเมื่อมีคดีความเกิดขึ้นศาลที่จะพิจารณาคดีเจ้านายได้คือศาลกรมวังเท่านั้น และ จะขายเจ้านายลงเป็นทาสไม่ได้ นอกจากนั้นเจ้านายมีสิทธิมีไพร่ในสังกัดมากน้อยตามศักดินาเจ้านายจะทำการปกครองและได้รับผลประโยชน์จากไพร่ในสังกัด (ม.ล. วัลวิภา นุชรรัตนพันธุ์. 2529 : หน้า 27 -28)

**1.3.2 ขุนนาง** ขุนนางคือข้าราชการในระดับต่าง ๆ มีศักดินาตั้งแต่ 400 ไร่ ขึ้นไปถึง 10,000 ไร่ ขุนนางเหล่านี้นอกจากจะมีศักดินาเป็นเครื่องแสดงลำดับยศแล้ว ยังมียศเป็นเครื่องบอกฐานะหรือบรรดาศักดิ์อีกด้วย ยศของขุนนางก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีตั้งแต่ ขุน หลวง พระ พระยา และเจ้าพระยา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเพิ่มยศ สมเด็จพระเจ้าพระยา ขึ้นอีกระดับหนึ่ง นอกจากยศแล้วขุนนางยังมีราชทินนามที่บ่งบอกหน้าที่ของขุนนางอีกด้วย เช่น มหาเสนา เจ้าพระยามหาเสนา คือสมุหกลาโหม เจ้าพระยาจักรีศรีองครักษ์ ตำแหน่ง สมุหนายก พระยาสิทธิราชเดโชชัย ตำแหน่งแม่ทัพฝ่ายขวา พระชลบุรีศรีมหาสมุทร ตำแหน่งเจ้าเมืองชลบุรี เป็นต้น

หน้าที่ที่สำคัญของขุนนางคือ การควบคุมกำลังคนที่ได้รับมอบหมาย (มากน้อยตามศักดินา) ให้อยู่ในสภาพพร้อมทั้งในด้านจำนวนและคุณภาพและความคล่องตัวในการเรียกเกณฑ์เพื่อส่งไปทำงานหลวงตามกำหนดเวลาและหน้าที่

สิทธิและอภิสิทธิ์ที่ขุนนางได้รับคือไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานแบบไพร่ และสิทธินี้จะครอบคลุม ไปถึงลูกด้วย เมื่อมีคดีความเกิดขึ้นไม่ว่าจะอยู่ในฐานะโจทก์หรือจำเลย ขุนนางก็มีสิทธิที่จะไม่ต้องไปศาลเพื่อให้การสอบสวน ด้วยตนเอง ขุนนางสามารถแต่งทนายไปแก้ต่างว่าต่างแทนตนได้ ยกเว้นเฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ นอกจากนั้นยังได้สิทธิครอบครองไพร่และได้ประโยชน์จากไพร่เหล่านั้น (ถาวรดี มหาจันทร์. 2532 : หน้า 38)

**1.3.3 ไพร่** ไพร่ คือ สามัญชนที่มีสิทธิเสรีภาพมาแต่กำเนิด แต่ถูกกำหนดให้ต้องสังกัดมูลนาย และถูกเกณฑ์แรงงานภาคบังคับ ทั้งนี้เพราะสังคมไทยในสมัยนั้นเป็นสังคมที่ต้องอาศัยกำลังคนเป็นหลักในการผลิตและการป้องกันตลอดจนการขยายราชอาณาจักร ฉะนั้นวิธีระดมกำลังคนจึงถูกนำมาใช้โดยการแบ่งกำลังคนให้อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหม่อมมูลนาย เวลาเมื่อศึกสงครามเจ้าหม่อมมูลนายจะเรียกระดมคนในควบคุมของตนไปราชการทัพ เวลาปกติก็จะประกอบสัมมาอาชีพของตนไป โดยมีช่วงเวลาที่จะต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปเข้าเวรทำราชการตาม



กำหนดเวลาของแต่ละรัชสมัย สมัยกรุงศรีอยุธยาปีละ 6 เดือน เรียกว่าเข้าเดือนออกเดือน ปีละ 4 เดือนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (เข้าเดือนออก 2 เดือน) และปีละ 3 เดือน (เข้าเดือนออก 3 เดือน) ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อนการปฏิรูปการทหาร

ไพร่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ธนบุรีและรัตนโกสินทร์ก่อนการปฏิรูปการทหาร แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ไพร่สม หรือ สมสั๊ก ผู้ชายไทยเมื่ออายุครบ 18 ปี จะต้องมาขึ้นทะเบียนที่กรมพระสุรัสวดี แล้วจะได้รับการสักข้อมือว่าเป็นคนสังกัดกรมใด ตามปกติจะบรรจุไว้ในกรมที่บิดาสังกัดอยู่ โดยถือว่าบุตรชายต้องเป็น “ลูกหมู่” ของกรมเพื่อความสะดวกในการปกครองและการเรียกระดม

เมื่อขึ้นทะเบียนแล้วมูลนายจะได้ฝึกหัดใช้สอย “ไพร่สม” หรือ “สมสั๊ก” ไปก่อน ยังไม่ต้องทำงานหลวงจนกระทั่งอายุครบ 20 ปี แล้วจึงยกขึ้นเป็น “ไพร่หลวง” คำว่าไพร่สมนี้ ค่อมาน่าจะมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่าเป็นไพร่ของเจ้านายโดยตรงไม่ต้องทำงานหลวง แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีหลักฐานปรากฏว่า ไพร่สมต้องเข้ารับราชการปีละ 1 เดือน (ขจร สุขพานิช. 2519 : หน้า 40-49)

2) ไพร่หลวง เมื่อไพร่สมอายุครบ 20 ปีแล้ว ถ้าเป็นไพร่ในเขตราชธานีและหัวเมืองชั้นใน จะต้องเข้ามารายงานตัวในราชธานี แล้วเข้ารับราชการตามกรมกองที่สังกัดไว้ซึ่งเรียกกันในสมัยนั้นว่า “เข้าเวร” มีกำหนดเวลาแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัยดังกล่าวข้างต้น แต่ถ้าเป็นไพร่หัวเมืองชั้นนอกจะมีฐานะเป็น “ไพร่ส่วย” (ไพร่หลวงส่วย) ให้ส่งสิ่งของที่ต้องการใช้ในราชการมาแทนการมาเข้าเวรในสมัยหลังอนุญาตให้เสียเงินแทนได้ ไพร่ (หลวง) กองด่าน ไพร่หลวงที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบ (ชายแดน) ไม่ต้องมาเข้าเวรรับราชการในราชธานีได้รับการผ่อนผันให้เข้าเวรที่ด่านแทนได้

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลนายกับไพร่ในสังกัด ตามพระราชกำหนดศักดิ์นา มูลนายจะมีไพร่ในสังกัดได้จะต้องมีศักดินาตั้งแต่ 400 ไร่ขึ้นไป มูลนายมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่ไพร่ในสังกัดของตนถ้ามีคดีความเกิดขึ้นมูลนายจะต้องเป็นผู้นำเรื่องขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ถ้ามูลนายเป็นใจร่วมปกปิดความผิด มูลนายจะต้องมีโทษด้วย หากไพร่ทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่ต้องถึงศาล มูลนายมีสิทธิลงโทษ ฆેียน หรือจำขังได้เมื่อมีราชการศึกสงครามมูลนายได้รับคำสั่งให้ไปราชการทัพ มูลนายมีสิทธิเกณฑ์ไพร่ในสังกัด ของตนไปด้วย หากไพร่มีกิจจะต้องเดินทางไปต่างถิ่น จะต้องขออนุญาตจากมูลนายก่อน จะไปอยู่ที่อื่นเป็นการถาวรไม่ได้ (ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์. 2516



: หน้า 64-183) เมื่อไพร่ได้รับความเดือดร้อน เจ็บไข้ได้ป่วย อดคัด เพราะเกิดข้าวยากหมากแพง มุลนายต้องให้ความช่วยเหลือตามสมควร ส่วนไพร่มีหน้าที่ต้องให้ความจงรักภักดีต่อมุลนาย เชื้อฟังกำสั่ง และให้ของกำนัน หรือตอบแทนผลประโยชน์แก่มุลนาย

ไพร่ชาวต่างประเทศได้แก่ มอญ เขมร ฉวน ลาว ไพร่เหล่านี้เรียกว่า “ไพร่ หลวงอาสา” ได้จากการกวาดต้อนครอบครัวในสงคราม หรือการอพยพเข้ามาพึ่งพระบรม โภธิสมภารกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป เช่น กองมอญ กองตั้ง กองดาบสองมือ กองอาคมบาท ฯลฯ ในราชธานี นอกจากนั้นยังมีกระจัดกระจายอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ อีกมาก เช่น ที่โพธาราม (ราชบุรี) ปากน้ำ (สมุทรปราการ) ปทุมธานี กาญจนบุรี กลุ่มที่อยู่ไกลจากราชธานีใช้วิธีส่งส่วย สิ่งของ หรือเงินมาแทนแรง นอกจากมอญแล้วยังมีไพร่ลาวกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในภาคกลางของ ราชอาณาจักรไทย เช่น ที่ปากน้ำ (กลุ่มลาวอาสาปากน้ำ ต่อมาย้ายไปสร้างบ้านแปงเมืองอยู่ที่พนัส นิคม) พนมสารคาม ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี สระบุรี ฯลฯ ไพร่ฉวนสามเสน จันทบุรี อุตร นครพนม ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีเขมร ขมุ กุลา ข่า ละว้า ดองผู้ ส่วย ไพร่เหล่านี้ มีมุลนายเกลี้ยกล่อมรวมบัญชีตั้งเป็นหมู่เหล่าเก็บของที่ต้องการใช้ในราชการหรือเงินส่งให้ทางการ เป็นต้น

1.3.4 ทาส ทาสจำแนกออกได้เป็น 7 ประเภทด้วยกันคือ ทาสสินไถ่ ทาสใน เรือนเบี้ย ทาสที่ได้มาแต่บิดามารดา ทาสท่านให้ ทาสที่ได้มาจากการช่วยให้พ้นโทษปรับ ทาสที่ เลี้ยงไว้ในเวลาเกิดข้าวยากหมากแพง และทาสเชลย

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นส่วนใหญ่เป็นทาสสินไถ่ ทาสสินไถ่เป็นเรื่องของ การกู้เงินโดยเอาแรงงานของคนเป็นประกัน และเป็นดอกเบี้ย แรงงานที่ใช้เป็นประกันนั้นอาจเป็น ของตนเอง หรือผู้อยู่ใต้การปกครองของตนเองก็ได้ (กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2. 2515 : หน้า 295- 300)

ปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่มีผลต่อสถานภาพของทาสในสังคมไทย คือ สภาพการ ขาดแคลนแรงงานของสังคมไทยในอดีตและการขยายตัวในด้านต่าง ๆ ของราชอาณาจักรไทย มี ผู้ให้ทรงพระนามว่าสภาพความเป็นอยู่ของทาสในสมัยกรุงศรีอยุธยาลำบากกว่าทาสในสมัยกรุง รัตนโกสินทร์ เพราะพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่สามารถควบคุมการเพิ่มปริมาณ ไพร่สม สังกัดมุลนายได้ ดังนั้นเจ้านายและขุนนางผู้ใหญ่ในสมัยนั้นจึงสามารถอาศัยแรงงานของ ไพร่สมได้เป็นอันมาก ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานทาสมากนัก จึงสามารถคดขี่ทาสได้ ผิดกับสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ที่มีมาตรการในการควบคุมไพร่สม และเพิ่มปริมาณไพร่หลวง ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ความต้องการแรงงานทาสในสังคมรัตนโกสินทร์จึงเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นการ



ขยายตัวทางการค้าและการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทำให้ความต้องการแรงงานทาสและแรงงานนอกระบบยิ่งเพิ่มมากขึ้น (ม.ล. วัลย์วิภา นุชรรัตนพันธุ์. 2529 : หน้า 40-41)

มีผู้ให้ทรรศนะว่าทาสและไพร่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันใกล้ชิด จนอาจแบ่งเป็น คนของรัฐ และคนของเอกชน ไพร่หลวงและทาสหลวงเป็นคนของรัฐ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) ส่วนไพร่สมและทาสของเอกชนเป็นคนของเอกชน และสิ่งที่น่าแปลกใจคือ คนหลวง ได้รับการปฏิบัติที่ทำให้ลำบากกว่าคนของเอกชน เช่น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นับแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นต้นมา ไพร่หลวงต้องถูกเกณฑ์แรงงานปีละ 3 เดือน ส่วนไพร่สมสังกัดมูลนายถูกเกณฑ์ปีละ 1 เดือนเท่านั้น ทาสหลวงก็เช่นกัน เพราะทาสหลวงถือว่าเป็นคนทำผิดกฎหมาย และเชลย ส่วนทาสของเอกชนจะลำบากมากขึ้นอยู่กับนายเงินและความต้องการแรงงานในเวลานั้น ทาสของนายเงินบางคนมีสภาพไม่ต่างจากไพร่สม จนเจ้าตัวเองก็คิดว่าตัวเป็นไพร่สม

หน้าที่ของทาสในสังคมไทย ตามกฎหมายลักษณะทาส นายเงินสามารถใช้ทาสทำไร่ ไถนา ปลูกข้าว และพืชผลทางการเกษตร นอกจากนั้นแล้วนายทาสยังใช้ทาสทำการค้าขาย นำสินค้าของเขาไปขายหรือซื้อของให้ด้วย แต่โดยทั่วไปแล้วทาสส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่ใช้ในบ้านเรือนและประดับเกียรติยศ เป็นคนติดตามแห่แหนผู้เป็นนาย

ชาวต่างประเทศที่เดินทางมาติดต่อกับไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และยุคปรับปรุงประเทศ อย่างท่านบาทหลวงปาเลอกัวซ์ (Mgr. Pallegoix) และ เซอร์จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) ท่านบาทหลวงปาเลอกัวซ์กล่าวว่า “ทาสในสยามได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีเยี่ยมคนใช้ในฝรั่งเศส” ส่วน เซอร์จอห์น เบาริง กล่าวว่า “ทาสสยามได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีเสียยิ่งกว่าคนใช้ในอังกฤษ”

ข้อกำหนดในระบบสังคมศักดินาของไทย ทำให้ชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมขาดความเป็นอิสระไม่เว้นแม้แต่ชนชั้นเจ้านายและขุนนาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งไพร่ ความสัมพันธ์ระหว่างมูลนายไพร่ทำให้ไพร่ขาดทั้งอิสรภาพในแรงงานของตนเอง และขาดโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ

## 2. สถานภาพของคนจีนและคนเชื้อสายจีนในสังคมไทย

ตามที่กล่าวมาแล้วแต่ต้นว่า คนจีนเริ่มต้นเดินทางเข้ามาติดต่อกับค้าขาย และตั้งถิ่นฐานทางคาบสมุทรตอนใต้ของราชอาณาจักรสยาม ตั้งแต่ก่อนสมัยราชอาณาจักรสุโขทัย และเข้ามาติดต่อกับค้าขายประกอบสัมมาชีพในพื้นที่ภาคกลางของราชอาณาจักรสยามในสมัยสุโขทัย และเพิ่มปริมาณมากขึ้นโดยลำดับในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์



สาเหตุหลักที่คนจีนอพยพไปอยู่ต่างประเทศก็คือ 1) ปัญหาทางการเมืองการปกครองของจีน 2) ภัยธรรมชาติและความแร้นแค้นในการดำรงชีพ 3) ออกไปแสวงหาอาชีพและที่ทำกินที่ดีกว่า คนจีนที่อพยพไปต่างประเทศมิได้มีความประสงค์จะไปอยู่ต่างประเทศเป็นการถาวรแต่เมื่อไปแล้วส่วนใหญ่ก็จะผสมกลมกลืนกับคนในท้องถิ่น มีบุตรหลานสืบเชื้อสายอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ประกอบสัมมาชีพ มีประชากรน้อย มีวัฒนธรรมทางสังคมที่น่าประทับใจ กล่าวคือ เป็นสังคมที่มีน้ำใจไมตรี โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่รังเกียจเหยียดฉันท หรือกีดกันชาวต่างถิ่น ยินดีต้อนรับ และช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากเสมอ ชาวไทยทุกระดับนับแต่องค์พระประมุข พระราชวงศ์(เจ้านาย) ขุนนาง ตลอดจนประชาชนชาวไทยทั่วไปต่างมีไมตรีจิต อุปถัมภ์ค้ำจุน ตามฐานะานุรูปของตน ดังนั้นในช่วงทศวรรษที่ 2 ของพุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมา ชาวจีนส่วนใหญ่จึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมากกว่าประเทศอื่นๆ ในเอเชียอาคเนย์

ส. สุคนธาภิรมย์ ได้กล่าวถึงสถานภาพของคนจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบสัมมาชีพในสมัยกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

“... สถานภาพของคนจีนที่เข้ามาพำนักอยู่ในประเทศสยามตั้งแต่ปลายสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กล่าวได้ว่ามีสถานภาพ “ไม่เหมือน” กับคนไทย ด้วยเหตุนี้การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนจีนในกรุงสยามจึงไม่เหมือนกับกิจกรรมของคนไทย ...” (ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์, 2529 : หน้า 50)

ชาวต่างประเทศที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในราชอาณาจักรสยาม ซึ่งมีทั้งชาวตะวันตก เช่น ปอร์ตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส และชาวตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น และจีน เป็นต้น ถือเป็นคน “นอกระบบ” สักคตินาของไทย คนนอกระบบเหล่านี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานเหมือนไพร่ชาวไทย ชาวต่างประเทศหรือ “คนต่างด้าว” จึงมีอิสระในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้มากกว่าคนไทย ม.ล.วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์ อธิบายว่ารัฐบาลไทยในอดีตไม่มีนโยบายที่จะรับรองสถานภาพของคนต่างด้าวเหล่านั้น แม้แต่คนจีนซึ่งเป็นคนเอเชียด้วยกัน มีลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างจากคนไทยมากนักและรัฐบาลไทยสมัยนั้นก็ยินดีต้อนรับ แต่ก็มีได้กำหนดนโยบายที่จะรับรองชาวจีนอพยพให้เข้ามาเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน หรืออาณาประชาราษฎร์ เจตนารมณ์ของรัฐบาลไทยดังกล่าวสอดคล้องกับความประสงค์ของชาวจีนในระยะแรก ๆ เพราะคนจีนอพยพสมัยนั้นต้องการเพียงเข้ามาอาศัยทำมาหากินเป็นการชั่วคราวเท่านั้น (ม.ล.วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์, 2529 : หน้า 51)



การที่รัฐบาลส่งเสริมสนับสนุนให้คนจีนเข้ามายังประเทศไทยจำนวนมากก็เพื่อประโยชน์ในการสร้างบ้านแปงเมืองเพราะชาวจีนที่อพยพเข้ามาในอดีตส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในด้านการค้าขาย การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย บัญชีสินค้าเข้า-สินค้าออก การต่อเรือ การเดินเรือ ธรรมเนียมการค้าแบบจิ้มก้อง ดังนั้น คนจีนจึงเป็นคนต่างค้ำวที่ได้รับสิทธิพิเศษมากกว่า คนต่างค้ำวอื่น ๆ

คนจีนที่อพยพเข้ามาทำนักและประกอบอาชีพในเมืองไทยส่วนใหญ่ยินดียอมเสียภาษีรายบุคคลที่เรียกว่าการ “ผูกปี้” แทนการขึ้นทะเบียนสังกัดมูลนายแบบไพร่ไทย การผูกปี้เป็นลักษณะพิเศษของคนนอกระบบ เป็นการเก็บเงินชาวจีนนอกระบบแทนการเกณฑ์แรงงาน เงินรายได้ที่มาจากค่าผูกปี้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในหลายด้านเช่น ใช้ในการงานในหัวเมือง แต่ละเมืองก่อนนำส่งลงมากรุงเทพฯ นอกจากนั้นยังนำไปใช้ในการสาธารณประโยชน์อื่น ๆ อีก เช่น เงินค่าจ้างขุดคลอง สร้างป้อม ทำถนน เป็นต้น การผูกปี้ที่คนจีนนอกระบบในประเทศไทยเริ่มมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยกำหนดให้ชาวจีนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป มารายงานตัวต่อทางการทุก ๆ 3 ปี เพื่อผูกปี้ การผูกปี้ทำโดยทางการใช้เชือกป่านหรือไหมสีแดงมาผูกข้อมือซ้ายแล้วเอาครั้งลนไฟอ่อน ๆ ดัดที่เส้นไหมให้เป็นรูปกลม ๆ แล้วประทับตราบนครั้งที่ยังอ่อนตัวอยู่เป็นเครื่องหมายว่าผูกปี้แล้ว อัตราค่าผูกปี้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย คือ คนละ 2 บาท และค่าธรรมเนียมอีก 1 สลึง จีนผู้ใดไม่มีเงินเสียค่าผูกปี้ก็ให้มาทำงานให้แก่ทางการคนละ 1 เดือน แบบเดียวกับไพร่สมสังกัดมูลนาย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวค่าผูกปี้ขึ้นเป็น 4 บาท ซึ่งอัตรานี้ใช้ไปจนถึงปี พ.ศ. 2452 (ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) จะเห็นว่าค่าผูกปี้ถูกกว่าค่าราชการของไพร่ไทย กล่าวคือ ไปร่หลวงของไทยถ้าจะจ่ายเงินแทนการเข้าเวรรับราชการจะต้องจ่ายเดือนละ 6 บาท ปีหนึ่งต้องเข้าเวร 3 เดือน จึงต้องเสียเงินถึง 18 บาท

การผูกปี้คนจีนอพยพของรัฐบาลไทย ไม่สู้จะเคร่งครัดเท่าที่ควร ดังจะพิจารณาได้จากหนังสือพื้นความหลังของพระยาอนุমানราชชน (เสถียร โกเศศ) ว่า

“...มีผู้เล่าว่าจีนบางคนไม่มีงานทำและไม่มีเงินเสียค่าผูกปี้ เมื่อถูกเจ้าพนักงานจับตัวไปทำงานโยธาครบ 6 วัน และได้รับค่าผูกปี้มาแล้ว ก็นำเอาใบเสร็จนั้นไปขายให้แก่จีนคนอื่นซึ่งยังไม่ได้เสีย เป็นราคา 3 บาท หรือ 4 บาท แทนที่จะซื้อเต็มราคา 6 บาท แล้วยอมให้จับใหม่อีก เพื่อจะได้ใบเสร็จมาขายใหม่ คราวนี้มีปัญหาว่าในใบเสร็จจะมีชื่อเจ้าของเดิมอยู่



ถ้าอีกคนไม่ได้ซื้อนั้น จะไม่เดือดร้อนหรือ เห็นจะไม่ยากนัก เมื่อเจ้าพนักงาน ออกใบเสร็จถามชื่อว่าซื้ออะไร อาจได้รับคำตอบว่าซื้อ เสง แซ่จาง ก็ได้ เมื่อนำไปขายก็ให้บอกชื่อไปตามใบเสร็จหรือไม่ต้องบอกก็เห็นจะได้ เพราะ เจ้าพนักงานคงไม่ถ้าวุ่นพิถพิถันกับชื่อแซ่ เพราะชื่อแซ่เงินมีซ้ำ ๆ กัน...”  
(เสถียร โกเศศ. (นามแฝง). 2513 : หน้า 103)

ข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นเท่ากับเป็นการให้อภิสิทธิ์แก่คนจีนอพยพ ภายในสามชั่วอายุคนชาวจีนอพยพก็จะกลายเป็นคนไทย

ถ้าเป็นคนจีนอพยพหรือบุตรชาย ถูกมุลนายเกลี้ยกล่อมให้ไปขึ้นทะเบียนเข้าสังกัดและ สักข้อมือ จีนผู้นั้นก็จะถูกเรียกว่า “เลกจิน” ถือว่าเข้าอยู่ในระบบมุลนาย – ไพร์ (ระบบศักดินา) เป็นคนไทยที่มีศักดินาเท่ากับไพร์คนหนึ่ง แล้วต้องราชการ เช่น เลกส่วย เช่น ลูกส่วยบุตรจีน ทำส่วยกระดานที่เมืองสงขลา และกองส่วยของบุตรจีนสงขลา เป็นต้น กองส่วยของบุตรจีน สงขลา เป็นลูกจันทองมีจำนวนถึง 92 คน เป็นไพร์สมทั้งหมด มีหน้าที่ต้องส่งทองหนัก 8 ตำลึง 2 บาท 2 สลึง มายังเมืองหลวง ชาวจีนประเภทนี้ได้ถือเป็นคนนอกระบบ ผู้ที่ทำหน้าที่ ควบคุมดูแลชาวจีน คือพระยาโชฎึกราชเศรษฐี และพนักงานเงินที่ได้ยศและบรรดาศักดิ์เป็นขุนนาง ไทย ซึ่งก็มีได้ถือเป็นคนนอกระบบเช่นกัน

### 3. บทบาทของชาวจีนและคนเชื้อสายจีนในประเทศไทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้นว่า ชาวจีนไม่ได้เข้ามาติดต่อและตั้งถิ่นฐานตามเมืองท่า และศูนย์กลางการค้ารอบ ๆ บริเวณอ่าวไทย ก่อนที่จะมีการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยในปลาย พุทธศตวรรษที่ 18 เสียอีก อาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ทำการค้าระบบ จิ้มก้องหรือที่เรียกว่าระบบบรรณาการกับจีนด้วยดีตลอดมา (ประมาณ 500 ปี) เติ้งสุ่ยเจิ้ง นักวิจัย ชาวจีนกล่าวว่า “การค้าระบบจิ้มก้อง มิใช่การแสดงความยอมรับเป็นเบี้ยล่าง แต่เป็นวิธีการ แสวงหาความสนับสนุนทางเศรษฐกิจ และการเมืองจากมิตรประเทศ เป็นการดำเนินนโยบาย ต่างประเทศแบบใช้ทำที่นุ่มนวลกับผู้ที่อยู่แดนไกล” เพราะการค้าตามระบบนี้สำเนาไทยที่นำเครื่อง บรรณาการไปประเทศจีน สามารถขนสินค้าอื่นไปขายได้โดยไม่จำกัดจำนวน และสินค้าเหล่านั้น ยังได้รับการยกเว้นภาษี นอกจากนั้นการเดินทางเที่ยวกลับยังสามารถซื้อสินค้าจากจีนกลับมาได้ เท่าที่ต้องการ การค้าแบบนี้จึงมีสภาพคล้ายกับการให้สิทธิพิเศษทางการค้า (วรงค์ดี มัทธโนบล และสุรางค์ จันทวานิช. บรรณาธิการ. 2539 : หน้า 6-7)



### 3.1 บทบาททางการค้าในระบบผูกขาด

ในปี พ.ศ. 2172 รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้มีการนำระบบการผูกขาดของหลวงมาใช้เป็นครั้งแรก ชาวจีนอพยพในประเทศไทยก็สามารถปรับบทบาททางเศรษฐกิจของตนเองให้เข้ากับระบบการค้าแบบผูกขาดของราชสำนักได้อย่างดี นับแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวจีนอพยพก็ได้เข้าทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการค้าผูกขาดได้อย่างถาวรตลอดมาทั้งในฐานะผู้บริหารระดับสูง (เจ้ากรมท่าซ้าย – พระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี) และระดับรอง ๆ ลงมา เช่น ผู้ทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ทำบัญชีสินค้า การเดินเรือ พิธีการทางการทูต การค้า ล่าม (ขุนท่งสื่อ) ผู้บังคับบัญชาลูกเรือทั้งหมดของกองเรือพาณิชย์ ทั้งของราชสำนัก และขุนนาง

ด้วยบทบาทสำคัญทางการค้าในระบบผูกขาดของชาวจีนนับแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเป็นต้นมาทำให้ชุมชนจีนมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งพ่อค้าชาวดัตช์ เรียกชุมชนจีนในสมัยนั้นว่า “ค่ายจีน” (The Chinese Camp) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพระบรมมหาราชวัง และเป็นชุมชนต่างดาวเพียงแห่งเดียวที่อยู่ในเขตพระนครยุคนั้น (กุวคล ทรงประเสริฐ. 2547 : หน้า 62 - 63)

ด้วยระบบการค้าผูกขาดของหลวงกับการประสานผลประโยชน์ของชาวจีนอพยพ ทำให้กรุงศรีอยุธยาสามารถพัฒนาตนเอง จนกลายเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในตะวันออกไกลในยุคนั้น ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว พ่อค้าชาวดัตช์ประมาณว่ากรุงศรีอยุธยาช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 22 มีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 3,000 คน โดยไม่รวมชุมชนอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ตามเมืองท่าต่าง ๆ รอบอ่าวไทยในยุคนั้น ชาวจีนส่วนใหญ่ที่อพยพมาในยุคนั้น ส่วนใหญ่เป็นเงินสก็เกี้ยนจากบริเวณรอบ ๆ เมืองเซี่ยเหมิน มีเงินกวางคั้งบ้างเล็กน้อย แต่ จีนและ จีนไหหลำ และจีนแต้จิ๋ว ยังไม่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ชาวจีนอพยพเหล่านั้นนอกจากจะทำการค้า และเป็นพนักงานในกิจการค้าผูกขาดของหลวงแทบทุกระดับแล้ว บางคนยังได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางสาขาอื่น ๆ เช่น แพทย์ ตูลาการ ล่ามและช่างฝีมือประจำราชสำนักอยุธยา นอกจากนั้นยังประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น เลี้ยงหมู เป็ด ไก่ ปลูกผัก ทำประมง ปลูกพืช ไร่ ฯลฯ รวมทั้งอาชีพเกี่ยวกับการละเล่น มหรสพต่าง ๆ เช่น จิว ซึ่งกลายเป็นส่วนสำคัญของงานพระราชพิธีหลวง และงานรื่นเริงที่สำคัญอื่น ๆ ของราชสำนักไทยมาแต่ครั้งนั้น (กุวคล ทรงประเสริฐ. 2547 : หน้า 63)



พ่อค้าชาวจีนที่ร่ำรวยในกรุงศรีอยุธยาในฐานะทางสังคมอัน “สูงส่ง” ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 กรุงศรีอยุธยาได้กลายเป็นเมืองท่าที่ทำการค้าระหว่างประเทศ แม้ว่าจะเปิดการแข่งขันอย่างรุนแรงระหว่างพ่อค้าชาวฮอลันดา โปรตุเกส อังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศอื่น ๆ แต่ชาวจีนมีส่วนแบ่งตลาดที่สูงมากในการดำเนินการค้าระหว่างกรุงศรีอยุธยากับจีน และญี่ปุ่น พ่อค้าชาวจีนที่ร่ำรวยมีบทบาทสำคัญต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายหลังกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า และสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงกอบกู้กรุงศรีอยุธยา และสถาปนากรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีใหม่ ชาวจีนในกรุงศรีอยุธยาได้ประมูลขุดค้นซากสลักหักพังเพื่อหาสมบัติที่ถูกฝังไว้โดยไม่ปรากฏเจ้าของ ได้เงินทองมาเข้าสู่ระบบการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนภายในประเทศ ทำให้สามารถฟื้นฟูอาณาจักรใหม่ได้อย่างรวดเร็ว (วรศักดิ์ มหัทธโนบล และสุภาวค์ จันทวานิช. บรรณาธิการ. 2539 : หน้า 43)

การที่ชาวจีนได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งสำคัญจากราชสำนักไทยในยุคผูกขาดการค้า นอกจากเหตุผลทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีเหตุผลทางการเมืองด้วย เพราะชาวจีนมีนิสัยอ่อนโยนรักสันติ ไม่ทะเลาะเถียงกันทางการเมือง ผู้ปกครองไทยจึงคิดว่าชาวจีนต่างด้าว เหล่านี้จะไม่เป็นอันตรายทางการเมืองต่อรัฐไทย ผิดกับชาวตะวันตก ชาวจีนมุ่งแต่ทำมาหากินพัฒนาเศรษฐกิจ ราษฎรชาวไทยเองก็ไว้ใจเชื่อถือชาวจีนมากกว่าชาวต่างด้าวชาติอื่น ๆ

### 3.2 บทบาทในธุรกิจค้าข้าว

ข้าวเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมไทยมาตั้งแต่เริ่มสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย (ปลายพุทธศตวรรษที่ 18) แต่เป็นการผลิตเพื่อบริโภค เพื่อทำนุบำรุงศาสนา และบริการแก่ชนชั้นสูง มิได้ผลิตเพื่อเป็นสินค้าส่งออก ข้าวเพิ่งกลายเป็นสินค้าออกของไทยในพุทธศตวรรษที่ 23 ก่อนหน้านั้นสินค้าออกที่สำคัญของไทยคือ หนังกวาย ไม้ฝาง หนังควาย นอแรด หมาก ดีบุก ตะกั่ว และไม้หอม นอกจากนั้นยังส่งออกผ้าไหมดิบที่ได้จากกวางตุ้ง และมาเก๊าต่อไปยังญี่ปุ่นอีกชั้นหนึ่งและซื้อทองแดงจากญี่ปุ่นกลับมาไทย

ปลายพุทธศตวรรษที่ 23 ประเทศจีนประสบปัญหาด้านการผลิตทางการเกษตร ประชาชนจีนเรียกร้องให้เปิดการค้าทางทะเลกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง การขาดแคลนข้าวในจีนช่วงนั้นรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ เพราะนอกจากสภาพดินจะไม่เหมาะสม ยังมีภัยพิบัติทางธรรมชาติ และประชากรยังเพิ่มขึ้นมากเป็นประวัติการณ์ (3 เท่า) พ.ศ. 2271 ความอดอยากอย่างรุนแรงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น ที่ฝูเจี้ยน แม้ว่าฟอร์โมซาจะเป็นแหล่งข้าวที่อยู่ใกล้ฉางโจว และฉวนโจวที่สุด จึงเป็นแหล่งที่เหมาะสมที่จะส่งข้าวไปบรรเทาความอดอยาก แต่ด้วยเหตุผลทางการเมือง (พ.ศ. 2226 ฟอร์โมซาประกาศอิสรภาพ) จึงมีการสั่งห้ามส่งข้าวออกจากฟอร์โมซา



การนำเข้าข้าวจากสยามอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2265 นับเป็นปีที่ประเทศจีนประสบปัญหาการขาดแคลนข้าว และราคาข้าวสูงเกินโดยทั่วหน้า ชาวจีนได้รับรายงานว่าประเทศไทยมีข้าวเหลือเฟือมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 2220 แล้ว จอร์จ ไวท์ แห่งบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้เขียนไว้ในปี 2222 ว่า “ประเทศนี้ (สยาม) เป็นอู่ข้าวอู่น้ำของบริเวณที่อยู่ติดกัน เนื่องจากมีข้าวมากมายพอ ๆ กัน หรือมากกว่าส่วนอื่น ๆ ของโลก...” (ชาลววิทย์ เกษตรศิริ และกัญจิกา ศรีอุดม. (บรรณาธิการ). 2548 : หน้า 82-83)

ในครั้งแรกของพุทธศตวรรษที่ 23 ชาวจีนบนเรือจีนของสยามรายงานไปยังทางการในนางาซากิ ในปี พ.ศ. 2233 ว่า “ในประเทศสยามมีข้าวมากมายพวกเขาอธิบายว่าชาวสยามไม่จำเป็นต้องกังวลเรื่อง ฝน เพราะว่ามีน้ำท่วมทุกปี และเนื่องจากปลูกข้าวทำได้ง่าย จึงมีราคาต่ำกว่าในประเทศอื่น ๆ อย่างมาก” (ชาลววิทย์ เกษตรศิริ และกัญจิกา ศรีอุดม. (บรรณาธิการ). 2548 : หน้า 84) เรือสำเภาลงของราชสำนักสยามบรรทุกข้าวไปขายที่นางาซากิมาตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 23 แต่จีนเพิ่งทราบเรื่องข้าวราคาถูกจากไทย ในครั้งหลังของพุทธศตวรรษที่ 23 (พ.ศ. 2265) จากนั้นจักรพรรดิคังซีของจีนจึงทรงอนุญาตให้สำเภาสยามขนข้าวจำนวน 3,000 หาบ ไปยังกวางตุ้ง เห่หมิง และหนิงป้อ โดยไม่ต้องเสียภาษีใด ๆ ทั้งสิ้น

จากนั้นราชสำนักสยามก็ขอให้ราชสำนักจีนอนุญาตให้ชาวไทยมีสิทธิเต็มที่ในการทำการค้าต่อระบบบรรณาการตามปกติ ซึ่งจักรพรรดิจีนก็ทรงอนุญาต เรือบรรทุกข้าวจากสยามเข้าไปค้าขายในจีนได้กลายเป็นแนวทางปฏิบัติสืบเนื่องต่อมาอีก 2-3 ทศวรรษ ราชสำนักจีนต้อนรับข้าวจากสยามในปริมาณมากในช่วงเวลานั้นตลาดจีนต้องการข้าวของสยามอย่างแท้จริง เจมส์ อินแกรม (James Ingram) ประมาณว่าเมื่อปี พ.ศ. 2393 สยามผลิตข้าวได้ประมาณ 23.3 ล้านหาบ จากพื้นที่ผลิตทั้งสิ้น 5.8 ล้านไร่ ข้าวที่ส่งไปขายยังประเทศจีนจำนวนหลายแสนหาบต่อปี ทางกรจีนสนใจข้าวของสยามอยู่ตลอดมา ในสมัยจักรพรรดิหย่งเจิ้งมีความพยายามมากขึ้นที่จะส่งเสริมการค้าข้าว

ชาวจีนในประเทศไทย ดำเนินการที่เกี่ยวกับธุรกิจการค้าข้าวทั้งภายในและการส่งออกเกือบจะทุกขั้นตอนกล่าวคือ ชาวนาไทย ดำเนินการด้านการเพาะปลูกข้าวอย่างครบกระบวนการผลิต ส่วนขั้นตอนอื่น ๆ เป็นบทบาทของคณจีนแทบทั้งสิ้น นับแต่การรับซื้อข้าวเปลือก (พ่อค้าคนกลาง) การขนส่ง (เจ้าของกิจการขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ) การสีข้าว (เจ้าของโรงสีและคนงาน) การค้าส่งออก (พ่อค้าส่งออก) และการค้าข้าวในตลาดภายในประเทศ (พ่อค้าข้าว) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อค้าคนกลางที่ทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือก พวกเขาจะชอกชอนเข้าไปในเขตผลิตข้าวในชนบท โดยมีการจัดตั้งองค์กรพาณิชย์กรรมที่ทำหน้าที่ทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือรับซื้อ



ข้าวเปลือกและจำหน่ายเครื่องใช้ประจำวัน และเครื่องมือการเกษตร โดยปกติก็นำเอาเครื่องใช้ประจำวันและปัจจัยการผลิตทางการเกษตร จำหน่ายให้เกษตรกรในระบบเงินเชื่อ เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวก็นำเอาข้าวเปลือกมาชำระเงินต้น และดอกเบี้ยแทนค่าสินค้า พ่อค้าคนกลางบางคนก็ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าขนส่งสินค้าในขณะเดียวกันด้วย และดำเนินงานรับส่งสินค้านำรวมทั้งก่อสร้างโกดังเพื่อกักเก็บสินค้าของตนเอง รวมทั้งทำหน้าที่รวบรวมและกระจายสินค้าไปในตัวด้วย ดังนั้นพ่อค้าคนกลางจึงต้องมีทุนในการดำเนินการค่อนข้างมาก ถ้าไรก็ค่อนข้างมากด้วยเช่นกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าข้าวระหว่างไทย - จีน ชาวจีนในประเทศไทยก็ได้รับจ้างเป็นลูกเรือให้กับเรือสินค้าของราชสำนักเข้าร่วมการขนส่งข้าว ปรากฏหลักฐานว่าในปี พ.ศ. 2267 เรือสำเภาหลวงที่ขนข้าวจากอยุธยาไปประเทศจีนมีนายฉีคาน และพวกรวม 96 นาย เป็นลูกเรือและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการค้าข้าวระหว่างไทย - จีน

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนอพยพในประเทศไทยและคนเชื้อสายจีนในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในธุรกิจค้าข้าวภายในประเทศและการส่งข้าวออกไปขายยังต่างประเทศมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา และด้วยความสามารถในด้านการดำเนินธุรกิจการค้า และความมานะอดทนของชาวจีนอพยพในประเทศไทย และผู้สืบเชื้อสายของเขาเหล่านั้นทำให้ข้าวไทยกลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญที่สุดมานานนับศตวรรษ ในปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ประเทศไทยได้กลายเป็นหนึ่งในสามของประเทศที่ส่งข้าวเป็นสินค้าออกมากที่สุดในโลก

### 3.3 บทบาทในการรับเหมาจัดเก็บภาษีอากร (เจ้าภาษีนายอากร)

สังฆราชปาเลอกัวซ์ ซึ่งเคยเข้าพำนักอยู่ในประเทศไทยถึง 30 ปี กล่าวว่า “ข้าพเจ้าไม่เคยทราบว่ามีโลกนี้จะมีประเทศใดบ้างที่มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งกว่าสยามหรือไม่ว่” (สังฆราชปาเลอกัวซ์, 2506 : หน้า 13-14 ) สังฆราชปาเลอกัวซ์พรรณนาถึงความอุดมสมบูรณ์ต่างๆ ทั้งพืชและสัตว์ ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน นิโคลาส แชร์ แวส ซึ่งเข้ามาประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวว่า “ประเทศไทยมีทรัพยากรมาก มีทั้งเหมืองดีบุก เหล็ก ดินประสิว ฝ้ายไหม และเครื่องหอม ฯลฯ ทรัพยากรเหล่านี้อาจทำให้เป็นประเทศที่มั่งคั่งที่สุดในชมพูทวีป ถ้าทรัพยากรนั้นตกอยู่ในมือของชาติที่รู้จักทำให้มันมีคุณค่าขึ้น” (นิโคลาส แชร์ แวส, 2506 : หน้า 128-434)

ข้อบกพร่อง ที่สุดในสังคมศักดินาของไทย คือ การเปิดโอกาสให้คนต่างด้าว (คนจีน) ผูกขาดเก็บภาษีอากร เท่ากับเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติควบคุมการเงินการคลังของประเทศ การผูกขาดภาษีของคนต่างชาติ นอกจากจะมีการรั่วไหลแล้วยังเกิดการข่มเหงราษฎรอีกด้วย



อะไรเป็นสาเหตุให้ผู้ปกครองไทย ให้สัมปทานผูกขาดเก็บภาษีอากรแก่คนจีน แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ให้ความคิดเห็นต่อกรณีนี้ที่ผู้ปกครองไทยอนุญาตให้เอกชนเป็นผู้จัดเก็บภาษีว่า (ญาคา ประภาพันธุ์. 2524 : หน้า 22-23)

1) การเก็บภาษีเป็นตัวเงินมีความยุ่งยาก ผู้ปกครองไทยจึงพยายามยกภาระการคำนวณ และการจัดเก็บภาษีให้แก่ข้าราชการ และเอกชน (พ่อค้าชาวจีน นักเก็งกำไร)

2) การขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาล ด้วยเหตุผลทั้ง 2 ประการดังกล่าวทำให้มีการอนุญาตให้เอกชนชาวจีนมีโอกาสได้เข้าประมูลภาษีโดยการเสนอจำนวนเงินที่คงที่ และส่งตามกำหนดเวลา

ภาษีอากรเป็นคำใหม่ที่มีใช้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า คำว่า “ภาษี” น่าจะมาจากภาษาจีนแต้จิ๋ว ว่า “ปู้ซี” หมายถึงสำนักงานเจ้าพนักงานเก็บผลประโยชน์แผ่นดิน ก่อนหน้าการเรียกเก็บผลประโยชน์แผ่นดินมีชื่อเรียกที่หลากหลาย กล่าวคือ

ในสมัยกรุงสุโขทัยเรียกว่า “จกอบ” ดังปรากฏในจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 ว่า สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช “พ่อเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลูท่า” จกอบเป็นภาษีผ่านด่านซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี และใช้สืบเนื่องมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจากจกอบแล้วผู้ปกครองยังเก็บ “ส่วย” จากประเทศราชหรือหัวเมือง และเก็บส่วยแทนแรงจากไพร่อีกด้วย รวมทั้งการเก็บ “ค่าธรรมเนียมศาล” และ “ค่านา” ก็มีการเก็บมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเช่นกัน

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ผลประโยชน์ของแผ่นดินที่รัฐเรียกเก็บเรียกว่า “ส่วยสาอากร” หรือ “ส่วยสัดพัชยากร” ซึ่งประกอบด้วย ส่วยที่เป็นบรรณาการจากเมืองขึ้น และส่วยสัดพัชยากรที่เก็บจากราษฎรอันประกอบด้วย

**จกอบ** เป็นการเก็บส่วนซักรจากสินค้า หรือเก็บเป็นเงินตามขนาดพาหนะขนส่งสินค้า เช่น เรือ หรือ เกวียน เมื่อผ่านขนอน (ผ่านด่าน) ทั้งทางบกและทางเรือทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ อัตราที่เรียกเก็บถ้าเป็นสิ่งของใช้ 10 ซัก 1 (เก็บสิบหยิบหนึ่ง)

**อากร** อากรเป็นการเก็บส่วนซักรผลประโยชน์ที่ราษฎรทำมาหาได้จากการประกอบการต่าง ๆ เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นต้น หรือเป็นค่าอนุญาตให้ราษฎรหาผลประโยชน์จากธรรมชาติ เช่น การจับปลา (ค่าน้ำ) อากรรักษาเกาะ (เก็บจากผู้หาไขจระเมียด) เก็บของป่านานาชนิด เช่น ไม้หอม (กฤษณา) เป็นต้น นอกจากนั้นยังเก็บเป็นค่าอนุญาตให้ประกอบกิจกรรมบางประเภท เช่น ดมกลั่นสุรา เล่นการพนัน เป็นต้น



**ส่วย** คือการยอมให้บุคคลบางจำพวกส่งสิ่งของหรือเงินแทนการถูกเกณฑ์เข้าวร  
ทำราชการ (ส่วยแทนแรง) และส่วยที่เป็นเครื่องราชบรรณาการจากราชประเทศราช หรือเมืองขึ้น

**อุษา** เรียกเก็บจากการทำการบางอย่างให้แก่บุคคล เช่น การออกโฉนด ตราสาร  
ค่าธรรมเนียมศาล ฯลฯ

หน่วยงานและบุคคลที่รับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีอากร มีหลายหน่วย ตามที่  
ปรากฏในกฎหมายพระธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2178 (รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง) ดังนี้ คือ

1) กลาโหม (เจ้าพระยามหาเสนา สมุหพระกลาโหม) รับผิดชอบจัดเก็บส่วยสา  
อากรในเขตหัวเมืองภาคใต้

2) มหาดไทย (เจ้าพระยาจักรีศรีอริยวงศ์ สมุหนายก) รับผิดชอบจัดเก็บส่วยสา  
อากรให้เขตหัวเมืองภาคเหนือ

3) กรมพระคลัง (พระยาโกษาธิบดี หรือพระยาพระคลัง) รับผิดชอบทั้งควบคุม  
การจัดเก็บและควบคุมศาลเกี่ยวกับภาษีอากรศุลกากร (ขนอน) อากรของป่า บ้าน ประมง ตัดสิน  
ความเกี่ยวกับคนต่างประเทศ และออกตราภูมิคุ้มห้ามแก่ผู้ได้รับการยกเว้น

4) กรมพระนครบาล (พระยาอมราช) เก็บส่วยแทนแรง และเกณฑ์ไพร่เข้าวรรับ  
ราชการ

5) กรมวัง (พระยาธรรมาธิกร) เก็บภาษีผลิตภัณฑ์จากป่าคำที่ดินในเมืองหลวง  
จัดเกณฑ์ผู้คนเข้ามาใช้ในวัง

6) กรมนา (พระยาพลเทพ) มีหน้าที่ปรับปรุงการเก็บภาษีการเพาะปลูก รวมทั้ง  
การเก็บหางข้าว หรือเก็บเป็นตัวเงิน (ญาคา ประภาพันธุ์. 2524 : หน้า 46-59)

วิธีการจัดเก็บ จัดเก็บโดยพนักงานภาษีอากรซึ่งแต่งตั้งโดยเสนาบดีผู้รับผิดชอบ  
ถ้าเก็บได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยก็จะได้นำเงินจรวงวัล

ในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ผู้ปกครองอ่อนแอคนจีนมีอิทธิพลมากขึ้นทุกที  
และในที่สุดผู้ปกครองราชอาณาจักรอยุธยาที่ยินยอมให้เอกชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจีน (ร้อยละ  
68.06) เข้ามาช่วยจัดเก็บภาษีอากร (วรศักดิ์ มหัทธโนบล และสุภางค์ จันทวานิช. บรรณาธิการ.  
2548 : หน้า 47-48) แมกซ์ เวเบอร์ วิเคราะห์ว่า ผู้ปกครองราชอาณาจักรอยุธยาต้องการปิดความ  
รับผิดชอบให้พ้นตัว และคาดว่าวิธีนี้จะทำให้ได้จำนวนเงินที่แน่นอน ประกอบกับกลไกบริหาร  
ของรัฐตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาขาดประสิทธิภาพ จึงทำให้การเก็บภาษีอากรตกไปอยู่ในมือ  
ของคนจีน บิดาของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็เคยเป็นเจ้าภาษีนายอากรในสมัยกรุงศรีอยุธยา



ในสมัยกรุงธนบุรี รัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีภาษีอากรคงจะเก็บได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เนื่องจากสภาพบ้านเมืองไม่อำนวย พลเมืองอดอยาก สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีต้องทรงหาพระราชทรัพย์มาซื้อข้าวเลี้ยงพลเมือง ภาษีทางตรงที่สำคัญในรัชสมัยนี้คือ การเกณฑ์แรงงานไพร่ไปราชการทัพศึก ช่วงกลางถึงช่วงปลายรัชสมัยมีการติดต่อกำขายของหลวงกับจีนบ้าง ส่วนการผูกขาดทำภาษีอากรมีอยู่บ้าง เช่น อากรรังนกทางภาคใต้ โปรดเกล้าฯ ให้ชาวจีนชื่อ วูหยาง (Wu Yang) ทำอากรรังนกทางภาคใต้ ต่อมาได้เป็นเจ้าของสงขลา นอกจากนั้นในรัชสมัยนี้ยังมีการประมูลชุดของเก่าที่กรุงศรีอยุธยา หมายถึง ทรัพย์สิ้นเงินทองที่เจ้าของเอาฝังไว้ในช่วงที่หนีศึกกับพม่า เมื่อเสร็จศึกแล้วเจ้าของมิได้กลับมา อาจจะเพราะเสียชีวิตไปแล้วหรือถูกพม่ากวาดต้อนไป พื้นที่ที่ไม่มีเจ้าของกลับมาแล้ว คนจีนก็เสนอให้มีการประมูลชุดขึ้นมาใช้ คนที่ประมูลได้ส่วนใหญ่ก็เป็นคนจีน ทำให้ได้ทรัพย์สิ้นเงินทองมาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคแจกจ่ายแก่ราษฎร คนจีนเองก็ได้ประโยชน์ไปมิใช่น้อย (ภารดี มหาฉันทน์. 2526 : หน้า 29-30)

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บ้านเมืองค่อย ๆ ฟื้นตัวขึ้น มีการทำบัญชีไพร่ใหม่ สดอัตรการเข้าเวรรับราชการลงจากปีละ 6 เดือน ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเหลือปีละ 4 เดือน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และเหลือปีละ 3 เดือน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อัตรานี้ใช้ไปจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารในปี พ.ศ. 2448 นอกจากนั้นยังมีการอนุญาตให้ไพร่หลวงเสียเงินแทนการเข้าเวรรับราชการได้ในอัตราเดือนละ 6 บาท

ภาษีอากรที่เรียกเก็บในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีไม่มากนักแต่ที่ปรากฏหลักฐานมีส่วยแทนแรง อากรค่าน้ำ อากรค่านา อากรสวน อากรสมผัส อากรสุรา อากรบ่อนเบี้ย อากรขนอน อากรตลาด รายได้จากภาษีอากรไม่สูงนัก รายได้ส่วนใหญ่มาจากการค้าสำเภาและการค้าผูกขาดของหลวง ขุนนาง และพ่อค้า

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการรื้อฟื้นการเรียกเก็บภาษีอากรขึ้นมาใช้มากกว่ารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช การค้าของหลวงและการค้ากับประเทศจีน และญี่ปุ่น ยังคงอยู่ในมือของคนจีนอพยพเช่นเดียวกับการรับเหมาจัดเก็บภาษีอากรภายในประเทศ รัชสมัยนี้มีสินค้าผูกขาดประมาณ 10 ประเภท เช่น พริกไทย กระวาน กฤษณาและรง เป็นต้น สินค้าต้องห้ามบางประเภทห้ามส่งออก เช่น ข้าว



ประเภทของภาษีอากรตามบันทึกของ เซอร์ จอห์น ครอเฟ็ด (Sir John Crawford) มีดังนี้คือ ภาษีที่ดิน ภาษีสุรา ภาษีการพนัน ภาษีการประมง ภาษีโรงเรือน ภาษีต่างด้าว (ภาษีผูกปิ่น) ซึ่งเริ่มเก็บในรัชสมัยนี้ รายได้จากของต้องห้าม กำไรจากการให้สัมปทานทำดินบุก ตะกั่ว ไม้ฝาง รังนกนางแอ่น พริกไทย กฤษณา รง กระวาน รัก งาช้าง ฟองเต่าตนุ ภาษีผ่านด่าน อากรน้ำตาล กระดาษ อากรพืชสวน พืชไร่ (อากรสมพัตสร) (ญาดา ประภาพันท์. 2524 : หน้า 115-116)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีวิวัฒนาการของการผูกขาดภาษีอากรโดยคนจีนรับเป็น “พ่อค้ากึ่งนายทุน” ในลักษณะ “กึ่งข้าราชการ” ด้วย รัชสมัยนี้รายได้จากภาษีอากรของไทยรุ่งเรืองมาก พระองค์ทรงหันมาใช้วิธีการผูกขาดภาษีอากรอย่างเข้มข้น เพื่อให้ได้เงินจำนวนมากและแน่นอน การผูกขาดภาษีอากรในรัชสมัยนี้เป็นระบบที่ให้เอกชนผูกขาด ผู้รับทำส่วนมากเป็นคนจีนอพยพ ซึ่งมีบทบาททางเศรษฐกิจในด้านการค้าระหว่างประเทศ และการค้าภายในของไทยมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาตั้งกล่าวแล้ว ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเข้ามามีบทบาททางด้านการผูกขาดภาษีอากรมากขึ้น โดยลำดับ หลังการทำสนธิสัญญาเบอร์นีในปี พ.ศ. 2369 (ต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) การค้าผูกขาดของหลวงสดง ต้องยกเลิก ประเพณีการค้าของราชการบางประการ เช่น ลดรายการสินค้าต้องห้ามลง การค้าระบบบรรณาการ (จิ้มก้อง) กับจีนลดลง รายได้ของรัฐลดลงมาก รัฐไทยจึงต้องหันมาใช้วิธีการผูกขาดภาษีอากรโดยเอกชนมากขึ้น คนจีนในประเทศไทยได้สิทธิผูกขาดการค้าซื้อสินค้าภายใน และการส่งออก โดยผู้ได้รับสิทธิผูกขาดต้องส่งเงินจำนวนหนึ่งให้รัฐ เงินตอบแทนนี้เรียกว่า “ภาษีอากร” นับเป็นการทดแทนรายได้ส่วนที่ลดลงจากข้อกำหนดในสนธิสัญญาเบอร์นี วิธีการผูกขาดโดยเอกชนนี้ผู้ผลิตสินค้าบางอย่างต้องขายให้แก่ “เจ้าภาษี” เท่านั้น เจ้าภาษีจะส่งเงินให้แก่รัฐเป็นงวด ๆ ตามที่ตกลงไว้

อนึ่งรูปแบบการเก็บภาษีในรัชสมัยนี้เปลี่ยนจากการเก็บเป็นสิ่งของมาเป็นตัวเงินอย่างรวดเร็ว เมื่อเก็บภาษีเป็นตัวเงิน การจัดเก็บจะยุ่งยากซับซ้อนขึ้น รัฐบาลจึงเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามารับทำ คนจีนในเมืองไทยซึ่งเป็นทั้งพ่อค้า นักแสวงหาความมั่งคั่งและมีอิสระจากระบบศักดินาของไทย ประกอบกับคนจีนเหล่านั้นมีพื้นฐานความรู้และความชำนาญในการเก็บภาษีแบบนี้อยู่แล้ว จึงได้โอกาสเข้ามาประมูล รับเหมาไปจัดเก็บภาษีอากรเกือบทุกประเภท ผู้ชนะการประมูลและได้สิทธิในการจัดเก็บภาษีอากรเรียกว่า “เจ้าภาษี” หรือ “นายอากร” ผลการสำรวจของชาวอังกฤษเกี่ยวกับสนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. 2398 พบว่าเจ้าภาษีชาวจีนบางคนรับเหมาจัดเก็บภาษีอากรต่าง ๆ มากถึง 90 ชนิด เจ้าภาษีจะต้องมอบภาษีให้กับรัฐบาลไทยตามจำนวนที่ขึ้นประมูลไว้ส่วนที่เหลือเป็นของตนเอง



### 3.4 บทบาทในธุรกิจการขนส่งทางเรือและการค้าภายในประเทศ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอนุญาตให้ขายข้าวเป็นสินค้าออกได้อีกครั้ง หลังจากที่หยุดชะงักมาตั้งแต่ครั้งสงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พระองค์ทรงกำหนดแนวทางเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออก สนับสนุนให้เปิดพื้นที่ในการทำนาเพิ่มขึ้น พื้นที่นาที่เปิดใหม่จะได้รับการยกเว้นการเก็บอากรค่านาใน 2 ปีแรก และปีที่ 3 ก็จะเก็บเพียงครึ่งเดียว นอกจากนั้นยังโปรดเกล้าฯ ให้งดเว้นการเกณฑ์แรงงานไพร่ในฤดูทำนาอีกด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับชาวจีนอพยพและลูกหลานจีนในเมืองไทย ซึ่งมีความรู้และความชำนาญทางการค้า การจัดการและเคยมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากับชนชั้นปกครองไทย มาตั้งแต่อยู่ภายใต้การค้ำแบบบรรณาการ (จิ้มก้อง) เคยดำเนินการค้าข้าวระหว่างจีนกับไทยมาตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 23 เกือบทุกขั้นตอน นับแต่การรับซื้อข้าวเปลือก ขนส่งข้าว สีข้าว และส่งออกข้าว การค้าข้าวหยุดชะงักไปกว่า 80 ปี เมื่อการค้าข้าวกลับมาอีกครั้ง คนจีนก็เริ่มเข้ามาทำบทบาทเช่นเดิม กล่าวคือ

#### 3.4.1 บทบาทในธุรกิจการค้าภายในประเทศ

#### 3.4.2 บทบาทในธุรกิจการขนส่งทางเรือ

#### 3.4.1 บทบาทในธุรกิจการค้าภายในประเทศ

เมื่อชาวนาไทยในฐานะเกษตรกรทำการผลิตข้าวตามขั้นตอนจนได้ผลผลิตออกมา ชาวจีนดำเนินธุรกิจในฐานะคนกลาง ดำเนินการ นำผลผลิตจากแหล่งผลิต ผ่านกระบวนการแปรรูป เป็นสินค้าที่ตลาดต้องการแล้วนำไปสู่ตลาด ในฐานะพ่อค้า คนจีนจะชอกซอนสำรวจแหล่งผลิตข้าวเข้าไปถึงชนบทเพื่อให้ทราบช่วงเวลาที่จะมีผลผลิตออกมาและความต้องการความสนใจของชาวนาไทยพร้อมเสนอบริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต เช่น นำสินค้าที่ทันสมัยจากราชธานีไปเสนอขายให้แก่ชาวนา ทั้งของใช้ในชีวิตประจำวันและของที่ใช้ในการทำการเกษตร เช่น แป้ง สบู่ ผ้า ปุ๋ย ฯลฯ ในลักษณะเงินเชื่อ จะมาเก็บเป็นข้าวเปลือกหลังจากการเก็บเกี่ยวของชาวนา (รู้จักกันในชื่อว่าตักข้าว) เมื่อได้ข้าวแล้วก็จะขนส่งไปแปรรูปเป็นข้าวสารที่โรงสี ซึ่งเป็นของคนจีนเช่นกัน เมื่อได้ข้าวสารแล้วก็บรรจุกระสอบ และส่งต่อไปยังตลาดข้าวในกรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการส่งเป็นสินค้าออกต่อไป



### 3.4.2 บทบาทในธุรกิจการขนส่งทางเรือในประเทศ

ชาวจีนมีความรู้และความชำนาญในการต่อเรือและเดินเรือ ชาวจีนได้รับอนุญาตให้ดำเนินการต่อเรือเดินทะเลตามหัวเมืองชายทะเลของไทยหลายแห่ง ทั้งทางภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และยังได้รับมอบหมายให้ดำเนินการธุรกิจเดินเรือระหว่างประเทศอีกด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอนุญาตให้ขายข้าวเป็นสินค้าออกได้ การค้าภายในเจริญขึ้นและขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้ธุรกิจการขนส่งทางเรือภายในทวีความสำคัญขึ้น ชาวจีนซึ่งชำนาญการเดินเรือทะเลอยู่แล้วจึงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ดำเนินการธุรกิจเดินเรือภายในประเทศด้วย ชาวจีนที่ทำธุรกิจการค้าใช้เรือขนส่งสินค้ามา ๆ ชนิด ล่องไปตามแม่น้ำสายสำคัญ ๆ เช่น เจ้าพระยา ท่าจีน บางปะกง ฯลฯ เพื่อจำหน่ายสินค้าและรับซื้อผลผลิตจากชนบท ไม่เพียงข้าวเท่านั้น ทำให้เกิด “ร้านค้าบนเรือ” หรือ “ร้านค้าบนน้ำ” บางคนก็เรียกว่าตลาดน้ำ

ร้านค้าบนเรือไม่เพียงอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคในชนบทเท่านั้น ยังเป็นการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเมืองและชนบทอีกด้วยทำให้การค้าภายในเจริญเติบโต เศรษฐกิจระหว่างเมืองและชนบทก็คึกคักมีชีวิตชีวา

การขนส่งสินค้าทางเรือที่ล่องตามแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ล้วนแต่ดำเนินการโดยชาวจีนในประเทศไทยทั้งนั้น นับได้ว่าเป็นบทบาทผสมผสานระหว่างการขนส่งทางน้ำภายในประเทศกับการค้าภายในประเทศ

### 3.5 บทบาทในการดำเนินธุรกิจเหมืองแร่ดีบุก

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้นว่าชาวจีนเดินทางมาติดต่อค้าขาย จอดพักซ่อมบำรุงเรือสินค้า ขนถ่ายสินค้าบริเวณคาบสมุทรทางตอนใต้ของประเทศไทยมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 หลังจากนั้นไม่นานคนจีนก็ได้พบแร่ดีบุกเป็นจำนวนมากที่ตำบลรังทอง จังหวัดตรัง ชาวจีนฮกเกี้ยนจึงหลั่งไหลเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกต่อเนื่องกันมาถึง 3 ชั่วคน จึงขยายธุรกิจเหมืองแร่ ดีบุกออกไปที่ปัตตานีและภูเก็ต ผู้ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่ดีบุกได้ทั้งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและได้รับพระราชทานยศฐาบรรดาศักดิ์จากราชสำนักไทยอีกด้วย

คนจีนฮกเกี้ยนผูกขาดทำเหมืองแร่ดีบุกในภาคใต้ของประเทศไทยสืบเนื่องมาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงครามเกาหลี (พ.ศ. 2493-2496) การทำเหมืองแร่ดีบุกเป็นธุรกิจที่สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้แก่ผู้ลงทุนอย่างมากและรวดเร็ว และขยายเครือข่ายธุรกิจไปสู่แหล่งดีบุกใหม่ทางภาคใต้ของประเทศไทยและมาเลเซียอย่างเต็มที่และพัฒนาเทคโนโลยีในการทำให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพขึ้น โดยลำดับ (ทำเหมืองขุดและเหมืองฉีด)



ในทศวรรษที่ 2520 ธุรกิจการลงทุนด้านการทำเหมืองแร่ดิบุกหมดความสำคัญไปจากภูมิภาคนี้ เหลือเพียง 3 กลุ่มในจังหวัด ภูเก็ต และพังงา ได้แก่

- 1) กลุ่มบริษัทจีนเต็ก จำกัด ของตระกูลงานทวี ภายใต้การนำของ หงาน ฉายเหล็ง (ปัญญา งานทวี)
- 2) บริษัทโฮฮวด จำกัด ของตระกูลบุญสูง ภายใต้การนำของ หลิม ยู่โท และ หลิม ยู่ตี้ หรือ (จตุติ บุญสูง)
- 3) บริษัททองชู้ย จำกัด ของตระกูลอุปัติศฤงค์ ภายใต้การนำของ หงอ ฮันก้วน (กวอดล ทรงประเสริฐ. 2547 : หน้า 395)

### 3.6 บทบาททางธุรกิจการช่างและการก่อสร้าง

ชาวจีนอพยพในประเทศไทยและบุตรหลานของเขา นอกจากจะมีความรู้ความชำนาญในการเดินเรือทะเล ดำเนินการค้าระหว่างประเทศ การเก็บภาษีอากร ฯลฯ แล้ว ยังเชี่ยวชาญในงานช่างหลายสาขา เช่น การสร้างเรือสำเภา การทำกุญแจ ช่างทอง ช่างเงิน ช่างทองแดง ช่างไม้ และช่างก่อสร้าง เป็นต้น

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาชาวจีนได้ก่อสร้างตึกแถวแบบจีนขึ้นริมถนนเขตชาวจีนในกรุงศรีอยุธยา ในช่วงการสร้างกรุงธนบุรีและวังหลวงใหม่ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงส่งเสริมสนับสนุนให้ช่างก่อสร้างและผู้ประกอบการหัตถกรรมเดินทางมาประเทศไทยเป็นจำนวนมาก พร้อมวัสดุก่อสร้าง เช่น ดินเหนียว ซีเมนต์ ผงเปลือกหอย จากประเทศจีน หลังจากการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ช่างก่อสร้างชาวจีนได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้างเมืองหลวงใหม่ รวมทั้งงานก่อสร้างพระราชฐาน วัดวาอาราม สะพาน คลอง ถนน กำแพง และคูเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการสร้างชุมชนชาวจีนขึ้นใหม่ที่สำเพ็ง เจริญกรุง และเยาวราช โดยมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีน

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนิยมใช้แรงงานจ้างชาวจีนในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ของพระองค์ เพราะแรงงานชาวจีนมีประสิทธิภาพมากกว่าไพร่ไทย ทั้งยังพร้อมเสมอที่จะทำงานไม่ว่าจะในเวลาและสถานที่ใด

ในที่สุดธุรกิจรับเหมาก่อสร้างก็เป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่คนจีนในเมืองไทยดำเนินการสืบทอดมาจนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน



#### 4. การผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

ชาวจีนที่เข้ามาติดต่อค้าขายหรือเข้ามาทำนกอาศัยหรือตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยก็ปฏิบัติตัวเช่นเดียวกับชาวจีนที่เข้าไปอยู่ในดินแดนส่วนอื่น ๆ ในโลก คือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศที่เขาเข้าไปทำนกอาศัยอยู่ได้เป็นอย่างดี โดยไม่กระทบต่อสิ่งที่เขายึดมั่น และดำรงความเป็นจีนของเขา แม้กระนั้นก็ตามผู้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย เกือบทุกรายต่างมีทรรศนะว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่มีอัตราการกลายชาติจากจีนเป็นไทยสูงกว่าการกลายชาติของจีนในดินแดนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ผู้ปกครอง และราษฎรชาวไทยมิได้รังเกียจหรือกีดกันคนจีนเหมือนผู้ปกครองและราษฎรในดินแดนอื่น นอกจากคนไทยและรัฐไทยจะไม่รังเกียจกีดกันคนจีนแล้ว ยังชื่นชมและยอมรับในความขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาสู้ และความสามารถความเชี่ยวชาญหลาย ๆ ด้านของคนจีน

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ กล่าวว่า “สยาม” น่าจะเป็นประเทศเดียวในโลกที่ถูกจีน (ลูกครึ่งไทย-จีน) ได้เป็นกษัตริย์ และสยามก็เป็นประเทศเดียวอีกเช่นกันที่วัฒนธรรมจีนถูกกลืน

ก่อนยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีการประสานกันทางวัฒนธรรมของไทยและจีนอย่างสูง ทั้งนี้เพราะมีเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ เช่น ด้านสรีระ คนไทยและคนจีนมีรูปร่างหน้าตาและผิวพรรณใกล้เคียงกัน ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกแตกต่างกันในเรื่องเผ่าพันธุ์ ในด้านศาสนาและลัทธิความเชื่อก็ใกล้เคียงกัน คือทั้งชาวจีน และชาวไทยต่างนับถือพุทธศาสนา แม้จะต่างนิกายกัน กล่าวคือ ชาวไทยนับถือพุทธศาสนานิกายหินยาน (ลัทธิเถรวาท) ชาวจีนนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน และความเชื่อเรื่องผีสามทวด ศาสนาและความเชื่อที่ไม่แตกต่างกันนัก ก็เป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการผสมกลมกลืนกันได้ องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ นโยบายของรัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัย มิได้รังเกียจกีดกันชาวจีนในฐานะ “คนต่างด้าว” ยินดีรับคนจีนเข้าสู่ระบบราชการ และอนุญาตให้แต่งงานกับหญิงไทยได้โดยเสรี ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกันอย่างกว้างขวางและลงลึกถึงแก่นของวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย

##### 4.1 การผสมกลมกลืนโดยการแต่งงาน

สังคมจีนในประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. 2436 เป็นสังคมที่ขาดผู้หญิงจีน ในชุมชนชาวจีนอพยพในไทยมีหญิงจีนอยู่ไม่เกินร้อยละ 2-3 เพราะผู้อาวุโสในตระกูลจีนไม่อนุญาตในภริยาชาวจีนอพยพตามสามีไปในดินแดนอื่น เพราะชายชาวจีนที่อพยพไปทำมาหากินในดินแดนโพ้นทะเลก็มีได้ตั้งใจจะไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนเหล่านั้นเป็นการถาวร หวังเพียงไปสร้างฐานะแล้วจะกลับไปแผ่นดินแม่ ส่วนหญิงโสดยิ่งแทบไม่มีโอกาสเลยยกเว้นหญิงจากครอบครัวที่ยากจนมาก



ที่ถูกขายไป ฉะนั้นชาวจีนอพยพส่วนใหญ่จึงต้องอยู่เป็นโสดหรือไม่ก็แต่งงานกับหญิงชาวไทย ชาวจีนที่แต่งงานกับหญิงไทยส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีนที่ตั้งรกรากในดินแดนไทยในฐานะที่เป็น ชาวไร่ ชาวนาหรือเป็นเจ้าของสวน เจ้าของไร่ พ่อค้าและช่างฝีมือ ส่วนพวกคนงานตามสวน ตาม ไร่และเหมืองแร่ มักจะไม่แต่งงาน สไมซ์ คาดคะเนว่าชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ประมาณครึ่งหนึ่งที่อยู่นาน 5 ปีจะแต่งงานกับหญิงไทย (สกินเนอร์. 2548 : หน้า 130; อ้างจาก Smyth. 1898 : I. 293) ในสังคมศักดินาของไทยผู้หญิงเป็นผู้ทำมาค้าขาย (เพราะผู้ชายต้องเข้าเวรทำ ราชการตามระบบมูลนายไพร่) ผู้หญิงไทยฉลาด สุขุม เป็นการเป็นงานเก็บความรู้สึกรักเกี้ยวพาราสี เก่ง จึงพิจารณาเห็นคุณสมบัติที่ดีของชายจีนที่ขยันขันแข็ง สุขภาพ เกรงใจ และยกย่องผู้หญิงไทย มากกว่าผู้ชายไทย ผู้หญิงไทยจึงไม่รังเกียจที่จะแต่งงานกับผู้ชายชาวจีน ในส่วนของผู้อพยพชาวจีน การมีภรรยาไทยทำให้เขาได้ประโยชน์หลายประการ อันเนื่องมาจากชาติกำเนิดที่เป็นไทยของ ภรรยา ทำให้เขาได้รับความสะดวกในการติดต่อซื้อขายกับลูกค้าไทย การกู้ยืมเงินลงทุนทำได้ง่าย นอกจากนั้นการแต่งงานกับคนไทยเป็นเรื่องที่หมดเปลืองน้อยกว่าการแต่งงานในเมืองจีน

บุตรที่เกิดจากการแต่งงานระหว่างพ่อจีนกับแม่ไทยเกือบทั้งหมดพูดภาษาได้ทั้ง ภาษาไทยของแม่และภาษาจีนของพ่อจะแสดงตัวเป็นจีนหรือไทยก็ได้ ในพุทธศตวรรษที่ 24 วัฒนธรรมของชาวจีนท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปเข้ากับวัฒนธรรมไทย ทำให้ช่องว่างระหว่าง ชีวิตความเป็นอยู่สองแบบหมดไป ทำให้ลูกหลานจีนที่เกิดในประเทศไทยเข้ากับสังคมไทยได้ง่าย กุสลาฟ (Gutzlaff) บันทึกไว้ว่า “คนจีนกระตือรือร้นที่จะทำตามนิสัยเสียของคนสยาม” (สกินเนอร์. 2548 : หน้า 131)

#### 4.2 การผสมกลมกลืนด้านศาสนาและความเชื่อ

ชาวไทยและชาวจีนไม่รู้สึกรู้ว่าแตกต่างกันในเรื่องศาสนาและความเชื่อ ชาวจีนเต็ม ใจที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับพุทธศาสนาแบบไทย ครอเฟิร์ด (Crawford) ราชทูตอังกฤษที่เข้ามา ประเทศไทยในสมัยรัตน โกสินทร์ตอนต้น บันทึกไว้ว่า “คนจีน...ยอมรับนับถือศาสนาทันทีที่เข้ามา อยู่ในประเทศไทย...” ไม่ว่าคนจีนจะนับถือศาสนาใดมาก่อน หรือไม่ว่าเขาจะมีศาสนาหรือไม่ คน จีนอพยพในประเทศไทยจะรับรูปแบบการนับถือศาสนาพุทธของพุทธศาสนิกชนไทย ไปวัดไทย และใส่บาตรพระ คนจีนบางคนยังบวชเป็นพระตามธรรมเนียมชายไทย ทั้ง ๆ ที่วิถีชีวิตแบบนี้ไม่ เข้ากับนิสัยขยันขันแข็งไม่อยู่นิ่งของคนจีนก็ตาม รูปแบบของวัฒนธรรมจีน โบราณที่ยังดำรงอยู่ใน สังคมไทย ได้แก่ พิธีการบูชาบรรพบุรุษรากฐานของลัทธินี้คือ การฝังและพิธีอุง์ยากทั้งหมด เกี่ยวกับที่ตั้งหลุมศพ การดูแลและการกราบไหว้บูชา แต่มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าในพุทธ ศตวรรษที่ 24 คนจีนในสยามเผาศพคนตายเหมือนคนไทยทั่ว ๆ ไป (สกินเนอร์. 2548 : หน้า 132-



133; อ้างจาก Crawford. 1823, 72; Crawford. 1830 : p. 11, 221) การที่คนจีนยอมรับพิธีเผาศพแบบคนไทย นอกจากเหตุผลทางด้านค่าใช้จ่ายที่สูงมากแล้ว บางส่วนคนจีนก็รับความเชื่อของคนไทยในการฝังว่า เป็นการกระทำที่เหมาะสมสำหรับพวกที่ตายผิดธรรมดา เช่นตายด้วยเคราะห์ร้ายหรืออุบัติเหตุ การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมเกี่ยวกับพิธีฝังศพของคนจีนในประเทศไทยเป็นการกลืนลึกลงไปถึงแก่นของวัฒนธรรมจีน

การผสมกลมกลืน เด็ก ๆ ที่เกิดจากการแต่งงานแบบผสม แตกต่างกันไปตามชุมชน เพศและอาชีพ เช่น ลูกจีนที่อยู่ในชุมชนจีนแถบเขาวราช จะยังคงความเป็นจีนมากกว่าลูกจีนที่อยู่ในชุมชนทั่ว ๆ ไป ลูกจีนเพศหญิงจะแต่งกายและปฏิบัติตนคล้ายคลึงกับคนไทยมากกว่าลูกชาย เป็นต้น ผู้สืบสกุลรุ่นที่สามของคนจีน (หลานปู่ของคนจีนอพยพ) โดยทั่วไปแล้วเป็นไทยในวัฒนธรรมและการแสดงตัวเป็นคนไทย อย่างไรก็ตาม ความไม่สิ้นสุดของสังคมจีนในประเทศไทยขึ้นอยู่กับกรอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

**4.3 การผสมกลมกลืนโดยใช้ภาษา (ภาษาไทย และภาษาจีน)** ถึงแม้ว่าการศึกษาจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากในประเทศจีนแต่สำหรับชาวจีนในประเทศไทยแล้วการศึกษามีความสำคัญน้อยกว่าการสร้างฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจเขาคิดว่าการศึกษาไม่ใช่วิถีทางที่จะช่วยให้ได้เลื่อนฐานะทางสังคมให้สูงขึ้น พ่อค้าที่ร่ำรวยจะจ้างครูชาวจีนให้สอนหนังสือตามแบบเก่าแก่บุตรหลานของตน ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาชาวจีนอพยพที่มีฐานะดีได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นที่ตำบลเกาะเรียน จังหวัดอยุธยา ก่อนจะมีโรงเรียนสอนภาษาจีนอย่างเป็นทางการขึ้นในกรุงเทพฯ ในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนในเมืองไทยก็ให้การศึกษาด้านภาษาจีนแก่บุตรหลานของตนด้วยวิธีจ้างครูจีนมาสอนหนังสือให้ที่บ้านบ้าง ส่งบุตรหลานของตนไปเรียนที่เมืองจีนบ้าง หรือมีการสอนภาษาจีนตามศาลเจ้าโดย “เฮียกง” คือผู้ดูแลศาลเจ้าเป็นผู้สอนบ้าง

ในปี พ.ศ. 2395 (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะมิชชันนารีอเมริกันคณะหนึ่งได้เปิดโรงเรียนจีนขึ้นที่ข้างวัดอรุณราชวราราม ฝั่งธนบุรี เป็นโรงเรียนประจำสอนนักเรียนด้วยภาษาจีน โดยชาวจีนที่อยู่ในคณะมิชชันนารี ชื่อ เกียง กว่าชิน (Ki - ang Qua - Sean) เป็นผู้สอน (กรมวิสามัญศึกษา. 2500 : หน้า 1) ปี พ.ศ. 2403 ชินแส เกียง กว่าชิน ถึงแก่กรรมครูไทย ชื่อแก้ว มาสอนแทนจึงเปลี่ยนเป็นสอนภาษาไทย ชาวจีนในประเทศไทยเริ่มต้นตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการตื่นตัวด้านชาตินิยมของชาวจีนที่ได้รับการปลุกใจจากคณะปฏิวัติจีนนำโดย ดร.ซุน ยัตเซ็น จัดตั้ง



สมาคมจุฬารัฐ และโรงเรียนจีน ชื่อฮั่วเอี้ยะ ขึ้นในปี พ.ศ. 2451 ที่ถนนเจริญกรุง โดยนำครูและแบบอย่างของโรงเรียนในประเทศจีนมาใช้ โรงเรียนฮั่วเอี้ยะ ดำเนินการอยู่ได้ไม่นานก็ล้มเลิกไป เพราะครูมีวแต่ดำเนินการทางการเมืองและกลับไปรับตำแหน่งทางการเมืองในประเทศจีนหลังปฏิวัติสำเร็จแล้ว ชาวจีนในเมืองไทยเริ่มตั้งโรงเรียนจีนขึ้นใหม่โดยความร่วมมือของสมาคมภาษาถิ่นต่าง ๆ (แต่จิว ไทหล่า ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง และ จีนแคะ) โรงเรียนจีนแห่งใหม่ชื่อ โรงเรียนชินหมินครูและนักเรียนส่วนใหญ่เป็นแต่จิว ภาษาที่ใช้สอนก็ใช้ภาษาแต่จิว ทำให้ชาวจีนกลุ่มภาษาอื่นไม่พอใจ จึงแยกไปตั้งโรงเรียนสอนภาษาของตนขึ้น พ.ศ. 2463 มีโรงเรียนจีนที่ตั้งขึ้นในประเทศไทยประมาณ 30 โรง (Coughlin. 1956 : p. 146)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดูเหมือนว่าการศึกษาของคนจีนจะช่วยสร้างบรรยากาศการผสมกลมกลืนระหว่างคนไทยกับคนจีนได้บ้าง ถึงแม้จะไม่สู้ได้ผลแต่ก็ยังคงคิดว่าที่จะไม่กระทำอะไรเสียเลย การสร้างความผสมกลมกลืนในหมู่คนจีนในรัชสมัยนี้ โดยใช้การศึกษาของคนจีนในประเทศไทยเป็นเครื่องมือสำคัญ เพราะขณะนั้นมีโรงเรียนจีนที่สอนลูกหลานจีนอยู่ในประเทศไทยไม่น้อย ในขณะที่รัฐบาลไทยพยายามสร้างความผสมกลมกลืนในโรงเรียนจีนอยู่นั้น ก็เกิดปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีนติดตามมาด้วยหลายประการ กล่าวคือ (ฉรรงค์ พ่วงพิศ. 2518 : หน้า 90-93)

1) นโยบายเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทยของลูกหลานจีน

นโยบายที่จะให้ลูกหลานจีนเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อการผสมกลมกลืนปรากฏในพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 และพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 ระบบไว้ว่าโรงเรียนราษฎร์จะต้องจัดสอนนักเรียนให้อ่านเขียนและเข้าใจภาษาไทยได้คล่องแคล่วพอสมควร (ราชกิจจานุเบกษา. 2464 : หน้า 246)

ส่วนพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาต้องสอนตามหลักสูตรของกระทรวงธรรมการ เท่าที่รัฐบาลไทยกำหนดให้ลูกหลานจีนต้องเรียนภาษาไทยโดยทางอ้อม เพราะคิดว่าถ้าลูกหลานจีนรู้ภาษาไทยแล้วจะเข้ากับคนไทยได้ง่ายเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันดี และในที่สุดลูกหลานจีนจะค่อย ๆ กลายเป็นไทยได้ง่ายขึ้น

เมื่อโรงเรียนจีนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าวทำให้ผู้ปกครองเด็กจีนเกิดความลังเลว่าจะตัดสินใจบุตรหลานของตนเข้าศึกษาในโรงเรียนจีนหรือโรงเรียนไทยดี เพราะถ้าเรียนในโรงเรียนไทยหรือโรงเรียนมิชชันนารีก็จะทำให้เด็ก ๆ เหล่านั้นมีโอกาสที่ศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป ถ้าส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนจีนก็ไม่ยอมมาขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เมื่อเด็กจบแล้วต้องออกไปประกอบอาชีพไม่มีโอกาสเรียนต่อขั้นสูงต่อไปเพราะไม่จบตัวประโยคที่กระทรวงธรรมการรับรอง



นอกจากนั้นพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ยังกำหนดให้ครูต้องรู้ภาษาไทยในระดับที่ใช้การได้ด้วย (ประณมปีที่ 3)

2) การใช้ภาษาจีนเป็นสื่อในการผสมกลมกลืน (ภาษาจีนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม)  
คนไทยบางกลุ่มก็ต้องการเข้าเรียนในโรงเรียนจีน เพราะสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาจีนไว้เพื่อเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพค้าขาย เป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า น่าจะได้เปิดชั้นเรียนที่สอนภาษาจีนขึ้นในโรงเรียนไทยเป็นพิเศษดูบ้าง เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ภาษาจีนในโรงเรียนไทย แทนที่จะต้องไปเรียนในโรงเรียนจีน พระราชดำรินี้มาปรากฏผลเอาเมื่อรัฐบาลเปิดโรงเรียนพหุวัฒนธรรมขึ้น แล้วบรรจุวิชาภาษาจีนเอาไว้ในหลักสูตรด้วย ต่อมาพระองค์เจ้าธานีนิวัติเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ทรงมีพระดำริจะบรรจุภาษาจีนไว้ในหลักสูตรวิชาครูมัธยม เสนอให้เป็นวิชาชุดในหลักสูตรครูมัธยมเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศส

การกำหนดให้มีการเรียนภาษาจีนในโรงเรียนไทยได้ นอกจากจะช่วยทำให้คนไทยได้รู้จักเข้าใจคนจีนแล้วยังทำให้มีคนไทยที่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจการโรงเรียนจีนได้แล้วยังจะทำให้คนจีนรู้สึกว่าการไทยไม่ได้รังเกียจกีดกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมนโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลให้บรรลุผลดียิ่งขึ้น

#### 4.4 การผสมกลมกลืนด้วยระบบราชการ

ในบรรดาชาวต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อค้าขายหรือเข้ามาพำนักอาศัยประกอบสัมมาอาชีพในประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้นชาวจีนนับว่าได้รับความสำเร็จมากที่สุดเพราะชาวจีนมีคุณลักษณะที่ชาวไทยพอใจ กล่าวคือคนจีนมีความอ่อนน้อมถ่อมตัวไม่เย่อหยิ่ง ใ้อวดปรับตัวเข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยได้ง่าย เมื่อมีโอกาสได้ติดต่อใกล้ชิดกับขุนนางและพระราชวงศ์ของไทย ก็จะแสดงกิริยาอ่อนน้อมหมอบคลาน ตามธรรมเนียมของไทยเป็นที่พึงพอใจของขุนนาง และพระราชวงศ์ และได้รับความไว้วางใจจากบุคคลดังกล่าว แม้องค์พระมหากษัตริย์เองก็ทรงพอพระทัย ทรงรับคนจีนที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการ ได้รับพระราชทานยศถาบรรดาศักดิ์เช่นเดียวกับขุนนางไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรมพระคลัง (กรมท่าซ้าย) ซึ่งเป็นหน่วยราชการที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศจะเปิดรับคนจีนเข้าทำราชการเกือบทั้งหมด เพราะคนจีนมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการค้า นับแต่ธรรมเนียมการค้าแบบจิ้มก้อง (การค้าแบบบรรณาการของจีน) การทำบัญชีเงินสด การทำบัญชีสินค้า ล่าม การเดินเรือ การต่อเรือ ฯลฯ นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงแต่งตั้งชาวจีนที่มี



ชื่อเสียงเป็นที่นับถือของชาวจีนอพยพเป็นผู้ควบคุมดูแลชาวจีนและพระราชทานบรรดาศักดิ์และราชทินนามดังปรากฏในพระอัยการตำแหน่งนาพลเรือนของข้าราชการในกรมท่าซ้ายว่า หลวง (พระ, พระยา) โจรฎีกาரசเศรษฐี เจ้ากรมท่าซ้าย ตำแหน่งเจ้ากรม อาจมีบรรดาศักดิ์ไม่เท่าเทียมกันในแต่ละท่านแต่ละสมัย

การที่ราชสำนักไทยให้โอกาสคนจีนอพยพที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการ นอกจากจะทำให้คนเหล่านั้นต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของราชสำนักหรือคนชั้นสูงของไทย ทั้งในด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตแล้ว ยังทำให้ความตั้งใจเดิมของพวกเขาที่คิดว่าจะมาอยู่เมืองไทยเป็นการชั่วคราว เพื่อสร้างเนื้อสร้างตัวจนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอสมควรแล้ว ก็จะกลับไปบ้านเกิดเมืองนอนของเขา (เมืองจีน) เปลี่ยนไป คนจีนที่เข้ารับราชการเกือบทั้งหมดจะลงหลักปักฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวรมีการผสมกลมกลืนทางชาติพันธุ์แต่งงานกับหญิงไทยมีบุตรหลานสืบสกุลที่ผสมกลมกลืนกลายเป็นคนไทยผูกพันกับประเทศไทยในช่วงเวลาเพียง 2-3 ชั่วคน ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมบางอย่างของจีนก็เข้าไปผสมกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตของคนชั้นสูงของไทย (การบูชาป่า้ย การแสดงงิ้ว)

ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาระหว่างชาวจีนกับชนชั้นปกครองของไทย (ขุนนาง ข้าราชการ และราชสำนัก) จึงดำรงอยู่อันเนื่องจากลัทธิปฏิบัตินิยมที่พระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงแสดงออกให้การแสวงหาบริวารของชาวจีน การค้าทางทะเลที่ชาวจีนเป็นผู้จัดการได้กลายเป็นแบบฉบับการทำงานที่สำคัญอย่างหนึ่งเพื่อหารายได้เข้ารัฐตลอดยุคสมัยนั้น

ชาวไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้สามารถหลอมรวมเข้ากับประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรมและกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้อย่างดียิ่งกว่าชุมชนเชื้อสายจีนในประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก เพราะฉะนั้นคนเหล่านี้จึงกลายเป็นผลพวงของมรดกทางประวัติศาสตร์ที่สามารถกลมกลืนเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับยุคสมัย คนเหล่านี้ต่างก็ใช้ชื่อและนามสกุลไทย ภาคภูมิใจและหวงแหนในแผ่นดินเกิดของพวกเขาแทบทุกคน ในเวลาเดียวกันก็พยายามประยุกต์ขนบธรรมเนียมประเพณี และอัตลักษณ์ของชุมชนจีนให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องตามการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ





ในสายเลือด วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและจารีตประเพณีแบบจีนที่เก่าแก่และรุ่งเรืองมาช้านาน ว่าเป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ถูกหลานจะต้องรักษา สืบทอดและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ(ประชาชาติธุรกิจ.ปปป;17-18)

## ความเชื่อ ศาสนาและประเพณีของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี

### 1. ความเชื่อ

1.1 ความหมาย พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ได้ทรงอธิบาย ความหมายของความเชื่อไว้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การยอมรับในคำพูดหรือหลักฐานจากผู้อื่น โดยปราศจากการไตร่ตรองและการคัดค้าน ซึ่งเป็นความรู้สึกเฉพาะบุคคล
- 2) ความมั่นใจและความไว้วางใจในตนเองซึ่งเป็นรากฐานแห่งการตั้งสัจจาธิษฐาน
- 3) การยึดถือปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ตั้งศาสนา และทฤษฎีจนกลายเป็นลัทธิ และศาสนาในที่สุด

1.2 ความสำคัญของความเชื่อ มนุษย์มักจะกระทำการต่าง ๆ ตามหลักความเชื่อในศาสนาที่ตนนับถือความเชื่อจึงกลายเป็นวิถีชีวิต เมื่อมนุษย์ทั้งหลายได้สั่งสมความเชื่อ และการกระทำหรือการปฏิบัติตามความเชื่อที่เป็นวิถีชีวิตอย่างเดียวกัน ความเชื่อก็จะกลายเป็นวิถีชีวิตในสังคม และความเชื่อก็จะเป็นแรงผลักดันและบรรทัดฐานทางสังคม(Social Norm) ซึ่งสามารถจำแนกความสำคัญได้ดังนี้ คือ

- 1) ความเชื่อคือพลังชีวิต เพราะมนุษย์กระทำการต่าง ๆ ไปตามความมั่นใจ และความไว้วางใจ
- 2) ความเชื่อเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรม เพราะระดับหนึ่งของความเชื่อคือศาสนา ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือรูปแบบหรือโครงสร้างของสังคมที่ประกอบไปด้วย ระเบียบแบบแผน (Norms) สถานภาพ (Status) ซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับระเบียบแบบแผนในสังคมของตน



3) ความเชื่อเป็นแกนกลางแห่งความสามัคคีในสังคม เพราะความเชื่อกลายเป็นวิถีชีวิต ในฐานะศาสนาและวัฒนธรรม ให้มีการปฏิบัติเป็นรูปแบบเดียวกันแสดงออกมาเป็นเอกภาพ จึงกลายเป็นพลังเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ให้คนในสังคม ไม่ต่างกัน กิจกรรมต่าง ๆ มีจุดหมายอันเดียวกัน

**1.3 วิวัฒนาการของความเชื่อ** ความเชื่อเป็นสัญชาตญาณพื้นฐาน หรืออารมณ์เบื้องต้นของมนุษย์ที่จะโน้มเอียงไปสู่การยอมรับ และการกระทำที่เป็นความภักดี บูชาและการมอบตัว การกระทำทางจิต(เจตนา) ที่มีความเชื่อเป็นแรงขับนั้น อาจจะเป็นกิจกรรมและกลายเป็นประเพณีซึ่งไม่อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผล นอกจากนี้สัญชาตญาณที่เกิดขึ้นกับจิตของมนุษย์อีกด้านหนึ่งคือ เหตุผล ความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยม ได้กลายเป็นพลังสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคม วิวัฒนาการของความเชื่อโดยทั่วไปอาจแบ่งได้เป็น 2 สาย คือ

- 1) สายเทวนิยม
- 2) สายอเทวนิยม

**1) สายเทวนิยม** เป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์เมื่อประมาณ 5000 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งมีพัฒนาการเป็น 4 ขั้นตอน

- (1) เชื่อว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นเพราะธรรมชาติมีอำนาจ เช่น พระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตก ราหูอมจันทร์ น้ำขึ้น-น้ำลง ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ฝนตก ฝนแล้ง อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น คนยุคนั้นจึงนับถือธรรมชาติ(Animatism) และบูชาธรรมชาติ (Natural Warship)
- (2) การนับถือพระเจ้า ผีสาว เทวดา หรือวิญญาณนิยม(Animism) เชื่อว่าอำนาจของธรรมชาติเกิดจากวิญญาณ (Spirit) ที่สิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ สามารถบันดาลความสุข และความทุกข์แก่ผู้คนได้ จึงยอมรับนับถ้อยยกย่องให้เป็นพระเจ้า หรือผีสาว เทวดา
- (3) การบูชาบรรพบุรุษ (Anecestor Worship) จากการขุดค้นทางโบราณคดี ทำให้พบร่องรอยการบูชาศพสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องการบูชาบรรพบุรุษเพราะความกตัญญูและความกลัว



(4) นับถือเทพเจ้า เดิมมนุษย์นับถือ เทพเจ้าหลายองค์(Poly Theism) เช่นเทพเจ้าประจำท้องถิ่น ประจำผืนแผ่นดิน และประจำทะเลและมหาสมุทร เป็นต้น ต่อมาเมื่อมนุษย์รวมกันเป็นกลุ่มมีหัวหน้ากลุ่ม ก็จะเน้นเรื่องเทพเจ้าสูงสุดเพียงพระองค์เดียว (Mono Theism) เช่น พระพรหม พระยะโฮวา พระแม่มาริ พระนบีโมฮัมมัด เป็นต้น

2) **สายอเทวนิยม** ความเชื่อสายนี้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณ 3000 ปี เป็นยุคที่มนุษย์ได้รับแสงสว่างแห่งเหตุผลและปัญญา นักปราชญ์และศาสดาทั้งหลายสามารถใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือตรวจสอบไตร่ตรองสังจธรรมความจริงของโลก และชีวิต โดยปฏิเสธอำนาจเหนือธรรมชาติ ไม่อาศัยการวิงวอน โขกชะตา หรือการบันดาลจากเทพเจ้าหันมาใช้ปัญญาโดยตรง แสดงความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ เช่น พระมหาวีระ เจ้าชายสิทธัตถะ ขงจื้อ เป็นต้น

ความเชื่อสายอเทวนิยม มีลักษณะเป็นความมั่นใจ (Confidence) ในความจริง คือเหตุผลหรือศรัทธาซึ่งแสดงออกในพื้นฐานความเชื่อ 4 ประการ คือ

- (1) เชื่อว่ากรรม หรือการกระทำเป็นเครื่องจำแนก(คน) สัตว์ ให้ดีหรือเลว ประณีตหรือหยาบ
- (2) เชื่อว่าทุกการกระทำย่อมมีผลตอบแทน ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ทำกรรมชั่วจะได้รับผลร้าย
- (3) เชื่อว่ามนุษย์(สัตว์)มีกรรมเป็นของตัวเอง ใครทำใครได้ เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ความสะอาด ความเศร้าหมองเป็นเรื่องเฉพาะตัว
- (4) เชื่อในปัญญา (การตรัสรู้) ของพระศาสดา ว่าเป็นสังจธรรมที่ควรรู้เห็นจริง เป็นอมตธรรม

1.4 **ประเภทของความเชื่อ** ชีวิตของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงทำให้ความเชื่อมีความจำเป็น เพราะการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ย่อมเป็นไปตามหลักของความเชื่อนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ชีวิตจึงขาดความเชื่อไม่ได้ ความเชื่ออาจแบ่งออกได้เป็น 10 กลุ่ม คือ

- 1) ความเชื่อเรื่องวิญญาณหลังความตาย แสดงออกมาในลักษณะเป็นผีสิงเทวดา เรียกว่าเชื่อในอภิสมาณาย
- 2) เชื่อในเรื่องเครื่องกลางของขลัง คงกะพันชาตรี เรียกว่า เชื่อในทางไสยศาสตร์



- 3) เชื่อในเรื่องกาธาคคม เวทย์มนต์ (เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ)
- 4) เชื่อในเรื่องฤกษ์งามยามดี ลางสังหรณ์ นิมิต เรียกว่าเชื่อในประเพณี
- 5) เชื่อในเรื่องความฝัน เรียกว่า เชื่อในสุบินนิมิต
- 6) เชื่อในสิ่งเวดลือม และปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ
- 7) เชื่อในเรื่องยากกลางบ้าน
- 8) เชื่อในเรื่องขวัญ
- 9) เชื่อในเรื่องลักษณะของคนและสัตว์
- 10) ความเชื่อเรื่องศาสนา ว่าด้วยกรรม นรก สวรรค์ ภพชาติ เป็นต้น

## 2. ศาสนา (Religion)

ศาสนาถือว่าเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ และเป็นปรากฏการณ์อันหนึ่งของโลกที่มีมาแต่อดีต เนื่องจากมนุษย์มีความผูกพันกับสิ่งที่มีอยู่นอกเหนือธรรมชาติและเกี่ยวกับเหตุผลอันเกิดจากความนึกคิด และนักปราชญ์ต่าง ๆ ทั้งศาสนาประเภทเทวนิยม และอเทวนิยม

### 2.1 ความหมายของศาสนา

แมกซ์ มิลเลอร์ (Mac Miller) กล่าวว่า ศาสนาคือความสามารถหรืออำนาจทางจิตซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกทางประสาทสัมผัส หรือเหตุผล สามารถนำบุคคลเข้าถึงพระเจ้าภายใต้พระนามต่าง ๆ ได้

ท่านพุทธทาสภิกขุ อธิบายว่า ศาสนาคือตัวการปฏิบัติ หรือการกระทำอันเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์หรือสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

ท่านสุชีพ ปุญญานุภาพ จำแนกความหมายและความสำคัญของศาสนาไว้ 3 ประการ คือ

- 1) ศาสนา คือ ที่รวมแห่งความเคารพนับถืออันสูงสุดของมนุษย์
- 2) ศาสนา คือ ที่พึ่งทางจิตใจ ซึ่งมนุษย์ส่วนมากยอมเลือกยึดเหนี่ยวตามความพอใจ และตามความเหมาะสมแก่เหตุเวดลือมของตน
- 3) ศาสนา คือ คำสอนอันว่าด้วยศีลธรรม และอุดมคติสูงสุดในเรื่องบุคคล รวมทั้งแนวความเชื่อ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ กัน ตามแนวของแต่ละศาสนา

กล่าวโดยสรุปศาสนา คือ คำสอนซึ่งแต่ละศาสนาอาจจะเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันทั้งในด้านรูปลักษณะและหน้าที่ทางสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ สั่งสอนคนให้เป็นคนดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรัก ความสามัคคี มีบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันเป็นที่พึ่งทางใจแก่สมาชิกในสังคม



## 2.2 องค์ประกอบของศาสนา

ศาสนาประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ คือ

- 1.) ศาสดา (Founder)
- 2.) หลักคำสอนหรือศาสนธรรม (Teachings)
- 3.) นักบวช หรือศาสนบุคคล (Priests or Descripler)
- 4.) ศาสนิกชน (Followers)
- 5.) ศาสนสถาน (Sacred Places)
- 6.) ศาสนพิธี (Ritual Performance)

(สุชีพ ปุญญานุภาพ.2506.หน้า 10)

## 2.3 ศาสนา และความเชื่อของคนจีนและตระกูลแซ่ในชลบุรี

ชาวจีนมีศาสนาและความเชื่อที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวเรียกกันว่า “ซานเจี้ยว” ซานเจี้ยว มิใช่ศาสนาใหม่แต่เป็นการรวมกันของศาสนาพุทธ (มหายาน) กับศาสนา(ลัทธิ)เต๋าและศาสนา(ลัทธิ)ขงจื้อ เป็นศาสนาและความเชื่อที่เริ่มปรากฏเข้ามาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวนแล้ว ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยได้นำความเชื่อดังกล่าวเข้ามาในดินแดนไทยพร้อมกับพุทธศาสนา ศาสนาเต๋า และความเชื่อเทพเจ้าประจำท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏศาสนสถานที่ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนสร้างขึ้นจากคติความเชื่อทางพุทธศาสนา ศาสนาเต๋าและความเชื่อพื้นถิ่น และศาลเจ้าแบบซานเจี้ยว ชื่อของศาสนสถานจะบ่งบอกให้ทราบถึงความแตกต่างของความเชื่อ เช่น ซื่อ หลิน จิง เซ่อเถียน หมายถึงศาสนสถาน que สร้างจากคติความเชื่อทางพุทธศาสนา มหายาน เมี้ยว ถัง ถาน กง ถิง หมายถึง ศาสนสถาน que สร้างขึ้นจากคติความเชื่อทางศาสนาเต๋า สำหรับความเชื่อพื้นถิ่น จะใช้คำว่า ฉื่อ หมายถึงศาลบรรพบุรุษ ไจถิง เก้อ ส่วนมากจะหมายถึง โรงเจ ซึ่งอาจจะสร้างขึ้นตามความเชื่อทางศาสนาพุทธหรือศาสนาเต๋าก็ได้ ส่วนภาษาไทย จะใช้คำว่าวัด และศาลเจ้า ถ้าใช้คำว่าวัดก็จะบ่งบอกว่าเป็นศาสนสถานทางพุทธมหายาน และศาลเจ้าเป็นศาสนสถานทางความเชื่อเต๋า เป็นต้น (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง เล่ม 4; 2542) หน้า 1540)

ชาวจีนและตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรีนับถือศาสนาเต๋าและความเชื่อพื้นถิ่นมากกว่าศาสนาพุทธมหายาน ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาเต๋าและความเชื่อพื้นถิ่นมีความผูกพันใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนอย่างแยกกันไม่ออก แนวปฏิบัติตามความเชื่อดังเดิม ก็มีส่วนของศาสนาเต๋ายู่อ่างมาก เช่น เรื่องของสิริมงคล เรื่องข้อห้ามในประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ถ้วน

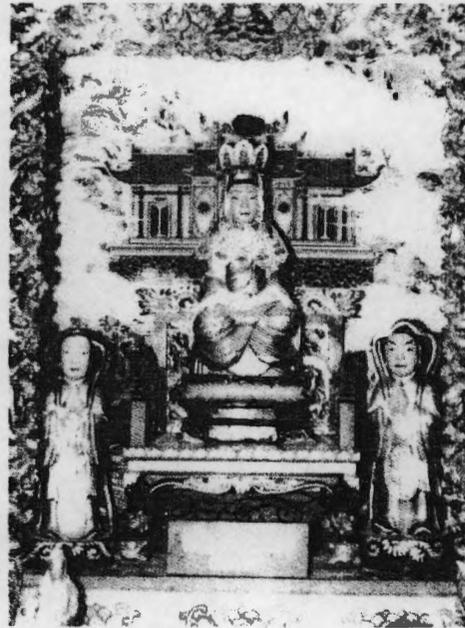


เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาแต่ทั้งสิ้น ศาสนาต่างเข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อม ๆ กับชาวจีนที่อพยพเข้ามาโดยนำรูปเคารพทางศาสนาต่างเข้ามาบูชาในบ้านต่อมาคงจะมีการสร้างที่บูชาแบบง่าย ๆ จนกระทั่งชาวจีนอพยพและลูกหลานมั่งคั่งร่ำรวยขึ้นจึงมีการปลูกสร้างถาวรวัตถุ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่เมืองไทยในยุคแรก ๆ มักจะอยู่กันเป็นกลุ่มตามกลุ่มภาษาของตน ศาลเจ้ารุ่นแรกจึงเป็นศาลเจ้าประจำกลุ่มภาษา เทพเจ้าที่ประดิษฐานเป็นเทพประธานในศาลเจ้า หากมิใช่เทพทางศาสนาแต่ก็จะเป็นเทพพื้นถิ่น เฉพาะกลุ่มภาษานั้น ๆ เช่นเทพโจซือของชาวฮกเกี้ยน หรือเทพมังกรเขียวของชาวแต้จิ๋ว เจ้าแม่ทับทิมของชาวไหหลำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างเทพเจ้าประจำอาชีพอีกด้วย เช่นช่างไม้จะกราบไหว้เทพเจ้าหลู่ปิ่น เป็นต้น

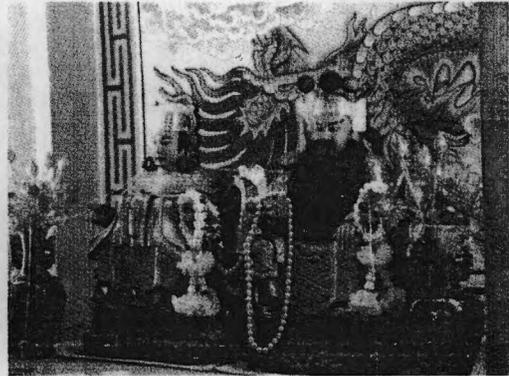
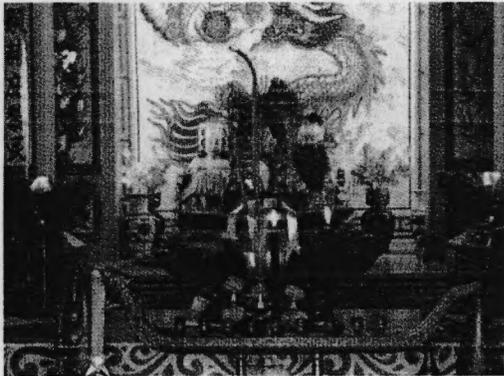
ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ชาวจีนอพยพและลูกหลานขยายตัวขึ้นทั้งปริมาณและอาชีพ เกิดการปะปนกันทั้งที่อยู่อาศัย อาชีพ และการแต่งงานต่างกลุ่ม ศาลเจ้าประจำกลุ่มภาษาที่มีอยู่เดิมก็เปิดกว้างให้กลุ่มภาษาอื่นเข้ามาร่วมกราบไหว้ขอพรได้ ทำให้เกิดศาลเจ้าประจำเขตที่มีขนาดเล็กขึ้นตามพื้นที่ที่มีชาวจีนและคนเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ทั่วไป ศาลเจ้าเล็ก ๆ เหล่านั้นเกือบจะทั้งหมดได้ตั้งเทพปูนเกล้า เป็นเทพประธาน หรือเป็นเทพประกอบศาลเจ้า (Pompan Jantarontanant and Mak Lau Fong. 1994 p.19-21 และ p.158-160)

ความเชื่อดังเดิมในเรื่องเทพประจำกลุ่มภาษาและเทพประจำศาสนาต่าง ๆ ของชาวจีนอพยพและลูกหลานจีนในเมืองไทยค่อยเปลี่ยนเป็นเทพประจำกลุ่มของชาวจีนและคนเชื้อสายจีนในแต่ละเขต เราจะสามารถได้ว่าที่ใดมีชาวจีนอพยพและลูกหลานจีนอยู่ จะมีศาลเจ้าเล็ก ๆ มีเทพปูนเกล้าเป็นประธานตั้งอยู่ทั่วไป จนอาจกล่าวได้ว่าเทพปูนเกล้าเป็นเทพประจำเขตต่าง ๆ ของคนจีนและลูกหลาน

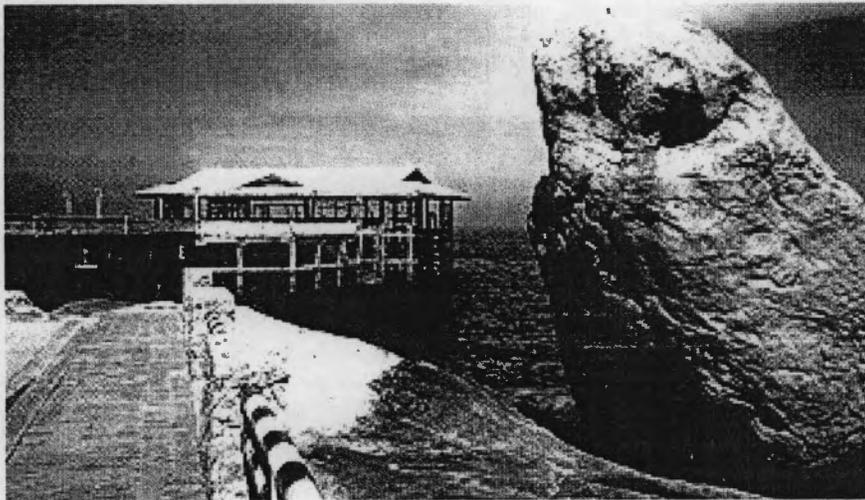
ดังนั้นเมื่อมีงานประเพณีประจำปี บ้านใดอยู่ใกล้ศาลเจ้าใดก็ไปกราบไหว้เทพยังศาลนั้น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องไปศาลเจ้าประจำกลุ่มภาษาของตนอีก



ศาลเจ้าอานีเยว หนองมน



ศาลเจ้าปูนเต่ากงม่า แหลมเท่านั้น



แหลมเท่านั้นในอดีต



สำหรับศาลเจ้าขงจื้อในจังหวัดชลบุรี ไม่ปรากฏว่ามีอยู่ที่ใด ขงจื้อถือว่าเป็นปรมาจารย์ทางด้านการศึกษา วัดของขงจื้อในประเทศจีนเรียกกันทั่วไปว่าเหวินเมี้ยว ภายในวัดนอกจากจะมีรูปเคารพปรมาจารย์ขงจื้อแล้วจะมีปรมาจารย์อื่นๆ ประดิษฐานไว้ด้วย และจะมีโรงเรียนอยู่ติดกับเหวินเมี้ยว ในชลบุรีแม้จะไม่มีเหวินเมี้ยว แต่ก็มีโรงเรียนที่ติดกับศาลเจ้าโรงเจเปาฮกต้าว(เป่าฝูกง ในภาษาแมนดาริน)



ขงจื้อ



โรงเรียนวุฒิวิตทยา



โรงเจเปาฮกต้าว



ประตูศาลเจ้า



ปัจจุบันมีสาขาของสถาบันขงจื้อตั้งขึ้นที่ศูนย์จีนศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ปรัชญา และวิถีปฏิบัติตามลัทธิ(ศาสนา)ขงจื้อคงได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์ของผู้สนใจ และนิสิตนักศึกษา อาจารย์ทั้งที่มีเชื้อสายจีนและบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวางและเป็นระบบยิ่งขึ้น



สถาบันขงจื้อ และศูนย์จีนศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา



ความเชื่อแบบชานเจี้ยวของชาวจีนอพยพในไทยและบรูไนมีได้แสดงให้เห็นปรากฏด้วยการสร้างศาสนสถานรวม(ทั้ง 3 ศาสนา) เข้าด้วยกัน แล้วเรียกว่า “ศาลเจ้าชานเจี้ยว”หรือ “ชานเจี้ยวเมี้ยว” เหมือนศาลเจ้าในบางประเทศที่มีชาวจีนอพยพ สำหรับประเทศไทยจะพิจารณาได้จากรูปเคารพที่ประดิษฐานอยู่ในวัดจีน เช่น มังกรมลาवास ในกรุงเทพมหานคร และวัดจีนประชาสโมสร จังหวัดฉะเชิงเทรา (จังหวัดชลบุรีไม่มี) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปชาวจีนในประเทศไทยและบรูไนคนไทยเชื้อสายจีน(ตระกูลแซ่) มีความเชื่อและศาสนาทั้ง พุทธมหายาน เต๋า และขงจื้อโดยมีสิ่งก่อสร้างและรูปเคารพภายในศาสนสถานเป็นหลักฐานยืนยัน แต่เนื่องจากประเทศไทย เป็นเมืองพุทธเถรวาท(หินยาน) พุทธมหายานของชาวจีนจึงไม่ค่อยได้รับความนิยมนเท่าที่ควร และศาลเจ้าซึ่งแต่เดิมเคยกราบไหว้เทพเจ้าทางศาสนาเต๋า และเทพเจ้าพื้นถิ่น ก็ได้กลายเป็นศาลเจ้าประจำเขตที่อยู่อาศัยของชาวจีนและบรูไน โดยมิได้แบ่งว่าเป็นกลุ่มภาษาใด สำหรับรูปเคารพภายในศาลเจ้าประจำเขตมักจะเป็นเทพเจ้าปูนเกล้า

เทพเจ้าที่ประดิษฐานในศาลเจ้าในชลบุรีที่สำคัญได้แก่

1. เทพเจ้าปูนเกล้า (เป็น โฉวกง)
2. เจ้าแม่กวนอิม (กวนอินเหนียง)
3. เทพมารดรเทียนโหว (เทียนโหว)
4. เทพเจ้ากวนอู (เจียเทียนซ่งตี้)
5. เจ้าพ่อเสื่อ (เสียนเทียนซ่งตี้)
6. เจ้าแม่ท่ายน้ำ (ส่วยเหว่ย เซ็งโฝวจู)
7. เทพเจ้าหั่งเจีย (ต้าเซ็ง โฝวจู)
8. พระเจ้าตากสิน (เจ็งหวางกง)
9. เทพเจ้าท่ายมังกร (หลงเหว่ยเอี้ยหรือเล้งบ่วยเอี้ยะ)
10. พระเจ้าเง็กเซียนฮ่องเต้ (อวี๋หวางซ่งตี้)
11. โจ้วซือกง (ซิงส่วยจูซือกง)
12. ไต้ฮงกง (ต้าเฟิงกง)
13. เทพหน้าจา (หน้าจาไท่จื่อ)
14. เทพฟ้าดิน (เทียนตี้ฟู่มู่)
15. เล่าปี่ กวนอู เตียวหุย (หลิว กวนจาง)

(สารานุกรมภาคกลาง เล่ม4.2542, หน้า 1445)



เทพเจ้าทั้ง 15



เทพเจ้าปุนเต่ากง



เจ้าแม่กวนอิม



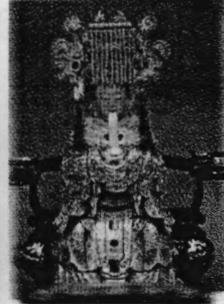
เทพมารดรเทียนโหว



เทพเจ้ากวนอู



เจ้าพ่อเสือ



เจ้าแม่ท่ายน้ำ



เทพเจ้าหั่งเจีย



พระเจ้าตากสิน



เง็กเซียนฮ่องเต้



โจวซือกง



เทพหน้าจา



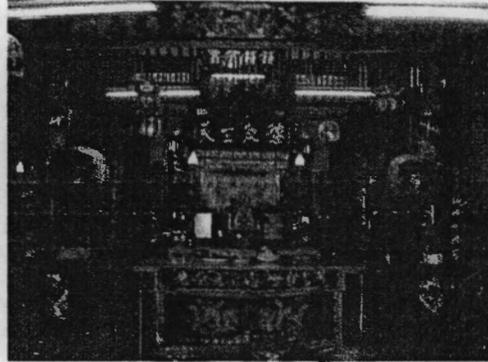
เล่าปี่ กวนอู เตียวหุย



ไต้ฮงกง



เทพเจ้าฟ้าดิน



เทพเจ้าท้าวมังกร(เลี้ยงป่วยเอี้ยะและฮูหยิน)

### 3. ประเพณี

ประเพณี หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทักษะคติ ศิลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำหรือการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเชื่อถือ และปฏิบัติสืบทอดกันมา จนกลายเป็นแบบอย่างของความคิด ความเชื่อ และการกระทำนั้น ๆ (พระชาอนุมานราชธน(2513) หน้า 13 )

กล่าวโดยสรุป ประเพณี คือ แนวทางปฏิบัติของกลุ่มคนในสังคมหนึ่ง ๆ ที่นิยมถือปฏิบัติสืบทอดกันมาด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และมีคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

พระชาอนุมานราชธน ได้จำแนกประเพณีตามความสำคัญไว้เป็น 3 ระดับ คือ 1) จารีต ประเพณีหรือกฎทางศีลธรรม ถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญซึ่งบุคคลจะต้องปฏิบัติตามผู้ใดฝ่าฝืนสังคมจะมีปฏิกริยาต่อต้าน เช่น การเลี้ยงดูบิดามารดาที่ท่านแก่ชราหรือทุพพลภาพ เป็นต้น



2) ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือระเบียบแบบแผน เช่น การบวช การไหว้ครู การทำบุญบ้าน เป็นต้น  
3) ธรรมเนียมประเพณี เช่น มารยาทสังคมในโอกาสต่าง ๆ ไม่มีกฎหมายหรือข้อบังคับกำหนดว่า  
ต้องทำเช่นนั้น ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องที่นิยมและถือเป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมาในหมู่คณะ  
นอกจากนี้ยังมีการจำแนกประเพณีตามกลุ่มต่าง ๆ เช่น 1) ประเพณีชีวิต หรือประเพณี  
ครอบครัว ได้แก่วิถีปฏิบัติของคนในแต่ละครอบครัว 2) ประเพณีชุมชน ได้แก่ประเพณีที่เกี่ยวกับ  
ศาสนา และอาชีพ เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา วันตรุษจีน ตรุษสงกรานต์ ทำบุญทุ่ง กองข้าว  
บวงสรวง ไหว้แม่ย่านางเรือ ฯลฯ 3) รัฐพิธี และพระราชพิธี เช่นวันเถลิงศก(วันขึ้นปีใหม่) วันเฉลิม  
พระชนมพรรษา วันจักรี วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ฯลฯ

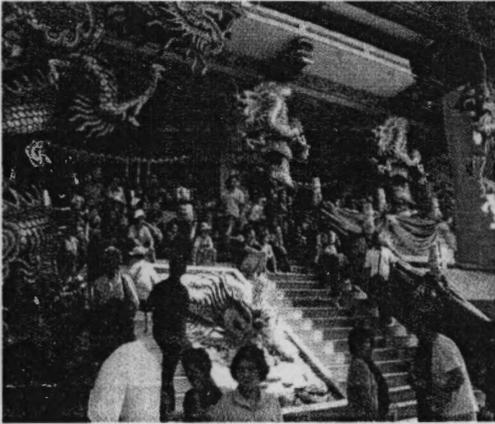
สำหรับประเพณีที่ชาวจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีน(ตระกูลแซ่)ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาใน  
ประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรี อาจจะแตกต่างไปจากที่ชาวจีนในประเทศสาธารณรัฐ  
ประชาชนจีน หรือชุมชนจีนโพ้นทะเลในประเทศต่าง ๆ ถือปฏิบัติอยู่บ้าง เพราะประเพณีเป็นสิ่งที่  
มนุษย์สร้างขึ้น ด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ  
และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ผู้สร้างดำรงอยู่ ประเพณีจึงมีทั้งเกิดใหม่ เจริญขึ้น เปลี่ยนแปลง ไป  
สูญหายไปตามเงื่อนไขของเวลาและสิ่งแวดล้อมประเพณีเป็นวิถีชีวิตที่มีการสืบทอด ส่งต่อ  
ปรับปรุง และสร้างขึ้นใหม่อยู่เสมอ

### 3.1 ประเพณีในรอบปี

ประเพณีประจำปี (ในรอบปี) ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีที่ยังถือ  
ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน ได้แก่

#### 3.1.1 ประเพณีวันตรุษจีนหรือเทศกาลตรุษจีน

วันตรุษจีนหรือวันขึ้นปีใหม่จีน มีชื่อเรียกขานในภาษาจีนว่า”ซินเหียน” หรือ”ซุนเจีย”  
(วันแรกของฤดูใบไม้ผลิ) ตรุษจีนเป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน  
เทศกาลตรุษจีนเป็นช่วงเวลาที่ชาวจีนในประเทศจีนว่างจากการทำนา จึงมีการเฉลิมฉลองกันเป็น  
เวลายาวนาน บางช่วงสมัยของประวัติศาสตร์อันยาวนานของประเทศจีน กำหนดวันขึ้นปีใหม่  
แตกต่างกันออกไปกล่าวคือ ก่อนสมัยราชวงศ์ฉิน คนจีนกำหนดให้วันที่ 1 ของ เดือน 11 บ้าง และ  
วันที่ 1 ของเดือน 12 เป็นวันขึ้นปีใหม่ ในสมัยต่อ ๆ มาปราชญ์ชาวจีนพิจารณาเห็นว่า ช่วงเวลาที่  
เหมาะสมที่สุดในการเริ่มศักราชใหม่น่าจะเป็นวันที่ 1 เดือน 1 ตามที่ราชวงศ์เซี่ย ได้ปฏิบัติ เพราะ  
เป็นช่วงเวลาที่ผู้คนว่างงานจากการทำนา ดังนั้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นเป็นต้นมา จึงมีการกำหนดให้  
วันที่ 1 ของเดือน 1 เป็นวันขึ้นปีใหม่อย่างเป็นทางการของจีนและถือปฏิบัติเช่นนี้สืบมาจนถึง  
ปัจจุบัน



กิจกรรมวันตรุษจีน

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพในประเทศไทยได้นำประเพณีการปฏิบัติในเทศกาลตรุษจีนเข้ามาถือปฏิบัติในประเทศไทย และถ่ายทอดส่งต่อให้แก่บุตรหลาน(ตระกูลแซ่) ของคนตราบเท่าทุกวันนี้

เทศกาลตรุษจีนในประเทศจีนคอนเหนือเริ่มขึ้นตั้งแต่วันที่ 8 ของเดือน 12 โดยเริ่มด้วยประเพณีกิน โจ๊กในวันซูเปา หรือวันชิวโป้ย (ล่าป่าโจ) เพราะเป็นช่วงเวลาที่อากาศหนาวจัด มีหิมะปกคลุมอยู่ทั่วไป ประเพณีนั้นนอกจากจะเป็นการเฉลิมฉลองฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารเพื่อขจัดสิ่งไม่ดีและเพื่อนำโชคลีมาสู่ชุมชนแล้วยังช่วยเสริมสร้างสุขอนามัยแก่ผู้บริ โภค ตลอดจนเป็นการบอกให้รู้ว่าเดือนสุดท้ายของปีมาถึงแล้ว โจ๊กที่กล่าวถึงนี้จะประกอบไป



ด้วยชัยพืช 8 ชนิด เช่น ข้าวสีเหลือง ข้าวขาว เกาลัด พุทราจีน และชัยพืชอื่น ๆ ใส่น้ำต้มให้สุกแล้ว ใส่มะลัดในผลท้อ มะลัดในผลไม้แห้ง มะลัดแดง ถั่วลิสง มะลัดสน น้ำตาลขาว น้ำตาลแดง ลูกเกด เพื่อเพิ่มรสชาติ และสีส้มให้สวยงามนำรับประทาน ชาวจีนแต่ละภูมิภาคแต่ละมณฑลจะทำลำปาโจว ด้วยชัยพืชที่แตกต่างกัน บางมณฑลอาจจะใช้ข้าวชนิดต่าง ๆ รวมกับแปะก๊วย มะลัดบัว ถั่วเขียว ถั่วลิสง เป็นต้น (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง เล่ม 4,2542, หน้า 1446)

คนจีนอพยพที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรี เป็นคนที่มาจากมณฑลทางใต้ของจีน จึงไม่นิยมปฏิบัติตามประเพณีลำปาโจว(กิน โจ๊กในวันที่ 8 เดือน 12 ) คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่จะเริ่มเทศกาลตรุษจีนในวันที่ 23 หรือ 24 ของเดือน12 ด้วยการ เซ่นไหว้เจ้า(เทพเจ้า) แห่งเตาไฟ

ขั้นตอนของประเพณีขึ้นปีใหม่อินหรือเทศกาลตรุษจีนของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน (ตระกูลแซ่) ในจังหวัดชลบุรี

1) วันที่ 24 เดือน 12 พิธีไหว้เทพเจ้าแห่งเตาไฟ เรื่องเทพเจ้าแห่งเตาไฟคงมีมาในช่วงเวลาเดียวกับการรู้จักใช้ไฟ ด้วยคุณประโยชน์ของไฟทำให้วิวัฒนาการมาเป็นเทพเจ้า แต่เดิมคงจะนับถือกันในแต่ละครัวเรือน ต่อมาศาสนาเต๋าได้รับเข้าไปเป็นเทพเจ้าโดยมีตำนานเขียนไว้ว่าพระเจ้าเอี้ยนตี้สร้างไฟเมื่อตายไปได้กลายเป็นเทพเจ้าแห่งเตาไฟ บทบาทและหน้าที่ของเทพองค์นี้คือขึ้นสวรรค์ไปเพ็ดทูลสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านที่ท่านสถิตย์อยู่ ในวันที่ 24 เดือน 12 ดังนั้นในวันที่ 24 ชาวบ้านจึงทำพิธีส่งเจ้าเตาไฟด้วยการเซ่นไหว้ในเวลาพลบค่ำ เครื่องเซ่นไหว้จะประกอบไปด้วยอาหารมากมายหลายชนิด ของหวานที่จะขาดมิได้คือ ขนมเหนียว ๆ เช่น ขนมขี้ผึ้ง ต้องเอาไปทาปากเทพเจ้า เมื่อส่งขึ้นสวรรค์แล้วจะได้ไม่พูดสิ่งที่ไม่ดีหรือไม่เป็นมงคลเกี่ยวกับครอบครัว นอกจากนี้ยังต้องมีม้ากระดาษสีขาว ไข่ส่งเทพเจ้าขึ้นสวรรค์ และต้องวางกอหญ้าไว้สำหรับม้าด้วย เมื่อจุดธูปแล้วก่อนปีจะต้องพูดแต่สิ่งที่เป็นมงคลแก่ครอบครัวของตน(สมศรี จิตวิราภรณ์ 10.ธ.ค. 2552;สัมภาษณ์)

2) วันที่24-29 เดือน12 เมื่อเซ่นไหว้เจ้าเตาไฟเพื่อส่งขึ้นสวรรค์แล้ว ก็เป็นช่วงเวลาของการทำความสะอาด จัดบ้านเรือนให้สะอาด สวยงามและจัดเตรียมของเซ่นไหว้ ของใช้สำหรับวันตรุษจีน รวมทั้งอาหารการกินไว้อย่างเหลือเฟือ เพราะเชื่อว่าข้าวปลาอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ที่เตรียมไว้สำหรับตรุษจีนยิ่งมากยิ่งจะทำให้ปีใหม่ที่มาถึงเป็นปีแห่ง โชคลาภ อุดมสมบูรณ์ สิ่งที่ต้องทำก่อนวันตรุษจีนนอกจากที่กล่าวมาแล้วก็คือ การติด춘เหลียน เปลี่ยนรูปทวารบาล และติดแผ่นคำสิริมงคลไว้ที่ประตูเข้าออกหน้าบ้าน



3) วันที่ 30 เดือน 12 หรือวันฉูชวี คนไทยเรียกว่าวันตุกคิบ บางกลุ่มเรียกวันจ่าช เป็นวันสำคัญมากวันหนึ่งเพราะเป็นวันที่มีช่วงเวลาคาบเกี่ยวกับวันแรกของปีใหม่ในวันนี้ตระกูลแห่งต่าง ๆ นิยมรับประทานอาหารมื้อรวมญาติเรียกว่า "เหนียนฟั่น" สมาชิกในครอบครัวที่ไปทำงานที่อื่นจะต้องรีบกลับบ้านให้ทันรับประทานอาหารมื้อนี้ซึ่งถือว่าเป็นนิมิตหมายของความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดในรอบปี ผักที่นำมาประกอบอาหารต้องมีชื่อเรียกขานในความหมาย และเสียงพ้องกับคำสิริมงคลทั้งหมด(สมพร เจริญบุญชัยวัฒน์.10 ธ.ค.2552; สัมภาษณ์)

คืนวันส่งท้ายปีเก่านี้คนส่วนใหญ่จะไม่ใคร่หลับนอนเพราะต่างตื่นเต้นจะเฝ้ารอรับวันใหม่ที่จะมาถึง มักจะพูดคุยหรือดูการละเล่น นอกจากนั้นในคืนวันดังกล่าวนี้จะมีการไหว้เจ้าที่ศาล ไหว้บรรพบุรุษ และจุดประทัด รวมทั้งการตั้งโต๊ะรับเทพเจ้าแห่งเงินตราที่จะเสด็จลงมาจากสวรรค์พร้อม ๆ กับเทพเตาไฟ เครื่องเช่นไหว้ที่สำคัญ คือ ส้ม และขนมจันอับ เมื่อรับเทพแห่งเงินตราแล้วเชื่อกันว่าปีใหม่จะเป็นปีที่เงินทองไหลมาเทมา



เทพเจ้าแห่งเงินตรา

4) วันปีใหม่(วันชูชิว หรือชิวอ็อค) คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนจะใส่เสื้อผ้าใหม่ ใช้โทนสีแดงอันเป็นสีที่แสดงถึงความรุ่งโรจน์แล้วถือส้ม 2 ผล ไปไหว้ตรุษจีนกับเพื่อน ๆ

วันชิวอ็อคถือว่าเป็นวันมหาสิริมงคล จะทำการใดก็ได้ทั้งนั้น การไหว้เจ้าวันนี้ถือว่าเป็นมหาสิริมงคลเพิ่มขึ้นไปอีก ดังนั้นศาลเจ้าต่าง ๆ ในเมืองชลบุรีจะมีคนไทยเชื้อสายจีนไปกราบไหว้อย่างเนืองแน่น ผู้คนจำนวนมากจะไปที่ศาลเจ้าประจำเขตที่คนอาศัยตั้งแต่กลางคืนวันส่งท้ายปีเก่าหรือก่อนรุ่งสางของวันชิวอ็อค



5) วันชิวหยี(วันซูเออร์ในภาษาแมนดาริน)วันที่สองของตรุษจีน เป็นวันที่ลูกสาวที่ออกรเรือนไปแล้วจะกลับมาเยี่ยมบ้านไม่นิยมทำกิจกรรมใด ๆ คนไทยเรียกว่าวันเที่ยว ตามประเพณีโบราณของจีน วันชิวหยี เป็นวันไหว้เทพเจ้าแห่งเงินตรา จะมีเด็กชายนำรูปเทพเจ้าเงินตราไปขายตามบ้านต่าง ๆ ทุกบ้านก็จะซื้อไว้ ของเช่นไหว้เทพเจ้าแห่งเงินตราคือ ไก่และปลา คนจีนทางเหนือจะต้มเกี๊ยวน้ำกิน เพราะเกี่ยวมีรูปร่างคล้ายเงินตรา(หยวนเป่า)(สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง เล่ม 4,2542 หน้า 1542-1543)

6) วันชิวซา (ชูซาน) วันที่ 3 ของตรุษจีนเป็นวันที่วิญญาณจากนรกจะขึ้นมารับของไหว้ คนไทยเชื้อสายจีนบางพื้นที่จะออกไปปิดกวาดทำความสะอาดสุสานบรรพบุรุษ โดยทั่วไปวันนี้จะห้ามไม่ให้ออกไปไหว้ตรุษจีน เพราะอาจจะเป็นการนำวิญญาณเข้าไปบ้านคนอื่นด้วย ดังนั้นวันชิวซาจึงเป็นวันปิดบ้าน โดยทั่วไปคนไทยเชื้อสายจีนที่ชลบุรีจะไม่ทำการงานใด ๆ มาตั้งแต่วันชิวอี๊ดถึงวันชิวสี่

7) วันชิวโหวง เป็นวันที่หมดข้อห้าม วันนี้จึงเป็นวันที่ต้องเช่นไหว้เจ้าอีกครั้งหนึ่ง คือเป็นวันส่งท้ายสิ่งไม่ดี(ไมตรี ลิจิตกิจจานนท์. 6 พ.ศ. 2552; สัมภาษณ์)

เทศกาลตรุษจีนจะมีต่อไปจนถึงวันที่ 13 ของเดือน 1 จึงถือว่าสิ้นสุด (จบเทศกาลตรุษจีน) เทศกาลตรุษจีนของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรีจะค่อนข้างเรียบง่าย ไม่ใช้เวลานานเหมือนที่ปฏิบัติกันในประเทศจีนในอดีต หรือในบางพื้นที่ของประเทศไทย (ภาคใต้ กรุงเทพฯ และนครสวรรค์) เนื่องจากเขามีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นชลบุรีประเพณีดั้งเดิมจึงได้รับการปรับปรนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และสถานภาพของบุคคล

### 3.1.2 เทศกาลหยวนเซียว เทศกาล “เจียง่วย” “ชิวโหวง” หรือเทศกาลโคมไฟ

การไหว้กลางเดือน 1 (ตรงกับวันที่15 เดือน1) ที่เรียกว่าเทศกาลโคมไฟ เพราะในคืนวันเทศกาลนี้ชาวบ้านจะถือโคมไฟแห่ไปตามถนน คนจีนโบราณเรียกเทศกาลนี้ว่า”เทศกาลชานา” เพราะวันที่ 16 เดือน 1 คือวันที่ชานาจะเริ่มลงนาจริงจ้ง อากาศเริ่มอบอุ่นทำนาได้แล้ว เทศกาลนี้ชาวบ้านจะเฉลิมฉลองกันอย่างใหญ่โต มีการรับประทานขนมหยวนเซียว ซึ่งก็คือขนมบัวลอยต้มน้ำตาล มีการประกวดโคมไฟ บางแห่งจะมีการละเล่นเพื่อความรื่นเริง เช่น ทายปัญหา(ผะหมี่)

ในสมัยราชวงศ์ถังงานเทศกาลโคมไฟขยายเป็น 3 วัน ราชวงศ์ซ่งขยายเป็น 5 วัน สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์เซ็ง เทศกาลโคมไฟถูกนับเนื่องให้เป็นส่วนหนึ่งของเทศกาลตรุษจีน การปฏิบัติในเทศกาลหยวนเซียว ของแต่ละพื้นที่และแต่ละยุคสมัยทั้งในประเทศจีนและประเทศไทยก็มีแตกต่างกันไป



การรับประทานหยวนเซียวหรือบัวลอยเป็นสัญลักษณ์ของความรักใคร่ปรองดอง อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเมื่อถึงเทศกาลนี้ชาวบ้านจะไปชุมนุมกันที่ศาลเจ้าเพื่อเซ่นไหว้เทพเจ้า ชมโคมไฟ (ทำโคมไฟเป็นรูปดอกไม้และรูปสัตว์ต่าง ๆ)

ในจังหวัดชลบุรี เทศกาลหยวนเซียวนี้เป็นเทศกาลที่มีการเซ่นไหว้เพื่อความเป็นสิริมงคล มีการแสดงงิ้วถวายเจ้า งิ้วที่แสดงในเทศกาลนี้เรียกว่า”ผิงอานซี”แปลว่างิ้วเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขตลอดปี การฉลองเทศกาลนี้ของตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี มิได้ทำกันเอิกเกริกนัก เพียงแต่จัดของเซ่นไหว้จำพวกถั่วตัด (ขนมจันอับ) ทำเป็นรูปสัตว์และรูปเจดีย์ บางครอบครัว ไหว้ 3 เวลา บางครอบครัวไหว้ 2 เวลา เซ่นไหว้เจ้าที่ สายไหว้บรรพบุรุษ คำไปเซ่นไหว้ที่ศาลเจ้า เป็นการไหว้บูชาพระพุทธรเจ้า (พระโพธิสัตว์) การเซ่นไหว้ด้วยขนมหวานและผลไม้เพื่อเป็นเคล็ดว่าปีนี้จะป็นปีที่มีแต่ความสุขสมหวัง

ขนมบัวลอยที่รับประทานกันในเทศกาลนี้ทำจากแป้งข้าวเจ้า ใส้ของขนมบัวลอยมีทั้งใส้หวานและใส้เค็มปั้นเป็นลูกกลม ๆ แล้วนำไปต้มกับน้ำตาล เดิมเรียกว่าทวยหยวนจื่อ ต่อมาเรียกว่าทังถวน หรือทังหยวน หมายถึงการอยู่พร้อมหน้า(กินสู่เหย้า) ตระกูลแซ่หลายตระกูล แถบหนองมน บางแสน แหลมแทน นิยมไปไหว้ที่ศาลปูนเกล้ากงม่า แหลมแทน-เขาสามมุข (อารี เกียรติมานัสสกุล. 7 พฤษภาคม 2552; สัมภาษณ์)

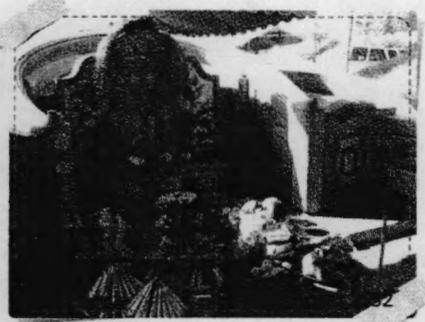
### 3.1.3 เทศกาลชิงหมิง (ชิงเม้ง)

เทศกาลนี้ในประเทศจีนยังอยู่ในช่วงฤดูใบไม้ผลิเป็นช่วงเวลาที่สรรพสิ่งเจริญงอกงาม ดอกท้อสีชมพูบานสะพรั่ง ใบหลิวเขียวสด ต้นไม้ใบหญ้าสดชื่นงอกงามคายต้น บรรยากาศสดชื่นสะอาดตา จึงเรียกเทศกาลนี้ว่า “ชิง หมิง” แปลว่าสะอาด ใสสว่าง เทศกาลนี้มี 2 ความหมายด้วยกัน ความหมายหนึ่งหมายถึงช่วงเวลาที่สรรพสิ่งเจริญงอกงาม (อากาศเริ่มจะร้อน มีฝนตกมากขึ้น) เป็นช่วงเวลาที่เหมาะกับการเพาะปลูก ชาวบ้านใช้ช่วงเวลานี้เตรียมการเพาะปลูก (ปลูกถั่วปลูกแดง) (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง.เล่ม4.2542,หน้า 1443-1444)

กิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของเทศกาลนี้ คือ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ทำความสะอาดสุสาน เทียวชมธรรมชาติ เป็นเวลาของความรื่นเริง ในอดีตชาวจีนจะเล่นชิงช้า ตีโก่ เป็นต้น สาว ๆ จะแซมผมด้วยดอกไม้ หรือปักกิ่งหลิวไว้ที่หน้าประตูบ้านเป็นวันรับประทานอาหารที่ไม่ใช้ไฟหุงต้ม เพื่อระลึกถึงเจียจื่อทวย ผู้เสียสละเพื่อจักรพรรดิ แต่ต้องมาสิ้นชีวิตเพราะไฟป่า ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของจักรพรรดิ ปัจจุบันประเพณีรับประทานอาหารแบบนี้ไม่มีแล้ว แต่การเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ทำความสะอาดซ่อมแซมสุสาน ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันนี้ ของเซ่น

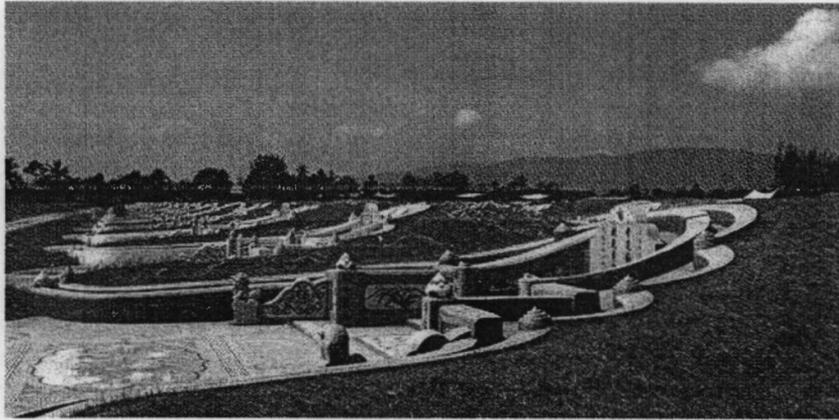


ไหว้ที่สำคัญ คือ ขนมหั่วพุก่อนใหญ่ เพื่อความเจริญรุ่งเรือง ขนมหวาน ผลไม้(แอปเปิล) หมายถึง ความอยู่เย็นเป็นสุข ผลไม้ต้องมี 3 ชนิด หรือ 5 ชนิด ที่ขาดไม่ได้คือกล้วย และส้ม ซึ่งหมายถึงมีโชค มาก ๆ



### ไหว้เซ็งเม้ง

เทศกาลเซ็งเม้ง เป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดเทศกาลหนึ่งในรอบปีที่แสดงออกถึงความ กตัญญู ที่มีต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ การเซ่นไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีนไม่ค่อยเน้นในเรื่องพิธีกรรม มากนัก ส่วนมากจะนำกระดาษแดง กระดาษเงิน กระดาษทอง กระดาษเขี้ยว กระดาษเหลือง มาวาง ไว้บนป้ายสุสาน จัดโต๊ะเซ่นไหว้ โดยเรียงลำดับตามอาวุโส ผู้ใหญ่ในตระกูลเป็นผู้นำไหว้ 3 ครั้ง แล้วปักธูป เช่น ไหว้เสร็จ เผากระดาษเงินกระดาษทองให้บรรพบุรุษ บางตระกูลจะจุดประทัด ด้วย จากนั้นก็จะแขกกันเอาสี่เข็ช่นป้ายหิน หน้าสุสานที่สลักเป็นลวดลายต่าง ๆ ให้ดูใหม่ เอา กระดาษสีตัดเป็นเส้นขาว ๆ โรยบนสุสาน ถางหญ้า จัดสุสานให้ดูสวยงาม ปักธูป 3 ครั้ง จากนั้นก็ จะรวมญาติรับประทานอาหารร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่ญาติ (รวมสกุลแซ่) เขาเชื่อว่า การเซ่นไหว้บรรพบุรุษ จะทำให้พวกเขามีแต่ความเจริญรุ่งเรือง



สุสานจีน

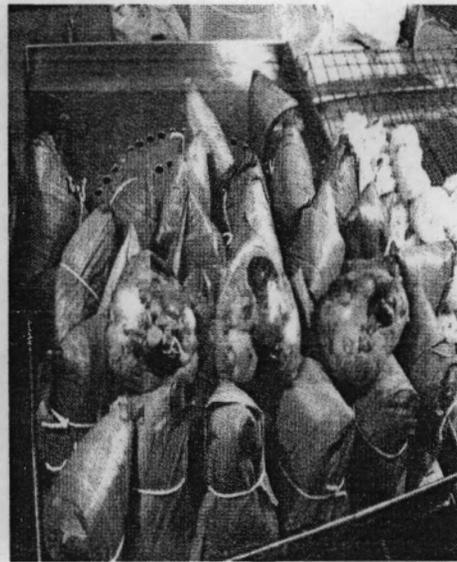
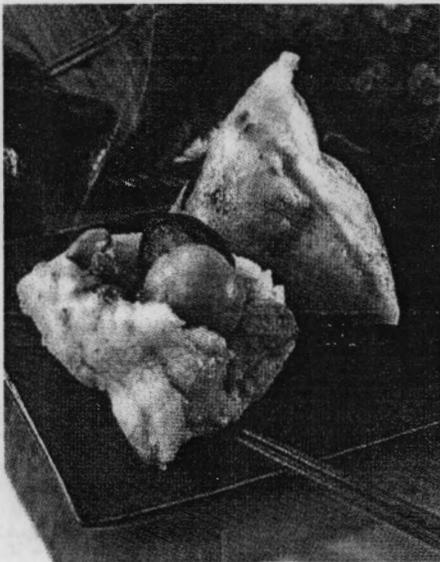
ค่านิยมเรื่องความกตัญญู เป็นค่านิยมสำคัญที่คนไทยเชื้อสายจีน(ตระกูลแซ่) ชี้คถือสืบทอดมันคง ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรีก็เช่นกัน เราจะพบว่าในเทศกาลชิงเม้ง ตั้งแต่กลางเดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนเมษายนสุสานของตระกูลแซ่ต่าง ๆ จะได้รับการจัดแต่งจนสะอาด งดงาม การจรรยาของจังหวัดชลบุรีจะติดขัดตลอดเทศกาล เพราะบรรดาตระกูลแซ่ต่าง ๆ ที่ไปประกอบสัมมาชีพอยู่ที่ต่าง ๆ จะกลับมาทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษของคน



แต่เดิมคนจีนและคนเชื้อสายจีนในประเทศไทย กำหนดให้วันที่ 5 เมษายนของทุกปี เป็นวันแข่งเม็ง แต่ต่อมาตระกูลแชนต่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้น โดยลำดับ การกำหนดวันที่ 5 เมษายน เพียงวันเดียวไม่สะดวกจึงขยายจำนวนวันมากขึ้น ตามที่ปรากฏในปัจจุบัน(ประมาณ 1 เดือน)

### 3.1.4 เทศกาลตวนอู่เจี๋ย หรือเทศกาลปล่อยผี คนไทยเรียกว่า สารทขนมจ่าง

เทศกาลตวนอู่เจี๋ย หรือสารทขนมจ่าง เริ่มในเดือน 5 ขึ้น 5 ค่ำ เป็นเทศกาลฤดูร้อนที่สำคัญมาก มีตำนานเก่าเล่าว่าคนจีนนำขนมจ่างไปไหว้ชวีหขวน กวีเอกในสมัยโบราณที่ใช้สาขน้ำหมี่หลอเจี๋ยเป็นสุสานฝังร่าง คนจีนแต่ละภูมิภาคมีตำนานเกี่ยวกับประเพณีนี้แตกต่างกันไป บ้างก็ว่าเป็นโศกนาฏกรรมของกวีแห่งนครรัฐผู้รักชาติ ข้าใจที่มีอาจช่วยรักษานครรัฐได้ จึงกระโดดน้ำมาตัวตายที่แม่น้ำหมี่หลอเจี๋ย ชาวเมืองช่วยกันหาศพไม่พบ เกรงว่าปลาจะมากินร่างของชวีหขวน จึงคิดทำขนมข้าวเหนียวที่มีไส้ในเป็นเนื้อสัตว์ เหน็ด ถั่ว เกาลัด ลูกบัว ห่อด้วยใบไผ่เป็นรูปสามเหลี่ยม (บ๊ะจ่างหรือขนมจ่าง) โยนลงไปในแม่น้ำให้ปลากินแทนร่างของกวีชวีหขวน เป็นต้นกำเนิดของเทศกาลนี้ (จิตรรา ก่ออนันท์เกียรติ, 2550 หน้า 65-67)



ขนมจ่างหรือบ๊ะจ่าง

บ้างก็ว่าประเพณีนี้เป็นเรื่องของการขจัดโรคระบาดเพราะช่วงเดือน 5 เป็นช่วงที่มีโรคระบาดมาก ในช่วงเทศกาลนี้นอกจากจะรับประทานขนมบ๊ะจ่าง(ขนมจ่าง) ซึ่งมีส่วนประกอบของสมุนไพรที่มีประโยชน์หลายชนิด นอกจากนั้นคนจีนยังนิยมดื่มเหล้าสังหวาจิว ซึ่งสามารถระงับโรคระบาดได้

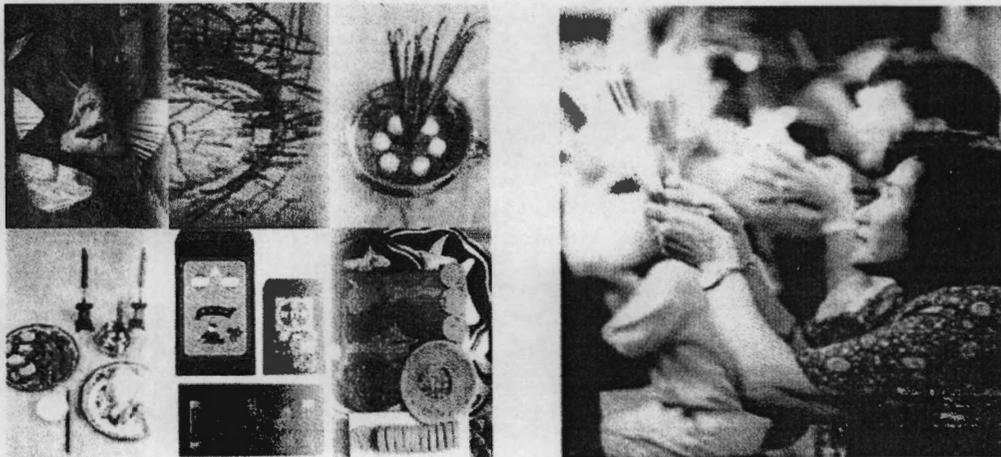


กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่คนจีนในประเทศจีนทำคือ การแข่งเรือ มีการร้องเพลงจิ้งจู้เกอ (เพลงแข่งเรือ)(สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง, เล่ม 4, 2542. หน้า 1447)

สำหรับตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี ยังคงปฏิบัติตามประเพณีตวงอู่เจี๋ย วันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 5 มีการตั้งโต๊ะเซ่นไหว้ ประกอบด้วย ซาแซ (เนื้อสัตว์ 3 ชนิด) ขนมบ๊ะจ่าง และขนมจ้าง (เป็นขนมข้าวเหนียว ห่อด้วยใบไม้ขนาดเล็ก เป็นรูปสามเหลี่ยม เช่นเดียวกับบ๊ะจ่างแต่ไม่มีไส้ รับประทานกับน้ำเชื่อม หรือน้ำตาลทราย เป็นขนมหวาน) (สมศรี ฐิติวารภรณ์. 18. พ.ศ. 2552; สัมภาษณ์)

### 3.1.5 เทศกาลจงหยวน หรือเทศกาลสารทจีน

วันสารทจีนตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 เป็นการไหว้ครั้งที่ 5 ในรอบปี มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 รองจากเทศกาลตรุษจีน สาเหตุที่เรียกเทศกาลนี้ว่า “ชิงจ้อปิว” แปลว่าเทศกาลเดือน 7 ช่วงเวลานี้ในประเทศจีนเป็นช่วงเวลาที่ชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวสาลีในนาแล้ว ดังนั้นจึงนิยมนำข้าวใหม่ไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และเซ่นไหว้เหล่าผีไม่มีญาติ และทหารกล้าที่ล้มตายจากการสู้รบ สำหรับผีไม่มีญาตินิยมเซ่นไหว้กันที่ศาลเจ้าประจำท้องถิ่น เทศกาลนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กุ้นโจย” แปลว่าเทศกาลผี ชาวจีนมีความเชื่อว่าเดือน 7 เป็นเดือนที่พญายมจะเปิดประตูรกเพื่อให้เหล่าผีทั้งหลายออกมาเที่ยวโลกมนุษย์ เพื่อรับของเซ่นไหว้ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 เป็นวันไหว้ใหญ่ ชาวจีนที่นับถือพุทธศาสนาจะเตรียมอาหารคาวหวาน ถวายพระภิกษุ และเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และผีไม่มีญาติ(ฮ้อเฮียตี๋)



เทศกาลสารทจีน



เทศกาลสารทจีน

ของเซ่นไหว้ประกอบไปด้วยอาหาร 5 ชนิด ได้แก่ ปลา หมู ไก่ เป็ด และผัก ของหวานมีขนมไข่ ขนมถ้วยฟู เป็นต้น ของเซ่นไหว้แต่ละงานจะต้องปักธูปไว้ด้วย เพื่ออุทิศให้คนตายของไหว้บรรพบุรุษจะจัดไว้ที่โต๊ะเซ่นไหว้ ส่วนของเซ่นไหว้ผีไร้ญาติจะวางไว้หน้าประตูบ้าน บางแห่งจะมีตะเกียงแขวนไว้หน้าบ้าน เขียนอักษรว่า “ผู้สู้อินกวง ชิ่งจั้งจง” แปลว่าอุทิศส่วนกุศลไปให้ภพของคนตาย ศาลเจ้าจะจุดโคมไฟแขวนไว้บนต้นไม้ไม้สูง ๆ เพื่อให้เห็นได้ไกล ๆ

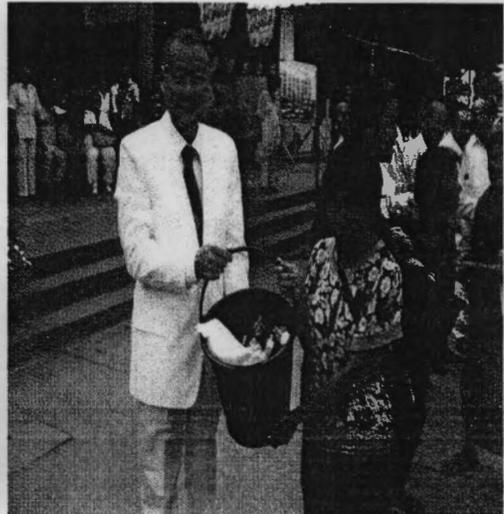
กิจกรรมในวันสุดท้ายของเทศกาลสารทจีน คือ การลอยกระทง เพราะเชื่อกันว่าแสงไฟจากกระทงที่ลอยไปจะนำทางให้วิญญาณของผู้ที่จมน้ำตายลอยขึ้นสู่ผิวน้ำเพื่อรับส่วนบุญ แล้วจะได้ไปเกิดในภพใหม่ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม.4,2542,หน้า 1449

กิจกรรมที่ทำในวันสารทจีนได้ชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า สารททิ้งกระดาษ หรือสารททิ้งทาน คือ ก่อนถึงวันกลางเดือน 7 คนไทยเชื้อสายจีน จะรวมกลุ่มกันปลูกโรงทิ้งกระดาษเป็นโรงสูงมีพื้นไม้มีฝาผนังกัน ด้านหลังจะมีบันไดเป็นทางขึ้น เพื่อให้ประธานผู้ดำเนินการที่เรียกว่าโหล่วจู้ หรือเล่านั่ง ขึ้นไปทิ้งทาน โรงทิ้งทานนี้จะอยู่ตรงกันข้ามกับศาลาที่ถูกขึ้นชั่วคราว เพื่อประดิษฐานเทพเจ้าที่อัญเชิญมาจากศาลเจ้าต่าง ๆ หลังจากเซ่นไหว้เจ้าและผีไร้ญาติแล้ว คณะดำเนินงานก็จะเอาของไปวางไว้บนโรงทาน ได้เวลาที่จะเผารูปพญายม(ชื่อเอี้ย) แล้วทิ้งทาน โดยทิ้งด้วยที่มีหมายเลขลงมาใครเก็บได้หมายเลขใดก็นำไปแลกของที่บนโรงทานได้

ตระกูลเซ่นต่าง ๆ เมื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษแล้วจะนำของเซ่นไหว้มาร่วมบริจาคให้ศาลเจ้าเพื่อใช้ในการทิ้งทาน ของที่นำมาบริจาคเพื่อทิ้งทานมีทั้งอาหารคาวหวาน ผลไม้ อาหารแห้ง (ข้าวสาร บะหมี่) เสื้อผ้า เครื่องใช้ในการดำรงชีพ ค่าเงินชีพ (สมบัติ พลาขน้อย.2542;หน้า 47-49)



นอกจากนั้นยังมีการประมูลวัดอุ้มงคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้า เงินที่ได้จากการ  
ประมูล คณะกรรมการศาลเจ้าจะเก็บไว้ทำบุญบำรุงซ่อมแซม หรือพัฒนาศาลเจ้าตลอดจนสนับสนุน  
การจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชุมชน และสาธารณชน (สุรพงษ์ เจริญกุลชัยวัฒน์, ไมตรี ลิขิต  
กิจจานนท์, เอื้อว เกียรติमानัสสกุล และนายทรงศักดิ์ ฐิติวรากรณ์. 9 พฤษภาคม 2552; สัมภาษณ์)



งานทิ้งกระจาด



### 3.1.6 เทศกาลจงจิวเจีย หรือเทศกาลไหว้พระจันทร์

เทศกาลนี้ตรงกับกลางเดือน 8 (15 ค่ำเดือน 8) จงจิว แปลว่า กลางฤดูใบไม้ร่วง เป็นช่วงที่พระจันทร์เต็มดวง ทอแสงสุกใส ชาวบ้านจะจัดพิธีต้อนรับฤดูหนาว เทศกาลนี้เต็มไปด้วยบรรยากาศของความฝัน แห่งบทกวีนิพนธ์ และจินตนาการในการวาดภาพ คนจีนโบราณเชื่อว่าบนดวงจันทร์มีพระราชวัง “กั๋วหนานกง” ของแม่นางฉางเอ๋อร์ และในพระราชวังนี้ยังมีกระต่ายหยกนั่งต่ายาวิเศษ กล่าวกันว่าจันทร์เพ็ญเดือน 8 จะสวยที่สุด (เหว่ยเส็ก แปลว่าสวยที่สุด)

หนังสือตังจิงเหมิงหวาลู่ บันทึกไว้ว่า ค่ำวัน ไหว้พระจันทร์ คนมีฐานะจะจัดโต๊ะที่ตั้งเครื่องเช่น ไหว้ขึ้นที่บ้านอย่างสวยงาม แต่ชาวบ้านจะไปที่ร้านอาหาร หรืออาคารสูงเพื่อชมจันทร์ ค่ำวัน ไหว้พระจันทร์เป็นคืนที่ผู้คนมีความสุขมากที่สุดในรอบปี บ้างก็ลอยกระทง บ้างก็จุดธูปกราบไหว้พระจันทร์ ตั้งจิตอธิษฐานขอพร ให้สวยเหมือนแม่ฉางเอ๋อร์ บ้างขอให้มีความสุขมีอายุยืนบ้าง ในสมัยราชวงศ์ซ่ง มีการเฉลิมฉลองอย่างสนุกสนานถึง 5 คืน คือก่อนวันไหว้พระจันทร์ 2 วัน และหลังวันไหว้พระจันทร์อีก 2 วัน จัดโต๊ะเช่นไหว้พระจันทร์อย่างเอกรีก

ในสมัยราชวงศ์หมิง สิ่งที่ขาดไม่ได้ในวันไหว้พระจันทร์ คือขนมไหว้พระจันทร์ก้อนกลมใหญ่ ใ้สีหนา ขนมไหว้พระจันทร์มีความหมายถึง ความสมบูรณ์เต็มเปี่ยม ผู้ใดได้รับประทานขนมไหว้พระจันทร์จะมีชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยแสงสว่าง เป็นแนวทางไปสู่ความสำเร็จ (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง เล่ม 4,2542.หน้า1460-1461 อ้างจากอุ๋นเทา.เรื่องเดิม,25-26)

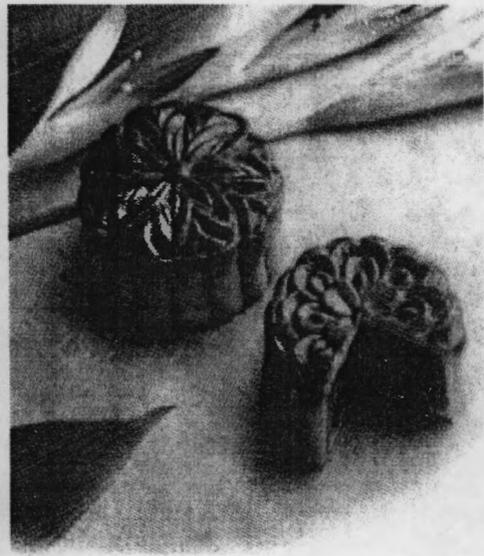
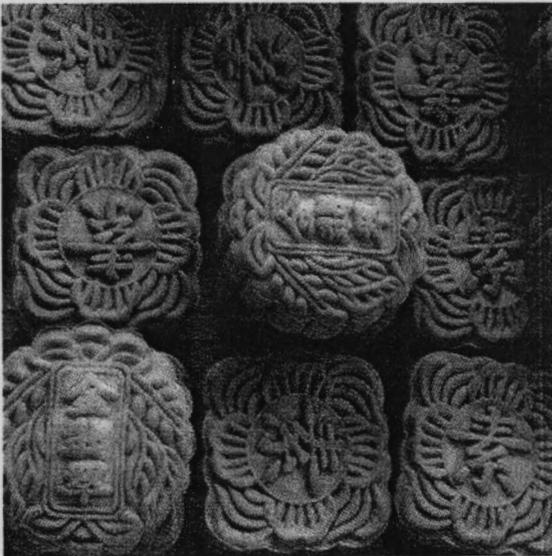
ขนมไหว้พระจันทร์เรียกว่า “เอี้ยปัง” ในสมัยราชวงศ์หมิงหนังสือ ซิหูอ้วนหลันจื่ออี้ ได้กล่าวถึงขนมเอี้ยปังว่า กลางเดือนแปดที่เรียกกันว่าวันจงจิว ชาวบ้านให้ของขวัญกันด้วยขนมเอี้ยปังหรือขนมไหว้พระจันทร์ในวัน “จงจิว” ขนาดใหญ่จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางยาวกว่า 1 ฟุต หน้าขนมทำเป็นรูปพระราชวังและกระต่าย ขนมเหล่านี้ต้องนำไปเช่น ไหว้ก่อน จึงจะนำมารับประทานได้ ขนมไหว้พระจันทร์ที่นำมารับประทานในช่วงนี้เรียกว่า “ถวนเอวียนปัง” หรือขนมแห่งความสมบูรณ์ ความสมหวัง

ในประเทศไทย ปัจจุบัน มีผู้ทำขนมเอี้ยปังขายเป็นจำนวนมาก ลวดลายบนขนมก็มีหลายแบบมีทั้งที่ทำเป็นรูปพระนางฉางเอ๋อร์ เหिरสูดวงจันทร์ และรูปพระนางไซซีเมาเหล่า เป็นต้น ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน แต่ละมณฑล แต่ละเมืองจะทำขนมเอี้ยปังที่มีรสชาติ เฉพาะของตน เช่น รสแบบปักกิ่ง แบบกวางตุ้ง แบบซูโจว และแบบยูนนาน เป็นต้น (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง.เล่ม 4,2542,หน้า 1461)

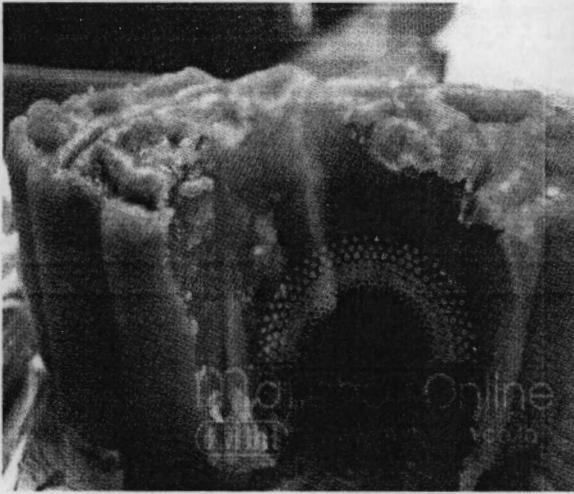


เมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา เทศกาลไหว้พระจันทร์ในประเทศไทย เป็นเทศกาลที่สนุกสนาน มีการจัดโต๊ะเช่น ไหว้กันทุกบ้าน มีการนำดินอ้อยมาผูกปลาย ไค้เข้าหากันเหมือนขุ่มคั้งไว้ที่โต๊ะเช่นไหว้ ใช้กระดาษสีสวยงามประดับประดา คั้งกระดาษรูป และของเช่นไหว้ ของเช่นไหว้ประกอบด้วย ผลไม้ 3 ชนิด ขนมเอี้ยงปิ้งที่ทำจากแป้งข้าวเจ้า และแป้งถั่วเขียว (เหล็กคั่งกอย และชื่อแซะกอย) ลวดลายบนขนมมีขนาดเล็กขนาดใหญ่ต่างกัน มีตัวหนังสือเขียนว่า “จงชีวิตเอี้ยงปิ้ง” ไค้ขนมมีไส้ถั่ว ไค้โหงวซึ้ง ไค้ฟัก ไค้เม็ดบัว สมัยหลัง ๆ มีไส้ทุเรียนกวน และที่ขาดไม่ได้ คือ เผือกคั้มหรือเส้นหมี่ที่ทำจากหัวเผือก เชื่อกันว่าถ้าได้กินเผือกคั้มหรือกินเส้นหมี่ที่ทำจากหัวเผือกจะเจริญรุ่งเรืองในอาชีพการงาน เพราะหัวเผือก เรียกว่า “อวีโถ” พ้องกับคำสิริมงคล

เมื่อพระจันทร์เต็มดวงลอยขึ้นสู่ท้องฟ้าก็จะจุดรูปกราบไหว้ขอพรจากพระจันทร์ เสร็จจากพิธีเช่นไหว้ขอพรก็จะนั่งคุยกัน ร้องเพลง ฯลฯ เป็นวันแห่งความสุขสนุกสนานของครอบครัว บางปีขนมไหว้พระจันทร์เก็บไว้กินเป็นเดือน ๆ ปัจจุบันคนไหว้พระจันทร์น้อยลง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความลับของพระจันทร์ถูกเปิดเผย ตั้งแต่สหรัฐอเมริกาส่งคนไปเหยียบดวงจันทร์ และพบว่าบนดวงจันทร์ไม่มีพระราชมัง ไม่มีพระนางฉางเอเอ๋อร์ ไม่มีคั้มกฤษณา ไม่มีคนโค่นคั้มไม้ และไม่มีกระดาษ มีแต่พื้นผิวที่ขรุขระ แต่กระนั้นก็ยังมีคนตระกุลแซ่อีกจำนวนไม่น้อยยังถือปฏิบัติตามประเพณีการไหว้พระจันทร์ทุกปี (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง.เล่ม4,2542 หน้า1463)



ขนมไหว้พระจันทร์



ขนมไหว้พระจันทร์

### 3.1.7 เทศกาลตงเจี๋ยหรือดั่งโจ้ย

เทศกาลตงเจี๋ย หรือดั่งโจ้ย เป็นเทศกาลเดือน 11 ตรงกับ(ประมาณ)วันที่22 หรือ23 ธันวาคม เป็นวันที่มีเวลากลางคืนยาวนานที่สุดของปี เทศกาลนี้เป็นสัญญาณเตือนว่าฤดูหนาวมาถึงแล้ว ใกล้เคียงสิ้นปีแล้ว เป็นวันสำคัญสำหรับงานต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติตามสัญญาณต่าง ๆ เช่นสัญญาณเข้าที่นา อาคาร แฟงขายของในตลาด และอื่นๆ ครอบครัวใดที่มีการว่าจ้างลูกจ้าง ทำงานปีต่อไป จะมีการจัดเลี้ยงอาหาร ที่เรียกว่า “อู๋หย่าจี้วชี” อาหารมื้อนี้จะมีไก่วางไว้ในจานบนโต๊ะอาหาร หากเจ้าของกิจการหันหัวไก่ไปทางลูกจ้างคนใด เท่ากับเป็นการบอกให้รู้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ได้รับการทำงานในปีหน้า ปัจจุบันประเพณีนี้ไม่ได้ปฏิบัติกันแล้ว

ประเพณีตงเจี๋ยที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้คือ ช่วงเช้า ไหว้เจ้าที่ และไหว้บรรพบุรุษ เมื่อเช่นไหว้เสร็จแล้ว ถ้าเป็นพ่อค้าจะจัดอาหารรับประทานร่วมกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ครอบครัวก็จะร่วมรับประทานอาหาร เป็นมื้อรวมญาติ การเช่นไหว้ในวันนี้เป็นเสมือนการตอบแทนคุณเทพเจ้าที่ได้ดูแลให้มีความสุขตลอดปีที่ผ่านมา และเป็นการเลี้ยงขอบุคคลทุกคนในบ้านหรือในบ้านในบริษัทที่เห็นคเหนื่อในการทำงานมาตลอดปี

ชาวจีนบางพื้นที่ให้ความสำคัญกับวันตงเจี๋ยมากเท่า ๆ กับวันตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีน(ตระกูลแซ่ในเมืองไทย) จะทำขนมบัวลอย ไหว้เจ้าที่ ไหว้บรรพบุรุษในวันตงเจี๋ย เมื่อไหว้เสร็จแล้วจะเอาบัวลอยไปขั้วที่ประตู เสร็จแล้ว จะรับประทานอาหารกลางวันด้วยกันทั้งครอบครัว วันนี้เป็นวันที่ต้องการเน้นให้บุตรหลานรู้ถึงความเป็นมาของวงศ์ตระกูล กล่าวคือ เมื่อ



ตั้งเครื่องเช่นไหว้บรรพบุรุษเสร็จแล้ว หัวหน้าครอบครัวจะจุดธูป และกล่าวถึงความเป็นมาของวงศ์ตระกูลว่าบัดนี้เป็นช่วงคนที่เท่าใด หรือเริ่มอพยพมาจากที่ใด เพื่อมิให้บุตรหลานลืมบรรพบุรุษ นอกจากนั้น ความสามัคคีในครอบครัว ช่วงที่ปั่นขนมบัวลอยทุกคนในบ้านต้องช่วยกันทำ จึงเรียกขนมบัวลอยว่า บัวลอยแห่งสามัคคี คนที่ยังไม่ได้แต่งงานจะต้องดักเม็ดบัวลอยเป็นจำนวนคู่ ที่แต่งงานแล้วก็ดักบัวลอยเป็นจำนวนคู่ สำหรับหญิงมีครรภ์ให้เปะเม็ดบัวลอยไว้ที่ประตู พอแห้งให้เอาไปเผาไฟเผ่าว่าจะได้ลูกผู้หญิงหรือผู้ชาย ถ้าบัวลอยพองจะได้ลูกชาย ถ้าบัวลอยยุบจะได้บุตรสาว เป็นต้น

สำหรับครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำนา (เกษตรกร) จะต้องดักขนมบัวลอยไปไหว้เทพแห่งสระน้ำ เล้าไก่ เล้าหมู เล้าเป็ด คอกวัว พร้อมทั้งสวดขอพรให้ปีใหม่ที่มาถึง เป็นปีที่ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์

### 3.1.8 ไหว้สิ้นปีหรือกัวยนี้โง่ย

หลังจากวันดงเจีย ไม่นานก็จะเข้าสู่บรรยากาศของเทศกาลตรุษจีน ซึ่งเอกสารฉบับนี้ได้รวบรวมการไหว้เดือน 12 หรือไหว้ครั้งที่ 8 ในรอบปี ไปรวมอยู่ในเทศกาลตรุษจีนแล้ว

ลัทธิความเชื่อของชาวจีนมีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมอย่างแยกไม่ออก ชาวจีนบูชาบรรพบุรุษด้วยเครื่องเช่นไหว้ เช่นเดียวกับบูชาเทพเจ้า เทพเจ้าต่าง ๆ มีที่มาหรือประวัติความเป็นมาจากลัทธิความเชื่อต่าง ๆ (ขงจื้อ เต๋า และพุทธมหายาน) นำมาผสมผสานเป็นรูปแบบเฉพาะของตน ขึ้นพร้อมทั้งนำเอาค่านิยมของตนเข้าไปตีความหมาย เพื่อให้เกิดความสำเร็จทางวัตถุ เช่น ความมั่งคั่งร่ำรวย เป็นต้น ชาวจีนมีความเชื่อและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ควบคู่กันไปหลายลัทธิ โดยที่มิได้มีความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งว่า ทำไม่ต้องปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายศตวรรษ และยังมีความพยายามที่จะรักษาจารีตประเพณีของตน ไว้มากกว่าจะเรียนรู้ถึงเหตุผลที่จะนำมาอธิบายประเพณีของตน

#### บทกวีไหว้เจ้า

เดือนอ้ายไหว้ตรุษจีน ฉลองปีใหม่

เดือนสี่ไหว้ไหว้เซ่งเม้ง อากงอาม่า

เดือนห้าไหว้บ๊ะจ่าง อร่อยนา

เดือนเจ็ดมาเทกระจาดไหว้สารทจีน

เดือนแปดกราบพระ โพธิ์สัตว์ไหว้พระจันทร์

เดือนเก้าเน้นให้กินเจและถือศีล

เข้าท้ายปีไหว้เทพเจ้าไหว้ฟ้าดิน

ลูกหลานจีนไหว้ทั้งปีสุขิเอย

กวีนิพนาม

ตระกูลแซ่โง่จังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง

86



### 3.2 ประเพณีชีวิต หรือประเพณีในวงจรชีวิต (Rite of Passage)

ประเพณีชีวิต คือ ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันในช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

**3.2.1 ประเพณีการเกิด** การคลอดบุตรในสมัยโบราณ เป็นเรื่องที่มีอันตรายมากทั้งต่อสตรีที่คลอดบุตร และทารกแรกเกิด สตรีจำนวนมากต้องเสียชีวิตเพราะการคลอดบุตรและทารกมักจะเสียชีวิตขณะคลอด หรือคลอดใหม่ ๆ ดังนั้นแต่ละสังคมจึงมักจะประดิษฐ์พิธีกรรมเพื่อเป็นกำลังใจแก่สตรีที่ตั้งครรภ์ เช่น หายาบำรุง หรืออาหารที่เป็นมงคล และมีคุณประโยชน์ทั้งต่อแม่และเด็กมาสำหรับประทาน และกำหนดข้อห้ามขึ้นหลายอย่างเพื่อมิให้เกิดอันตรายแก่แม่และเด็กในครรภ์ เช่น ห้ามตัดเย็บ(เกรงว่าจะทำให้คลอดยาก) ห้ามเคลื่อนเตียง (เตียงเป็นของมีน้ำหนักมาก สตรีมีครรภ์ไปยกเคลื่อนย้ายจะเกิดอันตรายได้) ห้ามปิดหยากไย่ (การปิดหยากไย่ต้องเอี๊ยมสูง หรือปิ่นที่สูงอาจจะเกิดอันตรายได้) ห้ามตัดเล็บ(การตัดเล็บ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย อาจจะทำให้ความรู้สึกหวาดหวั่น ขาดความมั่นใจ และอาจจะเกิดอันตรายต่อส่วนอื่นของร่างกายได้(ถ้าเกิดพลาดพลั้ง)

ก่อนคลอด 2 เดือน สตรีมีครรภ์เชื้อสายจีนจะต้องดื่มยาต้มที่เรียกว่า “จับซาใต้เป้า” 3-5 ห่อ เพื่อให้เด็กในครรภ์สะอาดหมดจดเมื่อคลอดออกมา สำหรับคนไทยจะให้ดื่มน้ำมะพร้าวอ่อนด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน

การคลอดในสมัยก่อนคลอดกับหมอดำแยเงิน เมื่อคลอดทารกออกมาแล้ว หมอดำแยจะใช้กรรไกรตัดสายรก(สายสะดือ) แล้วพับกลับเข้าหาตัว ใช้เชือกด้ายผูก จากนั้นก็จะอาบน้ำเด็กด้วยน้ำอุ่นให้สะอาด ส่วนรกรักให้เอาใส่หม้อดิน แล้วนำไปฝังลึกลงไปดินประมาณครึ่งเมตรผู้เขียนได้ถามผู้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อฝังรกแล้วได้ปลูกต้นไม้ประจำตัวไว้เหมือนเด็กไทยหรือไม่ และนิยมปลูกต้นไม้ อะไร คนตระกูลแซ่ที่ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคนบอกว่า ไม่ได้ปลูกต้นไม้เลย เพราะคนจีนอพยพยังไม่มีที่ดินหรือบ้านเรือนของตน ต้องอาศัยคนอื่นอยู่ หรือเช่าที่อยู่และที่ค้าขายไม่มีพื้นที่ที่จะปลูกอะไรได้ จึงใช้วิธีฝังรกถูกไว้เฉย ๆ (วิชัย ธีระวณิชตระกูล.20 พฤษภาคม 2552;สัมภาษณ์) แต่เมื่อไปสอบถามคนที่มาจากตระกูลแซ่ที่ต้นตระกูลอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดชลบุรีนานแล้ว มีที่ดินและบ้านเป็นของตนเองเป็นครอบครัวรวม (มีบ้านใหญ่อยู่รวมกันหลายช่วงอายุคน 3-4 รุ่น) เขาเล่าว่าเขาจำได้ว่าเคยเห็นหมอดำแย(คนทำคลอด)นำรกรักใส่หม้อดินให้คนไปฝังที่กอไผ่หลังบ้าน หลายครั้ง(เมื่อครั้งอาสะไก้ และพี่สะไก้คลอด)(วิมล ชุณห โขติอนันต์. 22 พฤษภาคม 2552; สัมภาษณ์)



กอไผ่ ต้นไผ่ประจำตัวคนจีน

จากการสัมภาษณ์เรื่องวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับรก และต้นไผ่ประจำตัวของเด็กเชื้อสายจีน และความสำคัญของต้นไผ่ในทรรณะของคนเชื้อสายจีนที่ว่าต้นไผ่เป็นต้นไผ่ที่แตกหน่อแผ่ขยาย พืชพันธุ์ออกไปได้อย่างไม่มีขีดจำกัด เช่นเดียวกับคนจีน นอกจากนั้นไผ่ยังเป็นไม้ที่มีประโยชน์ทุก ส่วนนับแต่หน่ออ่อน ลำต้น ใบ ไปจนกระทั่งขุขไผ่ ไผ่จึงน่าจะเป็นต้นไผ่ประจำตัวของคนจีน เช่นเดียวกับต้นมะพร้าวเป็นต้นไผ่ประจำตัวของคนไทย เมื่อฝังรกของเด็กแรกเกิดที่ใดคนไทยก็จะ ปลูกมะพร้าวไว้ เพราะมะพร้าวเป็นต้นไผ่ที่จะใช้ประโยชน์ได้ตลอดช่วงชีวิตของคนไทย กล่าวคือ เมื่ออายุ 10 ขวบ จะมีพิธี โคนจุก(ช่วงเปลี่ยนวัยจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น) จะมีการทำบุญเลี้ยงพระ เลี้ยง ฉลองกันในหมู่บ้านที่มิคร ต้นมะพร้าวที่ปลูกไว้เมื่อตอนฝังรกก็นักปลูกแล้ว สามารถนำมาใช้ในการ ประกอบอาหารหวาน-คาวได้ ต่อมาเมื่ออายุ 20-21 ปี ถ้าเป็นเด็กผู้ชายก็จะออกบวชเพื่อเตรียมเข้าสู่ วิทยาลัย ผู้ครองเรือนต่อไป มะพร้าวก็จะถูกนำมาใช้ในการปรุงอาหาร ในงานบวช ซึ่งจัดเป็นพิธี ใหญ่หลังจากบวชเรียนแล้ว 2-3 ปี ก็จะมีพิธีแต่งงาน มะพร้าวก็จะถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการปรุง อาหารหวานคาว เช่นเค็มเมื่อผู้หญิงตั้งครรภ์ได้ระยะหนึ่งแล้วก็นิยมให้ดื่มน้ำมะพร้าวอ่อนเพื่อให้ เด็กที่คลอดออกมาสะอาดหมดจด แม้เมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ก็ยังนำน้ำมะพร้าวมาล้างหน้าผู้ วาชนมก่อนนำไปเผา คนไทยในยุคเศรษฐกิจแบบพออยู่พินิจจึงนิยมปลูกมะพร้าวไว้เป็นไม้ ประจำตัวของทุกคน



ต้นมะพร้าว ต้นไม้ประจำตัวคนไทย

แม่ที่เป็นคนเชื้อสายจีนหรือถูกแต่งเข้าสู่ตระกูลแซ่เมื่อคลอดบุตรแล้วจะต้องกินยา “ช่วยฮวยคิง” เป็นชาล้างเลือด คงแบบเดียวกับที่คนไทย(หลังคลอด)ต้องรับประทานชา ขับ น้ำคาวปลา และอยู่ไฟ แต่คนในตระกูลแซ่ไม่ต้องอยู่ไฟ เพียงแค่รับประทานชา “ช่วยฮวยคิง” และ ต้องอยู่เตาในห้องมิให้ออกไปถูกลมเย็น เป็นเวลา 1 เดือน

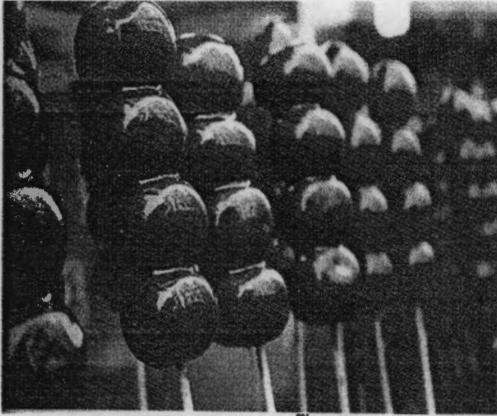


การทำขวัญเด็กแรกเกิด เมื่อเด็กเกิดใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกหลานคนแรกของครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็กชายหรือเด็กหญิง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงที่ลูกสาวออกเรือนไปแล้วพึงคลอบุตร จะต้องเตรียมของไหว้ให้ลูกสาวไหว้ “อาพัว” เพื่ออธิษฐานขอให้ท่านคุ้มครองดูแลเด็กให้ปลอดภัย เจริญเติบโต สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง สติปัญญาเฉลียวฉลาด เป็นเด็กดีมีความกตัญญู

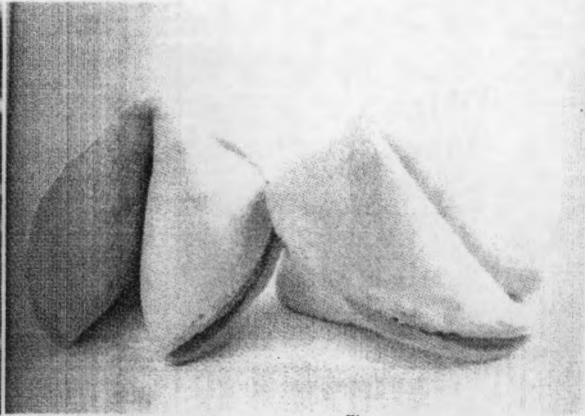


รูปอาพัว

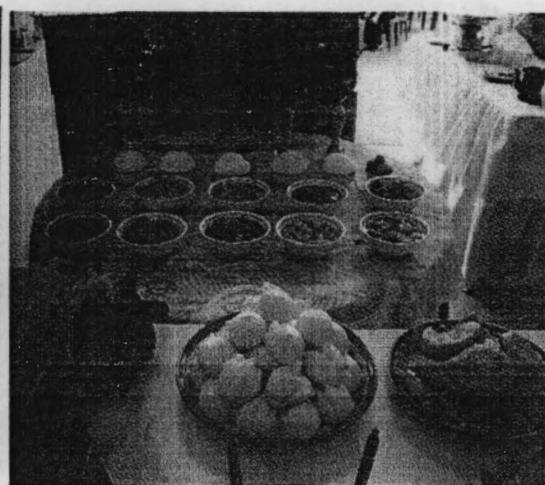
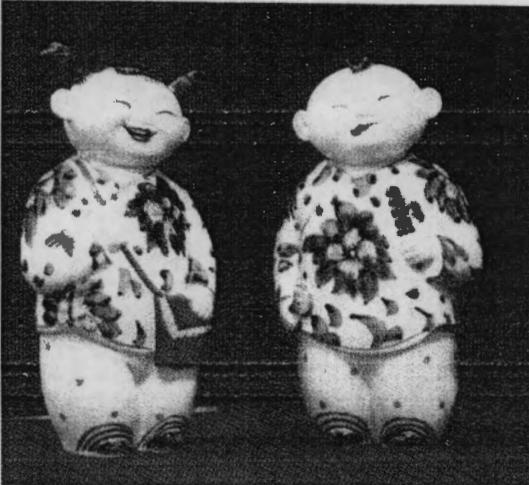
อาพัว คือเจ้าแม่ผู้คุ้มครองเด็ก ๆ เป็นเสมือนพี่เลี้ยงจึงเรียกกันว่า อาพัว คล้าย ๆ กับพ่อชื่อ แม่ชื่อของคนไทย คนจีนเรียกว่า “กงพัว” “ม่าพัว” บางท่านบอกว่าชื่อเต็มของอาพัว คือ “กิมฮวยกงพัว” เมื่อลูกหลานยังเป็นเด็กอยู่ (อายุยังไม่ครบ 15 ปี) ต้องจัดของมาเช่นไหว้อาพัวทุกปี วันเกิดของอาพัวคือ วันที่ 7 เดือน 7 ของไหว้จะแตกต่างกันไปตามสถานภาพของแต่ละครอบครัว ถ้าเป็นครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะจัดของไหว้ชุดใหญ่ ประกอบด้วยของคาว 5 อย่าง (โหงวแซ) ของหวาน 5 อย่าง (โหงวเปี้ยะ) และผลไม้ 5 อย่าง (โหงวก้วย) ถ้าฐานะรองลงมาก็ใช้ของไหว้ประเภทละ 3 อย่าง เรียกว่า ซาแซ ซาเปี้ยะ และซาก้วย ของคาวได้แก่ หมูไก่อัดเม็ด เป็ด ปลา และกุ้งมังกร หรือปลาหมึก ของหวานได้แก่ ซาลาเปาชีวท้อ ขนมไข่ ขนมถ้วยฟู คักท้อก้วย (ขนมไส้ก้วยช่าย หรือไส้ถั่ว ที่ตัวแบ่งทำเป็นสี่ชมพู ปั้นเป็นรูปสามเหลี่ยมยาว ๆ ปลายโค้งเล็กน้อย และขนมจันอับ เป็นต้น ส่วนผลไม้ได้แก่ ส้ม (หมายถึง โชคดี) องุ่น(งอกงาม) สับปะรด(มีโชคมาหา) ถั่ว(มีลูกหลานสืบสกุล) และแอปเปิ้ล หรือฝรั่ง และของไหว้พิเศษสำหรับอาพัว คือ ขนมเด็กผู้ชาย เรียกว่า “เซี้ยะลิ้วก้วย” หรือ ขนมทับทิม กับขนมไหว้สำหรับเด็กผู้หญิง เรียกว่าขนม “ซำกักเล้าก้วย” หรือขนมสามมุมนั่นเอง



ขนมไหว้อาพัพู้ชาย (เขี้ยะลี้ก้วย)



ขนมไหว้อาพัพู้หญิง(ซากี้กี้ลี้ก้วย)



เมื่อทารกมีอายุครบเดือน จะมีพิธีโกนผมไฟ ในพิธีนี้นอกจากจะมีการตั้งโต๊ะ เช่น ไหว้แล้ว ยังมีการทำไข่ต้มย้อมสีแดง เพื่อใช้คลึงบนศีรษะเด็กที่โกนผมไฟแล้ว หลังจากนั้นก็มีเพื่อน ๆ ของพ่อแม่เด็ก หรือญาติผู้ใหญ่ คนที่นับถือ มาร่วมรับขวัญเด็กด้วย สร้อย หรือกำไลข้อมือ ข้อเท้า (ทรงศักดิ์ ฐิติวราภรณ์,เอี้ยว เกียรติมานัสสกุล และสุทธิ บุญก้งวาน.25 พฤษภาคม 2552;สัมภาษณ์)

3.2.2 ประเพณีการเปลี่ยนวัย ประเพณีการเปลี่ยนวัยของเด็กจีน และเด็กไทยเชื้อสายจีน จากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่ม เรียกว่าจับ โหงวห่วยฮกซก (จับ โหงวแปลว่า 15 ห่วยแปลว่า อายุ ฮกซก แปลว่า ธรรมชาติ) คนจีนและคนในตระกูลแซ่ถือว่่าอายุ 15 ปี เป็นช่วงอายุที่เด็กจะย่างเข้าสู่วัยของการเป็นผู้ใหญ่คนจีนเรียกช่วงเวลาที่จะเปลี่ยนวัยนี้ว่า “เที้ยวฮวยซิงเซี้ย” เที้ยวแปลว่ากระโดดหรือข้าม ฮวยซิงแปลว่าสวนดอกไม้ เซี้ยแปลว่ากำแพง คนจีนถือว่่าคนในวัยเด็กยังไม่เป็นคนเต็มคน เขาเปรียบเทียบช่วงอายุตั้งแต่เกิดถึง 15 ปีว่่าเป็นช่วงที่อยู่ในสวนดอกไม้ทุกอย่างถูกจัดไว้สวยงาม สะดวกสบาย หลังจากอายุ 15 ปีแล้ว จึงถือว่่าเป็นคนเต็มตัวก้าวออกจากสวนดอกไม้มาสู่ธรรมชาติที่แท้จริง



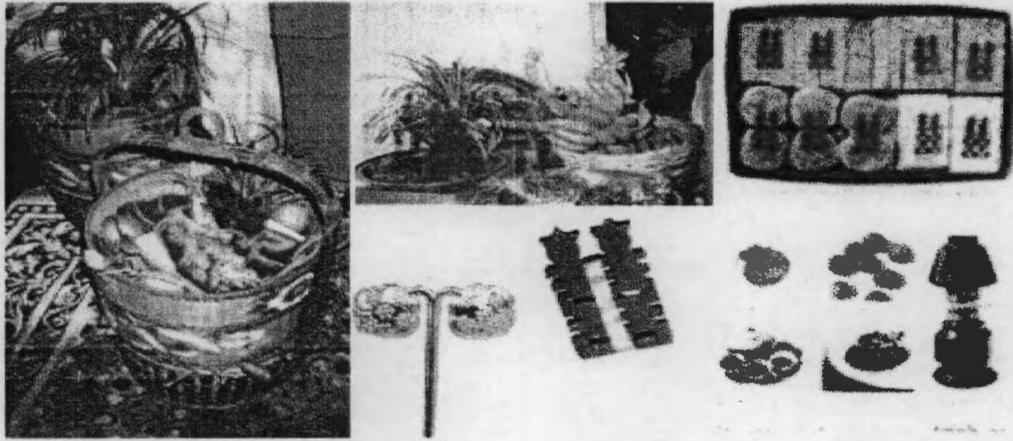


การหมั้นหมายถึงการจ้อง การหมั้นหมายประการแรกคือการรับความเป็นมงคล ผ่านการสมพวงศดวงชะตาจากหมอดูทั้งสองฝ่าย การหมั้นเรียกว่าซั้งเตี้ย(ซั้งตัน) ของหมั้นที่สำคัญคือสินสอดทองหมั้นต้องเป็นจำนวนคู่ ข้าวของพิธีการหมั้นทุกอย่างต้องมีจำนวนเป็นเลขคู่

ในการหมั้นหมายบางครั้งก็มีการทำนายดวงชะตาชีวิตของคู่แต่งงาน จากข้าวของเครื่องใช้ของกำนัล และสภาวะการณ์ทุกชนิด

พิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวนำขบวน ไปรับเจ้าสาวมาบ้านเจ้าบ่าว เจ้าสาวต้องวางตัวสำรวม สงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวเป็นอิสระ เหมือนยามปกติ สิ่งของที่เจ้าสาวต้องนำติดตัวมาเพื่อความเป็นมงคล ได้แก่ กระจงเงา กระจังฝัดข้าว ที่ดวงข้าวสาร เมล็ดพันธุ์พืชต่าง ๆ เกาทัณฑ์ เตารีด ใบไม้ ไม้หอม หญ้า ตะแกรงร่อน น้ำ ไฟ เสื้อ พรหม อานม้า สิ่งทอ เช่นผ้าเช็ดหน้า พัด ผ้าคลุมหน้า และเครื่องแต่งตัวนา ๆ ชนิด ในพิธีแต่งงานในสมัยโบราณเมื่อหญิงจะออกเรือนเจ้าภาพมักเชิญหญิงอาวุโส ซึ่งมีคุณธรรมความดี มีบุญวาสนา และอายุยืน มาถือที่ดวงข้าวสารซึ่งเต็มไปด้วยเมล็ดข้าว หรือถือกระจังฝัดข้าว ที่เต็มไปด้วยเมล็ดพันธุ์พืช หวานโปรยไปทุกแห่งที่ขบวนเกี่ยวเจ้าสาวเดินทางไปถึงแม้กระทั่งในเกี่ยวเจ้าสาวด้วย แม้แต่จะเดินนำขบวนเกี่ยวเจ้าสาว หวาน โปรยเมล็ดพืชไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงประตูหน้าบ้านของฝ่ายเจ้าบ่าว เจ้าสาวเดินข้ามประตูบ้านของเจ้าบ่าวก็ต้องโปรยเมล็ดพืช เชื่อกันว่าเมล็ดธัญพืชสามารถขับไล่พินิจเสนียดจัญไร ล้มล้างความอัปมงคลให้แก่เจ้าบ่าวเจ้าสาว เมื่อเกี่ยวเจ้าสาวถึงหน้าบ้านเจ้าบ่าว ๆ จะยิงเกาทัณฑ์ 3 ดอก แล้วจึงเปิดประตูเล็กมานเกี่ยวเจ้าสาว นำตัวเจ้าสาวออกมา ก่อนเจ้าสาวจะเดินเข้าประตูบ้านเจ้าบ่าว ให้ใช้ใบไม้รองรับ ไม้หอมให้เผาในเตารีดแล้วนำเตารีดเดินวนเกี่ยว เจ้าสาว 3 รอบ เจ้าสาวจึงจะเดินเข้าสู่บ้านเจ้าบ่าวได้อย่างวางใจ ปลอดภัยจากสิ่งอัปมงคลทั้งหลาย ให้คนแก่คนใหม่มีแต่ความสุขความเจริญ ส่วนเกี่ยวกับพรหมแดงใช้ปูรองรับเท้าของเจ้าสาวไม่ให้เหยียบลูกพื้นดิน ในครอบครัวที่ยากจนอนุโลมให้ใช้ผ้ากระสอบป่อ หรือผ้าขี้ริ้วแทนได้ ในสมัยราชวงศ์ซ้อง มีพิธีให้เจ้าสาวนั่งบนอานม้าเวลาที่จะออกเรือน เชื่อกันว่าเวลาที่สตรีออกเรือนจะต้องเผชิญกับอันตรายนานาชนิดรวมทั้งภูตผีด้วย จึงมีพิธีแก้เคล็ดด้วยการนั่งบนอานม้า (เบี่ยงหรือหมาอาน) อังหรืออาน แปลว่าร่วมเย็นเป็นสุข หรือร่วมเย็นปลอดภัยเพื่อสร้างความรู้สึกรอบอุ้ม ร่วมเย็นปลอดภัยให้แก่เจ้าสาวตลอดชีวิตการครองเรือน ส่วนสิ่งทอจำพวกผ้าแพร ไหม และผ้าคลุมหน้า ถือเป็นของขวัญส่วนตัวของเจ้าสาว พิธีการคลุมหน้า(คลุมศีรษะลงมาจนจรดต้นคอ)เพื่อปกป้องเจ้าสาวจากสายตาอภรรพ์ของพ่อมดหมอผีและภูตผีทั้งหลาย

การรับส่งตัวเจ้าสาวเป็นส่วนหนึ่งของพิธีการที่สำคัญที่สุด บางท้องถิ่นมีการตีฆ้อง กลองอึกทึก และระหว่างทางยังมีการจุดประทัดอีกด้วย นับว่านอกจากเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังเป็นการขับไล่สัตว์ร้าย และภูตผีปิศาจ ไปให้พ้นทาง และสร้างความขี้กักให้แก่ขบวนแห่รับ เจ้าสาว ผู้มีหน้าที่ส่งตัวเจ้าสาวขึ้นเกี้ยว คือบิดา หรือพี่ชาย ระหว่างนั่งเกี้ยว คนจีนมีคำพังเพยว่า “เจ๊กฮ่อเป๊ะฮ่อ” (อิฮ่าวไปฮ่าว) แปลว่าหนึ่งประเสริฐ ร้อยประเสริฐ หนึ่งราบรื่น ร้อยราบรื่น)



เจ้าบ่าวเจ้าสาวจีน



เมื่อถึงบ้านเจ้าบ่าว เจ้าสาวจะก้าวข้ามกระดานที่จุดไฟไว้หน้าประตูบ้าน เมื่อเข้าบ้านแล้วคู่บ่าวสาวจะไหว้ฟ้าดิน เจ้าที และบรรพบุรุษ แบบเดียวกับที่บ้านเจ้าสาว จากนั้นก็จะคารวะน้ำชาพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ของเจ้าบ่าว พิธีนี้ถือเป็นการแนะนำให้ญาติได้รู้จักสะใภ้หน้าใหม่ ญาติผู้ใหญ่เหล่านั้นก็จะมอบอั่งเปา หรือทองคำ พร้อมทั้งอวยพรให้ จากนั้นบ่าวสาวก็จะรับประทานขนมบัวลอย เพื่อให้ความรักของทั้งคู่หวานชื่นสดใส

ส่วนที่เกี่ยวกับห้องหอ ครอบครัวเจ้าบ่าวจะเชิญหญิงที่มีลูกตก และคู่ชีวิตยังมีชีวิตอยู่ มาทำพิธีปูที่นอน(ปูเตียง) เมื่อปูที่นอนเสร็จแล้ว จะวางส้ม 4 ผล ไข่บนเตียงทั้ง 4 มุม ส่วนเจ้าสาวจะต้องเตรียมกระเป๋าเดินทาง เสื้อผ้า เซฟไฟใส่เครื่องประดับ หมอนปักรูปหงส์-มังกร 1 คู่ กะละมังลายนกคู่ กระโถน ข้าวของเครื่องใช้ทั้งหลายต้องเป็นสีแดง หรือชมพูเท่านั้น ในวันแต่งงาน เจ้าสาวจะต้องเสียบปิ่นปักผม บนปลายปิ่นมีคำว่า “หยู่อี้” หมายถึง “สมหวัง”

เช้าวันรุ่งขึ้นลูกสะใภ้ต้องปรนนิบัติพ่อแม่สามีด้วยการยกน้ำมาล้างหน้าให้ท่านทั้งสอง ถ้าเปรียบเทียบประเพณี การแต่งงานตามแบบไทยและจีนแล้ว จะพบว่าจีนให้ความสำคัญกับการยกน้ำชาให้ญาติผู้ใหญ่ โดยไม่มีพระภิกษุฝ่ายมหายานเข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะที่ไทยให้ความสำคัญกับการรดน้ำและนิมนต์พระภิกษุฝ่ายเถรวาทหรือหินยานมาเจริญพุทธมนต์ และคำเรียกบุคคลที่มีบทบาทในพิธีแต่งงานของไทย ที่น่าสนใจคำหนึ่งคือคำว่า “เต้าแก่” ซึ่งหมายถึงผู้ใหญ่ฝ่ายชายที่ทำหน้าที่สู้อฝ่ายหญิง คำนี้เดิมน่าจะเป็นคำจีนที่หมายถึงเจ้าของกิจการผู้มั่งคั่ง เป็นที่นับหน้าถือตาในสังคมจนได้รับการร้องขอให้ทำหน้าที่เป็นผู้ใหญ่ไปสู้อฝ่ายหญิง แต่บางท่านก็มีความเห็นว่าน่าจะเป็น “เต้าแก่” ซึ่งเป็นภาษาไทย หมายถึง ผู้อาวุโสอันเป็นที่เคารพของคนในชุมชนมากกว่า(แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย.2550.หน้า134-135)

**3.2.4 ธรรมเนียมจัดงาน แซยิด หรือพิธีฉลองอายุครบ 5 รอบ นักษัตร หรือ 60 ปี** คนไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะนิยมจัดงานฉลองอายุครบ 5 รอบ 6 รอบ หรือ 7 รอบ ปี นักษัตร เหตุใดคนไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงนิยมจัดงานฉลอง แซยิด มีผู้ให้ทรรศนะว่าเพราะคนจีนมีความเชื่อเรื่องดวงชะตาที่ผูกพันกับ 12 ปี นักษัตร และธาตุทั้ง 5 คือ ธาตุดิน ธาตุไม้ ธาตุไฟ ธาตุน้ำ และธาตุทอง โดยแต่ละปีนักษัตรจะต้องมีคุณสมบัติของธาตุทั้ง 5 ผลัดเปลี่ยนเวียนกันมา ซึ่งแต่ละธาตุจะมีผลต่อดวงชะตา และเกณฑ์ชะตาในแต่ละปี แตกต่างกันไป เนื่องจากธาตุทั้ง 5 นี้ต่างก็มีข้อดี ข้อเสีย และแต่ละธาตุจะมีวงจรของการให้คุ้มแก่กันและพิฆาตแก่กัน (จิตรา ก่อมนันทเกียรติ 2550.หน้า 19-20)

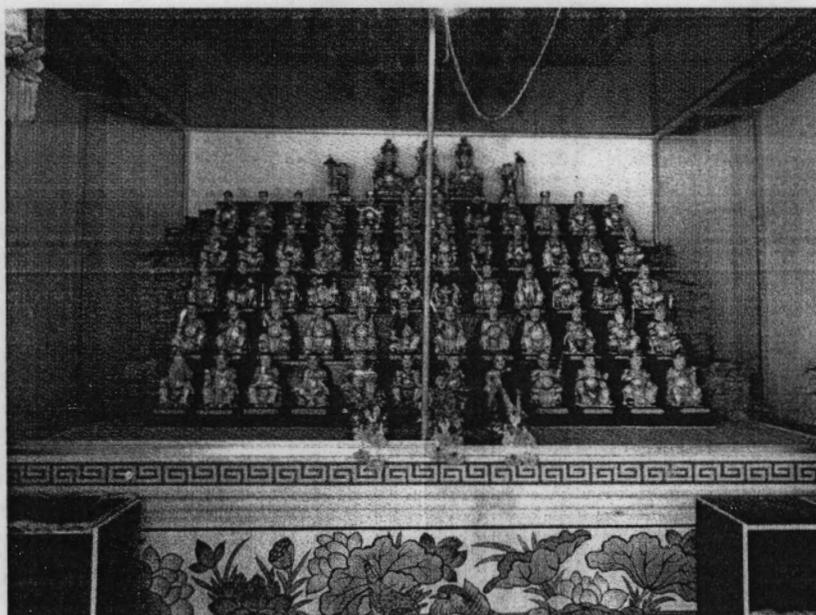


คนจีนโบราณเชื่อว่า คนที่เกิดมาในดวงชะตาที่มีธาตุทั้ง 5 ครบถ้วน ถือว่าดี แต่ในความเป็นจริงคนจะมีธาตุ แต่ละธาตุมากน้อยแตกต่างกัน และอาจจะไม่มีบางธาตุเลย และเชื่อกันว่าในปีใดที่ปีนักษัตรเป็นธาตุที่ตรงกับธาตุที่เรามีมากในดวง จะไม่ดีเพราะมีมากเกินไป หากปีใดปีนักษัตรเป็นธาตุที่เราขาดแคลนก็จะกลับดี เพราะได้มาช่วยเสริมสิ่งที่เราขาดไป เช่น ในปีมังกรทอง คนทั่วไปจะตื่นเต้นยินดีว่าเป็นปีที่ดี แต่สำหรับคนธาตุทองปีมังกรทองจะทำให้เขามีธาตุทองมากเกินไปถือว่าไม่ดี ถ้าดวงของผู้ใดมีธาตุทองน้อยหรือ ไม่มีเลย ก็ได้ปีมังกรทองมาเสริมธาตุทองในดวงชะตาก็ถือว่าเป็นปีที่ดีของผู้นั้น

คนจีนเชื่อว่าการเวียนเทียนของปีนักษัตรและธาตุทั้ง 5 ทำให้มีเทพเจ้าแห่งอายุชันษา (ให้สวยเอี้ย) มีถึง 60 องค์ จะครบรอบจักรราศีใน 60 ปี (ลักจับฮวยกะหรือ ลักจับกะจื่อ)

ให้ แปลว่าใหญ่ สวยแปลว่า อายุ ชันษา เอี้ย แปลว่า เจ้า  
ลักจับ คือ 60 กะจื่อ หรือกักจื่อ แปลว่ารอบการพยากรณ์

การเวียนเทียนของแต่ละธาตุ ทำให้แต่ละปี แต่ละคนมีโชคชะตาราศีต่างๆ กัน อันนำมาทั้ง โชค สุข ทุกข์ เศร้าห์ โศก กว่าแต่ละคนจะผ่านช่วงอายุ 60 ปีไปได้ ข้อมหมายถึงการผ่านชีวิตชะตาครบถ้วนทั้ง 60 แบบ เมื่อผ่านร้อน ผ่านหนาว ผ่านทุกข์ ผ่านสุข มาครบถ้วนได้อย่างดีจึงสมควรจะมีการฉลอง จึงมีการจัดงานแซ่ซึกกันขึ้น



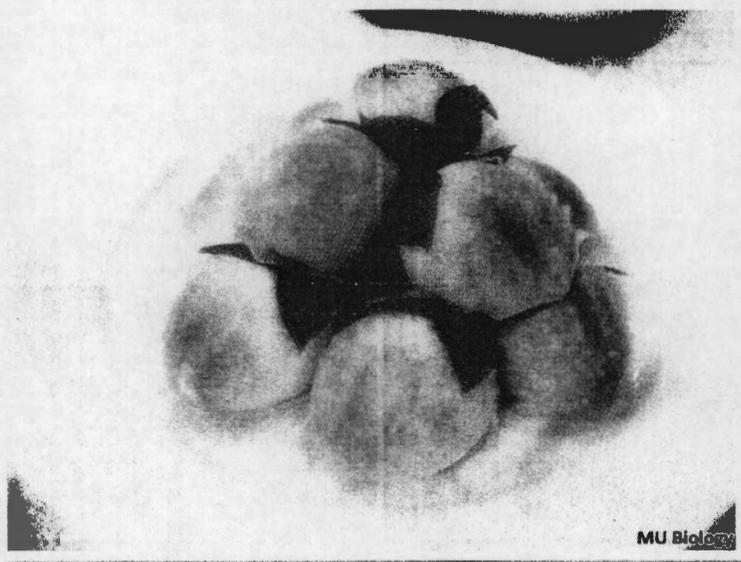
ลักจับฮวยกะหรือ ลักจับกะจื่อ (รูปเทพแห่งอายุชันษา)



แต่คนจีนบางกลุ่มก็ไม่นิยมการฉลองแซ่ชิด เพราะเชื่อตำนานที่ว่า ถ้าวັນครบรอบ 60 ปี ตรงกับวันเกิดจริงถือว่าไม่ดี อาจเกิดดวงขัดกันได้ หรือบางคนชะตาถึงฆาตแล้วแต่บังเอิญยมบาล หรือเข้าตัวมาจัดงานฉลองแซ่ชิดจึงไปสะกดตาเจ้าผี เมื่อไปเปิดดูปมรายชื่อผู้ต้องมรณะและพบว่า เลยเวลามาแล้ว จึงมาเอาตัวไป ผู้สูงอายุบางคนเชื่อตามตำนานนี้จึงไม่นิยมจัดงานแซ่ชิด หรือถ้า ลูกหลานอยากจัดให้ก็ให้จัดเป็นพิธีเล็ก ๆ ในครอบครัว (จิตรา ก่อนันทเกียรติ.2550.หน้า129-130)

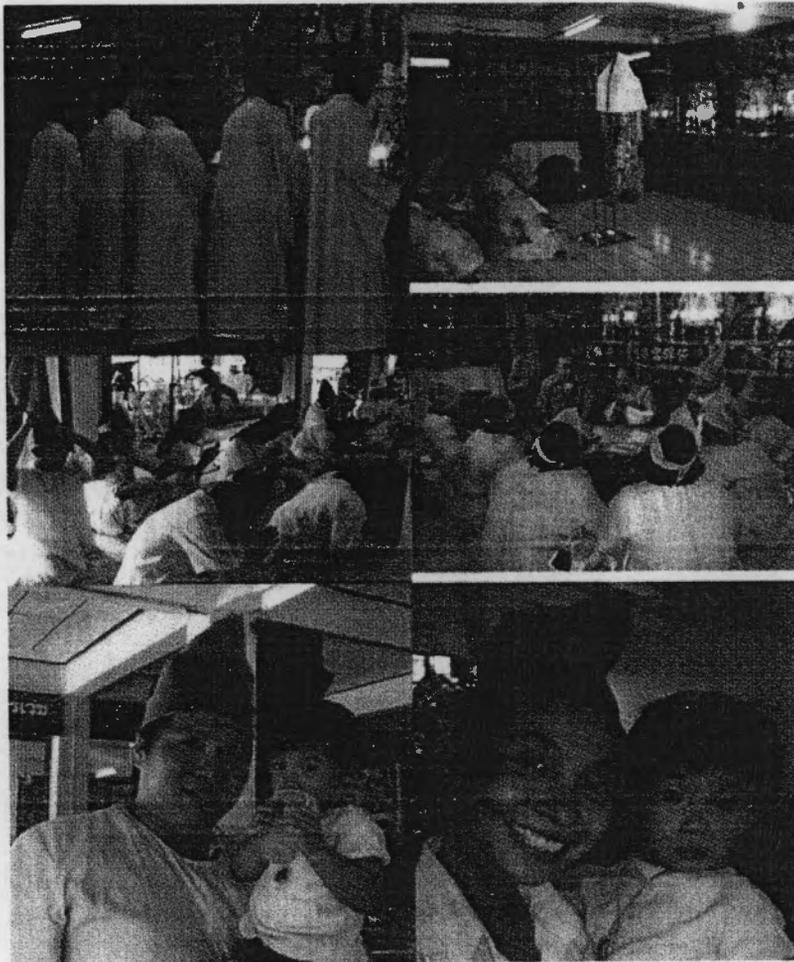
ชุดของไหว้วันเกิด ประกอบด้วย

- 1) บะหมี่ ที่เรียกว่า “เซียงจิวหมี” บะหมี่เป็นอาหารเส้นไส่ไข่ ทำเป็นเส้นยาวเหยียด ไม่มีการตัดเซียง หรือเซียง แปลว่าทิวเขา หรือยาว ไม่มีที่สิ้นสุด จิวแปลว่าให้อายุยืน
- 2) จิวท้อ คือขนมขมาลาปาลั้วหวานทำเป็นรูปลูกท้อ ผลไม้อมตะในนิทาน ผู้ใดได้รับประทานจะมีอายุยืนยาว

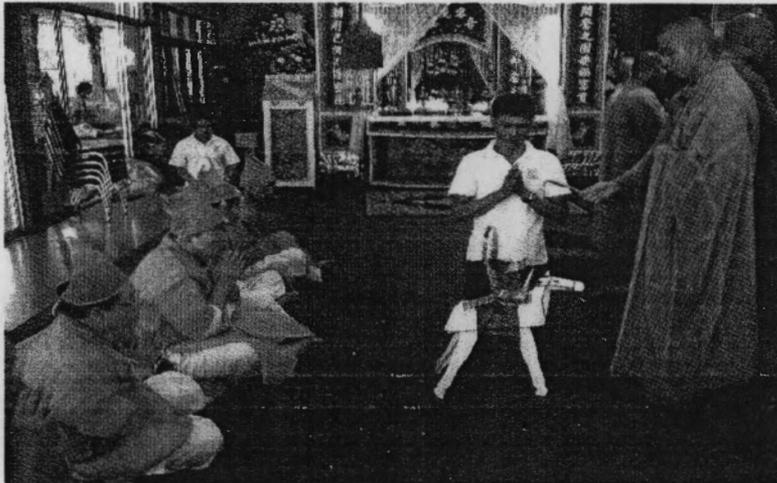


จิวท้อ

3.2.4 ประเพณีกึ่งเด็ก (ธรรมเนียมงานศพ) เป็นประเพณีชีวิตพิธีสุดท้ายของมนุษย์ คือ พิธีที่เกี่ยวกับความตาย พิธีกึ่งเด็กเป็นพิธีสวดมนต์อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย โดยเฉพาะผู้ตายที่มี ลูกหลานมาก ๆ การสวดนี้มีการนิมนต์พระภิกษุในลัทธิมหายาน ซึ่งอาจจะเป็นจีนนิกาย หรืออานัม นิกาย(ญวน) ก็ได้ เพราะทั้งสองนิกายมีวัตรปฏิบัติ และศาสนพิธีที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อาจจะ แตกต่างกันเฉพาะสำเนียงสวดมนต์



พิธีกตึก



พิธีกึ่งเต็ก

พิธีกึ่งเต็กตามธรรมเนียมจีนในสังคมไทยแตกต่างจากจีนที่อื่น เพราะก่อนจะมีพิธีสวดกึ่งเต็ก คนไทยเชื้อสายจีนจะมีการสวดพระอภิธรรมตามธรรมเนียมไทย นิมนต์พระภิกษุไทย มาทำพิธีกรรมแบบคนไทยจนครบกำหนด 7 วัน หรือ ก่อนวันเคลื่อนศพไปยังที่สุสานในระหว่างทำพิธีสวดอภิธรรมในงานศพคนไทยเชื้อสายจีนนี้น่าสนใจว่า แม้คนไทยที่มีเชื้อสายจีนรุ่นหลานเหลน (ผ่านมาหลายชั่วอายุคนแล้ว) ยังถือธรรมเนียมเคร่งครัดในการจัดพิธีกึ่งเต็กอยู่ แม้แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิธีกึ่งเต็กพระราชทานสมเด็จพระเทพสิรินทราทิตย์ พระบรมราชเทวี (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย.2550; หน้า 135-136)



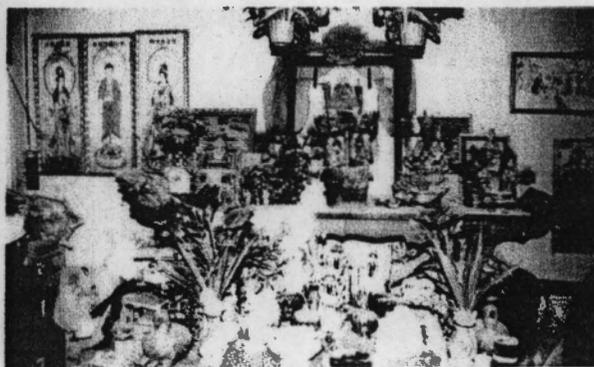
มีผู้ให้ทรรศนะว่า ธรรมเนียมที่คนไทยทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้วายชนม์ หลังวันถึงแก่กรรม 7 วัน ที่เรียกว่าทำบุญสัตมวาร(สัตตหมายถึง เจ็ด) และทำบุญ 50 วัน 100 วัน น่าจะเป็นความกลมกลืนทางวัฒนธรรมไทย-จีน เป็นการยอมรับซึ่งกันและกัน

ประเพณี พิธีกรรมจีนหลายอย่างที่ดำรงอยู่ในเมืองไทย แต่ไม่มีปฏิบัติกันแล้วในประเทศจีน(หยุดไปตั้งแต่มีการปฏิวัติวัฒนธรรมยุคแก๊งสี่สหาย) จึงปรากฏเหตุการณ์ที่คนจากเมืองจีนมาสืบทอดเรียนรู้พิธีกรรมจากผู้รู้ในเมืองไทย(กรณีที่เกิดกะงเด็กจีนไหหล่าขอทำสำเนาภาพยนตร์วีดิทัศน์จากงานวิจัยเรื่อง “ความกตัญญูของชาวจีนที่สะท้อนผ่านพิธีกรรม: กรณีศึกษาพิธีกวดเด็กจีนไหหล่าในสังคมไทย” เมื่อปีพ.ศ.2545 เพื่อให้คนจีน ได้ศึกษาแทนอาจารย์ซึ่งถึงแก่กรรม)

3.3 ประเพณีอื่น ๆ เช่นประเพณีการเก็บศพ(อัฐิ) ไร้ญาติ คนจีนเชื่อว่า การเก็บศพ (อัฐิ) ไร้ญาติมาประกอบพิธีเพื่อปลดปล่อยวิญญาณเหล่านั้นให้พ้นทุกข์จะได้ไปสู่สุชาวดี เป็นพิธีมหากุศลอันหาที่เปรียบมิได้ ดังนั้นชาวจีนจึงได้ปฏิบัติสืบทอดกันมานับพันปี สำหรับในประเทศไทย จังหวัดชลบุรีถือเป็นจังหวัดแรกที่ได้นำประเพณีนี้มาปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากในปีพ.ศ.2451 มีชาวจีนอพยพ 2 คน ชื่อนายเซ่งจง แซ่ไค้ว และนายฮวงเที้ยว แซ่ไค้ว จากหมู่บ้านลิ้ม อำเภอ โขวเล้ง มณฑลกวางตุ้ง ได้เดินทางมาอยู่กับญาติ(อา) คือ นายอ้วจิม แซ่ไค้ว ที่ร้าน ไค้วเจียบฮวด ตลาดหนองมน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการเดินทางมาครั้งนี้นายเซ่งจง และนายฮวงเที้ยว ได้อัญเชิญกระดางรูปโป๊ยเซียนโจวซือ เครื่องบูชาองค์เทพ โป๊ยเซียนโจวซือ เทพสำคัญของพิธีมหากุศลเก็บศพไร้ญาติ มาไว้ที่ร้านเจียบฮวดของอาอ้วจิม แซ่ไค้วด้วย (นายเซ่งจงและนายฮวงเที้ยวเคยร่วมพิธีเก็บศพไร้ญาติที่เมืองจีนมาก่อน)



กระดางรูปโป๊ยเซียนโจวซือ



ห้องบูชาเทพโป๊ยเซียนโจวซือ ในร้านไค้วเจียบฮวด



นายอ้วนฉิม นายเซ่งจง และนายฮวงเที้ยว เริ่มประกอบอาชีพค้าขาย แบบหาบเร่ก่อน กล่าวคือ ใช้วิธีหาบของใช้ในชีวิตประจำวันไปเร่ขาย ตามหมู่บ้านชุมชนตั้งแต่หนองมนไปถึง ศรีราชา จนคุ้นเคย กับคนที่ศรีราชาทั้งคนจีนและข้าราชการ

ในปีพ.ศ.2468 อำเภอสรีราชาทำการล้างป่าช้าเก็บศพไร้ญาติเป็นครั้งแรก (เพราะ ต้องการขยายการคมนาคม) โดยมีได้ทำพิธีอะไร หลังจากมาปนกิจศพไร้ญาติแล้ว ได้เกิดอาเภทขึ้น อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ตอนดึกของคืนเดือนมืดมีลมจะมีลมเย็น ๆ และเงาคำพัดมาวูบหนึ่งทำให้เกิด ตะเกียงดับ ประตูหน้าต่างปิดเปิดเอง และยังได้ยินเสียงคร่ำครวญ กรีดร้องโหยหวน ทำให้คนใน ละแวกนั้นหวาดหวั่น นายอำเภอสรีราชาจึงปรึกษากับคนจีนที่ศรีราชาเพื่อหาทางแก้ไข ในที่สุดก็มีความเห็นร่วมกันว่าควรอัญเชิญเซียนชื่อมาทำพิธีโปรดวิญญูณไร้ญาติเหล่านั้นให้พ้นทุกข์และไปสู่ แดนขาวดี จากนั้นจึงรวบรวมชาวบ้านเพื่อทำการเก็บศพไร้ญาติ โดยเริ่มต้นอัญเชิญชาชวักก็ฮวง (คนทรง) มาเข้าทรง และรับพระราชทาน โองการเง็กเซียนฮ่องเต้ มีใจความว่า การเก็บศพเป็นเรื่อง ใหญ่ และสำคัญมาก ไม่ใช่เรื่องที่จะทำ ได้ง่าย ๆ จะต้องอัญเชิญ โป๊ยเซียน โฉวซือมาดำเนินการแต่ พุทธศาสนิกชนที่มาร่วมในวันนั้น ไปรู้ว่าโป๊ยเซียน โฉวซืออยู่ที่ไหน จึงสืบเสาะ ไปทั่วหลายวันต่อมา นายอ้วนฉิม แซ่โก้ว เดินทางมาขายของที่ศรีราชาและได้รู้ปัญหาของชาวศรีราชา จึงบอกว่างค์ โป๊ยเซียน โฉวซือประทับอยู่ที่ร้าน โคว้วเจียบฮวดตลาดหนองมน จึงได้ไปเชิญกระถางรูปขององค์ โป๊ยเซียน โฉวซือ มาประดิษฐานที่ศรีราชาเพื่อเป็นประธานในการเก็บศพไร้ญาติ และเชิญนายเซ่งจง แซ่โก้วมาจัดการเรื่องพิธีกรรมเกี่ยวกับการเก็บศพไร้ญาติ ชาวหนองมนเชื่อว่าเป็นการสำแดงความ สักคี่สิทซ์ของกระถางรูปขององค์โป๊ยเซียน โฉวซือ หลังจากนั้นธรรมเนียมพื้นท้องถิ่นมาอัญเชิญ กระถางรูปไปสักการบูชา ธรรมเนียมสว่างประทีป จึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมเนียมแห่งแรกที่ทำพิธีล้าง ป่าช้าเก็บศพไร้ญาติในประเทศไทย

(พุทธสมาคมสว่างผลหนองมน.2551 หน้า 150,261,270-271)

ขั้นตอนในพิธีเก็บศพไร้ญาติ

1. พิธีเปิดงาน เชิญกระถางรูปทองสู่กองอำนวยการ
2. เปิดป่าช้า
3. เชิญดวงวิญญูณไร้ญาติ
4. เชิญปอก่าย
5. พิธีจัดหาน้ำสะอาดธรรมชาติ



6. พิธีออกรับใบชาบริจาจากผู้มีจิตศรัทธา เพื่อเช่นไหว้พระพุทธรูปปางสมาธิ พระโพธิสัตว์ และเทพยดา และนำไปชาน้ำทิพย์ล้างกระดูก (มีขบวนแห่คณะล่อโก๊ะ คณะมังกรทอง ติดตามขบวน)
7. พิธีชำระอัฐิ
8. เจริญอัฐิสู่เมรุประชุมเพลิง
9. พิธีฌาปนกิจ
10. พิธีปวงจิ้งเก้ง ทำางเด็ก 3 วัน 3 คืน สวดได้ปุยฉ่า กลางคืนทำขวงกิมซั่ว
11. พิธีเวียนเจดีย์ สวดพระอภิธรรม
12. พิธีกงจี เคารพบรรพบุรุษแบบรวมหมู่ กลางคืนข้ามสะพานจิ่วป้อ ถวายผ้าไตรจีวร
13. พิธีประชุมเพลิงศพไร้ญาติ
14. พิธีฝังอัฐิ
15. พิธีน้อมรับพระราชโองการ
16. พิธีขอบุณฟ้าดิน (ที่ตีแปเป้อ) พระศาสดามุนี พระโพธิสัตว์ เทพยดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง
17. พิธีลอยกระทง
18. พิธีเจริญดวงวิญญาณไร้ญาติ ทำพิธีโยคะเปรตทาน
19. พิธีขอบุณพระเจ้าที่คลบันคาลให้ทุกสิ่งอย่างดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และประทานพรให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข
20. พิธีขอบุณเจ้าที่
21. พิธีเช่นไหว้อุณสาวรีย์ร่วมญาติมิตรไทย-จีน



ขบวนแห่กระดางรูป



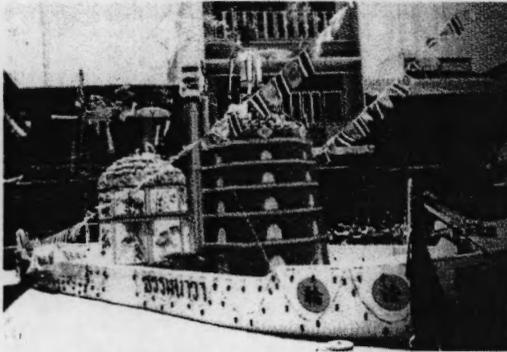
การเปิดป่าช้า



การทอดผ้าไตรญาติ



การเชิญดวงวิญญาณญาติ



การเชิญอัฐิสู่เมรุประพรมเพลิง



การบังสุกุลถวายผ้าไตรจีวร



การเชิญอัฐิจากที่ฌาปนกิจไปบรรจุสุสาน



การฝังอัฐิลงสุสานสว่างผล



การลอยกระทงส่งวิญญาณญาติสู่แดนสุขาวดี



การไหว้ได้สี่เอี้ย(พระยายม)

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้นความเชื่อจึงมีการเปลี่ยนแปลงผันแปรตามกระแสสังคมได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ก็เพื่อจะรักษาบทบาทหน้าที่ของตนให้สามารถอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ได้มากที่สุด การผสมผสานความเชื่อผ่านรูปสัญลักษณ์ พิธีกรรมหรือตำนานในหมู่คนเชื้อสายจีนในสังคมไทย เป็นเครื่องยืนยันว่าระบบความเชื่อมีคุณค่ามีความหมายต่อมนุษย์ ประเพณี พิธีกรรม ล้วนเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบ สร้างความกลมเกลียวในสังคม และก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ไม่วันทิวต่อสิ่งเร้นลับ เมื่อวันเวลาผ่านไปนาน ๆ สังคมมีความซับซ้อนขึ้น โดยลำดับ มนุษย์ก็อาจจะตกเป็นทาสของประเพณี และพิธีกรรมได้

ประเพณี และพิธีกรรมจีนหลายอย่างที่ยังคงดำรงอยู่ในเมืองไทย แต่ในประเทศจีนซึ่งเป็นที่ต้นกำเนิดของความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และพิธีกรรมเหล่านั้น อาจจะสูญหายไปหมดแล้ว ดังจะเห็นได้จากกรณีที่คณะกงเต๊กจีน ไห่หล่าที่ขออนกลับมาสืบทอดเรียนรู้การทำพิธีกรรมดังกล่าวจากผู้รู้ในเมืองไทย



## บทที่ 4

### ภูมิปัญญาจีนและตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี

เรื่องภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาในสังคมไทยกำลังได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นโดยลำดับ โดยเฉพาะในวงการผู้รับผิดชอบเรื่องวัฒนธรรมและการศึกษา ทั้งนี้เพราะต่างก็คาดหวังว่า ความรู้ ความเข้าใจ และการเข้าถึงภูมิปัญญาจะนำไปสู่ทางออกอันพึงประสงค์ในการกำหนดทิศทาง ตลอดจนสาระของการพัฒนาสังคมไทยให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมในอนาคต

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มคนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศน์หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา ภูมิปัญญาและผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ (เอกวิทย์ ฅ ฤตกลาง. 2540; หน้า 11)

การสร้างสรรค์ สั่งสม ภูมิปัญญา เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีการพัฒนามายาวนาน แม้สังคมมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงก้าวหน้า หรือผันแปรไปอย่างไร มนุษย์ก็ยังคงเป็นมนุษย์อยู่ ดังนั้น ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์จึงยังมีความสำคัญและถือได้ว่าเป็นศักยภาพอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ถึงแม้มนุษย์จะสามารถสร้างโลกเทียมจริงขึ้นมาได้ก็ตาม และพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิทยาการก้าวหน้าที่เรียกว่าเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (IT)

ภูมิปัญญาไทยเชื้อสายจีน (หรือภูมิปัญญาไทย-จีน) ในจังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นถึงสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และจินตนาการ ตลอดจนภาวะสร้างสรรค์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับปัญหาที่ต้องแก้โดยมีความเป็นไปสอดคล้องกับความเป็นไปทางเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยนานับประการ



## 1. ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต

### 1.1 ภูมิปัญญาด้านอาหาร

จีนเป็นชาติที่ได้ชื่อว่ามีภูมิปัญญาด้านอาหารที่ยิ่งใหญ่เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก (สามสิ่งที่ดีว่าเยี่ยมยอดที่สุดในโลก คือ อาหารจีน ภรรยาญี่ปุ่น และบ้านฝรั่ง) กล่าวกันว่า อาหารจีนทางภาคใต้โดยเฉพาะในแถบมณฑลกวางตุ้งเป็นอาหารที่ดีที่สุดในโลก อาหารของผู้คนในแถบที่กล่าวถึงนี้มีความหลากหลายในด้านคุณภาพและคุณสมบัติในด้านโภชนาการ โดยมีกำเนิดตามธรรมชาติที่มีได้ใช้เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วยในการผลิต ภูมิปัญญาเรื่องอาหารจีนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องของสุขภาพอนามัย แหล่งอาหารธรรมชาติตลอดจนเทคนิค (กระบวนการปรุง) อันจะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาหารนั้นๆ ด้วย

ภูมิปัญญาในการปรุงอาหารประเภทต้มเคี้ยวของคนเชื้อสายจีน อาหารจีนประเภทน้ำซุปลีๆ (เกาเหลา) ที่เกี่ยวนานๆ แบบภูมิปัญญาจีนนั้นเป็นอาหารที่มีประโยชน์มาก ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรง ไม่เบื่ออาหาร เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเบื่อเครื่องเสวยแบบไทย ก็มีการหาช่างกับข้าวจีนมาทำเกาเหลาให้เสวยเวลาเย็นทุกๆ วันจนทรงรู้สึกสดชื่น หายเบื่อและกลับมาเสวยพระกระยาหารอย่างเดิม (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2550; หน้า 169) อาหารประเภทต้มเคี้ยวของจีนนอกจากน้ำซุปลีๆ แล้วยังมีพวกต้มจืดจืด ต้มหอม ต้มพะโล้ ต้มชาหมู ฯลฯ

นอกจากภูมิปัญญาในการปรุงอาหารจำพวกต้มเคี้ยวแล้วชาวจีนยังมีภูมิปัญญาในการปรุงอาหารจำพวก ผัด นึ่ง และทอด ได้อย่างยอดเยี่ยม ดังจะพิจารณาได้จากอาหารที่เราเรียกกันว่า “ต้มซ่า” ซึ่งปรุงได้อย่างเลิศรสและมีคุณสมบัติด้านโภชนาการอีกด้วย

ภูมิปัญญาด้านอาหารที่โดดเด่นมากอีกอย่างหนึ่งของคนจีนและคนเชื้อสายจีน คือ การนำถั้วเหลืองซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการมาทำเป็นอาหารหวาน กาว และเครื่องต้ม ได้แก่ เต้าฮวย เต้าหู้ ฟองเต้าหู้ เต้าหู้ยี้ เต้าเจี้ยว น้ำเต้าหู้ น้ำซอส น้ำซีอิ๊ว

การปรุงอาหารของคนจีนมักจะคำนึงถึงอาหารฤทธิ์ร้อน และฤทธิ์เย็นด้วยเสมอ เมื่อคนจีนเข้ามาอยู่ในเมืองไทยและรับวัฒนธรรมอาหารแบบไทยบางอย่าง เช่น แกงกะทิ ซึ่งเป็นอาหารรสเผ็ดร้อนและมัน แกงกะทินี้คนไทยนิยมแกงใส่ผักจำพวกมะเขือซึ่งมีคุณสมบัติในการลดความเผ็ดร้อน และลดไขมันในกะทิด้วย เมื่อคนไทยเชื้อสายจีนทำแกงกะทิรับประทานเขาจะใส่ผักเขียวเป็นผักแทนมะเขือ เพราะคนจีนถือว่าผักเขียวมีฤทธิ์เย็นจะช่วยปรับสมดุล หยิน-หยาง ให้ร่างกาย



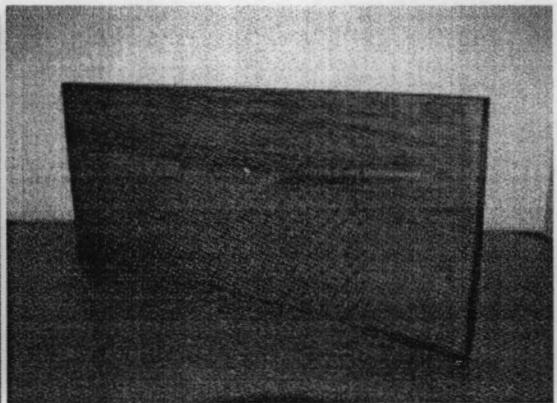
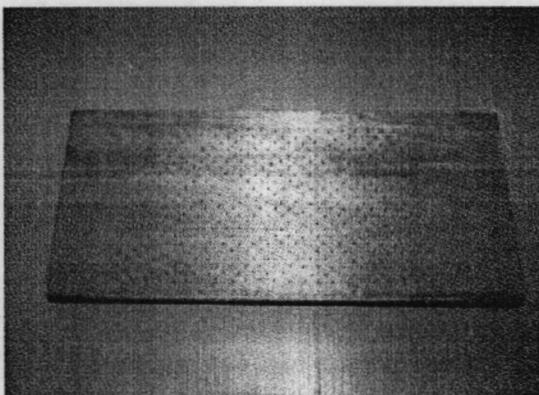
ได้ นอกจากนั้นคนไทยเชื้อสายจีนยังนิยมทำแกงจืดผักเขียวกับกุ้งแห้งเพื่อแก้ร้อนใน และเหมาะสมกับอากาศร้อนในเมืองไทยอีกด้วย

การบริโภคสัตว์ใหญ่ก็น่าจะเป็นสิ่งที่คนจีนนำมาถ่ายทอดไว้ในสังคมไทย เดิมคนไทยนิยมบริโภคสัตว์เล็ก จำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา สัตว์ใหญ่จะบริโภคเฉพาะเวลาว่างงาน หรือการทำพิธีกรรมสำคัญๆ เท่านั้น การบริโภคสัตว์เล็กสัตว์น้อย โดยเฉพาะสัตว์น้ำและพืชผักสมุนไพรเป็นอาหารประจำวันทำให้คนไทยสุขภาพดี

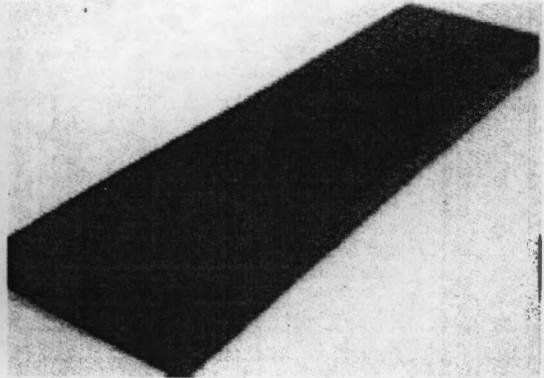
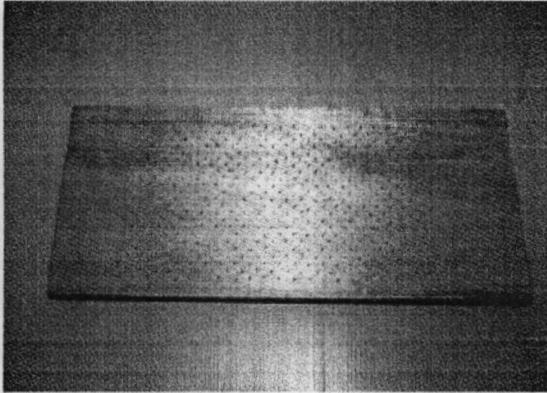
ชลบุรีเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงด้านการปรุงอาหารจีน นักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศนิยมแวะซื้ออาหารจำพวกหอยจ๊อจากตลาดหนองมน (ร้านจรินทร์ ร้านธานีรินทร์ และร้านสุพรรณชัย) ถ้าจะรับประทานอาหารประเภทโต๊ะจีนก็ต้องไปรับประทานที่ร้านได้อี้ ร้านศรีนิยม ร้านโจ้วเส็งก็ นอกจากนั้นร้านอาหารที่อำเภอพนัสนิคมยังมีชื่อเสียงในการรับจัดเลี้ยง โต๊ะจีนนอกสถานที่ด้วย

ภูมิปัญญาด้านอาหารเป็นภูมิปัญญาจีนที่สืบทอดส่งต่อให้ทายาทซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้มีรสชาติ รูปแบบ สอดคล้องกับรสนิยมและวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อนำไปประกอบกับภูมิปัญญาทางด้านการค้าขาย ภูมิปัญญาทางด้านอาหาร ซึ่งคนไทยทำเพื่อบริโภคในครัวเรือน ญาติพี่น้อง แต่คนจีนและทายาทของเขานำภูมิปัญญาด้านนี้ มาพัฒนาเป็นอาชีพได้

ภูมิปัญญาที่ควบคู่มากับภูมิปัญญาด้านอาหาร คือ ภูมิปัญญาในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาหารแบบต่างๆ เช่น กระท๋ายจีน เมื่อคนจีนในเมืองไทยนำมะพร้าวมาใช้ในการประกอบอาหารคาว-หวาน เช่นเดียวกับอาหารไทยแล้ว ก็มีการประดิษฐ์กระท๋ายขุมมะพร้าวขึ้นใช้เช่นกัน จึงปรากฏว่ากระท๋ายจีนขนาดใหญ่กว่ากระท๋ายไทยที่มีใช้อยู่แต่เดิมและขุมมะพร้าวเป็นเส้นฝอยได้เป็นอย่างดี



กระท๋ายจีน



### กระท่ายจีน

ไม้หิน เป็นเครื่องมือที่คนจีนประดิษฐ์ขึ้นใช้ไม้แป้งสำหรับทำอาหารคาว-หวาน เรียกว่า “ไม้แป้ง” ตามประโยชน์ของเครื่องมือ บางคนก็เรียกว่า “ไม้หิน” ตามวัสดุที่นำมาใช้ทำเป็นเครื่องบด รูปลักษณะคล้ายเครื่องสีข้าว มี 2 ส่วน ส่วนบนเรียกว่าลูกไม้ มีมือจับทำด้วยไม้หรือเหล็ก สำหรับจับหมุน และมีรูสำหรับกรอกเมล็ดพืชลงไป เมื่อหมุนลูกไม้จะบดเมล็ดพืชให้ละเอียดและไหลลงสู่ส่วนล่างซึ่งมีลักษณะเป็นรางสำหรับรองรับอยู่เกือบรอบลูกไม้ ด้านหนึ่งของส่วนกลางมีช่องเปิดให้สิ่งที่ไม้แล้วไหลลงสู่ภาชนะที่รองรับได้

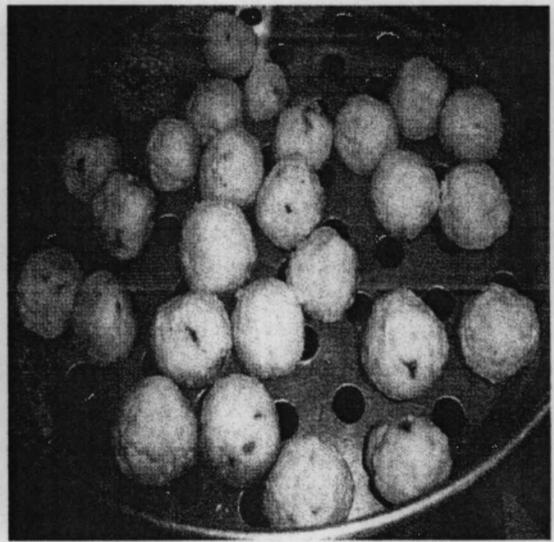
ไม้หินทำให้ทำแป้งได้ที่ละมากๆ ในขณะที่คนไทยทำแป้งโดยการใช้ครกตำ ซึ่งทำให้ทำแป้งได้ที่ละน้อย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน. 2542; หน้า 88)



### ไม้หิน

ตะเกียบ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการรับประทานอาหารที่คนจีนทำขึ้นเพื่อความสะดวกในการรับประทานอาหารประเภทเส้น เช่น ก๋วยเตี๋ยว บะหมี่ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542; หน้า 439)

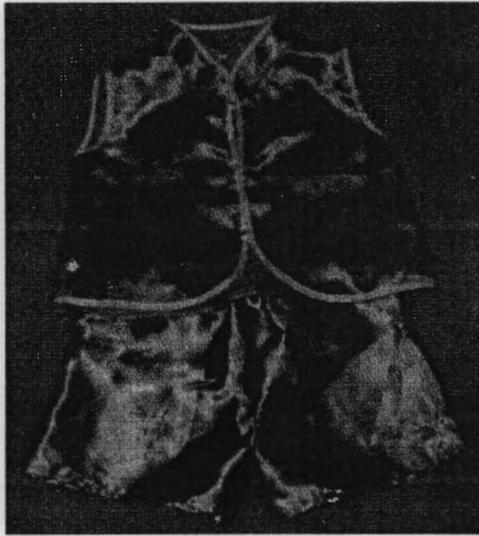
ซึ้ง เป็นภาชนะสำหรับนั่งของ ทำด้วยโลหะมีลักษณะกลมคล้ายหม้อ ซ้อนกันเป็นชั้น 2-3 ชั้น ชั้นล่างใส่น้ำสำหรับต้มให้ความร้อน ก้นของชั้นที่ซ้อนอยู่ข้างบนเจาะเป็นรูๆ เพื่อให้ไอน้ำผ่านขึ้นไปให้ของในชั้นที่ซ้อนอยู่สุก บนสุดเป็นฝาครอบคล้ายฝาชี ซึ่งนี้บางคนเรียกว่า ลังถึง หรือ เล่งซึ้ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542; หน้า 381)



### ซึ้งนึ่งอาหาร

#### 1.2 ภูมิปัญญาด้านเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม

เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นปัจจัยสำคัญขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ คราวเรือนไทยในสมัยโบราณจะทอผ้าให้ใช้สอยกันเองภายในครอบครัว มีการส่งสม ถวายทอดกรรมวิธีในการทอผ้าให้แก่สมาชิกเพศหญิง ยามว่างจากงานในไร่นา ผู้หญิงจะทอผ้า “เมื่อเสร็จหน้านาผู้หญิงทอผ้าผู้ชายตีเหล็ก” การทอผ้าเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้ความขยัน ความอดทน ความพยายาม และความละเอียดอ่อน ประณีต นอกจากนั้นการทอผ้ายังเป็นเครื่องแสดงถึงความพร้อมของวัยที่จะเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ผ้าที่ทอได้จะนำมาใช้ในครอบครัว และใช้ในชีวิตประจำวันตาม โอกาสต่างๆ หรือใช้แลกเปลี่ยนกับผลผลิตอื่นๆ นอกจากนั้นผ้ายังถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ดังต่อไปนี้

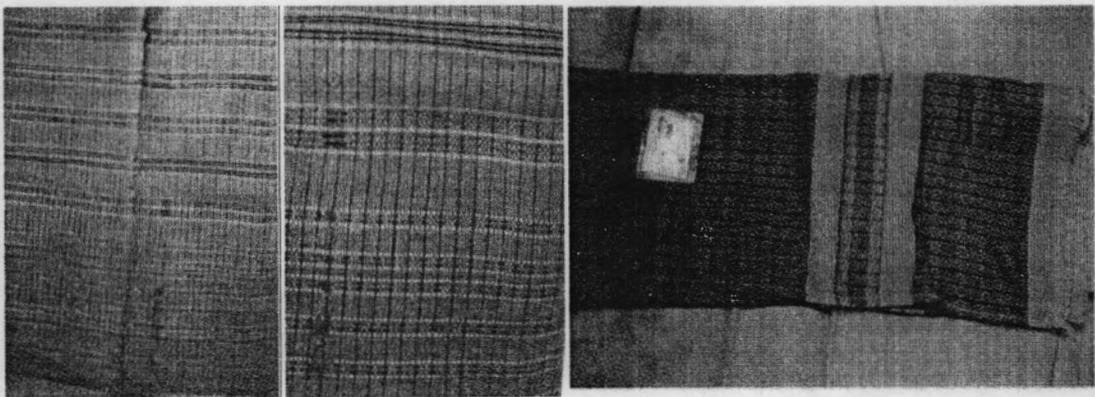


### เสื้อผ้าเด็ก

พิธีเกิด มารดาจะต้องเตรียมทอผ้าไว้สำหรับเป็นผ้าอ้อม ผ้าห่ม เสื้อผ้า ผ้าห่มฟูก หุ้มที่นอนสำหรับเด็ก และผ้าสำหรับเป็นของกำนัลแก่หมอบดาแม่ที่ทำคลอด

พิธีบวช ลูกผู้ชายเมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะบวชเพื่อตอบแทนคุณบิดามารดา ผ้าก็มีส่วนสำคัญในพิธี ได้แก่ ผ้าแต่งตัวนาค ผ้าที่ใช้ในพิธี เช่น ผ้าสบง ผ้าอังสะ ผ้าจีวร โดยมากมารดาของผู้บวชจะเป็นผู้ทอผ้าให้แก่ลูกชาย

พิธีแต่งงาน ผ้าที่เกี่ยวข้องกับพิธีแต่งงาน ได้แก่ ผ้าไหว้ เครื่องขอมมา ประกอบด้วย เสื้อ ผ้าซิ่น ผ้ามัดชุดเจ้าบ่าวเจ้าสาว





ชุดแต่งงานจีน



พิธีบุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา บุญจตุศิว บุญผ้าป่า ผ้าไตรจีวร ผ้าจ่านำพรรษา ผ้าสบง เป็นสิ่งที่จะขาดมิได้

ประเพณีสงกรานต์ หลังพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่แล้วก็นำผ้าไหว้ไปไหว้ผู้ใหญ่

การปลูกเรือน ก็เช่นกันผ้าจะเข้าไปมีบทบาทอยู่ด้วย กล่าวคือ ต้องนำผ้านุ่งผู้ชายมาผูกติดเสามงคุด และผ้าของผู้หญิงมาผูกที่เสานาง และยังนำผ้าขาวผ้าแดงกว้างประมาณ 1 คืบมาพันไว้รอบๆ เสา

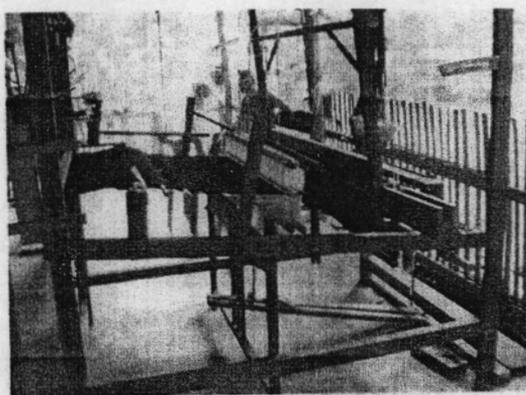
พิธีศพ ต้องใช้ผ้าขาวห่อศพ ผ้าปิดหน้าศพ และใช้สำหรับทำเป็นสายจูงโลงศพของพระสงฆ์นำหน้าขบวนแห่

จะเห็นได้ว่าผ้ามีบทบาทสำคัญในชีวิตของคนไทย นอกจากจะเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว ผ้ายังเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ นับแต่เกิดจนตาย

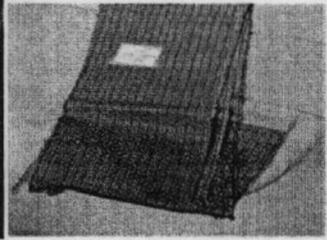
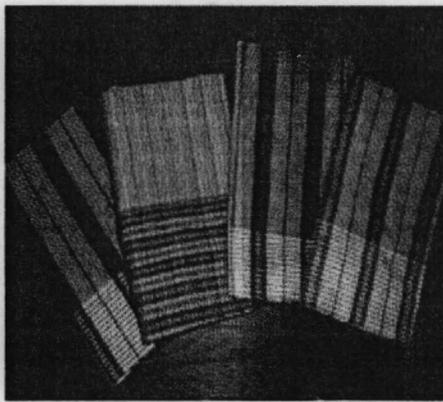
นอกจากนั้นผ้ายังเป็นเครื่องบ่งชี้ฐานะของผู้ที่สวมใส่ ผ้าบางประเภทเป็นผ้าต้องห้ามมิให้ชาวบ้านสวมใส่แต่เป็นผ้าสำหรับชนชั้นสูง เช่น ผ้ายก ผ้าที่ทอด้วยเส้นลวดทอง (เรียกว่าผ้าทอง) ผ้าทอยกเป็นดอก เรียกว่า ผ้ายกทอง เป็นต้น (วรรณภา วุฒทะกุล และชูรารัตน์ พันธุ์ชูรา. 2537; หน้า 19-28)

การทอผ้าของไทย ที่เคยทอเพื่อใช้ในครอบครัวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเมื่อคนจีน (แคะ) นำภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องทอผ้าแบบที่กระตุกเข้ามา และผลิตเครื่องทอผ้าแบบที่กระตุกออกจำหน่ายในกรุงเทพฯ ทำให้ชุมชนบ้านครัว (แขกครัว) ริมคลองแสนแสบกลายเป็นแหล่งทอผ้าด้วยที่กระตุกที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก ต่อมาก็กระตุกและวิธีทอผ้าด้วยที่กระตุกก็แพร่กระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย (กลาง เหนือ ใต้ อีสาน รวมทั้งภาคตะวันออก)

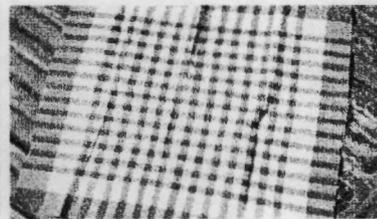
การทอผ้าด้วยที่กระตุกถือว่าเป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย เพราะที่กระตุกทำให้ทอผ้าได้รวดเร็วขึ้นกว่าการทอแบบดั้งเดิมของไทย การทอผ้าเพื่อขายจึงเกิดขึ้น และขยายออกไปอย่างกว้างขวาง



เครื่องทอผ้าแบบที่กระตุก



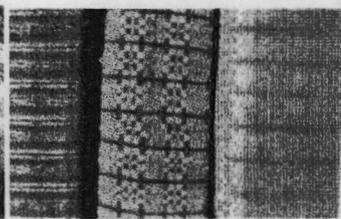
ผ้าขาม้า



ผ้าเช็ดปาก



ผ้าดลกบาตร



ผ้าลายดอกพิกุล

ผ้าทออ่างศิลา

ผ้าทออ่างศิลา ซึ่งรู้จักกันในนาม “ผ้าอ่างหิน” เคยเป็นผ้าทรงของราชาริบัติคู่กันมากับผ้าทอเมืองจันทบุรี (ตรี อมาตยกุล. 2502. หน้า 30) กลายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง คนชั้นสูงนิยมซื้อเป็นของฝาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ที่จะซื้อผ้าทออ่างศิลาและผ้าทอจันทบุรีมาพระราชทานแก่เจ้านาย และขุนนางทุกครั้งที่เสด็จกลับจากเสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเล ตะวันออก ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา ลงวันพุธ แรม 11 ค่ำ เดือนยี่ ปีชวด รัชศกศักราช 1238 (พ.ศ. 2419) ความว่า

“...เราให้ผ้าพื้นทึ่ผู้ใหญ่คนละ 2 ผืน ผู้น้อยคนละผืน แต่ท้าวัญทวิ กับท่านภูธรราชย์ คุณสุวรรณนั้นเราให้มาแล้ว จึงให้พลอยจันทบุรีแก่ท่านภูธรราชย์ แลคุณสุวรรณนั้น เราพูดด้วยราชการหน้อยหนึ่งแล้วกลับขึ้นมาพบพระยาเวียงใน พระรามพิไชย กับล้อมวังที่คั่นสน มาในวังพบลูกขุนเข้ามาคอยพร้อมกัน เราให้แจกผ้าคนละผืนบ้าง 2 ผืนบ้าง แล้วกลับเข้ามาข้างใน...”  
(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2419. วันพุธ แรม 11 ค่ำ เดือนยี่



คุณสมบัติของผ้าทออ่างศิลา (ผ้าทออ่างหิน) คือ เนื้อละเอียด เนียน ไม่มีขน เนื้อนุ่ม ใสบาย รีดแล้วสวย เหนียวทนทาน นิยมทอเป็นผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง ผ้าโจงกระเบน ผ้าถุง ผ้าเช็ดมือ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดปาก ผ้าถลกบาตร (ตัดเย็บไว้เก็บลูกบาตร มีสายสะพายเวลาพระออกบิณฑบาต) ปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีผู้ประกอบอาชีพทอผ้าอีกแล้ว สาเหตุน่าจะเนื่องจากค่าแรงต่ำ ประกอบด้วยมีผ้าที่ผลิตด้วยเครื่องจักรกลสมัยใหม่ที่ทอได้รวดเร็ว หลากหลาย ราคาถูก คนรุ่นใหม่จึงนิยมมากกว่าผ้าทอมือแบบดั้งเดิม รวมทั้งปัญหาเรื่องเส้นด้ายที่จะใช้ทอก็หายาก

กล่าวโดยสรุป ผ้ามีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนไทย นอกจากจะเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิด บวช แต่งงาน งานบุญต่างๆ เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา กฐิน ผ้าป่า ไปจนกระทั่งถึงพิธีสุดท้ายของชีวิต (พิธีศพ) เดิมครอบครัวต้องทอผ้าใช้เอง ภูมิปัญญาและทักษะในการทอผ้าเป็นทักษะและภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดจากมารดาสู่ธิดาของตน เพื่อสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต นอกจากผ้าจะเป็นปัจจัยหนึ่งในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตแล้ว ยังเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะของผู้สวมใส่ (สามัญชนสวมใส่ผ้าฝ้าย เจ้านายและขุนนางสวมใส่ผ้าไหม) การทอก็มีตลาดขายสวยงาม สีสดใส และแสดงถึงการแบ่งหน้าที่ระหว่างหญิงกับชาย ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อเสร็จหน้านานาผู้หญิงทอผ้าผู้ชายตีเหล็ก” การทอผ้าแสดงให้เห็นถึงความเป็นหญิงอย่างชัดเจนเพราะการทอผ้าต้องใช้ความขยัน อดทน ความพยายาม ความประณีต ความละเอียดอ่อน

ผ้าทออ่างศิลากลายเป็นสินค้า ของฝาก ที่มีชื่อเสียงได้ก็โดยการผสมผสานภูมิปัญญาไทย-จีน (ฝีมือทอของไทยผนวกกับเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ (กี่กระตุก) จากภูมิปัญญาจีน) ทำให้งานทอผ้ากลายเป็นอาชีพได้

### 1.3 ภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพ (ยาและการรักษาพยาบาล)

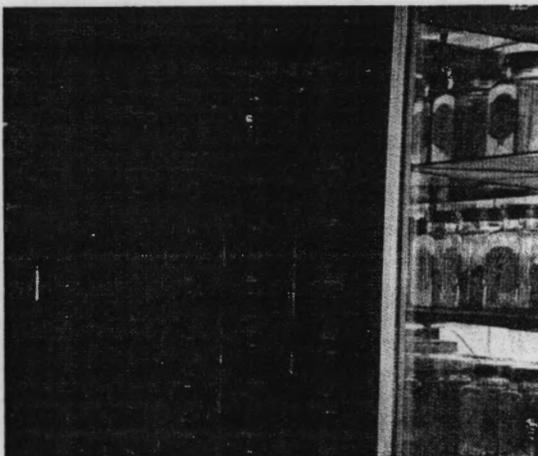
ในสมัยกรุงศรีอยุธยาภูมิปัญญาด้านการแพทย์ของไทย ได้รับการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนจากวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ มิใช่น้อย ทั้งจากอินเดีย จีน และชาติตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพทย์แผนจีน เพราะแพทย์จีนเป็นหนึ่งในคณะแพทย์หลวง ได้รับพระราชทานนามว่า ขุนประสิทธิโอสถจีน (ชยันต์ พิเชียรสุนทร. 2542; หน้า 9) ดังนั้น ภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพของไทยและจีนคงมีการแลกเปลี่ยนผสมกลมกลืนกันมานานนับศตวรรษ

การดูแลสุขภาพของไทยและจีนมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับอาหารการกิน ต่างมีภูมิปัญญาส่งต่อสืบทอดกันมาว่า พืชอาหารชนิดใดมีคุณสมบัติเป็นยาอย่างไร เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ ขมิ้น ใบกะเพรา ใบแมงลัก ใบโหระพา ใบยอ แล้วนำมาประกอบเป็นอาหารให้เหมาะ



กับสภาพร่างกาย และฤดูกาล ส่วนจีนก็มีภูมิปัญญาทราบว่าอาหารใดมีฤทธิ์ร้อน ฤทธิ์เย็น รับประทานเพื่อรักษาสมดุลของร่างกาย ถ้าเป็นหวัดจะเลือกปรุงอาหารร้อนรับประทาน โจ๊ก เต้าฮวย หรืออาหารที่ผสมขิง พริกไทย ถ้าร้อนในก็ใช้ผักเขียว หรือผักกาดขามาปรุงเป็นอาหาร ของหวานก็รับประทานเจาก้วย

นอกจากนั้นทั้งจีนและไทยต่างก็มีความรู้เรื่องยา พืชสมุนไพรที่นำมาปรุงยา ทั้งยาต้ม ยาผง ยาลูกกลอน สำหรับคนจีนนอกจากใช้พืชสมุนไพรปรุงยาแล้วยังมีสัตว์และส่วนประกอบ (อวัยวะ) ของสัตว์มาปรุงเป็นยา มิใช่เพื่อใช้รักษาคนในครอบครัวเท่านั้นแต่ยังทำการค้าด้วย เราจะเห็นร้านขายยาจีนตามตลาดแทบทุกตลาด ที่ตลาดในตัวเมืองจังหวัดชลบุรี (ถนนวชิร ปรากร) ก็มีร้านขายยาจีน 2-3 ร้าน



ร้านยาจีน



คนไทยเชื้อสายจีนก็ยังนิยมไปซื้อมารับประทานควบคู่ไปกับการรับประทานยาตามใบสั่งของแพทย์แผนปัจจุบัน บางครั้งก็ซื้อมารับประทานเพื่อบำรุงธาตุก่อนที่จะเจ็บป่วยจริง หรือรับประทานหลังการเจ็บป่วย (เมื่อรักษาตามระบบแพทย์สมัยใหม่แล้ว) ระหว่างพักฟื้น เจ้าของร้านขายยาพื้นบ้านโบราณแม้มีไซ้หม้อหรือเภสัชกรตามระบบสมัยใหม่ แต่ก็มิมีทักษะในการตรวจ (แฉะ) คนไข้ตามที่ได้รับการฝึกฝนสืบทอดกันมา สามารถเจียดยา (สั่งยา จัดยา) ให้คนป่วยได้

นอกจากภูมิปัญญาด้านยา และการแฉะที่คนไทยเชื้อสายจีนได้รับการถ่ายทอดฝึกฝนมาจากบรรพชนแล้ว การรักษาแบบจีนที่คนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยทั่วไปยังมีความเชื่อมั่นที่จะรักษาควบคู่ไปกับการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบันด้วยคือ การฝังเข็ม ซึ่งในปัจจุบันได้รับการยอมรับในฐานะการแพทย์ทางเลือก



รูปปั้นหม้อสุกเทวดา

ชลบุรีมีแพทย์พื้นบ้านที่มีความสามารถมากจนได้รับสมญานามว่า “หม้อสุกเทวดา” รักษาโรคด้วยเครื่องยาสมุนไพร ท่านเรียนวิชาแพทย์จากบรรพบุรุษ และตำรา ท่านรักษาโรคให้แก่ผู้ป่วยโดยไม่คิดค่ารักษา ชื่อเสียงของท่านเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว จนท่านได้รับเกียรติให้ไปตรวจรักษาอาการประชวรของสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา) ในครั้งนั้นหม้อสุกได้กราบบังคมทูลถามถึงพระอาการต่างๆ ที่ทรงเป็นอยู่จนก่อนข้างชัดเจนแล้ว แต่สมเด็จพระบรมราชเทวีซึ่งทรงทราบวิธีการรักษาของหม้อสุกว่าจะต้องตรวจชีพจรประกอบด้วย จึงทรงยื่นพระหัตถ์ให้หม้อตรวจ แต่



หมอสูกไม่กล้าแตะต้องพระวรกายเพราะเป็นการผิดกฎมนเฑียรบาล หมอสูกจึงใช้ผ้าขาวคลุมบนศีรษะของหมอแล้วกราบบังคมทูลให้สมเด็จพระบรมราชาเทวีวางข้อพระหัตถ์ลงบนผ้าขาวบนศีรษะของหมอ เมื่อหมอได้ตั้งสติเพื่อฟังชีพจรของสมเด็จพระบรมราชาเทวีสักครู่หนึ่งแล้วจึงได้ประกอบพระโอสถถวาย จนพระอาการค่อยดีขึ้นโดยลำดับ เมื่อกราบบังคมทูลลาเพื่อกลับเมืองชลบุรี สมเด็จพระบรมราชาเทวี ได้พระราชทานเงินและทองให้ แต่หมอสูกก็ขอถวายคืน (สุบิน สืบสงวน. 2510; หน้า 163-167) วิธีการตรวจรักษาของหมอสูกเทวดาที่ใช้การตรวจชีพจร ก็คือการแตะของแพทย์แผนจีนนั่นเอง แต่ผู้ที่เคยเห็นหมอสูกเทวดาต่างก็บอกว่าหมอสูกเทวดาเป็นหมอไทย หากเป็นเช่นนั้นจริงวิธีการตรวจรักษาของหมอสูกเทวดาก็คงเป็นการนำภูมิปัญญาไทย-จีนมาผสมผสานกัน ทำให้การตรวจรักษาได้ผลดียิ่งขึ้น

#### 1.4 ภูมิปัญญาด้านการสร้างที่อยู่อาศัย (บ้านเรือน)

บ้านคือสิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิต บ้านหรือบ้านเรือน ประกอบไปด้วย ส่วนที่เป็นพื้นที่บริเวณ และตัวเรือน เรือนพักอาศัยของคนไทยหรือที่เรียกว่าเรือนไทยนั้นมีลักษณะเด่นอยู่ที่ได้ฤกษ์สูง หลังคาทรงสูงและมีชายคายื่นออกมาโดยรอบ มีชานเรือนกว้างขวางใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ ชายคาเรือนเป็นที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ สนทนา เล่านิทาน หรือใช้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ดตากเข้าของเครื่องใช้ อาหาร และยา (สมุนไพรร) และอื่นๆ ชานเรือนจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตัวเรือน



เรือนไทยชนบท ชลบุรี



### ห้องแถว ร้านค้า ชลบุรี

เรือนไทยต่างๆ ไปมีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการพักอาศัย ของครอบครัวขนาดเล็กเท่านั้น ดังนั้นเมื่อบุตรธิดาโตขึ้น แต่งงานมีครอบครัว ต้องแยกออกไปปลูกเรือนหลังใหม่ เรียกกันว่า “ออกเรือน” กิจกรรมที่ทำควบคู่กันไป คือ ปลูกเรือน-แต่งงาน เรือนไทยแต่ละหลังเป็นแบบที่มักเรียกกันว่า เรือนแบบครอบครัวเดี่ยว ส่วนเรือนหมู่แบบครอบครัวขยายส่วนมากเป็นเรือนคหบดี หรือเรือนขุนนาง ซึ่งประกอบด้วย เรือนประธาน เรือนบริวาร หอน้ำ หอนั่ง หอนก ครัว มีอาคารหลายหลังประกอบเข้าด้วยกัน โดยมีชานเรือนเป็นตัวเชื่อมติดต่อกันได้

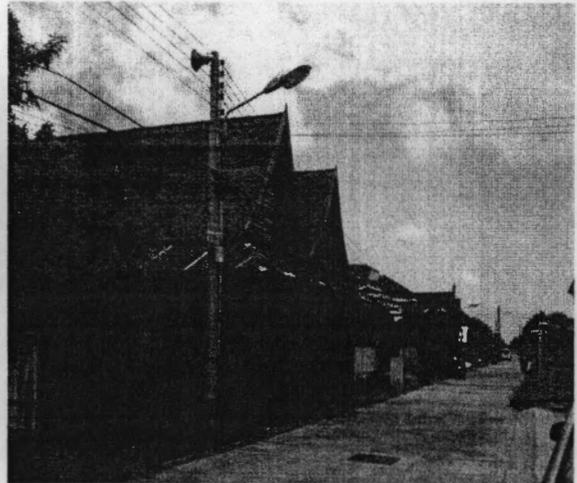


### เรือนขยาย

สำหรับบ้าน (เรือน) ของคนในภาคตะวันออกเฉียง ผู้ช่วยศาสตราจารย์มารุต อัมรานนท์ จำแนกไว้เป็น 4 กลุ่ม ตามตำแหน่งที่ตั้งและอาชีพ ได้แก่ กลุ่มชุมชนเดิม กลุ่มประกอบอาชีพประมง กลุ่มทำนาเกลือ และกลุ่มชาวบ้านในชนบท



เรือนริมน้ำบางประกง



บ้านสะพาน (ริมทะเล)

กลุ่มชุมชนเดิม หมายถึง ชุมชนที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของผู้คนก่อนที่จะมีการขยายตัวเป็นชุมชนเมือง หรือย่านธุรกิจการค้า เช่น บริเวณบางปลาสร้อย หรือถนนวชิรปราการ ซึ่งยังปรากฏห้องแถวไม้ชั้นเดียวและ 2 ชั้น ด้านหน้าเป็นฝาเพ็ชม บางห้องมีการฉลุวลายที่ชายคากันสาด ช่องลม และหน้าต่าง ห้องแถวเหล่านี้เป็นส่วนที่ใช้ประกอบอาชีพค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีน ส่วนย่านบ้านพักอาศัย (เรือนพักอาศัย) จะมีรูปแบบของเรือนไทยภาคกลาง มีส่วนแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยก็ตรงที่บ้านเรือนที่อยู่ใกล้ทะเลมักจะสร้างได้ถุนเดียว ไม่สามารถใช้ประโยชน์ของได้ถุนได้เหมือนเรือนได้ถุนสูง ทั้งนี้ก็เพื่อความมั่นคงแข็งแรง เพราะใกล้ทะเลลมแรง



ห้องแถวไม้ฝาเพ็ชม ที่ถนนวชิรปราการ

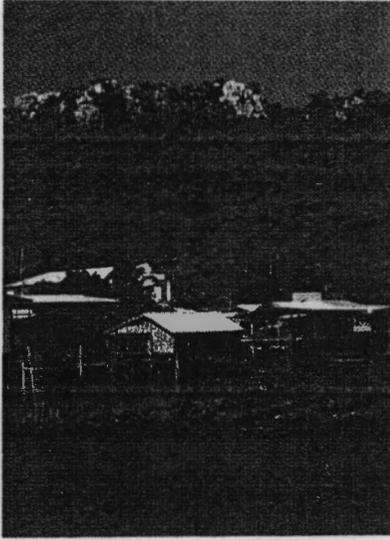
และดินอ่อน (แถบบ้านสะพานทั้งหลาย) ส่วนใหญ่จะเป็นเรือนเครื่องสับ คือตัวเรือนสร้างด้วยไม้จริง หลังคามุงกระเบื้องดินเผาและจาก ต่อมาเปลี่ยนเป็นสังกะสีและกระเบื้องว่าวตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

นอกจากเรือนพักอาศัยแล้ว ย่านค้าขายหรือย่านธุรกิจเดิมจะมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือส่วนใหญ่จะเป็นห้องแถวชั้นเดียว ชุมชนค้าขาย (ไทยเชื้อสายจีน) นี้จะมีอยู่ทั่วไป นอกจากที่บางปลาสร้อยแล้วยังมีที่อ่างศิลา พนมสนิกม ท่าตะกูด บางพระ ศรีราชา ฯลฯ



ชุมชนเชื้อสายจีนพานทอง (ท่าตะกูด)

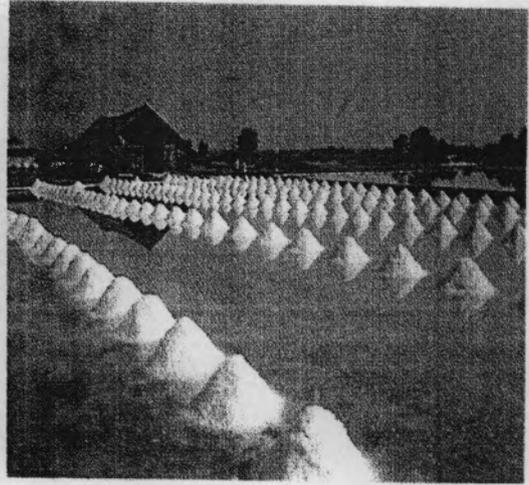
กลุ่มประมง ส่วนมากอยู่ติดชายทะเลทั่วไปตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกงลงมาจนถึงสัตหีบ และตามเกาะต่างๆ กลุ่มเรือนพักอาศัยที่เรียกว่า หมูบ้านประมง มักจะมีการทำสะพานหรือทางเดินทอดเป็นแนวยาวติดต่อกัน โดยตลอด สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านประมงมักจะเป็นป่าแสม ป่าโกงกาง ซึ่งเป็นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามชายทะเลและบริเวณป่าชายเลน ที่มีน้ำเค็มหรือน้ำกร่อย



เรือนประมง-หมู่บ้านประมง

เรือนพักอาศัยของกลุ่มนี้มักจะเป็นเครื่องผูกใช้วัสดุถาลองที่ไม่คงทนถาวรนัก เช่น ไม้ไผ่ และตบจาก เป็นต้น ส่วนโครงสร้างหลัก เช่น เสา คาน ใช้ไม้จริงที่มีความแข็งแรงทนทาน พื้น อาจใช้ไม้กระดานหรือบางทีก็ใช้ฟาก ฝา ก็อาจเป็นฝาแบบขัดแตะ ส่วนหลังคามุงด้วยจากมีไม้รวก เรียงทับอีกชั้นหนึ่งเพื่อกันไม่ให้ปลิว เรือนประเภทนี้ถ้าอยู่บริเวณชายน้ำหรือยื่นลงไปในทะเล เวลान้ำลงจะรู้สึกที่สูงมาก และสามารถใช้ได้จนเป็นที่จอดและเก็บเรือได้

กลุ่มทำนาเกลือ จะอยู่ใกล้กับชายฝั่งทะเลที่สามารถชักเอาน้ำเค็มจากทะเลเข้ามาใช้ในการ ทำนาเกลือได้ เติมพื้นที่ทำนาเกลือเริ่มตั้งแต่บางปะกงต่อเนื่องมาจนถึงบางปลาสร้อย บ้านเรือนที่ พักอาศัยของกลุ่มอาชีพนี้มีลักษณะแบบที่เรียกว่า “โรง” มักสร้างเป็นแบบเครื่องผูก ใช้วัสดุ ประเภทถาลอง ปลูกสร้างอยู่ติดพื้นดิน ไม่มีการยกใต้ถุนสูง มีฝาปิดล้อมทั้ง 4 ด้าน ฝา ก็มักทำด้วย



**การทำนาเกลือ และบ้านชาวนาเกลือ**

วัสดุจำพวกจากหรือฝาชัดตะเค และ เครื่องบนไม้จริง หลังคามุงจาก ภายในอาคารส่วนที่พักนอนจะทำเป็นร้านหรือแคร่ยกพื้นสูงขึ้นจากระดับพื้นดิน อยู่ไม่ห่างจากชายฝั่งทะเลมากนัก กล่าวกันว่าการปลูกโรงแบบนี้เป็นอิทธิพลของกลุ่มวัฒนธรรมจีน ชาวจีนที่มาทำไร่ ทำสวน ปลูกผัก ล้วนนิยมปลูกที่พักอาศัยเป็นโรงแบบนี้แทบทั้งสิ้น จะแตกต่างกันบ้างก็ตรงวัสดุที่นำมาใช้ปลูกสร้างเท่านั้น

กลุ่มชาวบ้านในชนบท โครงสร้างรูปทรงทั่วไปคล้ายกับเรือนไทยภาคกลาง ส่วนมากเป็นเรือนไม้จริง (เรือนฝากระดาน) การปลูกเรือนก็ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสูงนัก สมาชิกในครอบครัวและ



**บ้านชนบท (พนัสนิคม)**



เพื่อนบ้านสามารถช่วยกันปลูกสร้างได้เอง วัสดุและโครงสร้างก็ไม่ซับซ้อน ด้านหน้าจะเป็นส่วนที่เปิดโล่งเพื่อทำเป็นระเบียงสำหรับพักผ่อน ส่วนในเข้าไปมีฝาผนังด้านเป็นห้องหรือส่วนที่พักผ่อน อากาศ ด้านหลังจะต่อช่วงชายคายื่นยาวออกไปมาก เพื่อจะใช้สำหรับคลุมพื้นที่ส่วนที่จะใช้สำหรับจอดเกวียน พื้นที่ว่างใต้ถุนใช้สำหรับประกอบกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งเป็นที่พักผ่อนตอนกลางวัน ท่อผ้า ท่อเสื้อ จักสาน ฯลฯ หรือใช้เป็นที่จอดเกวียน เกือบเกวียน

ปัจจุบันเรือนพักอาศัยแบบท้องถิ่นพื้นบ้านชลบุรี ทั้งสี่แบบนับวันจะมีแต่หมดไปเพราะผูกพันไปตามกาลเวลา และโครงสร้างไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิตในปัจจุบัน รวมทั้งการขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมใหม่ๆ ตลอดจนความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมต่างๆ ในยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก ปราชญ์หลักฐานว่าเจ้าของโรงเลื่อยเชื้อสายจีน ได้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แปรรูปไม้ที่จะใช้ปลูกเรือนฝาปะกนของไทยออกมาเป็นซุ้มๆ หรือที่เรียกกันสมัยนั้นว่าเป็นสำหรับ ให้คนไทยซื้อไปประกอบเป็นเรือนได้โดยสะดวกรวดเร็ว เรือนไทยแบบนี้เรียกกันในสมัยปัจจุบันว่า “เรือนไทยสำเร็จรูป” ผู้ที่คิดทำเรือนไทยสำเร็จรูปขึ้นในครั้งนั้นคือ หลวงอุดรภักดิ์พาณิชย์ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า อากรเต็ง เจ้าของห้างกิมเซ่งหลี ซึ่งเคยมาร่วมทุนทำบริษัทป่าไม้ศรีราชา (บริษัทศรีมหาราชา) กับเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีอยู่ระยะหนึ่ง การริเริ่มทำเรือนไทยสำเร็จรูปขึ้นขายในครั้งนั้นนอกจากจะแสดงให้เห็นภูมิปัญญา และวิสัยทัศน์ทางธุรกิจการค้าของคนเชื้อสายจีนที่นำมาปรับใช้ได้อย่างสอดคล้องกับวัฒนธรรมการปลูกเรือนแต่งงานของคนไทยแล้ว ยังทำให้ชนบทธรรมเนียมเกี่ยวกับการลงแขกปลูกเรือนของคนไทยค่อยๆ เสื่อมคลายไป รวมทั้งฝีมือช่างปลูกเรือนของไทยด้วย

## 2. ภูมิปัญญาในการสร้างฐานะ และการขยายฐานะทางเศรษฐกิจของคนเชื้อสายจีน

ระบบการสร้างฐานะและยกฐานะของคนเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ภูมิปัญญาในการเลือกแหล่ง และดูทางการทำกินที่เหมาะสม
- 2) มีความขยันอดทน
- 3) มีความมัธยัสถ์อดออม
- 4) มีการใช้ภูมิปัญญาในการจัดการอย่างมีขั้นตอนที่มั่นคง



ขั้นตอนการสร้างฐานะที่มั่นคงของคนจีน และคนเชื้อสายจีน คือ

- 1) ใช้ร่างกายเป็นทุน มีความสุขกับผลการอดออม
- 2) เริ่มต้นการค้าขาย ขยายทุนขยายรายได้ในลักษณะของการ “ขายปลีก” ก่อนแล้วจึงก้าวไปสู่การ “ขายส่ง”
- 3) ดำเนินธุรกิจเป็น “คนกลาง” ในขั้นนี้จะใช้วิธีการจัดการมากกว่าการใช้ร่างกาย
- 4) ใช้วิธีร่วมทุนเพื่อเป็นผู้ประกอบการหรือทำธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น ร่วมกับเจ้าของที่ทำการเกษตรขนาดใหญ่ หรือร่วมทุนกับเจ้าของเรือและเจ้าของเครื่องมือประมง ทำประมงขนาดใหญ่ เป็นต้น
- 5) ขั้นสูงสุดคือการกำกับฐานอำนาจการผลิต และการตลาด (ผูกขาด) หรือเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ครบวงจร (สุรพงษ์ เจริญบุญชัยวัฒน์. ไมตรี ลิขิตกิจจานนท์ 22 พฤษภาคม 2552; สัมภาษณ์)

ในทุกขั้นตอนของการสร้างฐานะของคนเชื้อสายจีนจะมี “คุณธรรม” เป็นฐานรองรับเสมอ ชาวจีนอพยพมักนิยมตั้งถิ่นฐานในตัวเมือง หรือในที่ที่ติดต่อกับชุมชนเมืองได้สะดวก หรือริมลำน้ำ ริมฝั่งทะเลที่สัญจรไปมาทางเรือได้ หรือในที่ที่เพาะปลูกได้ดี ในตลาดซึ่งเป็นแหล่งชุมนุมค้าขาย (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง. เล่ม 4. 2540. หน้า 1465)

ชาวจีนอพยพในภาคตะวันออกเฉียงใต้กระจายตัวอยู่ตามเมืองต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีส่วนร่วมในโครงสร้างเศรษฐกิจไทยมาตั้งแต่ก่อนยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก กล่าวคือ ตั้งแต่ครั้งสังคมไทยยังอยู่ในระบบมูลนาย - ไพร่ คนจีนถือเป็นคนนอกระบบ (มูลนาย-ไพร่) จึงมีอิสระในแรงงานของตน สามารถประกอบอาชีพได้อย่างเสรีตามความสามารถและความชำนาญ จึงมีโอกาสเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการขยายฐานทางเศรษฐกิจของไทยในระดับต่างๆ นับแต่เป็นแรงงานรับจ้าง ทำงานโยธาแทนแรงงานไพร่เกณฑ์ เป็นแรงงานในการเพาะปลูก ประมง ช่างฝีมือ เช่น ช่างเหล็ก ช่างไม้ ช่างทาสี ช่างปูน ช่างทำรองเท้า ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ หรือเป็นพ่อค้าย่อยขึ้นล่องซื้อขายสินค้าในเมืองกับชนบท ในอดีตบางกลุ่มก็เข้ารับราชการในกรมทำชาย คำสำคัญร่วมกับพระมหากษัตริย์ เจ้านาย และขุนนางผู้ใหญ่ รวมทั้งคำสำคัญของตนเอง บางคนก็เป็นเจ้าภาษี นายอากร ประมูลเก็บภาษีอากรของรัฐ บ้างก็ประกอบการอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมน้ำตาล แป้งมัน มันเส้น และมันอัดเม็ด เป็นต้น (สุรพงษ์ เจริญบุญชัยวัฒน์. 10 มิถุนายน 2552; สัมภาษณ์)



เมื่อเข้าสู่ยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก เศรษฐกิจไทยเริ่มเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพเป็นเศรษฐกิจแบบเงินตรา (หลังการทำสนธิสัญญาเบาริง พ.ศ. 2398) ชาวจีนอพยพและคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ขยัน ประหยัด อดทน อดออม และเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่เคยเป็นเจ้าของอากรหรือพ่อค้าสำเภา มีทุนรอนสะสมอยู่ก็หันมาประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม แข่งกับชาวตะวันตก เช่น ทำโรงสี โรงเลื่อย เคนเรือ โรงบ่อน โรงรับจำนำ โรงต้มกลั่นสุรา การค้าข้าว การค้าทอง และการขายเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นนายทุน นายหน้าให้พ่อค้าชาวตะวันตก เป็นพ่อค้าคนกลาง เป็นพนักงานในบริษัทของชาวตะวันตก ทำงานธนาคาร รวมทั้งทำการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่ สวนผลไม้ ทำนาเกลือ เป็นต้น (สารานุกรมไทยภาคกลาง. 2542. หน้า 1566-1567)

ถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้ง จะพบว่าคนจีนอพยพและคนไทยเชื้อสายจีนเป็นตัวจักรกลสำคัญที่เปี่ยมด้วยพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย จากเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในระบบเงินตรา หรือทุนนิยม

ทุนนิยมท้องถิ่นชลบุรี มีความสัมพันธ์อย่างมากกับศักยภาพในการสะสมทุนและความสามารถในการประกอบกิจการต่างๆ ทางเศรษฐกิจของชาวจีนอพยพ และคนไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่น

สังฆราชปาเลกัวร์ บันทึกไว้ว่า

“... เมืองนี้ (บางปลาสร้อย) ตั้งอยู่ชายเนินในอ่าวอันมีปลาชุกชุม ฉะนั้นการจับปลาจึงทำได้มากอย่างไม่น่าเชื่อที่เดียว... พลเมืองทั้งไทยจีนรวมกัน 6,000 คน เป็นพ่อค้าและชาวประมง จังหวัดนี้มีการปลูกอันอุดมสมบูรณ์มาก มีข้าว น้ำตาล ยาสูบชนิดดี ผลไม้เอนกอนันต์ มีนาเกลือ และเปลือกหอยอย่างไม่รู้หมดสิ้น ซึ่งพวกคนจีนเอาไปผลิตเป็นปูนขาว...” (สังฆราชปาเลกัวร์.

. หน้า 73-74)

“... ภายในประเทศการค้ามักจะดำเนินไปด้วยการแลกเปลี่ยนสินค้ากันเสียส่วนมาก โดยเฉพาะพวกคนจีนระบาคไปตามทุ่งท่าป่าเขา นำเอาผ้า เครื่องถ้วยชามจีน และของใช้เบ็ดเตล็ดจากเมืองจีนไปแลกข้าว ฝ้ายและผลิตผลอื่นๆ จากจังหวัดต่างๆ ที่ตนผ่านไป (สังฆราชปาเลกัวร์. หน้า 304)



## 2.1 ภูมิปัญญาด้านธุรกิจการค้าและการธนาคาร

คนจีนและคนเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ก็มีลักษณะร่วมกับคนจีนและคนเชื้อสายจีนในประเทศไทยทุกพื้นที่ ที่เริ่มประกอบอาชีพค้าขายด้วยการค่อยๆ สะสมทุนจากการมัธยัสถ์และมีความสุขที่ได้เห็น “เงินเหลือ” มากกว่าความสุขจากการจับจ่ายทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบตามคติความเชื่อของคนไทยพุทธ (ที่อ้างความสุขของภฤหัส 4 ในการจับจ่ายทรัพย์โดยไม่จำเป็นอยู่เสมอ) คนจีนและคนเชื้อสายจีนจะอบรมสั่งสอนบุตรธิดาของตนให้ขยันประหยัด ใช้จ่ายแต่เฉพาะที่จำเป็นโดยย้ำว่า “เห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง” ซึ่งใกล้เคียงกับภาษิตจีนที่ว่า “เสียวัว เกี้ยวเกี้ยว จิ้งจอก เอ๊ะช่วย” เสียวัว แปลว่าอาย เกี้ยวเกี้ยว แปลว่าหมดไปเร็ว หมายความว่าความอายอย่างนี้ซึ่งเป็นทางสุจริต ไม่ซำก็หมดไป จิ้งจอก แปลว่าเงินทอง เอ๊ะช่วย แปลว่าหายาก (สุบิน สืบสงวน. 2530; หน้า 34-35)

การสะสมทุนจากการมัธยัสถ์ของคนจีนและคนเชื้อสายจีน มีเป้าหมายเพื่อยกฐานะจากการเป็นผู้ขายแรงงานมาเป็นผู้ขายภูมิปัญญา และขายการจัดการ

### 2.1.1 ตระกูลสืบสงวน: การธนาคาร การค้า และการเมืองท้องถิ่น

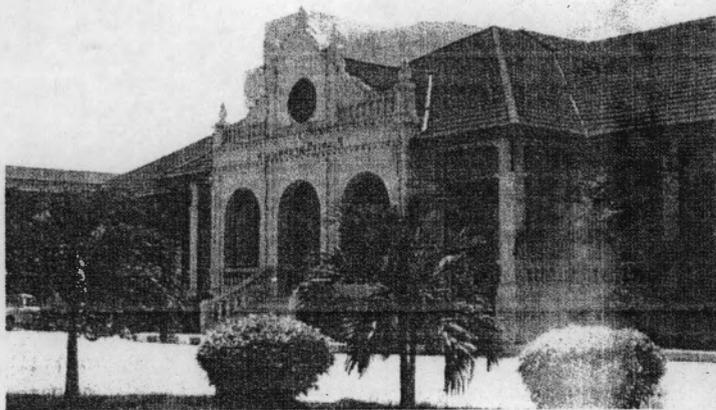
พ่อค้า นักธุรกิจจีน และเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีให้ความสำคัญต่อ “บัญชี” และ “ลูกคิด” เช่นเดียวกับคนจีนและคนเชื้อสายจีนทั่วไป และมักจะถ่ายทอดความรู้และทักษะด้านการทำบัญชีและการใช้ลูกคิดแก่บุตรหลานของตน ดังปรากฏในหนังสือที่ระลึก 80 ปี สุบิน สืบสงวน (นักบัญชีและนักการธนาคาร รุ่นบุกเบิกของจังหวัดชลบุรีเป็นคนไทยเชื้อสายจีน บ้านของท่านอยู่ที่สะพานจีน ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นสะพานสำราญราษฎร์ ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี) มีความตอนหนึ่งว่า

“... แม่ย่าทวดของลูก (คุณย่าจั่น สืบสงวน) เป็นผู้มือิทธิพลต่อชีวิตของพ่อ (สุบิน สืบสงวน) เป็นอย่างมากในการอบรมสั่งสอนและให้ตัวอย่างในการดำเนินชีวิตทั้งทางตรง และทางอ้อม...กิจวัตรประจำวันต่างๆ เมื่อพ่อตื่นขึ้นจะเห็นว่า แม่ย่าทวดนุ่งผ้าพื้น โจงกระเบน สีที่ใช้เป็นประจำ มักจะเป็นสีเขียวอ่อน ห่มผ้าสไบเฉียงสีขาวหรือสีอ่อนๆ นั่งอยู่ ข้างๆ ตัวมีลูกคิด และสมุดบัญชีคิดบัญชีอะไรต่างๆ ของท่านอยู่... (สุบิน สืบสงวน. 2518; หน้า 31)



เมื่อท่าน (สุวิณ สืบสงวน) เรียนจบการศึกษาชั้น 4 ของสมัยนั้นแล้ว คุณย่าจ๋าพาท่านไปฝากทำงานเป็นเสมียนฝึกหัดงานที่กรมที่ดิน ต่อมาลูกพี่ของท่าน (หลวงบำรุงราชนิคม) ได้มาชวนท่านไปทำงานที่ร้านสำราญพานิช (ถนนวชิรปราการ) ให้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และเคยได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาเทศบาล เมืองชลบุรีอยู่ถึง 4 สมัย (16 ปี) ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. 2491 เมื่อธนาคารเอเซียได้มาเปิดสาขาที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ท่านได้รับการทาบทามให้เข้าเป็นผู้รักษาเงินของธนาคาร (ท่านมีความชำนาญด้านการเงินและบัญชี) ท่านทำงานเป็นผู้รักษาเงินของธนาคารเอเซียมาจนถึงปี พ.ศ. 2510 ขณะนั้นท่านมีอายุถึง 72 ปีแล้ว จึงได้ออกมาพักผ่อนอยู่บ้านได้ระยะหนึ่ง ลูกชายและลูกสะใภ้ของท่านก็มาขอให้ไปช่วยจัดวางรูปแบบบัญชีของร้านสำราญพานิช ท่านจึงไปช่วยวางระบบบัญชีให้อีก

ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านเกิดความสงสัยว่าการเก็บภาษีโรงเรือนของเทศบาลมีลักษณะเป็นการเก็บภาษีจำซ้อน จึงเริ่มศึกษาเรื่องการเก็บภาษีของกรมสรรพากรโดยละเอียด และพบว่าข้อสงสัยของท่านเป็นความจริง จึงทำหนังสือร้องเรียนเป็นทางการ และต้องใช้เวลาต่อสู้เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรมอยู่นาน แต่ก็ประสบความสำเร็จ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ชำระบัญชี ในวาระที่บริษัทจังหวัดชลบุรีขอเลิกกิจการท่านได้พยายามตรวจสอบติดตาม ทวงถามลูกหนี้รายต่างๆ ของบริษัทให้มาชำระหนี้ ทำให้สำนักงานใหญ่ที่กรุงเทพฯ ได้เงินกลับคืนเป็นจำนวนมาก บริษัทจังหวัดชลบุรีจึงไม่ต้องขาดทุนมาก



ศาลาเทศบาล



คุณสุวิณ สืบสงวน



ท่านสุบิน สืบสงวน ท่านออกตัวกับลูกๆ ว่าท่านค้าขายไม่เก่ง แต่ก็ได้ลงทุนค้าขายกับญาติพี่น้องและเพื่อนๆ บ้าง จึงมีรายได้สำหรับเลี้ยงดูครอบครัวและมีไว้ใช้จ่ายได้ตลอดรอดฝั่ง แต่ต้องไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การปฏิบัติตนและการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาของท่านเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยกย่อง และควรค่าแก่ความภาคภูมิใจของบุตรหลานผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากท่าน ในแง่ของสังคมชนบุรีท่านเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและคุณธรรมไว้เป็นมรดกของสังคม



72 ปี คุณสุบิน สืบสงวน

ตระกูลสืบสงวน เป็นตระกูลไทยเชื้อสายจีน (ฮกเกี้ยน) ไม่ทราบแน่ชัด ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งทะเลบางปลาสร้อย ในพื้นที่ที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า สะพานจีน (สะพานสำราญราษฎร์ในปัจจุบัน)

สะพานจีนเป็นพื้นที่ที่คนจีนรุ่นแรกๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดชลบุรีเลือกเป็นพื้นที่อยู่อาศัย สร้างหลักฐานประกอบสัมมาชีพ ตระกูลสำคัญๆ ที่เป็นพลังในการสร้างสรรค์ความเจริญ



ทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการเมืองการปกครองท้องถิ่นชลบุรีได้แก่ตระกูล สืบสงวน สิงคาลวณิช อุณาภูล เตระยานนท์ และกัปปิยนุตร เป็นต้น ตระกูลไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการประกอบอาชีพและดำรงชีพ ทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติไทย การสนับสนุนให้บุตรธิดาสวมรสกัน เช่น นายแพทย์สุกรี สืบสงวน สมรสกับคุณทำเนียบ สิงคาลวณิช คุณเนื่อง สืบสงวน สมรสกับคุณวิชัย อุณาภูล เป็นต้น

### 2.1.2 ตระกูลสิงคาลวณิช: การค้า การธนาคาร การเมืองท้องถิ่น

ตระกูลสิงคาลวณิช เป็นตระกูลไทยเชื้อสายจีนอีกตระกูลหนึ่งที่ภูมิปัญญาของเขาเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาจังหวัดชลบุรีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองท้องถิ่น ต้นตระกูลของตระกูลสิงคาลวณิช คือ นายอู๋ (แซ่อึ้ง) สมรสกับนางเอี้ยน สกุลเดิมคือสืบสงวน มีบุตรชาย 1 คนชื่อ ชุ่นเบ็ง ต่อมาเปลี่ยนเป็นสุญ (ตามรัฐธรรมนูญจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี) เมื่อชุ่นเบ็งอายุได้ 10 ขวบ มารดาได้ถึงแก่กรรมลง คุณชายจั้น สืบสงวนจึงเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูให้ได้รับการศึกษาเบื้องต้น (เรียนหนังสือชุดมูลบทบรรพกิจ ที่โรงเรียนเอกชนใกล้บ้าน) และเรียนรู้ฝึกฝนการประกอบอาชีพการค้ากับคุณชายจั้น และช่วยคุณชายจั้นประกอบธุรกิจจนอายุ 20 ปีบริบูรณ์จึงได้อุปสมบทที่วัดอรุณญิกาวาส (วัดป่า) ชลบุรี เมื่ออุปสมบทแล้วได้ติดตามเจ้าคุณอาจารย์ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดเทพศิรินทราวาส (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส) จนครบพรรษาจึงลาสิกขาบท กลับมาทำงานค้าขายส่วนตัวที่บ้านสะพานจีนชลบุรี



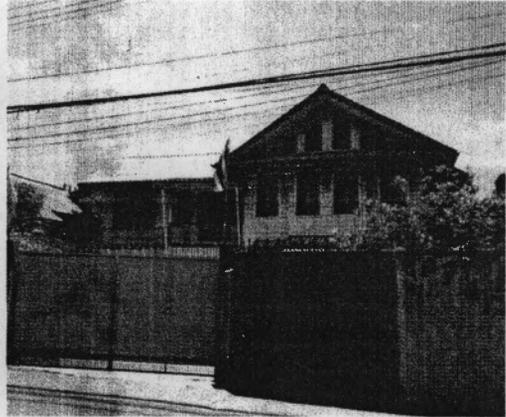
ร้านสำราญพานิช



หลวงบำรุงราชนิยม



ชอยสารามุราชฎร์



บ้านสิงคาลวณิช

อาชีพค้าขายทำให้ท่านสูญเสีย ต้องคิดต่อราชการกับข้าราชการจังหวัดชลบุรีเป็นประจำ จนเป็นที่รู้จักของข้าราชการในจังหวัด หม่อมเจ้าธำรงศิริ ศรีธวัช ผู้ว่าราชการเมืองชลบุรี เห็นว่าท่านสูญเสียเป็นคนซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร มีอหิชาศัยดีจึงชักชวนให้สมัครเป็นเสื่อป่า เมื่อเข้ามาเป็นเสื่อป่าชลบุรีแล้วท่านสูญเสียก็ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง ซื่อสัตย์ จนได้รับพระราชทาน “เข็มอัยราพรต” และได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นนายหมู่ตรี ต่อมาไม่นานก็ได้เลื่อนยศเป็นนายเรือโทแห่งกองร้อยเสื่อป่า ชลบุรี (กองสมุทรเสนา ชลบุรี) ปี พ.ศ. 2454 ได้รับพระราชทานตราเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย จากพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปี พ.ศ. 2456 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นรองอำมาตย์โทขุนบำรุงราชนิคม หลังจากนั้นอีกไม่นานก็ได้เลื่อนเป็นรองอำมาตย์เอกหลวงบำรุงราชนิคม

สกุลสิงคาลวณิช เป็นนามสกุลที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้สิงคาล เป็นคำที่นำมาจากชื่อบุรุษที่ไม่ทำกรรมชั่ว ในพระไตรปิฎกชื่อสิงคาลมานพ เพราะหลวงบำรุงราชนิคมเป็นผู้มีความประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างประโยชน์สุขให้แก่สังคมชลบุรีทั้งในด้านการศึกษา (สร้างโรงเรียนจันทนุสรณ์ แล้วยกให้แก่ทางราชการ) การสาธารณสุข (บริจาคที่ดินหน้าที่ดินติดกับถนนสุขุมวิทให้แก่โรงพยาบาลชลบุรี พร้อมสร้างบ้านพักแพทย์ให้อีก 1 หลัง ในการย้ายโรงพยาบาลชลบุรีจากริมคลองบางปลาสร้อยมาอยู่ที่ปัจจุบัน) และสร้างสาธารณูปโภค เช่น ทำถนน สะพาน เจาะบ่อน้ำแหล่งน้ำ ปรับปรุงวัดและโรงเรียนนานัปการ เป็นต้น



โรงพยาบาลชลบุรี

ในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาและพลังทางเศรษฐกิจ หลวงบำรุงราชนิคมเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการประกอบธุรกิจการค้าได้อย่างเหมาะสมแก่โอกาสและยุคสมัย ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ริเริ่มตั้งโรงงานน้ำอัดลมแห่งแรกในจังหวัดชลบุรี
- 2) เป็นตัวแทนขายส่งบุหรี่ยของบริษัทยาสูบอังกฤษ-อเมริกา จำกัด ซึ่งต่อมาบริษัทได้ขายกิจการทั้งหมดให้แก่รัฐบาลไทย (โรงงานยาสูบในปัจจุบัน)
- 3) ตั้งร้านขายส่งน้ำมันเบนซินและน้ำมันก๊าดของบริษัทน้ำมันตราหอย (เชลล์) เป็นแห่งแรกในจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2455 จนบริษัทเลิกกิจการ ไปก่อนที่จะเกิดสงครามอินโดจีน (เพราะบริษัทไม่สามารถปฏิบัติตามข้อบังคับของรัฐบาลได้)
- 4) เข้าหุ้นซื้อเรือกลไฟชื่อ “ไซโย” รับส่งคนโดยสารและสินค้าระหว่างจังหวัดชลบุรี-กรุงเทพฯ (เลิกกิจการ ไปเมื่อถนนสุขุมวิทก่อสร้างเสร็จ)
- 5) ตั้งโรงสีข้าวเพื่อจำหน่ายข้าวสาร (โรงสีขุนเส็ง)
- 6) สร้างโรงแรมหรู แล้วหาการละเล่นมาแสดง
- 7) เป็นนายทุนออกเงินให้หลงจู๊โรงหีบอ้อยทำน้ำตาลทรายแดง
- 8) เป็นนายอาคารขนมจันอับ ในจังหวัดชลบุรี
- 9) เป็นร้านขายส่งสุราของรัฐบาล
- 10) เป็นผู้ริเริ่มรวบรวมหุ้นส่วนประมูลทำการต้มกลั่นสุรา ตลอดทั้งมณฑลปราจีนบุรีอยู่ประมาณ 5-6 ปีติดต่อกัน (ทำนอง สิงคาลวณิช. 2515; หน้า 1-5)

ด้านการเงิน การธนาคาร หลวงบำรุงราชนิคมเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งสโมสรประชาชนชื่อว่า “สำราญพานิช” เพื่อเป็นศูนย์กลางสำหรับเพื่อนฝูงผู้ประกอบการ วัตถุประสงค์สำคัญของสโมสรคือ การเรียกหุ้นระหว่างสมาชิกสำหรับนำเงินมาให้กู้ และรับฝากเงินประเภทประจำ



เช่นเดียวกับกิจการธนาคารในปัจจุบัน ซึ่งต่อมามีต้องเลิกล้มไปเพราะรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติ กิจการธนาคารขึ้น กำหนดให้มีการจดทะเบียนและมีเงินทุนตามที่กำหนด ซึ่งสมาชิกสโมสรสำราญพานิชไม่สามารถปฏิบัติได้ ประกอบกับลูกหนี้บางรายก็สูญ จึงเลิกกิจการและคืนเงินค่าหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นไป หลายปีต่อมาหลวงบำรุงราชนิคมได้ตั้งบริษัทขึ้นใหม่และด้วยความเสียใจซื้อสำราญพานิช จึงนำชื่อนั้นมาใช้เป็นชื่อบริษัทที่ตั้งขึ้นใหม่ ซึ่งยังคงดำเนินกิจการอยู่จนทุกวันนี้

เมื่อพระยาพิพัฒน์ธนากร ได้ตั้งธนาคารเอเชียสาขาชลบุรีขึ้น ท่านได้ไปทาบถามบุตรชายคนโตของหลวงบำรุงราชนิคม ชื่อประสาน สิงคาลวณิช ซึ่งรับราชการอยู่ที่กรมโยธาธิการให้มาเป็นผู้จัดการธนาคารเอเชีย สาขาชลบุรี (ธนาคารเอเชียสร้างขึ้นในที่ดินซึ่งหลวงบำรุงราชนิคมยกให้คุณประสาน เป็นอาคารที่โอ่อ่ามากในสมัยนั้นอยู่ใกล้ๆ กับวิกเฉลิมราชที่เคยเป็นบ่อนคาสีโนในระหว่างสงครามโลก) คุณประสานจึงลาออกจากราชการมาเป็นผู้จัดการธนาคารดังกล่าว ทั้งยังไปเชิญท่านสุบิณ สืบสงวน ผู้เป็นอามาเป็นผู้รักษาเงินของธนาคารด้วย



ธนาคารเอเชียเดิม/ปัจจุบันคือธนาคารยูโอบี

2.1.3 ตระกูลอุนาทูล: ธุรกิจ (โรงสี โรงน้ำแข็ง โรงแรม ฯลฯ) รับราชการ สนับสนุนส่งเสริมการศึกษา การสาธารณสุข

อุนาทูล เป็นอีกหนึ่งตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรีที่เป็นพลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประเพณีแก่จังหวัดและประเทศชาติโดยรวมด้วย ดังจะพิจารณาได้จากทายาทแต่ละรุ่นของตระกูล ตัวอย่างเช่น ทายาทรุ่นที่ 4 พณฯ ดร.เสนาะอุนาทูล รองนายกรัฐมนตรี ที่เป็นพลังสำคัญของประเทศทั้งทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การเงิน



การธนาคาร และการเมืองการปกครอง ท่านเคยดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงพาณิชย์ เลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2516-2517) ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2518) วุฒิสมาชิก และรองนายกรัฐมนตรี

ต้นตระกูลของสกุลอุณาอุลเป็นจีนฮกเกี้ยน อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พุทธศักราชใดไม่ทราบชัด มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมทะเลร่วมกับคนจีนฮกเกี้ยนอื่นๆ ที่ริมฝั่งทะเลบางปลาสร้อย ตรงบริเวณที่เรียกกันในสมัยก่อนว่า “สะพานจีน” หรือ “สะพานสำราญราษฎร์” ในปัจจุบัน (ซอยสำราญราษฎร์) ต้นตระกูลอุณาอุล ชื่อ นายจืด สมรสกับอำแดงเรียมมีบุตรชาย 2 คน คือ นายกุ่ม กับนายอุ นายกุ่มใช้นามสกุลลิ้มเจริญ ส่วนนายอุได้สมรสกับนางเมือง (ต้นประเสริฐ) มีบุตรธิดา 9 คน ใช้นามสกุล “อุณาอุล” คงเริ่มใช้ในรุ่นที่ 3 โดยใช้ชื่อของบิดามาเป็นชื่อสกุลอันเป็น 1 ใน 3-4 วิธี ในการตั้งนามสกุลของคนเชื้อสายจีน

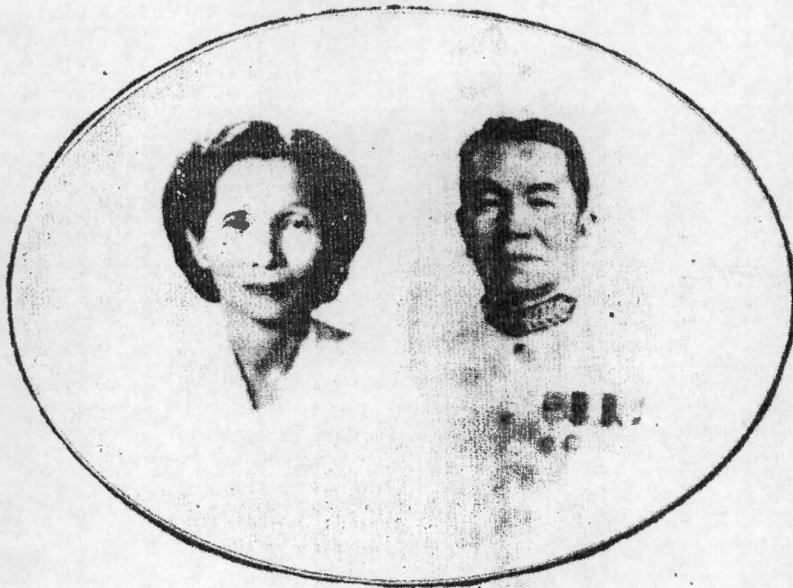


คลินิกหมอเทศและร้านรักสัตว์ที่ร้านเก่าของตระกูลอุณาอุล

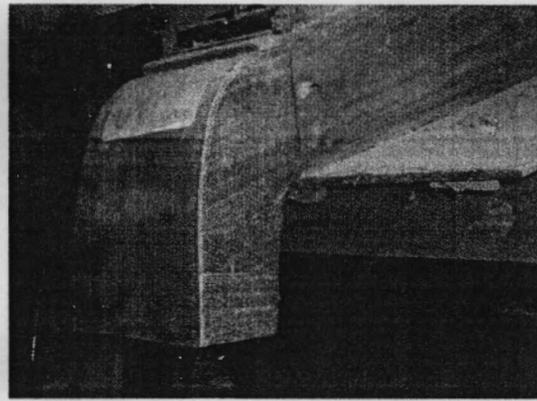
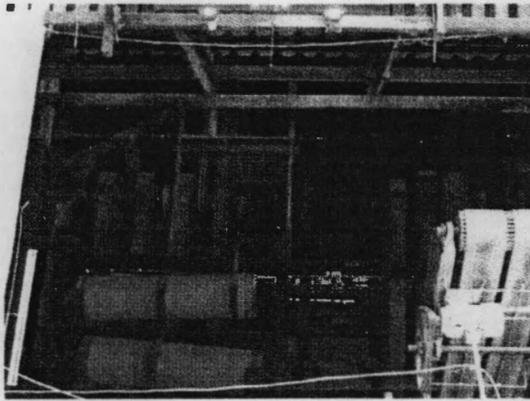
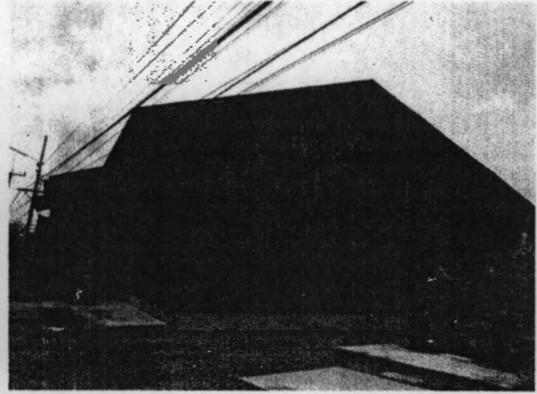
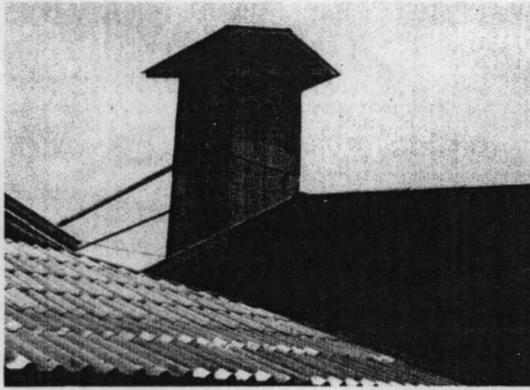


เมื่อตระกูลนี้เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านสะพานจีน คงจะทำการค้าเล็กๆ น้อยๆ ก่อน จนถึงรุ่นที่ 2 นายอุสามารถสร้างหลักฐานเป็นปึกแผ่นมั่นคงได้ จนสามารถสร้างร้านค้าขนาดใหญ่ชื่อ “ร้านอุนากุล” ขายเครื่องเรือนและเครื่องใช้จีปาดะ ตั้งอยู่ที่ถนนวชิรปราการ บริเวณที่ปัจจุบันเป็นร้าน “หมอรเนส” และร้าน “รักสัตว์” ร้านอุนากุล ดำเนินกิจการค้าเจริญรุ่งเรืองมาประมาณ 2 ทศวรรษ จึงมีเหตุให้ต้องปิดกิจการไปเพราะเกิดเพลิงไหม้ใหญ่ที่ตลาดชลบุรีประมาณปี พ.ศ. 2457 ร้านอุนากุลถูกเพลิงไปด้วย นายอุจึงแบ่งที่ดินให้บุตรธิดาทั้ง 9 คนซึ่งในขณะนั้นก็เติบโต บางคนมีครอบครัวแล้วและแยกย้ายไปประกอบอาชีพของตนเองในพื้นที่อื่นบ้าง เช่น บุตรคนที่ 1 นางทองคำ สมรสกับนายผดุง รุจิรัตน์ แยกไปเปิดร้านค้ากับครอบครัวข้างสามที่ถนนวชิรปราการฝั่งตรงกันข้ามกับโรงพยาบาลรเจลิมาตง ต่อมาเมื่อบุตรชายสำเร็จการศึกษา (นายแพทย์รุจิ รุจิรัตน์) กลับมาก็เปิดเป็น “จิรวัดน์การแพทย์” ปัจจุบันคลินิกนี้แข่งให้ผู้อื่นไปหลังจากนายแพทย์รุจิ รุจิรัตน์ถึงแก่กรรม (อรุณี (อุนากุล) ถาวรจิต. 21 กรกฎาคม 2536; สัมภาษณ์)

ส่วนนายวิชัย อุนากุล บุตรคนที่ 2 สมรสกับนางสาวเนื่อง สืบสงวน ได้เข้าหุ้นกับเพื่อนๆ ตั้งโรงสีข้าวที่หนองมน (ติดถนนสุขุมวิท)



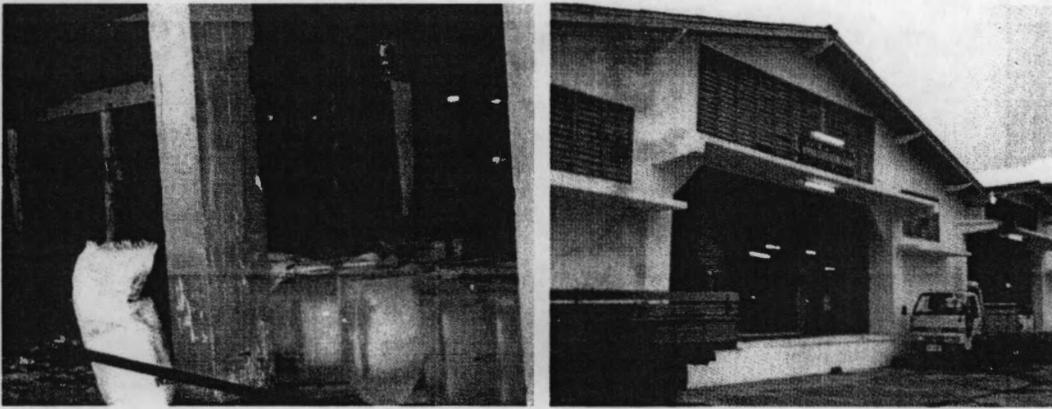
คุณวิชัย คุณเนื่อง อุนากุล



## โรงสี

กิจการโรงสีข้าวในระยะแรกๆ ไม่ใคร่คึกเพราะไม่มีข้าวมาสี ต้องไปซื้อข้าวถึงพานทอง บ้าง แปะรีวบ้าง มาสีเพียงวันละ 3-4 เกวียน ราคาข้าวเปลือกในสมัยนั้นเกวียนละ 30-40 บาท เท่านั้น หุ่นส่วนจึงค่อยๆ ถอนตัวไปหมดคงเหลือแต่คุณวิชัยเพียงผู้เดียว คุณวิชัยพยายามพุง กิจการเอาไว้โดยมีน้องชายคนเล็ก (นายวิโรจน์ อุณากุล) มาช่วยเป็นผู้จัดการ กิจการโรงสีค่อยๆ พื้นตัวขึ้นโดยลำดับ จากที่มีข้าวสีวันละไม่ถึง 5 เกวียนก็เพิ่มเป็น 10-20 เกวียน จนต้องทำงานตอน กลางคืนด้วย คุณวิชัยจึงได้เปิดโรงสีเพิ่มขึ้นอีก 1 โรง โดยขอเช่าที่ของพระยาพิพัฒน์ธนากร ที่ ตำบลโพธิ์ทอง ช่างวัดกำแพง สร้างโรงสีโรงที่ 2

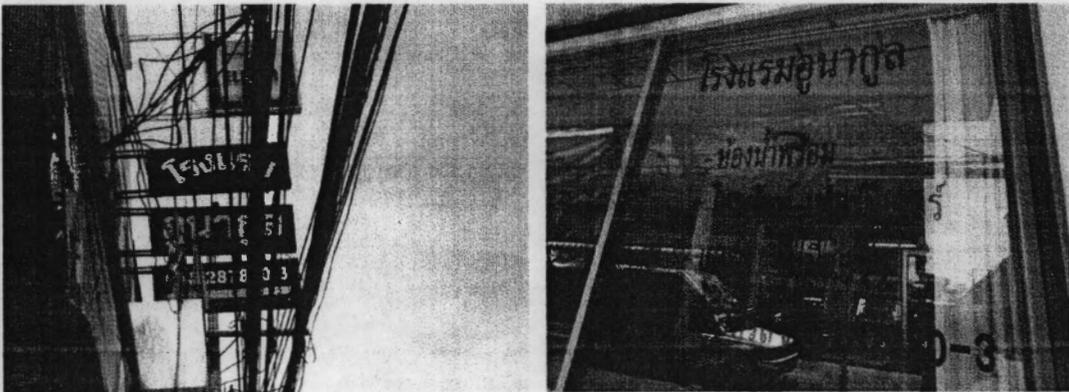
นอกจากกิจการโรงสีแล้ว คุณวิชัยยังเปิดโรงน้ำแข็งที่ชลบุรีขึ้น 2 โรง ชื่อว่า “โรงน้ำแข็ง ชัยวาริ” กิจการดังกล่าวได้สร้างฐานะและความมั่งคั่งให้แก่คุณวิชัยและครอบครัว จนเป็นที่กล่าว ขานกันในฐานะคหบดีแห่งเมืองชลบุรี ผู้อ่อนน้อมถ่อมตน โอบอ้อมอารี มีเมตตาจิต เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ (โรงน้ำแข็งทั้ง 2 โรงได้ขายกิจการไปแล้ว)



### โรงน้ำแข็ง

บุตรคนที่ 3 ของนายอู คือ นายวิสัย อุนากุล สมรสกับนางชีวหิริน รุจิรัตน์ แยกไปทำกิจการโรงแป้งมันที่หนองมน ปัจจุบัน โรงแป้งมันนี้ถูกขายให้แก่ผู้อื่น ไปเพราะนายวิสัยถึงแก่กรรม นายวิสัยมีบุตร 2 คน คนแรกเป็นแพทย์หญิง คนที่ 2 จึงรับช่วงกิจการมาดำเนินการอยู่ระยะหนึ่งก็ถึงแก่กรรมลงอีก

บุตรคนที่ 4 นางสาววิไล สมรสกับนายสนิท อนันตกุล แล้วย้ายไปตั้งถิ่นฐานทำการค้าที่อำเภอพนัสนิคม ทำการค้า ส่วนสามีรับราชการ



### โรงแรมอุนากุล

บุตรคนที่ 5 นายวิบูลย์ เปิดโรงแรมชื่อ “โรงแรมอุนากุล” ที่ถนนเจดีย์จันทน์ โรงโรงแรมนี้ปิดกิจการไปเมื่อทศวรรษที่ 2530 เพราะสูงอายุจึงย้ายไปอยู่กับบุตรชาย คือ นายแพทย์วรณะ อุนากุล ที่อำเภอศรีราชา ปัจจุบันนายแพทย์วรณะ อุนากุล ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี



คนที่ 6 อุบาสิกาทองเย็น อุนากุล ก่อนบวชเคยเป็นผู้ดูแลกิจการของร้านอุนากุล เมื่อร้านถูกเพลิงไหม้ และปิดกิจการลง จึงตัดสินใจไปบวช และจำพรรษาอยู่ที่วัดเขาฉลาก จนเจ็บป่วยด้วยโรคชรา นายแพทย์วรรณะ อุนากุล (หลานชาย) ได้รับไปดูแลอยู่ที่ศรีราชา

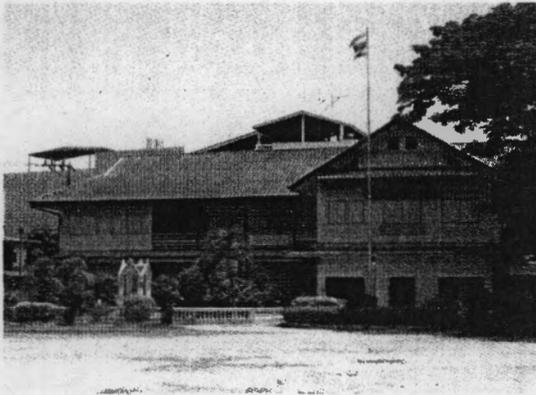
คนที่ 7 ถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเยาว์

คนที่ 8 ชื่อการุณ สมรสกับนางสว่าง สุรภาพ ธิดาขุนนิสัยชลกิจ (สุข) กำนันตำบลบางปลาสร้อย คุณการุณเคยรับราชการเป็นช่างประจำกรมโยธาเทศบาล และเรียนกฎหมายไปด้วย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เศรษฐกิจตกต่ำจึงลาออกจากราชการมาประกอบธุรกิจส่วนตัวอยู่ระยะหนึ่ง แล้วกลับไปทำงานกับหน่วยงานของสหรัฐชื่อ โอ ไอ ซี ซี จนอายุครบ 60 ปี เกษียณอายุแล้ว จึงไปดูแลกิจการบ้านเช่า

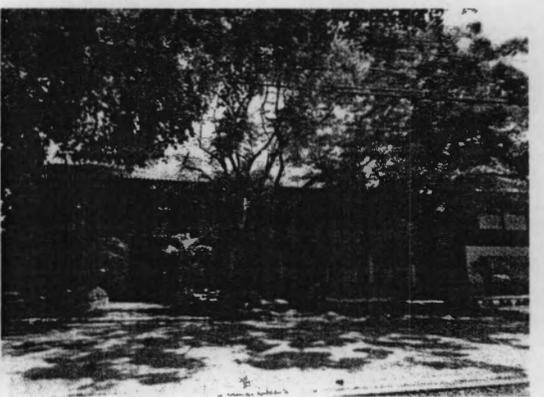
คนที่ 9 นายวิโรจน์ อุนากุล สมรสกับนางสาวพรรณี โรจนเพ็ญกุล เมื่อจบการศึกษาบวชเรียนแล้วคุณวิชัยพี่ชายคนที่ 2 ให้มาฝึกทำการค้าที่โรงสีข้าวที่ตำบลแสนสุข (หนองมน) จากนั้นจัดการแต่งงานให้ และให้ทุนไปดำเนินการค้าจนมีหลักฐานสามารถเลี้ยงครอบครัวได้เอง

ในบรรดาทายาทรุ่นที่ 3 ของตระกูลเช่นนี้ คุณวิชัยถือว่าเป็นพลังสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์และพัฒนา โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้นท่านยังเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม เป็นพลังในการหนุนบำรุงการศึกษา การสาธารณสุข รวมทั้งด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตตามระบบวิถีไทย กล่าวคือ

- 1) ในด้านการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ คุณวิชัย อุนากุลใช้ภูมิปัญญา ความขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคจนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจการค้าไปได้ และสามารถพัฒนาธุรกิจจนบรรลุผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าท่านเป็นคหบดีผู้ถึงพร้อมด้วยทรัพย์ เกียรติยศ และไมตรีอย่างบริสุทธิ์สะอาด เป็นผู้มีความสุขในการทำงาน ถือเอางานเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้องตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2519; ไม่ปรากฏเลขหน้า)



โรงเรียนวัดแจ้งเจริญคอน(วัดกลางคอน)



โรงเรียนบ้านแหลมแท่น

2) ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณวิชัยพิจารณาเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ท่านจึงสนับสนุนส่งเสริมไม่เพียงแต่บุคลิกของท่านเท่านั้นให้ได้รับการศึกษาจนเต็มความสามารถและความปรารถนา (เช่น ศาสตราจารย์ นายแพทย์สนอง อุณาคุล เกสัชกรหญิงอารมณี รุจิรัตน์ นายช่างสมนึก อุณาคุล ฯพณฯ คี๊อกเตอร์ เสนาะ อุณาคุล แพทย์หญิงจันทร์ ทวีพาณิชย์ เป็นต้น) ท่านยังกรุณาขยายการสนับสนุนส่งเสริมไปยังบุตรกุลธิดาของคนอื่นด้วย การจัดสร้างโรงเรียน อาคารเรียน ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ประจำโรงเรียน ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลน ตัวอย่างเช่น โรงเรียนวัดแจ้งเจริญคอน (โรงเรียนวัดกลางคอน) โรงเรียนอินทปัญญาวัดใหญ่ โรงเรียนแหลมแท่นแสนสุข โรงเรียนบ้านนา วิชช-เนื่อง วิทยา โรงเรียน “จันอนุสรณ์” สร้างรั้ว คุ้มประตูโรงเรียน รั้วอุปการะ โรงเรียนสตรีชลบุรี “ชลกันยานุกูล” เป็นต้น ท่านปฏิบัติสมมาไม่ต่ำกว่า 3 ทศวรรษ จนได้รับเข็มกลัดทองประดับเพชรจากกระทรวงศึกษาธิการ



3) ในด้านสาธารณสุข ท่านได้บริจาคเงินสร้างตึกผู้ป่วยให้กับโรงพยาบาลชลบุรี 1 หลัง มอบเงินให้โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา และสมาคมเบาหวาน ตั้งกองทุน “อุนากุล” ให้คณะแพทยศาสตร์ศรีราชา ริเริ่มจัดสร้างสุขศาลาขึ้นที่หนองมน (ตำบลแสนสุข) รับเป็นกรรมการก่อสร้างและซ่อมโรงพยาบาลชลบุรี และเป็นผู้อุปการะกิตติมศักดิ์ของโรงพยาบาลศรีราชา ฯลฯ

4) ด้านสาธารณกุศล คุณวิชัย อุนากุลช่วยเป็นกรรมการจัดงานประจำปีของจังหวัดชลบุรี ทุกปี นับแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา และรับใช้บ้านเมืองด้วยการเป็นกรรมการควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคของจังหวัดชลบุรี กรรมการควบคุมการค้ากำไรเกินควร กรรมการลูกเสือพิเศษ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองชลบุรี ฯลฯ ช่วยสร้างถนน สร้างศาลา ที่พักคนเดินทาง สร้างบ่อน้ำ สาธารณะ มอบเครื่องปั่นไฟให้วัดต่างๆ

5) ด้านการส่งเสริมพุทธศาสนา ท่านเป็นกำลังสำคัญในการจัดตั้งมูลนิธิธรรมตามวัดต่างๆ สนับสนุนการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัด เป็นประธานกรรมการจัดสร้างพระอุโบสถวัดป่าลิไลยวัน เป็นประธานกรรมการดูแลผลประโยชน์ของวัดใหญ่อินทาราม ได้ทอดกฐินส่วนตัวในจังหวัดชลบุรี 7 วัด และไปร่วมทอดกับคนอื่นๆ อีกมากนับแต่ปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา ท่านจะนิมนต์พระ 9 รูปจากวัดต่างๆ มาสวดและฉันที่บ้านทุกวันอาทิตย์ต้นเดือน จนกระทั่งท่านชราภาพก้าวเดินลำบากจึงงดไป

นอกจากนั้นท่านยังมีส่วนริเริ่มจัดตั้งพุทธสมาคมชลบุรี และดำรงตำแหน่งนายกพุทธสมาคมชลบุรีคนแรกด้วย ท่านได้เป็นประธานจัดประชุมพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยครั้งที่ 4 ที่ชลบุรีด้วย ท่านพุทธทาสภิกขุเขียนถึงคุณวิชัย อุนากุล ไว้ตอนหนึ่งว่า

“... ในฐานะที่เป็นอุบาสกคนหนึ่งในพุทธศาสนา เห็นว่า  
ได้เป็นแล้วทั้งร่างกายและจิตใจเต็มความหมายของคำนั้น อย่างที่กล่าวได้  
ว่าไม่มีส่วนบกพร่องค้างพร้อยตามสายตาของข้าพเจ้า (พุทธทาสภิกขุ) เท่า  
ที่อาจจะเห็นได้ มีความงดงามแห่งความเป็นอุบาสกอยู่ทุกกระเบียดนิ้ว...”  
(พุทธทาส อินทปัญโญ. 2519; ไม่ปรากฏหน้า)



|                |         |            |
|----------------|---------|------------|
| ...คุณวิชัย    | สมบูรณ์ | คุณสมบัติ  |
| เกียรติประวัติ | ดีพร้อม | หอม ไม่หยา |
| ใจสัจย์ซื่อ    | ถือธรรม | มีความอาย  |
| สมสืบสาย       | วงศา    | อุนากุล    |
| เป็นผู้นำ      | ทำงาน   | การพานิช   |
| เศรษฐกิจ       | สืบสาย  | ไม่หยาสูญ  |
| เชิดชีวิต      | ดำรง    | พงษ์ประยูร |
| ให้เพิ่มพูน    | สมบัติ  | วัฒนา      |

(พระธรรมโกษาจารย์. 2519; หน้า 20)

|                |           |                 |
|----------------|-----------|-----------------|
| “...ปวงบุตรแปด | แวกล้อม   | พรั่งพร้อมหน้า  |
| ล้วนรับการ     | ศึกษา     | สมหน้าที่       |
| พร้าอบรม       | บ่มนิสัย  | ได้เค้นดี       |
| สมเป็นศรี      | “อุนากุล” | จำรูญเรื่อง...” |

(พระไพโรจน์ภัทรธาดา. 2519; หน้า 39)



ฯพณฯ ดร. เสนาะ อุนากุล  
รองนายกรัฐมนตรี



นายแพทย์วรณะ อุนากุล  
คณบดีคณะแพทยศาสตร์  
มหาวิทยาลัยบูรพา



ทายาทส่วนใหญ่ของตระกูลอุณาภูลในปัจจุบันมิได้สืบทอดธุรกิจการค้าของบรรพบุรุษ แต่ก็ยังเป็นพลังสำคัญของสังคมไทย มิใช่แต่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีเท่านั้น แต่เป็นพลังสำคัญของประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ตัวอย่างเช่น ฯพณฯ ดร. เสนาะ อุณาภูล รองนายกรัฐมนตรี ก่อนดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีท่านเคยรับราชการในกองวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นกรรมการปรับปรุงวางแผนระบบการคลัง และวางแผนงานด้านต่างๆ ของประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เคยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงพาณิชย์ และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ท่านยังมีบทบาทสำคัญในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนงานด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ สนับสนุนให้ออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อช่วยแก้ปัญหาการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศจากสาเหตุการค้าสัตว์ป่า เป็นต้น ทายาทจำนวนไม่น้อยของตระกูลทั้งสายคุณวิชัย คุณวิบูลย์ คุณการุณ และคุณวิโรจน์ได้ไปเป็นพลังทางด้านสาธารณสุขของไทย เช่น ศาสตราจารย์นายแพทย์สนอง อุณาภูล นายแพทย์วรรณะ อุณาภูล คณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา แพทย์หญิงจันทร์ ทวีพานิช แพทย์หญิงสุชาดา ทรัพย์ศิริ หัวหน้าแพทย์หญิงเสาวลักษณ์ จักรไพวงศ์ เกสัชกรหญิง อารมณ รุจิรัตน์ เป็นต้น

## 2.2 ภูมิปัญญาด้านการประกอบการอุตสาหกรรม

### 2.2.1 ตระกูลหงส์ไพโรจน์: อุตสาหกรรมน้ำปลา “ทิพรส”

ตระกูลหงส์ไพโรจน์ (แซ่ตั้ง หรือแซ่ตั้ง) เป็นตระกูลไทยเชื้อสายจีนที่เก่าแก่ตระกูลหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบการด้านอุตสาหกรรมการเกษตรจนกระทั่งนายไถ่เจียง แซ่ตั้ง ได้รับสมญานามว่า “ราชาน้ำปลาแห่งประเทศไทย” เขาเป็นผู้ให้กำเนิดบริษัทไพโรจน์ (ตั้งซังฮะ) ผลิตน้ำปลาทิพรสที่ปัจจุบันมีชื่อเสียงไปทั่วโลก

ต้นตระกูลหงส์ไพโรจน์ เป็นคนจีนฮกเกี้ยนจากหมู่บ้านเซี่ยลิ่หิยตั้งเฮีย ตำบลดงไก้ย อำเภอกะลาพริก มณฑลทวนกวางตุ้ง เดินทางเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2418) ก่อนเดินทางมาประเทศไทย บิดาของนายไถ่เจียง (ไม้ทราบนาม) ประกอบอาชีพทางการประมงและการเกษตร แต่ในช่วงเวลานั้น มณฑลทวนกวางตุ้งประสบภัยทางธรรมชาติและปัญหาด้านการเมือง (การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตกต่อประเทศจีน) บิดาของนายไถ่เจียงจึงเดินทางมายังประเทศไทยกับคนบ้านเดียวกัน



(ตำบลดงไก๋) มารับจ้างเป็นคนงานในโรงสีมือ ที่จังหวัดชลบุรี แล้วส่งเงินกลับไปจุนเจือครอบครัว (ภรรยาและบุตรอีก 4 คนซึ่งมีนายไต้เจี้ยงเป็นบุตรคนโต) ที่มณฑลทวนตุง ประเทศจีน ต่อมาบิดานายไต้เจี้ยง แซ่ทัง ถึงแก่กรรม นายไต้เจี้ยงและมารดาจึงอพยพมาอยู่ที่ชลบุรี (ส่วนน้องๆ อีก 3 คนยังอยู่ที่ประเทศจีน และเสียชีวิตไปก่อนคงเหลือน้องคนสุดท้ายซึ่งเสียชีวิตหลังนายไต้เจี้ยง 5 ปี) โดยความช่วยเหลือของนายกิมฮั้ง แซ่ทัง (คนบ้านเดียวกันที่อพยพมาอยู่ที่ชลบุรีตั้งแต่รุ่นบิดาของนายไต้เจี้ยง) และได้ร่วมทุนตั้งโรงสีข้าวทำด้วยมือ นายไต้เจี้ยงจึงเริ่มประกอบอาชีพขายแรงงานเช่นเดียวกับคนจีนอพยพอื่นๆ ในสมัยนั้น เขาทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรอยู่ระยะหนึ่งจึงแยกออกมาประกอบธุรกิจของตนเอง จนอายุได้ 21 ปี เก็บหอมรอมริบเงินได้จำนวนหนึ่งจึงกลับไปประเทศจีน (พ.ศ. 2450) เพื่อสมรสกับนางเฮงเฮียง แซ่ตั้งแล้วพามาอยู่ประเทศไทยด้วยกัน เมื่อมีครอบครัวแล้วนายไต้เจี้ยงคิดว่าอาชีพรับจ้างสีข้าวด้วยมือคงเจริญยาก จึงคิดหาอาชีพใหม่ เขากลับไปประเทศจีนอีกครั้งเพื่อฝึกวิชีย้อมผ้า แล้วกลับมาเปลี่ยนอาชีพใหม่ ทำอาชีพย้อมผ้าอยู่เพียงปีเดียวก็เปลี่ยนไปค้าผ้า ธุรกิจค้าผ้าดำเนินไปด้วยดีจนถึงปี พ.ศ. 2457 กลับโชคร้ายเพราะเกิดเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ที่ตลาดเมืองชลบุรี กิจการค้าผ้าของนายไต้เจี้ยงต้องสูญสิ้นไปด้วย เขาจึงเช่าร้านย้ายไปพำนักที่ปลายสะพานศาลเจ้า (สะพานท่าเรือพลี) ครอบครัวได้รับความลำบากมากเพราะสิ้นเนื้อประดาตัว นายไต้เจี้ยงต้องไปรับจ้างเป็นนายท้ายเรือ (จูนจู้) เรือเมล์เขียว เดินทางระหว่างกรุงเทพฯ-ชลบุรี สมัยนั้นยังไม่มีเส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างกรุงเทพฯ-ชลบุรี นายไต้เจี้ยงได้ค่าจ้างเดือนละ 300-400 บาท นับว่ามากสำหรับสมัยนั้น แต่เขาก็คิดว่าการเป็นลูกจ้างมิใช่ทางสร้างตน เมื่อสะสมเงินได้มากพอสมควรเขาจึงเลิกเป็นนายท้ายเรือมาทำการค้าขายขายปลาแซ่ น้ำแข็ง ปลาเค็ม เครื่องเทศ หวายซีก ฯลฯ จากนั้นอีก 2-3 ปี ก็ขยายมาค้าเชื้อเคยหรือกะปิ การทำกะปิทำให้ได้น้ำเคยคอกออกมา น้ำเคยนี้แต่เดิมต้องซื้อจากจังหวัดตราดเอาไปจำหน่ายที่ฉะเชิงเทรา กรุงเทพฯ สมุทรสาคร การค้าของนายไต้เจี้ยงเจริญขึ้นโดยลำดับ จนกระทั่งเขาได้พบกับชาวจีนที่มาจากประเทศเวียดนาม ชาวจีนคนนั้นพูดถึงการผลิตน้ำปลาในประเทศเวียดนามว่าเจริญดีมาก เพราะน้ำปลาเป็นเครื่องปรุงรสอาหารให้อร่อย มีกลิ่นหอมของควาปลาที่ทุกบ้านทุกครอบครัวต้องบริโภค



นายไฉ่เจียง แซ่ตั้ง (แช่ตั้ง)



ตระกูลพงศ์ไพโรจน์ (แช่ตั้ง/แช่ตั้ง)

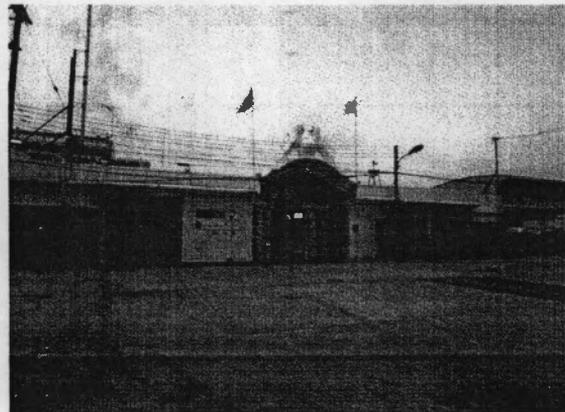
การสนทนากับคนจีนจากเวียดนามทำให้นายไฉ่เจียงเกิดความคิดที่จะผลิตน้ำปลาเป็นสินค้าอุตสาหกรรมออกขาย คิดว่าคงเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมที่จะไปได้ดี เพราะเป็นเครื่องปรุงรสที่ทุกครัวเรือนต้องบริโภค ขณะนั้นเขามีทุนที่เป็นตัวเงินเพียง 150 บาท สำหรับเริ่มกิจการอุตสาหกรรมน้ำปลา ประจวบกับในปีนั้นชาวประมงแถบบางปลาสร้อยจับปลากระดูกได้มาก นายไฉ่เจียงจึงเริ่มซื้อปลาหมักทดลองเพราะทุนน้อย เครื่องมืออยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์ กรรมวิธีในการหมักคงยังไม่ลงตัว ตลาดที่จำหน่าย วัตถุดิบที่จะซื้อมาใช้ยังมีอุปสรรคขัดข้องอยู่มาก แต่นาย

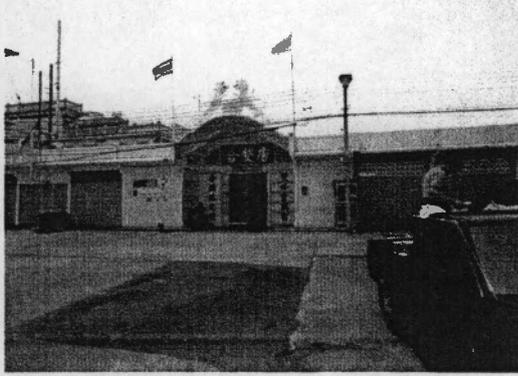
โล่เจียงได้ตั้งใจไว้แน่วแน่ว่าจะทำให้สำเร็จ จึงอุทิศสหภาพเพื่อพยายามศึกษาค้นคว้า มิได้เห็นแก่ความเหนื่อยยาก ทั้งนี้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของการผลิตและจำหน่ายน้ำปลา

นายโล่เจียง ตัดสินใจสร้างบ่อซีเมนต์ใหญ่ไว้หมักปลาแทนถังไม้ การค้าขายน้ำปลาขั้นแรกใช้วิธีบรรทุกใส่รถเข็น ส่วนวิธีบรรจุขวด ปิดสลากตราสินค้าเพื่อจำหน่ายให้ทุกครัวเรือนเป็นวิธีที่นายโล่เจียงเป็นผู้ริเริ่มขึ้นในเมืองไทย

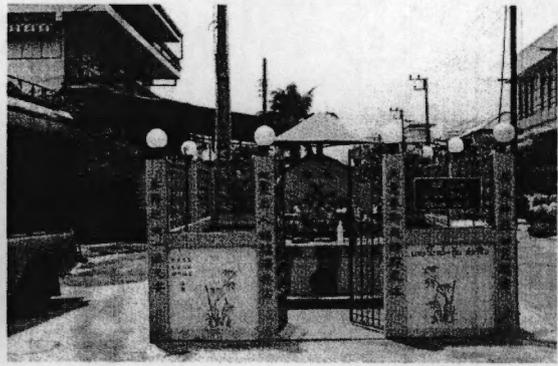


โรงงานน้ำปลาทิพรสที่  
สะพานศาลเจ้า (ท่าเรือพลี)





โรงงานน้ำปลาทิพรส



เทพฟ้าดิน

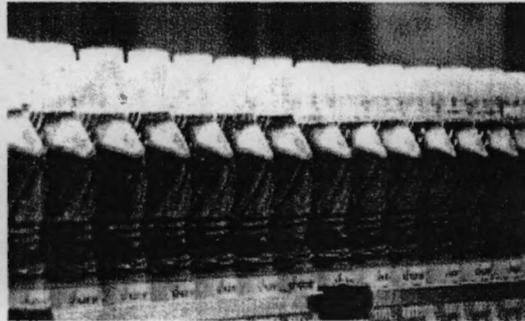
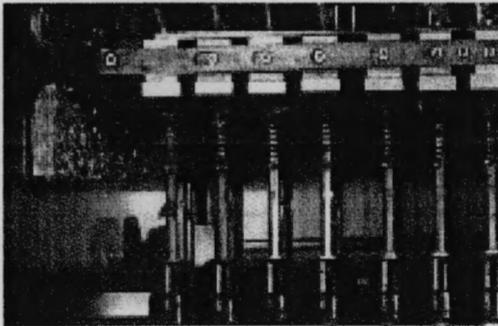
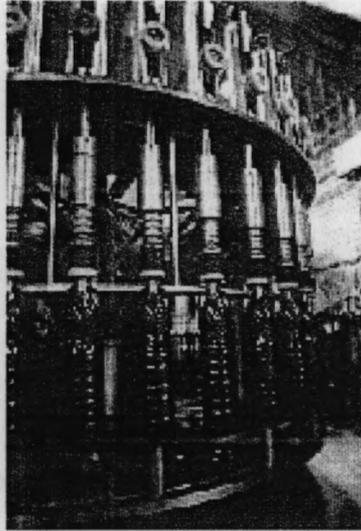
การผลิตขยายตัวถึงขีดสูงสุดในช่วงปี 2465-2466 เขาตั้งสำนักงานซื้อปลากระตักตามเขต  
ประมงต่างๆ เช่น ระยอง สมุทรสงคราม บ้านแพ้ว สมุทรปราการ เป็นต้น ทั้งยังตั้งสำนักงาน  
ชั่วคราวเพิ่มขึ้นอีก เช่นที่บางพระ และเกาะสีชัง

ด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกล รวมทั้งความบากบั่นพากเพียรอย่างหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ยาก  
ของนายไฉ่เจียง ทำให้อุตสาหกรรมน้ำปลาทิพรสของบริษัทไพโรจน์ (ทั้งช่วงชะ) เจริญรุ่งเรืองขึ้น  
โดยลำดับจนนายไฉ่เจียง แซ่ทั้งผู้ให้กำเนิดบริษัทไพโรจน์ (ทั้งช่วงชะ) ได้รับการยกย่องให้เป็น  
“ราชาน้ำปลาแห่งประเทศไทย”

การผลิตและจำหน่ายน้ำปลา “ทิพรส” ของตระกูลพงศ์ไพโรจน์ (ทั้งช่วงชะ) เคยหยุดชะงัก  
ไประยะหนึ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะการคมนาคมในประเทศขัดข้อง เศรษฐกิจตกต่ำ แต่  
เมื่อเหตุการณ์ผ่านพ้นไประยะหนึ่งแล้วอุตสาหกรรมน้ำปลาของตระกูลนี้ก็เริ่มฟื้นตัว และเจริญ  
รุดหน้ายิ่งขึ้นไปอีก

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ธุรกิจของนายไฉ่เจียงเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ได้แก่ สถานที่  
ที่ตั้งโรงงาน นายไฉ่เจียงเลือกที่ตั้งโรงงานผลิตน้ำปลาทิพรสที่ปลายสะพานศาลเจ้าหรือสะพาน  
ท่าเรือพลี เป็นการเลือกที่ชาญฉลาดและเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะสะดวกต่อการดำเนินงาน  
เนื่องจากตั้งอยู่ติดทะเล เมื่อปลาถูกนำมาขึ้นฝั่งก็ส่งเข้าโรงงานได้เลย ไม่ต้องเสียค่าขนส่งอีกทอด  
หนึ่ง

นอกจากนั้นการที่สามารถส่งปลาเข้าสู่โรงงานได้รวดเร็วทำให้ปลาเข้าสู่กระบวนการผลิต  
โดยยังสดมาก ทำให้ได้น้ำปลาที่มีคุณภาพและมีรสชาติดี ธุรกิจการผลิตน้ำปลาเมื่อเริ่มดำเนินการ  
ทำในรูปแบบค้าสามัญภายในครอบครัว ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 จึงจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด จัดหา  
เครื่องจักรทุนแรงมาใช้ เช่น เครื่องล้างขวด บรรจุขวด และวิธิสเตอร์ไลซ์อัตโนมัติ ที่ทันสมัย



### ภายในโรงงาน

โรงงานอุตสาหกรรมทั้งซังสะ ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นโรงงานน้ำปลา “ทิพรส” นอกจากนั้น บริษัทไฟโรจน์ (ทั้งซังสะ) ยังมีการสร้างห้องแล็บวิจัยคุณภาพน้ำปลาอีกด้วย

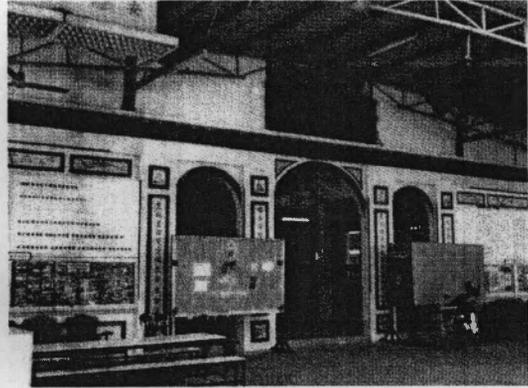
ในด้านการดำเนินชีวิตและการอบรมเลี้ยงดูบุตร นายไถ่เจียงดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรมของขงจื้อ อบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ กตัญญู ขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบต่อหน้าที่ ประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่สร้างศัตรู ดำเนินธุรกิจตามทำนองคลองธรรม ไม่เอาเปรียบลูกค้า มีชีวิตแบบเรียบง่าย มุ่งมั่นที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำปลาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ในด้านสังคมนายไถ่เจียง เป็นคนโอบอ้อมอารี มีเมตตา ช่วยเหลือคนทุกชั้นยากไม่ว่าจะเป็นคนจีนหรือคนไทย มีจิตใจกว้างขวาง เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเจเป่าฮกด้ว ชลบุรี เพื่อให้เป็นที่ๆ คนเชื้อสายจีนในชลบุรีได้มาพบปะหารือ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน และยังเพื่อเป็นศาลเจ้า



ให้คนเชื้อสายจีนได้มาประกอบพิธีกราบไหว้ขอพร บนบานศาลกล่าว นอกจากนั้นนายไล่เจียงยังได้ตั้งกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง (โดยมีเขาเป็นประธาน) และมอบเงินเป็นจำนวนมากให้กรรมการชุดนี้จัดสรรเพื่อช่วยเหลือชาวจีนอพยพ และชาวไทยที่ยากจนที่ประสบภัยพิบัติ อันได้แก่ อุทกภัย อดศึกภัย ฝนแล้ง ฯลฯ สิ่งทีคณะกรรมการจัดหามาช่วยเหลือ ได้แก่ ข้าวสาร อาหารแห้ง เสื้อผ้า ยารักษาโรค ฯลฯ

นอกจากนี้นายไล่เจียงยังนิยมสร้างโรงเรียนเพื่อเป็นสถานที่อบรมกุลบุตรกุลธิดา (โรงเรียนอั้งฮั่ว - วุฒิวทยา) และบริจาคเงินสนับสนุนโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดชลบุรี จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครสวรรค์ บริจาคเงินช่วยเหลือราชการของจังหวัดชลบุรีเสมอ สร้างถนนท่าเรือพลี (ซอยท่าเรือพลี) ซื่อที่เชิงเขาน้อยจัดเป็นสุสานสาธารณะ เพื่อเป็นที่ฝังศพผู้มีทรัพย์น้อยหรือศพไม่มีญาติ



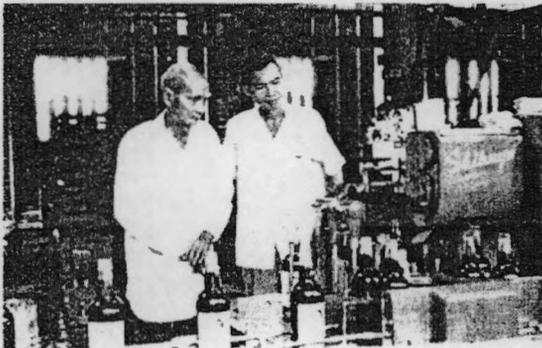
ศาลเจ้าเปาฮอกตั้ว



โรงเรียนอั้งฮั่ว (วุฒิวทยา)



สุสานเชิงเขาน้อย



นายไล่เจียงกับนายโหวงซัว

เมื่อนายไล่เจียงอายุได้ 63 ปีได้มอบกิจการของบริษัทไฟโรจน์ (ทั้งซังฮะ) จำกัด ให้นายทั้งโหวงซัว หรือจิตติ พงศ์ไฟโรจน์ บุตรชายคนโตที่เกิดจากนางเซ็งม่วย (ภรรยาคนที่ 2 ซึ่งมีบุตรธิดา 10 คน ส่วนบุตรชายที่เกิดจากนางเซ็งเฮียง ถึงแก่กรรมไปก่อน) เป็นผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมน้ำปลาทิพรส และผลประโยชน์อื่นๆ ของบริษัทไฟโรจน์ (ทั้งซังฮะ) จำกัด สืบทอดต่อมา

บริษัทไฟโรจน์อุตสาหกรรมน้ำปลาทิพรส ภายใต้การบริหารของคุณจิตติ พงศ์ไฟโรจน์ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากจะผลิตน้ำปลาจำหน่ายทั่วประเทศแล้วยังขยายตลาดไปถึงฮ่องกง สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และประเทศแถบตะวันออกกลาง



### นายไฉ่เจียงถวยน้ำปลา

ชื่อเสียงของบริษัทไฟโรจน์ (ทั้งช่วงชะ) จำกัด แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางในฐานะผู้ผลิตสินค้ามาตรฐาน และสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ดึงเงินตราต่างประเทศเข้ารัฐได้ปีละมิใช่น้อย ชื่อเสียงและเกียรติยศของตระกูลพงศ์ไฟโรจน์ได้ทราบถึงพระเนตรพระกรรณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อครั้งที่ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการบริหารบ้านเมือง และเยี่ยมชมราษฎรชาวจังหวัดชลบุรี ทรงพระกรุณาพระราชทานโอกาสให้นายไฉ่เจียงผู้ให้กำเนิด โรงงานอุตสาหกรรมน้ำปลาทิพรสได้เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทถวายผลิตภัณฑ์น้ำปลาทิพรสในครั้งนั้นด้วย



### สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเสด็จโรงงานน้ำปลา



นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยเสด็จมาเยี่ยมชมการดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรมน้ำปลาที่พรสด้วยพระองค์เอง

ตระกูลพงศ์ไพโรจน์จึงเป็นตระกูลแห่งที่เป็นพลังทางเศรษฐกิจ และสังคมที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี และของประเทศไทยตระกูลหนึ่ง

นับแต่เปิดประเทศในยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยพึ่งสินค้าหลัก 4 ชนิด คือ ข้าว ยางพารา ไม้สัก และดีบุก ในช่วงทศวรรษที่ 2500 สหรัฐอเมริกาเริ่มให้ความช่วยเหลือประเทศไทยทั้งในด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการเกษตร และการศึกษา ผ่านหน่วยงานที่เรียกว่า U S O M (United State Operation Mission) นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของสหรัฐเริ่มกล่าวถึงการกระจายการเพาะปลูกพืชหลายๆ ชนิด (Agriculture Diversification) กับการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) ประกอบกับราคาของพืชไร่ในตลาดโลกที่สูง เป็นแรงจูงใจให้รัฐบาลในขณะนั้นตอบรับนโยบายการปลูกพืชเศรษฐกิจ เพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดโลก นอกจากนั้นความสะดวกในเรื่องของการคมนาคมขนส่งตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ทำให้เกิดถนนหลวงเข้าไปในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของประเทศ ถนนได้ช่วยเปิดที่ดินเพื่อการเกษตรจำนวนมาก และส่งผลให้เกิดการขยายพื้นที่เพาะปลูกใหม่ๆ โดยเฉพาะการขยายตัวของเนื้อที่ทำไร่

พืชไร่หลายชนิดเริ่มมีการเพาะปลูกขึ้น เช่น ข้าวโพด อ้อย ปอแก้ว และมันสำปะหลัง การขยายตัวของการปลูกพืชไร่เป็นไปตามความต้องการของตลาดโลก เช่น เช่นข้าวโพดส่งไปยังตลาดญี่ปุ่นเพื่อเป็นอาหารสัตว์ ปอแก้วใช้ทำกระสอบบรรจุผลผลิตทางการเกษตร ส่วนอ้อยขยายตัวเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้พื้นที่เพาะปลูกในยุโรปหลายประเทศได้รับความเสียหาย แต่ความต้องการน้ำตาลมิได้ลดลง ราคาน้ำตาลที่สูงขึ้นทำให้ราคาอ้อยสูงขึ้น เช่นเดียวกับมันสำปะหลัง ความต้องการแป้งมันสำปะหลังหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการทำไร่มันสำปะหลังเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับตลาดแป้งมันสำปะหลังในญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา (สมบุญ สิริประชัย. 2530; เล่ม 1 หน้า 3/3)



จากสถิติเนื้อที่เพาะปลูกพืชหลักของไทยในปี พ.ศ.2493-2504 พบว่าเนื้อที่ทำนาซึ่งเป็นผลผลิตหลักของประเทศมาตั้งแต่เปิดประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้มีจำนวนน้อยลงเลย แสดงให้เห็นว่าเนื้อที่ทำไร่เป็นเนื้อที่ที่เกิดจากการบุกเบิกใหม่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.2503; หน้า 3/4)

สำหรับภาคตะวันออก สถิติการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในช่วงปี พ.ศ. 2493-2520) มีดังนี้คือ ปี พ.ศ. 2493 เนื้อที่ทำกรเกษตรในภาคตะวันออกมี 3,589,859 ไร่ ต่อมาอีก 10 ปี (2503) เนื้อที่เพิ่มเป็น 5,115,204 ไร่ เพิ่มขึ้น 1,525,405 ไร่ ในจำนวนพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นเนื้อที่ทำนา 814,528 ไร่ เนื้อที่ทำไร่ สวนผัก ไม้ดอก เพิ่มขึ้น 710,416 ไร่ (จาก 222,799 ไร่ ในปี พ.ศ. 2493 เป็น 933,215 ไร่ ในปี พ.ศ. 2503)

ในปี พ.ศ. 2513 เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมดในภาคตะวันออกที่เพิ่มขึ้นจำนวน 1,967,553 ไร่ มีส่วนที่เป็นเนื้อที่นา 474,076 ไร่ เนื้อที่พืชไร่ 486,476 ไร่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด 9,775,817 ไร่ เพิ่มจากปี พ.ศ. 2513 2,692,315 ไร่ ในจำนวนนี้เป็นเนื้อที่นา 1,132,056 ไร่ เนื้อที่ทำไร่เพิ่ม 1,436,555 ไร่ การที่เนื้อที่ทำนาซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจเดิม มิได้ลดน้อยลง แสดงว่าไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนการทำการมาสู่การทำไร่ แต่เนื้อที่ทำไร่เกิดจากการบุกเบิกใหม่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่บุกเบิกใหม่ในภาคตะวันออกลับแต่ทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมาเป็นพื้นที่ใช้ในการเกษตรกรรมการทำไร่

เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับสถิติของเนื้อที่ป่าไม้ในภาคตะวันออกในช่วงปี พ.ศ. 2516-2520 จากรายงานการประเมินหาพื้นที่ป่าจากการถ่ายภาพดาวเทียมที่พบว่าป่าในพื้นที่ตะวันออกมีปริมาณลดลงถึงร้อยละ 56.61 ของพื้นที่ป่าทั้งหมดในภาคตะวันออก คือจาก 15,036 ตารางกิโลเมตรในปี พ.ศ. 2516 ลดลงเหลือเพียง 6,524 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2520 ทำให้พอจะอนุมานได้ว่าพื้นที่ป่าไม้ที่หายไปนั้น ได้กลายเป็นเนื้อที่เกษตรกรรม (ทำไร่) (สถิต วัชรกิตติ. 2522; หน้า 100)

นับแต่ปี พ.ศ. 2493 ถึง พ.ศ. 2520 เนื้อที่ทำนาเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด หรือเพิ่มขึ้นจากเดิม 1.96 เท่า ในขณะที่เนื้อที่ปลูกพืชไร่เพิ่มขึ้นถึง 12.82 เท่า และเมื่อคิดคำนวณเนื้อที่พืชไร่ สวนผัก ไม้ดอก ออกมาเป็นร้อยละของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรในภาคตะวันออก พบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดยลำดับ กล่าวคือในปี พ.ศ. 2493 เนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่รวมทั้งสวนผัก และไม้ดอก ภาคตะวันออกมีประมาณ 222,799 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6 ของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด ต่อมาปี พ.ศ. 2503 มีเนื้อที่เพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า ปี พ.ศ. 2513

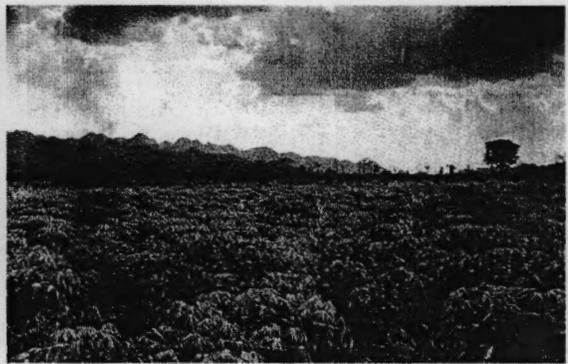


เพิ่มขึ้นอีก 1.5 เท่า รวมเป็นเนื้อที่ 2,856,246 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29 ของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2503; หน้า 3/4)

การเพิ่มขึ้นของเนื้อที่ทำการเกษตรพืชไร่ ดังกล่าวแสดงนัยสำคัญของการผลิตเพื่อขาย เนื่องจากชนิดของพืชไร่ที่ปลูก เป็นพืชเพื่อการส่งออกทั้งสิ้น

สำหรับพืชไร่สำคัญที่ปลูกกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย สับปะรด และข้าวโพด

มันสำปะหลัง มันสำปะหลังมิใช่พืชดั้งเดิมของไทย มีถิ่นกำเนิดเดิมอยู่ในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าถูกนำเข้ามาปลูกในประเทศไทยเมื่อใด เข้าใจว่าเข้ามาทางภาคใต้ของประเทศไทย ในระยะแรกคงนำมาปลูกเพื่อการบริโภคโดยตรง เนื่องจากมันสำปะหลังเป็นพืชที่ปลูกง่าย ต้องการน้ำน้อย ทนแล้ง ดูแลรักษาง่าย และปลูกได้ตลอดปีจึงได้รับการส่งเสริมแนะนำให้ปลูกในพื้นที่ที่ค่อนข้างแห้งแล้งไม่เหมาะกับการปลูกข้าว เช่นชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นดินทราย



ไร่มัน

มันสำปะหลังที่ปลูกเพื่อทำแป้งและสาธู เป็นมันสำปะหลังชนิดขมที่มีปริมาณแป้งมาก เช่น พันธุ์ระยอง 3 เหมาะกับการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังชนิดต่างๆ เช่น มันเส้น มันอัดเม็ด แป้งมัน และแป้งสาธู เป็นต้น

ในระยะแรกของการปลูกมันสำปะหลัง (ประมาณปลายทศวรรษที่ 2490) มันสำปะหลังที่ปลูกถูกนำมาแปรรูปเป็นแป้ง (Flour) 3 ใน 4 ของผลผลิตส่งไปจำหน่ายต่างประเทศในรูปของแป้งมัน (Tapioca Flour) หรือในรูปของกากมัน (Tapioca Meal) เพื่อเป็นอาหารสุกร ตลาดสำคัญในขณะนั้นคือ สิงคโปร์ มาเลเซีย และฮ่องกง ต่อมาจึงส่งไปจำหน่ายยังประเทศเขมร ลาว และเวียดนาม รวมทั้งกลุ่มประเทศในยุโรปตลอดจนสหรัฐอเมริกา. (ไมตรี ลิขิตกิจจานนท์. 20 เมษายน 2553; สัมภาษณ์)



การตั้งโรงงานแปรรูปมันสำปะหลังและแป้งสาคู เป็นการแปรรูปมันสำปะหลังในเชิงอุตสาหกรรมในระยะเริ่มแรกของไทย เริ่มในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้เทคนิคการผลิตแบบง่ายๆ และทำเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงตั้งเป็นโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังที่ทันสมัยขึ้นที่จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง

การตั้งโรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง ทำให้การปลูกมันสำปะหลังเปลี่ยนจากการปลูกเพื่อบริโภค เป็นการปลูกเพื่อการค้า

ผู้ประกอบการแปรรูปมันสำปะหลังในจังหวัดชลบุรีเกือบทุกโรงงาน (ขนาดเล็ก-ขนาดกลาง) เป็นคนจีนอพยพและคนเชื้อสายจีน ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่าการแปรรูปมันสำปะหลังเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานค่อนข้างสูง เป็นงานหนักต้องใช้เวลาและความอดทนสูง แต่ถ้าหากสามารถฝ่าฝืนประสบความสำเร็จ ผลตอบแทนที่ได้รับนอกจากผู้ประกอบการจะมีรายได้ดี ได้รับความสุข ความภาคภูมิใจในความสำเร็จแล้ว สังคมประเทศชาติก็จะได้รับผลประโยชน์จากความสำเร็จของปัจเจกชนเชื้อสายจีนไปด้วย

## 2.2.2 ตระกูลลิจิตกิจงานนท์: อุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลังสู่ธุรกิจครบวงจร

ตระกูลลิจิตกิจงานนท์ เป็นตระกูลเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จในการประกอบการแปรรูปมันสำปะหลังเป็นแป้งสาคู แม้มีใช้ธุรกิจขนาดใหญ่แต่ด้วยภูมิปัญญาและความมานะบากบั่น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่ต้องประสบ ทำให้สามารถนำอุตสาหกรรมแป้งสาคูผ่านพ้นวิกฤต และพัฒนาทั้งคุณภาพผลิตภัณฑ์และพัฒนากระบวนการผลิตให้เป็นอุตสาหกรรมที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศทั้งในเอเชียและยุโรป การดำเนินธุรกิจยังดำเนินการในรูปของธุรกิจอุตสาหกรรมในครอบครัว

ตระกูลลิจิตกิจงานนท์ (แซ่ลี้) เป็นตระกูลจีนแต่จิวจากตำบลโหวงลี่ มณฑลกว่างตุง อพยพเข้ามายังประเทศไทยในทศวรรษที่ พ.ศ. 2490 เนื่องจากการประกอบอาชีพที่บ้านเกิดในช่วงทศวรรษดังกล่าวไม่สู้จะดีนัก มีทั้งภัยธรรมชาติและปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง

ต้นตระกูลลิจิตกิจงานนท์ ชื่อนายหุยฮุก แซ่ลี้ ประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่ที่ตำบลโหวงลี่ มณฑลกว่างตุง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ ประกอบกับภรรยาถึงแก่กรรมลง นายหุยฮุกต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตรชาย 3 คน



คือ ค.ช. จิ่งฮะ (คุณไมตรี) ค.ช. จิ่งมู่ และ ค.ช. จิ่งเต็ก ท่ามกลางสภาวะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีนัก นายหลุยไ่ (พี่ชายนายหลุยฮกซึ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพอยู่ที่ตำบลหนองแวง จังหวัดธนบุรี ประเทศไทย นานแล้ว) ได้ส่งค่าเดินทางไปให้นายหลุยฮกและครอบครัวอพยพมาอยู่ประเทศไทย นายหลุยฮกจึงส่งบุตรชายทั้ง 2 คน คือ คุณไมตรีและน้องชาย (ค.ช. จิ่งมู่) ซึ่งในเวลานั้น (พ.ศ. 2488) คุณไมตรีมีอายุเพียง 11 ปี เดินทางมาก่อนส่วนตนเอง (นายหลุยฮก) และ ค.ช. จิ่งเต็ก เดินทางตามมาในปีเดียวกันนั้น

ในปี พ.ศ. 2488 คุณไมตรีและน้องชายเดินทางมาอยู่กับครอบครัวหลุยไ่ที่ตำบลหนองแวง ธนบุรี หลุยไ่ซึ่งอพยพมาอยู่ประเทศไทยตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2480 และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพค้าขายในเวลานั้น หลุยไ่เป็นผู้ขายส่งสุรา (ยี่ปั่วเหล้า) และเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อข้าวจากชาวนามาส่งโรงสี มีฐานะดีพอที่จะช่วยเกื้อกูลญาติพี่น้องได้ เนื่องจากคุณไมตรีและน้องชายยังเป็นเด็กอยู่ในวัยเรียน หลุยไ่จึงจัดการให้เข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนจีนในตำบลหนองแวง เรียนได้ประมาณปีเดียวโรงเรียนก็ถูกปิด จึงต้องย้ายไปเรียนต่อที่โรงเรียนจีนคลองขวาง เรียนอยู่ได้อีกไม่นานนักโรงเรียนที่คลองขวางก็ถูกซื้อไปเปิดที่บ้านขมิ้น คุณไมตรีจึงต้องตามไปเรียนต่อที่บ้านขมิ้น เรียนๆ หยุดๆ อยู่ประมาณ 3 ปี จึงออกมาช่วยงานลูกผู้พี่ (ลูกชายหลุยไ่ ชื่อหวินจิว แซ่ลิ้) ที่โรงงานทำดินปะสิ่ว ถนนตรอกจันทร์)

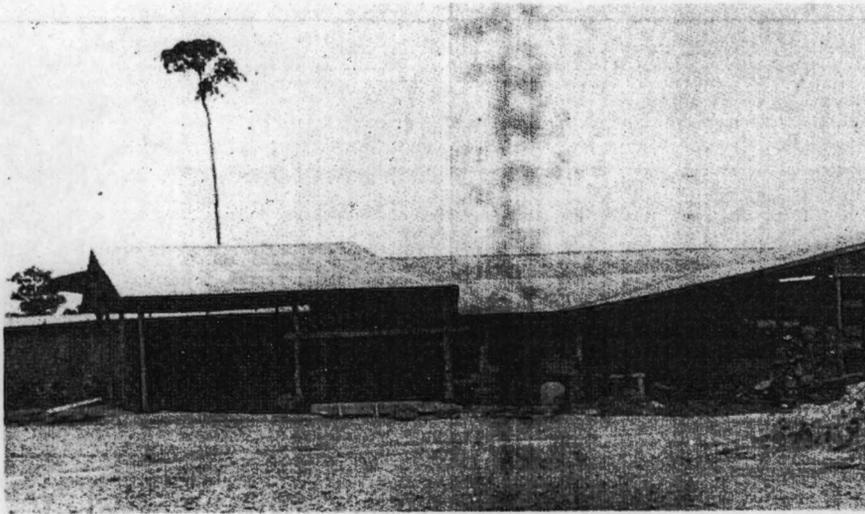
ทางด้านนายหลุยฮกบิดาของคุณไมตรี เมื่อส่งบุตรทั้งสองไปอยู่กับพี่ชายที่หนองแวงแล้วก็เดินทางมาสมทบ เมื่อมาอยู่กับพี่ชายได้ระยะหนึ่งแล้วนายหลุยไ่ก็ให้ทุนนายหลุยฮกไปทำการค้า (ขายผ้า) ที่จังหวัดละเซิงเทรา และพนันสนิมกับญาติของนายหลุยไ่ ระหว่างที่ขายผ้าอยู่ที่พนันสนิมนั้นญาติที่ไปด้วยขายหมดก่อนจึงเดินทางกลับก่อน ส่วนบิดาของคุณไมตรีอยู่ต่อเพียงคนเดียวและถูกชักชวนลงให้เสี่ยงโชคแต่ถูกหลอก เงินที่ได้จากการขายผ้าเอาไปเสี่ยงโชคได้ กลับมาเป็นเงินปลอมจากแหล่งการพนัน จึงไม่สามารถเดินทางกลับไปหนองแวงได้ต้องอยู่ที่เกาะโพธิ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของอำเภอพนันสนิมอยู่ห่างจากตัวอำเภอสิบกกว่ากิโลเมตร ชาวบ้านแถวนั้นให้ความช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ นายหลุยฮกจึงได้อยู่ที่เกาะโพธิ์ทำการค้าเล็กๆ น้อยๆ กล่าวคือ ไปซื้อพริก หอม กระเทียม กะปิ น้ำปลา ผัก ฯลฯ จากอำเภอพนันสนิมมาขายที่เกาะโพธิ์ บางครั้งก็ได้เงิน บางครั้งก็ได้เป็นข้าวเปลือก เมื่อสะสมข้าวเปลือกได้ 2-3 เกวียนก็เอาไปขายให้โรงสี ต่อมาได้หญิงสาวชาวเกาะโพธิ์ 2 พี่น้องเป็นภรรยา คนพี่ชื่อชวน คนน้องชื่อสุรินทร์ มีบุตรธิดากับนางชวน 4 คน คือ นายชิน นางไ้ นายไซ ถึงแก่กรรมไป 1 คน และมีบุตรธิดากับนางสุรินทร์ 7 คน คือ นายสำเร็จ นายสำราญ นายสมนึก นางลัดดา น.ส. ชันทอง ถึงแก่กรรมไป 2 คน



นายหยุดค้าขายอยู่ที่เกาะโพธิ์ พันธ์นิคม ประมาณ 4 ปีเกิดมีปัญหาเกี่ยวกับญาติข้างภรรยา และถูกชู้ว่าจะทำร้ายถึงชีวิต เขาจึงพาภรรยาหนีไปหาพี่ชายที่หนองแขม ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน นั้น ญาติที่ชู้ยืมจู้ย ซึ่งทำโรงงานแป้งมันอยู่ที่คลองน้ำเหม็น ตำบลเหมือง อำเภอเมือง จังหวัด ชลบุรี มาเยี่ยมนายหยุดและปรารถนาให้ฟังว่าอยากจะเลิกทำโรงงานแป้งมัน นายหยุดจึงให้เงิน นายหยุด 20,000 บาท เพื่อเป็นทุนไปทำโรงงานแป้งมันที่คลองน้ำเหม็น ตำบลเหมือง อำเภอ เมือง จังหวัดชลบุรี นายหยุดและครอบครัวจึงอพยพมาอยู่ที่คลองน้ำเหม็น ชลบุรี

ทางด้านคุณไมตรี ลิขิตกิจจานนท์ เมื่อเรียนหนังสือจบแล้วได้ออกมาช่วยนายหวินจิว แซ่ ลี้ ลูกผู้พี่ทำโรงงานดินปะสิวที่ถนนตรอกจันทน์ กรุงเทพฯ อยู่ประมาณ 5-6 ปี ในระยะหลัง กิจการของโรงงานทำดินปะสิวไม่ค่อยดีนัก ลูกค้าน้อย (ตลาดแคบ ทำส่งร้านขายยาจีนที่เยาวราช) ผลิตแล้วขายไม่ค่อยได้จึงเลิกทำดินปะสิว คุณไมตรีออกมาช่วยบิดาทำโรงแป้งมันที่คลองน้ำเหม็น โรงงานแป้งมันนี้เป็น โรงงานรุ่นเก่าที่ใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงเครื่องยนต์ขนาด 3 แรงม้า ช่วยโม่หัวมันเท่านั้น นายหยุดและครอบครัวทำโรงงานแป้งมันที่คลองน้ำเหม็นอยู่ 3-4 ปี พี่ชาย ของนายหยุดก็มาชวนไปเข้าหุ้นทำโรงงานแป้งมันที่ชากแก้ว ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง ให้ เป็นโรงงานขนาดใหญ่และทันสมัยกว่าที่คลองน้ำเหม็น เพราะชากแก้วเป็นพื้นที่ที่จะหาหัวมันมา ป้อนโรงงานได้สะดวกและประหยัดกว่าที่คลองน้ำเหม็น นอกจากนั้น โรงงานใหม่นี้จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือที่ทันสมัยกว่าเดิม นายหยุดผู้บิดาและคุณไมตรีได้รับการชักชวนให้ไป ร่วมทุนด้วย นายหยุดจึงตัดสินใจปิดโรงงานที่คลองน้ำเหม็นไว้ก่อน เอาเงินไปเข้าหุ้นทำโรงงาน ใหม่ที่ชากแก้ว ส่วนคุณไมตรีก็นำเงินที่ได้รับจากนายหวินจิว ลูกผู้พี่ที่คุณไมตรีเคยช่วยทำงานใน โรงงานดินปะสิว เป็นเงินประมาณ 40,000 บาท ไปร่วมลงทุนด้วย

การสร้างโรงงานและเตรียมการเพื่อเปิดโรงงานผลิตแป้งมันที่ชากแก้ว ต้องประสบกับ ปัญหามากมายทั้งปัญหาอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม) และปัญหาส่วนตัวของหุ้นส่วน (พี่ชายนายหยุด) ภัยธรรมชาติทำให้การก่อสร้างโรงงานและติดตั้งเครื่องจักรกลต้องหยุดชะงัก พี่ชายนายหยุดไปติดฝิ่นเป็นหนี้ค่าฝิ่น เจ้าหนี้ตามมายึดอุปกรณ์บางอย่างของโรงงานเป็นค่าชดใช้ หนี้ บิดาของคุณไมตรีต้องไปขอให้นายหยุดช่วย นายหยุดจึงให้พี่ชายถอนตัวและขายหุ้นให้บิดา คุณไมตรี โดยให้ค่อยๆ ผ่อนชำระค่าหุ้นเมื่อโรงงานเริ่มขายผลผลิตได้แล้ว โรงงานแป้งมันที่ชาก แก้ว อำเภอบางละมุง จึงกลายเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวของตระกูลแซ่ลี้



### โรงงานที่ซากแก้ว

คุณไมตรีทำงานในโรงงานเป็งมันที่ซากแก้วอยู่ 7 ปี จึงแยกออกไปทำของตนเองที่คลองน้ำเหมีน ตำบลเหมือง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากคุณไมตรีได้แต่งงานกับคุณสร้อยแก้ว พุฒษากร (แซ่ลิ้ม) ชาวสมุทรสงคราม ที่มาเรียนตัดเย็บเสื้อผ้าในกรุงเทพฯ และเช่าบ้านอยู่ใกล้ๆ กับบ้านคนรู้จักของครอบครัวคุณไมตรี ซึ่งต่อมาได้ช่วยเป็นแม่สื่อให้ จนในที่สุดคุณไมตรีก็ได้แต่งงานกับคุณสร้อยแก้ว เมื่อได้แต่งงานกันแล้วทั้งสองคนก็ยังทำงานอยู่กับโรงงานเป็งมันที่ซากแก้ว จนกระทั่งมีบุตร 2 คน (ค.ญ. สมจิตร และค.ญ. ทศนีย์) แล้วจึงได้แยกตัวออกมา

คุณไมตรี กับคุณสร้อยแก้วมีบุตรธิดาด้วยกัน 7 คน ได้แก่

1. น.ส. สมจิตร สมรสกับนายวีรศักดิ์ ไวศยะ ข้าราชการโรงพยาบาลกลาง ปัจจุบันคุณสมจิตร เป็นพยาบาลอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช
2. น.ส. ภักคณิษฐ์ สมรสกับนายสมคิด สรรขจร ผู้รับเหมาตกแต่งภายใน ปัจจุบันคุณภักคณิษฐ์ บริหารธุรกิจของครอบครัว
3. นายทวี ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ อยู่กับครอบครัว
4. น.ส. ศศินันท์ สมรสกับนายพิพัฒน์ พุทโธนโมชัย ทำธุรกิจสุสานที่หัวชั้น ปัจจุบันคุณศศินันท์ ทำงานที่บริษัทหลักทรัพย์ ดี บี เอส วิเคเคอร์ส
5. นายธีรเชษฐ์ สืบทอดธุรกิจของครอบครัว สมรสกับน.ส. บงกช ทีระพัฒนกุล ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี MARSH PB Co.,LTD.



6. น.ส. กมลวรรณ รับผิดชอบงานบัญชีของครอบครัว สมรสกับนายอุษา ลีประเสริฐสุข  
ผู้อำนวยการกองรายงานและการเงิน บริษัทห้างสรรพสินค้าโรบินสัน (มหาชน) จำกัด

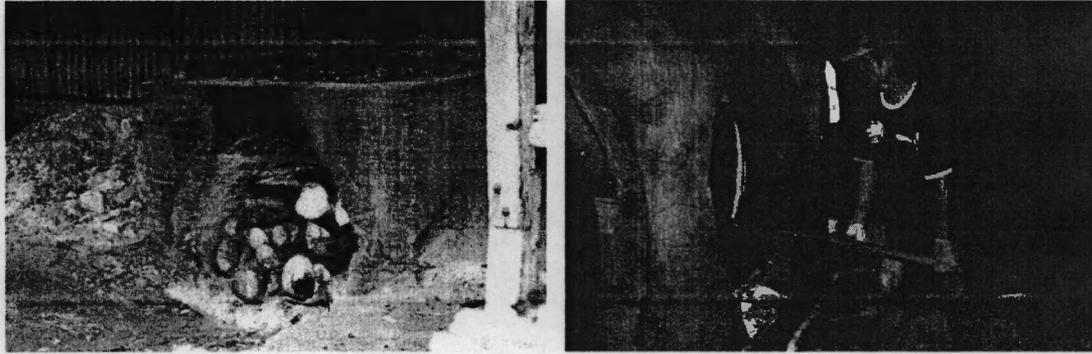
7. นายประกิต รับผิดชอบงานด้านการส่งออกผลิตภัณฑ์ของครอบครัว และเป็นช่างภาพ  
อิสระ ยังไม่ได้สมรส



ครอบครัวคุณไมตรี ลิขิตกิจจานนท์

ในปี พ.ศ. 2509 คุณไมตรีและคุณสร้อยแก้วแยกตัวมาจากโรงแป้งมันที่ซากแก้ว มาฟื้นฟู  
โรงแป้งมันเดิมที่คลองน้ำเหม็น ทำเป็นโรงงานผลิตเม็ดสาคู เมื่อเริ่มดำเนินการในระยะ 3-4 ปีแรก  
กิจการไม่สู้จะคึกคัก ผลิตได้น้อยตลาดก็แคบ แต่คุณไมตรีก็สามารถประคับประคองกิจการให้ผ่าน  
พ้นอุปสรรคต่างๆ มาได้ โดยอาศัยความมานะอดทน ไม่ท้อถอย อาศัยภูมิปัญญาและ  
ประสบการณ์ที่ได้รับจากการช่วยงานลูกผู้พี่และงานของบิดามาปรับใช้กับโรงงานของตน  
โรงงานผลิตเม็ดสาคูของคุณไมตรีค่อยๆ ดีขึ้นโดยลำดับ โดยเฉพาะในช่วงสงครามเวียดนาม ความ  
ต้องการจากตลาดต่างประเทศมีมากขึ้น เริ่มส่งสาคูไปขายทางกลุ่มประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศส

(เขมร ลาว เวียดนาม) เดิมขายเฉพาะที่สิงคโปร์และฮ่องกง คุณไมตรีจึงเริ่มพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต มีการนำเครื่องจักรมาใช้ในบางขั้นตอนของการผลิต (เครื่องคั่ว) และเปลี่ยนการตากเมล็ดสาธูจากตากแดด (กลางแจ้ง) มาเป็นอบใน โรงอบที่มีหลังคาและใช้เตาส่งความร้อนมาที่ลานในโรงอบ



เตาส่งความร้อนมาที่ลานอบ

การพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตของคุณไมตรี นอกจากจะทำให้ความเสียหายจากการผลิตโดยอาศัยธรรมชาติในบางฤดูกาลหมดไปแล้ว คุณภาพของผลผลิตก็ยังเป็นที่ยอมรับในตลาดทั้งไทยและต่างประเทศ การส่งออกเพิ่มขึ้น ปัจจุบันส่งไปถึงอินเดีย และยุโรปด้วย

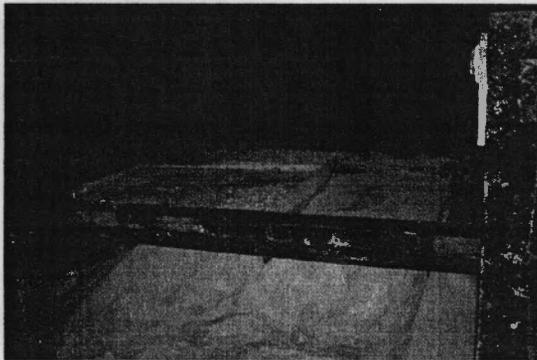
ในด้านธุรกิจคุณไมตรีค่อยๆ พัฒนาไปสู่การค้าเนินธุรกิจครบวงจร กล่าวคือ ผลิต บรรจุ ผลิตภัณฑ์เพื่อการขายภายในประเทศ และส่งออกต่างประเทศ ขนาดบรรจุสำหรับการส่งออกคือ ถุงละ 850 กิโลกรัม ตู๋ (คอนเทนเนอร์) ละ 20 ถุง เป็นน้ำหนักตู๋ละ 17 ตัน ทำการส่งออกเองด้วย และขายให้บริษัทส่งออกอื่นๆ ด้วย ปัจจุบันทำเป็นธุรกิจครอบครัว บุตรคนที่ 2 (ภักคณิษฐ์) บุตรชายคนที่ 2 (ธีรเชษฐ์) เป็นผู้สืบทอดงานโรงงาน บุตรคนที่ 3 (กมลวรรณ) และบุตรชายคนเล็ก ช่วยด้านบัญชีและการส่งออก

ในอดีตเมล็ดสาธูเป็นสินค้านำเข้าที่ผลิตจากแปงสาธู ต่อมาชาวบ้านในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นผู้ริเริ่มผลิตเมล็ดสาธูจากแปงมันสำปะหลัง ทำนองเดียวกับทำวันเส้น สาธูทำจาก แปงที่ทำให้สะอาดเรียบร้อยแล้วแต่ยังไม่ได้นำไปตากแดด

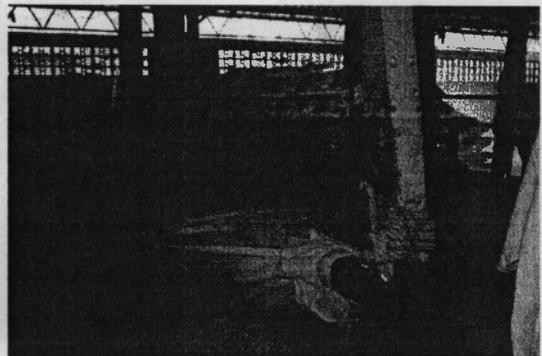
กระบวนการผลิตในระยะแรกๆ เริ่มต้นด้วยการนำแปงที่ทำให้สะอาดเรียบร้อยแล้วแต่ยังมีได้นำไปผึ่งแดดมาयीให้แตกละเอียดเป็นก้อนเล็กๆ แล้วนำมาใส่แรงที่ทำด้วยไม้รูปร่างคล้ายกระบะสี่เหลี่ยมกันโปร่ง สานด้วยหวายขัดมีรูเล็กๆ เม็ดแปงสามารถผ่านลงไปได้ แปงที่ผ่านแรงออกมา



ความชื้นร้อยละ 40 แป้งที่ลอครูแรงลงมานี้จะถูกนำไปใช้ใหม่ให้ละเอียดขึ้น ต่อจากนั้นจึงนำไปใส่เครื่องร่อนแป้งเพื่อนำไปใส่ในเพลผ้าดิบ ปริมาณที่ใส่ใช้วิธีประมาณเอา จากนั้นก็ได้เพล แป้งที่จับกลุ่มเกาะกันเป็นก้อน เม็ดจะกระเด็นออกนอกเพล เสร็จแล้วนำเอาแป้งที่ได้แล้วเทลงตะแกรงซึ่งมีรูเท่าเม็ดที่ต้องการ ต่อจากนั้นจึงนำไปคั่วในกระทะเหล็กขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 75 เซนติเมตร ลึก 23 เซนติเมตร ซึ่งมักมีตั้งแต่ 3 ใบขึ้นไป เพื่อให้ผิวเม็ดสาธุทุกเม็ดจึงไม่แตก จากนั้นจึงนำไปตาก สมัยเริ่มแรกใช้ตากแดด ปัจจุบันตากบนพื้นเตาที่มีความร้อน 50 องศาเซนติเกรด เมื่อเห็นว่าเม็ดสาธุแห้งดีแล้วจึงนำไปใส่เครื่องสีผัดเพื่อเอาฝุ่นออกให้หมด เมื่อผัดแล้วจึงบรรจุใส่กระสอบเพื่อจำหน่ายต่อไป (คุณไมตรี ลิขิตกิจจานนท์. 24 เมษายน 2553; สัมภาษณ์)



แป้ง



การไล้ด้วยเพล



คุณไมตรีและโรงงานสาธุที่คลองน้ำเหม็น



วิธีการผลิตเมล็ดสาธูแบบเดิมต้องอาศัยแรงงานมาก และต้องใช้เวลาาน สาธูที่ผลิตได้ใน ช่วงเวลา 2513-2514 มี 2 ชนิด คือ สาธูเม็ดใหญ่ และสาธูเม็ดเล็ก แต่ละชนิดยังแยกออกเป็น 2 เกรด ชนิดดี (เกรด A) และชนิดรอง (เกรด B) ในการซื้อขายมักเป็นชนิดคละ มิได้ซื้อตามที่ โรงงานยืนยัน ราคาจะแตกต่างกันตามโรงงานที่ผลิต ถ้าเป็นโรงงานทันสมัยราคาจะสูงกว่า โรงงานขนาดกลางและขนาดเล็ก ตลาดสาธูในสมัยก่อนมีการส่งไปขายต่างประเทศด้วยแต่ไม่มากนัก ส่วนมากใช้บริโภคภายในประเทศ (อัมพร เจนบวร. 2515; หน้า 4)

ภาวะการผลิตในจังหวัดชลบุรีในปี พ.ศ. 2515 เฉพาะในตำบลเหมือง อำเภอมือเมือง จังหวัด ชลบุรี มีโรงงานผลิตสาธูอยู่แห่งเดียว การผลิตใช้วิธีซื้อแป้งเปียกจากโรงงานแป้งมันนำมาใส่ ตะแกรงร่อนออกมาเป็นเม็ดกลมๆ ขนาดประมาณครึ่งเซนติเมตร แล้วนำไปอบ ข้อมูลเกี่ยวกับ การผลิตเมล็ดสาธูมีน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับแป้ง มันหรือมันอัดเม็ด กำลังการผลิตของโรงงานทำสาธูในปี พ.ศ. 2513-2514 มีเพียง 4,000 กิโลกรัม ต่อวัน การสำรวจของกองเศรษฐกิจการเกษตรปี พ.ศ. 2516 พบว่ามีโรงงานสาธูเพียง 4 โรง ใน จำนวนนี้เป็นโรงงานขนาดใหญ่และทันสมัยมีเพียงโรงเดียว และการผลิตในรอบปีผลิตเพียง 5.81 เดือน ปีคเสียครึ่งปี ทั้งนี้อาจจะสืบเนื่องมาจากเป็นสินค้าที่มีตลาดค่อนข้างจำกัด ในปี พ.ศ. 2528 มี การส่งสาธูไปต่างประเทศเพียง 7,566 ตัน มูลค่าเพียง 39 ล้านบาทเท่านั้น ย้อนกลับไปในปี พ.ศ. 2496 (32ปี) มีการส่งออกสาธู 3,747 ตัน มูลค่า 5.7 ล้าน แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลา 3 ทศวรรษ มีการส่งออกสาธูเพิ่มขึ้นมาก เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอื่นๆ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก ผู้ผลิตยังไม่สามารถสร้างมาตรฐานคุณภาพของสาธูที่ผลิตให้เป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ และยังไม่ใช่ใจว่าการผลิตสาธูชนิดดีจะได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า คู่ทุนกว่าการผลิตชนิดรอง ดังจะ พิจารณาได้จากความสำเร็จในการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิต และ ยกระดับการดำเนินธุรกิจจากโรงงานผลิตสาธูไปสู่ธุรกิจครบวงจร (ผลิต บรรจุหีบห่อ ขนส่ง จำหน่าย ขายส่งภายในประเทศ และส่งออกไปต่างประเทศ) ของคุณ ไมตรี ลิขิตกิจจานนท์

แต่เดิมการผลิตและค้ำมันสำปะหลังของไทยมีเฉพาะแป้งและสาธู ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 ได้มีชาวเยอรมันทดลองเอาจีแป้งซึ่งเป็นผลพลอยได้จากแป้งมันส่งกลับไปประเทศเพื่อ ใช้ทดลองเลี้ยงสัตว์ ปรากฏว่าได้ผลดีและราคานำเข้าไม่แพงนัก ทั้งนี้เพราะค่าระวางเรือจาก กรุงเทพฯ ไปยังยุโรปตะวันตกมีการแข่งขันกันระหว่างสายการเดินเรือของยุโรปด้วยกันเอง ทำให้ ค่าระวางไม่แพงมากนัก แต่เนื่องจากจีแป้งมีจำนวนจำกัด มีการนำมาตากเฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น



จำนวนก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงมีผู้นำเอาหัวมันสดมาหั่นเป็นชิ้นๆ แล้วบดด้วยหินบดข้าว (โม) ปรากฏว่าเป็นมันป่นที่ได้รับความนิยมจากโรงงานอาหารสัตว์ในยุโรป จึงได้มีผู้นำเครื่องบดแบบแฮมเมอร์มิลล์มาผลิตมันป่น เพื่อส่งไปจำหน่ายยังประเทศเยอรมันตะวันตกสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ได้มีผู้นำเอากากมันสำปะหลังที่ทิ้งจากโรงงานผลิตแป้งมันมาผสมรวมกัน เรียกว่า กากมันป่น (waste meal) ในปี พ.ศ. 2503-2504 ผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ขายดีมากจึงมีการปลอมปนโดยใช้ทราย แกลบ ขี้เลื่อย ลงไปในกากมันป่น ผู้ซื้อในยุโรปจึงหันมาซื้อมันเส้นแทน (พิศาล มโนลีหกุล. 2522; หน้า 29)

ประเทศยุโรปโดยเฉพาะประเทศเยอรมันตะวันตก เริ่มสั่งซื้อมันป่นมากขึ้นจากราวละพันตันในระยะเริ่มแรกเป็นคราวละหมื่นตัน ในช่วงระยะเวลา 4-5 ปี ต่อจากนั้นการค้ามันสำปะหลังในประเทศไทยก็ตื่นตัวอย่างมาก โดยเฉพาะที่จังหวัดชลบุรีตากมันและโรงงานผลิตมันสำปะหลังป่นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (พจน์ อิงคินันท์. 2536; หน้า 22) สาเหตุสำคัญน่าจะมาจากภูมิปัญญาของผู้ประกอบการชาวชลบุรีซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจีนและคนเชื้อสายจีนที่สามารถสร้างเครื่องหั่นและบดมันป่นแฮมเมอร์มิลล์ได้อย่างรวดเร็ว (สมบุญ ศรีประชัย. 2530; หน้า 4/160)

การส่งออกมันสำปะหลังป่นดำเนินอยู่ไม่นานนักก็เริ่มมีปัญหาเรื่องการปลอมปนดังกล่าว ผู้นำเข้าตลาดยุโรปจึงหันมาซื้อมันเส้น แต่มันเส้นก็มีข้อจำกัดเรื่องค่าขนส่งเพราะกินเนื้อที่มาก จึงมีการค้นคิดวิธีการทำเป็นมันอัดเม็ด และมันอัดเม็ดนี้เองที่ทำให้มันสำปะหลังกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออก

การผลิตมันอัดเม็ดเริ่มขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2508 โดยบริษัท ปีเตอร์เครเมอร์ จำกัด ร่วมกับบริษัท ไทยวา จำกัด ได้สั่งซื้อเครื่องอัดเม็ดเข้ามาใช้เพื่อแก้ปัญหาในการขนส่งมันเส้น เนื่องจากการบรรจุมันเส้นกินพื้นที่มาก ประเทศไทยเริ่มส่งมันอัดเม็ดไปประชาคมยุโรปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา (พิศาล มโนลีหกุล. 2522; หน้า 30)

### ขั้นตอนการผลิตมันเส้นและมันอัดเม็ด

มันเส้น มีการเรียกที่แตกต่างกันหลายชื่อ เช่น “มันแห้ง” หรือ “มันจีน” เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมันสดเป็นวิวัฒนาการใหม่เกี่ยวกับการแปรรูปมันสำปะหลังสด นอกจากแป้งมัน สาธู และกากมันแล้ว ปี พ.ศ. 2501 ชาวเยอรมันค้นพบว่า กากมันสำปะหลังและขี้แป้งสามารถนำไปผสมเป็นอาหารสัตว์ได้ มันเส้นจึงเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของกากมัน และขี้แป้งมันสำปะหลัง



วิธีการแปรรูปมันสำปะหลังสดให้เป็นมันเส้นในสมัยแรกๆ ชาวบ้านใช้วิธีง่ายๆ โดยใช้ อุปกรณ์เพียง 2-3 ชิ้นเท่านั้น ได้แก่ มีดบาง หรือมีดหัวเสียบคมๆ ไม้กระดานแบนๆ เป็นเชิงรองรับ การหันหรือฝานหัวมันสด และเสื่อลำแพนหรือเสื่อกกใช้รองมันเส้นที่หันแล้วเพื่อผึ่งแดดให้แห้ง

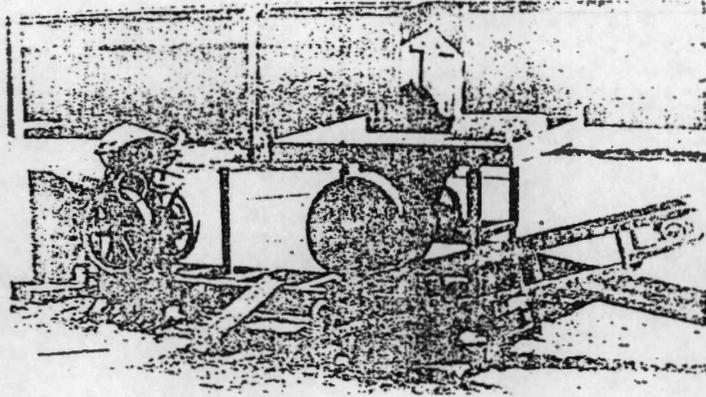
### ขั้นตอนการผลิตมันเส้น

- 1) เอาหัวมันสดมาล้างน้ำให้ดินทรายที่ติดอยู่กับหัวมันออกแล้วตัดรากเพื่อให้หัวมัน สะอาด จะได้มันเส้นคุณภาพดีตามมาตรฐานสินค้าส่งออก
- 2) นำหัวมันสดที่ล้างสะอาดแล้วมาฝานเป็นชิ้นบางๆ ฝานเฉียงตามยาวของหัวมัน ให้มี ความหนาราว 1.5 เซนติเมตร
- 3) นำมันที่หันแล้วไปกองแผ่บนเสื่อลำแพนหรือเสื่อกกเพื่อผึ่งแดดต่อไป เวลานั้นต้องเก็บ มันที่ผึ่งไว้เข้ารอมอย่าให้ตากน้ำค้างตอนกลางคืน หรือถูกฝน ถ้ามีฝนตกต้องรีบเก็บ รุ่งขึ้นก็นำออก ตากแดดใหม่ จนกระทั่งแห้งสนิท (ประมาณ 2-5 แดด)

เมื่อมันเส้นแห้งดีแล้วบรรจุใส่กระสอบเย็บหรือผูกปากกระสอบให้แน่น ส่งออกไปขายยัง โรงงานบดมันเส้นให้เป็นมันป่น หรือขายให้ผู้ส่งออกไปต่างประเทศ

การแปรรูปมันเส้นตามวิธี โบราณนี้ต้องใช้แรงงานสูงมาก ทั้งการหัน การเกลี่ยมันผึ่งแดด กูก (cook) กล่าวว่าการแปรรูปมันเส้นในประเทศไทยเป็นการผลิตโดยโรงงานขนาดเล็ก ผลิตได้ ประมาณ 16 ตันต่อวัน โดยใช้แรงงานคนเป็นหลักในการลำเลียงหัวมันสดหันและตาก โรงงานมัน เส้นโรงหนึ่งๆ ต้องจ้างคนงานประมาณ 70 คน เพื่อแปรรูปหัวมันสด 40 ตันต่อวันให้เป็นมันเส้น ดังนั้น การแปรรูปมันเส้นแต่ละปีประมาณ 12 ล้านตัน จะต้องใช้คนงานประมาณ 100,000 คน หรือมากกว่า

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิตมันเส้นเริ่มขึ้นเมื่อใดไม่ทราบแน่ ในปี พ.ศ. 2517 เหยียน คง ทันทิ์ กล่าวถึงการผลิตมันเส้นว่าใช้เครื่องหันที่เป็นจานตัดหรือใบมีดแบบหมุนได้ ติดตั้ง กับโครงไม้และเครื่องป้อน ที่ตากมันเป็นลานซีเมนต์ การเกลี่ยมันเส้นที่ตากใช้แรงงานคนและรถ แทรกเตอร์



### เครื่องทันชนิดจานหรือใบมีดชนิดหมุน

#### ขั้นตอนการผลิตมันอัดเม็ด

เริ่มต้นด้วยการนำเอามันเส้นและขี้แป้งเข้าสู่เครื่องทูป จากนั้นก็เข้าสู่เครื่องอัด มันอัดเม็ดที่ผ่านขั้นตอนนี้จะร้อนและนุ่ม จากนั้นก็เข้าสู่กระบวนการลดอุณหภูมิและความชื้น (cooler dryers) มันอัดเม็ดในประเทศไทยแยกเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดที่มีเครื่องหมายการค้า และไม่มีเครื่องหมายการค้า ชนิดที่มีเครื่องหมายการค้าผลิตโดยเครื่องจักรขนาดเล็กจากต่างประเทศที่มีการขีดเหนียวภายในค่อนข้างดี เวลาขนถ่ายไม่แตกเป็นฝุ่น ส่วนชนิดที่ไม่มีเครื่องหมายการค้าผลิตโดยเครื่องจักรที่ทำในประเทศไทยมีขนาดใหญ่กว่าเวลาขนถ่ายแตกร่อนง่าย การผลิตมันอัดเม็ดของไทยประมาณร้อยละ 80 เป็นมันไม่มีเครื่องหมายการค้า ส่วนที่มีเครื่องหมายการค้ามีเพียงร้อยละ 20 ผู้ผลิตที่สำคัญได้แก่ บริษัท Krohn Co. ผลิตมันอัดเม็ดตรา Krohn บริษัท Peter Gremer ผลิตมันอัดเม็ดตรา VITAP บริษัท Tradax ผลิตมันอัดเม็ดตรา Tradax ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยบำรุงไทย ผลิตมันอัดเม็ดตรา Dario (พิศาล มโนลิหกุล. 2522; หน้า 30)

มันอัดเม็ดที่ผลิตได้จะส่งออกไปต่างประเทศ โดยโรงงานมันอัดเม็ดจะขายมันให้แก่ผู้ส่งออกแล้วส่งมันอัดเม็ดให้บริษัทตัวแทนของยุโรปอีกทอดหนึ่ง มันอัดเม็ดที่ผลิตส่วนใหญ่จะส่งไปขาย 2 แห่ง คือ

1) หาดผาแดง (อำเภอศรีราชา) คือที่บริษัทมาบุญครองอบพีชและ ไซโล มักจะติดต่อกับโดยผ่านพ่อค้าคนกลางที่เรียกกันทั่วไปว่า “หยัง” โดยหยังจะทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อซื้อขายและแจ้งราคาให้โรงงานมันอัดเม็ดทราบทุกกระยะ



2) บางปะกง มีโกดังผู้ส่งออกเรียงรายอยู่หลายบริษัทริมฝั่งแม่น้ำ การซื้อขายที่บางปะกง โรงงานมันอัดเม็ดมักติดต่อขายมันอัดเม็ดกับผู้ส่งออกโดยตรง ซึ่งมันอัดเม็ดที่บางปะกงนี้จะถูก ลำเลียงไปลงเรือที่เกาะสีชัง เพื่อส่งออกไปประชาคมยุโรปต่อไป (พิศาล มโนลีหกุล. 2522: หน้า 34-35)

### 2.2.3 ตระกูลเจริญบุญลย์วิวัฒน์: อุตสาหกรรมมันเส้นและมันอัดเม็ด ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และการศึกษา

ตระกูลเจริญบุญลย์วิวัฒน์ เป็นตระกูลไทยเชื้อสายจีน ต้นตระกูลเป็นจีนแต่จิว จากมณฑล กวางตุ้ง จังหวัดชวเถา อำเภอตีเอี้ยว ตำบลปอดู อาชีพเดิมเป็นเกษตรกร อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ประกอบสัมมาชีพ ที่ตำบลคลองนครเนื่องเขต อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามคำแนะนำ ชักชวนของคนบ้านเดียวกันที่เมืองจีน เมื่อปี พ.ศ. 2463

ต้นตระกูลชื่อคุณกิมเหลียง แซ่ก้วย (ที่ไม่ได้นับบิดาคณิกิมเหลียงเป็นต้นตระกูล เพราะ เมื่อท่านอายุมากแล้วท่านกลับไปประเทศจีน มิได้อยู่ประเทศไทย) เดินทางตามบิดามาตั้งแต่อายุ 14 ปี และช่วยบิดาประกอบการค้าปลีกจำพวกของกินของใช้ในชีวิตประจำวัน (ของโซ่ห่วยหรือของ ซ้ำ) ในชั้นต้นยังมีได้เปิดเป็นร้านขายของ ใช้วิธีนำสินค้าลงเรือพายไปตามแม่น้ำลำคลอง เอาสินค้า จำพวกของกินของใช้ในชีวิตประจำวันไปขายให้ชาวนา ชาวสวนถึงถิ่นที่อยู่ของเขาเหล่านั้น เพื่อ เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวนา ชาวสวน ไม่ต้องเดินทางมาซื้อของที่ตลาด การค้าปลีก แบบเคลื่อนที่ของคุณกิมเหลียงและบิดาดำเนินไปได้ด้วยดี สามารถสะสมทุนได้จำนวนหนึ่ง คุณ กิมเหลียงจึงเดินทางกลับไปบ้านเกิดที่มณฑลกวางตุ้ง เพื่อไปแต่งงานกับคุณอั้งสี่ หลังจากนั้นก็พา คุณอั้งสี่มาอยู่ที่คลองนครเนื่องเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกับครอบครัวของบิดา ต่อมาจึงเริ่มเปิด ร้านขายของชำเป็นการถาวรขึ้นที่นครเนื่องเขต ในปี พ.ศ. 2488 การค้าของชำขยายตัวขึ้นโดย ลำดับ คุณกิมเหลียงจึงไปรับน้องชายจากเมืองจีนมาช่วยกิจการด้วย จากนั้นก็เริ่มขยายกิจการจาก ร้านขายของชำไปทำโรงเลื่อย (ไม้) และโรงสี (ข้าว) ตามความต้องการของลูกค้าของชำ คือ ชาวนาและชาวสวน



คุณกิมเหลียงและคุณอั้งลี มีบุตรธิดาด้วยกัน 7 คน คือ

- 1) นายสุรพงษ์ เจริญบุญย์วิวัฒน์
- 2) นายสุรศักดิ์ เจริญบุญย์วิวัฒน์
- 3) น.ส. รสสุคนธ์ เจริญบุญย์วิวัฒน์
- 4) น.ส. กิ่งกาญจน์ เจริญบุญย์วิวัฒน์
- 5) น.ส. ชีวาริน เจริญบุญย์วิวัฒน์
- 6) นางลลิตา เจริญบุญย์วิวัฒน์
- 7) นายวาทีต เจริญบุญย์วิวัฒน์

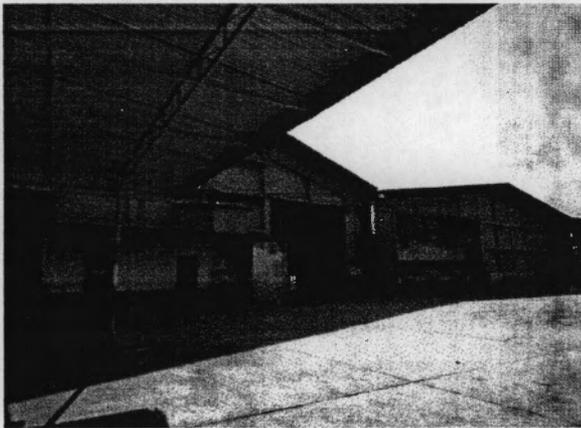
คุณสุรพงษ์ เจริญบุญย์วิวัฒน์ บุตรชายคนโตของคุณกิมเหลียง เมื่ออายุถึงวัยเรียน คุณกิมเหลียงได้ส่งเข้าเรียนหนังสือระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนคาราสุมุทร จังหวัดฉะเชิงเทรา และเรียนชั้นมัธยมต้น (มัธยม 1-4) ที่โรงเรียนปิฎกพิทยาคาร จากนั้นคุณกิมเหลียงก็ส่งคุณสุรพงษ์ ไปเรียนชั้นมัธยม 5 หรือชั้น ม.ศ. 2 ในกรุงเทพฯ ที่โรงเรียนสหคุณศึกษา เพื่อจะได้เรียนภาษาจีนในภาคค่ำ สำหรับคนเชื้อสายจีนแล้วการเรียนรู้อาษาจีนจะเป็นกุญแจไขไปสู่ความสำเร็จในการ ดำเนินการทางธุรกิจในอนาคต เมื่อจบชั้นมัธยมแล้วคุณสุรพงษ์ในฐานะบุตรชายคนโต ต้องกลับมา ช่วยสืบทอดธุรกิจของครอบครัว

ในปี พ.ศ. 2509 คุณกิมเหลียงได้มอบหมายให้คุณสุรพงษ์ไปดูแลกิจการค้าไม้ของ ครอบครัว โรงไม้ของครอบครัวเจริญบุญย์วิวัฒน์เปิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าของ ร้านของชำ และโรงสีซึ่งก็ได้แก่ชาวไร่ ชาวนาที่ต้องการไม้ในการปลูกบ้านเรือน ยุงฉาง ไม้ที่ส่ง มาขายจึงเป็นพวกไม้เสา ไม้พื้น และไม้ฝาเรือน กิจการค้าไม้ไม่ค่อยจะรุ่งเรืองนักเพราะเป็นการ ขายเงินเชื่อซึ่งเป็นอุปสรรคต่อระบบหมุนเวียนของผู้ประกอบการ คุณสุรพงษ์ทำงานอยู่ที่ โรงไม้ 2 ปี บิดาก็ได้รับใบอนุญาตให้ตั้งโรงสีข้าวขนาดเล็กได้ ประมาณปี พ.ศ. 2511 ชื่อโรงสี “รุ่งเรืองธัญกิจ” เป็นโรงสีขนาดเล็กรับสีข้าวโดยไม่คิดค่าสีข้าว แต่จะได้รับปลายข้าวและรำข้าวที่ เกิดขึ้นจากกระบวนการสีข้าวเป็นของตอบแทน การดำเนินการของโรงสี “รุ่งเรืองธัญกิจ” ใช้วิธีที่ เคยใช้เมื่อเริ่มการค้าขายของชำ กล่าวคือ ทางโรงสีจะมีเรือวิ่งไปบริการรับข้าวที่ชาวนาต้องการจะ สีจากบ้านหรือยุงฉางของชาวนาโดยตรงมาสีให้ จึงมีผู้นิยมใช้บริการของโรงสี “รุ่งเรืองธัญกิจ” มากขึ้นโดยลำดับ บิดาของคุณสุรพงษ์จึงขยายขนาดของโรงสีจากที่ได้วันละ 5-10 เกวียน เป็น ขนาด 20 เกวียน



คุณสุรพงษ์ช่วยบิดาบริหารกิจการโรงสีของครอบครัวอยู่ 2 ปี เกิดมีปัญหาด้านสุขภาพจึงต้องหยุดทำงานไปรักษาและฟื้นฟูสุขภาพ ระหว่างการฟื้นฟูสุขภาพทางครอบครัวส่งคุณสุรพงษ์ไปพักฟื้นและฟื้นฟูสุขภาพที่เชียงใหม่ ซึ่งเป็นที่ที่มีอากาศดี ธรรมชาติงดงาม สงบร่มเย็น พักฟื้นอยู่ 11 เดือน จึงกลับมาช่วยดูแลกิจการโรงสี ระหว่างนี้ทางโรงสีมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับทางชลบุรี เช่น ขายข้าวเปลือกให้ทางชลบุรีโดยแลกกับนม และของใช้จำเป็นอยู่ระยะหนึ่ง ต่อมาคนรู้จักทางชลบุรี (คนบ้านเดียวกับบิดาเมื่อครั้งอยู่เมืองจีนที่มาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพผลิตและจำหน่ายแป้งมันสำปะหลัง) ชักชวนให้มาซื้อที่ที่หนองมน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เพื่อทำอุตสาหกรรมมันอัดเม็ด (ปี พ.ศ. 2511) ซึ่งในช่วงเวลานั้นเป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มว่าจะเจริญรุ่งเรือง

บิดาของคุณสุรพงษ์จึงสนับสนุนให้คุณสุรพงษ์มาเริ่มสร้างกิจการของตนเอง โดยช่วยลงทุนเบื้องต้นให้ด้วยการซื้อที่ที่หนองมนให้ 9 ไร่ 2 งาน เป็นเงินเก้าแสนบาท และเหมาโครงสร้างโรงแป้งจากจังหวัดระยอง รื้อมาสร้างบ้านและโรงงานผลิตมันอัดเม็ดที่หนองมน (โรงงานมันอัดเม็ดรุ่งเรืองธัญกิจ)



โรงงานรุ่งเรืองธัญกิจ



นายสุรพงษ์ เจริญบุลย์วิวัฒน์

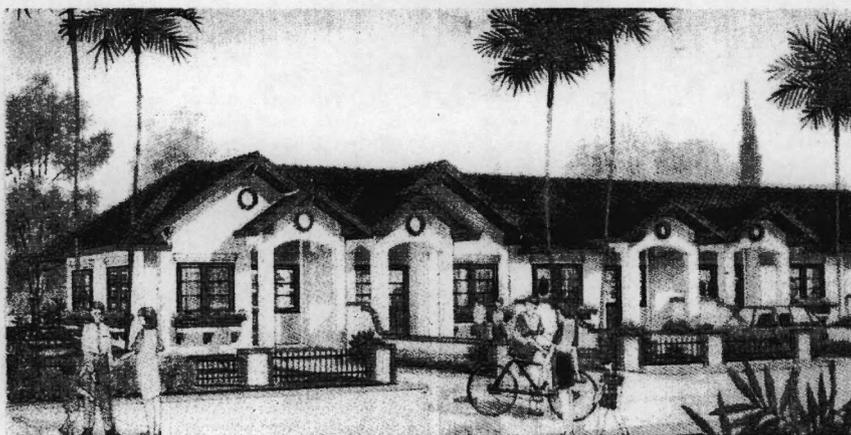


ปี พ.ศ. 2512 เริ่มผลิตมันเม็คนิ่ม (คือมันป่นที่นำมาอัดเป็นเม็ด โดยใช้เครื่องยนต์ดีเซล ชื่อ Leayland จากประเทศอังกฤษ เม็คนิ่มยังยึดตัวกันไม่สู้จะแน่นนัก) ออกจำหน่าย ผลิตมันเม็คนิ่มอยู่ 2 ปี กิจการมีแนวโน้มว่าจะดำเนินไปได้ด้วยดี จึงคิดขยายงานไปผลิตมันเส้นด้วย โดยนำที่ที่ยังเหลืออยู่มาสร้างลานตากมันเส้นเป็นลานซีเมนต์ขนาดใหญ่

ปลายปี พ.ศ. 2513 (29 ธันวาคม พ.ศ. 2513) ฤกษ์สุรพงษ์ได้สมรสกับคุณสมพร ลือสุรพงษ์ มีบุตรธิดาด้วยกัน 4 คน คือ

1. นายชงยุทธ เจริญบุญย์วิวัฒน์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าทำงานบริษัทเครื่องไฟฟ้าของสวีเดน (ABB) อยู่ระยะหนึ่งแล้วจึงไปเรียนต่อปริญญาโททางด้านเศรษฐศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกา กลับมาก็ทำงานกับบริษัทในเครือของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (ซี.พี.) อยู่ระยะหนึ่ง มีครอบครัวแล้ว ขณะนี้กลับมาดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ (ที่ดิน บ้านจัดสรร) ซึ่งเป็นมรดกของครอบครัว ที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (ริมถนนบางนา-ตราด)

2. นายปราโมทย์ เจริญบุญย์วิวัฒน์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยหอการค้า บุตรคนที่สองนี้เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินธุรกิจของครอบครัวที่ขยายตัวจากอุตสาหกรรมการผลิตและจำหน่ายมันอัดเม็ด มันเส้น การส่งออก ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจการศึกษา (โรงเรียนอาชีวศึกษา “อีเทค”) โดยได้รับผิดชอบกิจการด้านการผลิตและการส่งออก รวมทั้งธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่บ่อวิน อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี



บ้านจัดสรร



บ้านจัดสรร



คุณสุรพงษ์ เจริญบุญยิววัฒน์

โรงเรียนอาชีวศึกษาอีเทค

3. น.ส. เขวลักษณ์ เจริญบุญยิววัฒน์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศึกษาเพิ่มเติมด้านภาษาต่อที่ประเทศออสเตรเลีย ช่วยงานด้านธุรกิจการศึกษาของครอบครัว (ช่วยสอนภาษาอังกฤษที่โรงเรียนอาชีวศึกษา “อีเทค”) ขณะนี้กำลังศึกษาคณะระดับปริญญาโท สาขาภาษาอังกฤษที่มหาวิทยาลัยบูรพาไปด้วย ช่วยทำธุรกิจของครอบครัวไปด้วย



4. นายเรืองวิทย์ เจริญบุญวิวัฒน์ ดำเนินการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบัญชี จากมหาวิทยาลัยบูรพา ปัจจุบันช่วยดูแลงานบัญชีและการเงินของธุรกิจในเครือของครอบครัวเจริญบุญวิวัฒน์

ทางด้านครอบครัวของคุณสมพร ลือสรพงษ์ เป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมแป้งมันอยู่ที่หนองมนมาก่อนที่คุณสรพงษ์จะย้ายมาอยู่และประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมมันเม็ด และมันเส้น คุณสมพรมีประสบการณ์ในธุรกิจอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับมัน สำปะหลังมาก่อน เมื่อสมรสกับคุณสรพงษ์แล้วจึงเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจการ สนับสนุน ส่งเสริมและร่วมพัฒนาธุรกิจของครอบครัวเจริญบุญวิวัฒน์ ให้เจริญก้าวหน้าขึ้น โดยลำดับ

พ.ศ. 2512-2523 การผลิตยังใช้ระบบเดิมคือใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ ใช้เครื่องมือซึ่งเป็นเครื่องกลไม่ซับซ้อน ในระหว่างปี พ.ศ. 2521-2522 เริ่มแผนปรับปรุงพัฒนาการผลิต โดยเริ่มจากการเปลี่ยนโครงสร้างโรงงาน รื้อโครงสร้างไม้เดิมออก ปรับปรุงโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสมกับการที่จะนำเครื่องจักรกลมาใช้ในการผลิตเพิ่มขึ้น เริ่มที่เครื่องจักรดีเซลเปลี่ยนเป็นเครื่องจักรมอเตอร์ไฟฟ้า เพราะการดูแลรักษาง่ายกว่า ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยก็ถูกกว่า ช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดของอุตสาหกรรมผลิตมันเส้นและมันเม็ดคือช่วงปี พ.ศ. 2525-2535 (ทศวรรษแห่งความรุ่งโรจน์)

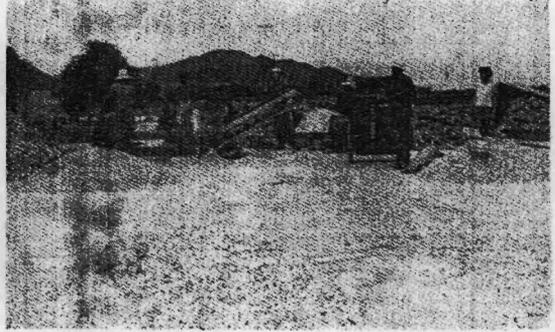


ภาพครอบครัวเจริญบุญวิวัฒน์

**กระบวนการผลิต**



**การนำห้วมันออกจากโรมาสู่โรงงาน**



**การนำห้วมันมาเข้าเครื่องหั่นเป็นเส้น**



**หั่นเป็นเส้นแล้วนำมาตากแดดที่ลานซีเมนต์**



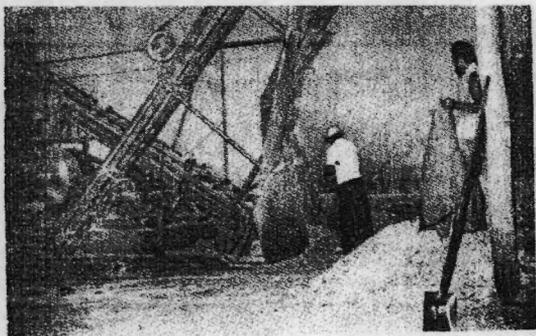
**ทำการเกลี่ยเพื่อให้มันที่หั่นเป็นเส้นแล้วได้รับแสงแดดทั่วถึงกัน**



**มันที่หั่นเป็นเส้นแล้วตากแดดไว้ที่ลานประมาณ 2-3 วัน**



**มันเส้นที่ตากแดดแห้งแล้วนำมาเทเพื่ออัดเม็ด**



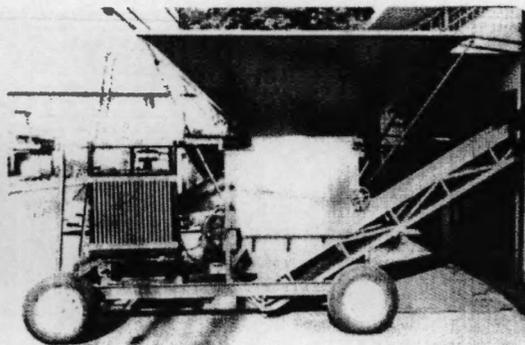
**นำมันเส้นเข้าเครื่องอัดเม็ด ผลิตออกมาเป็นมันอัดปะหลังเม็ด**



**มันอัดปะหลัง**

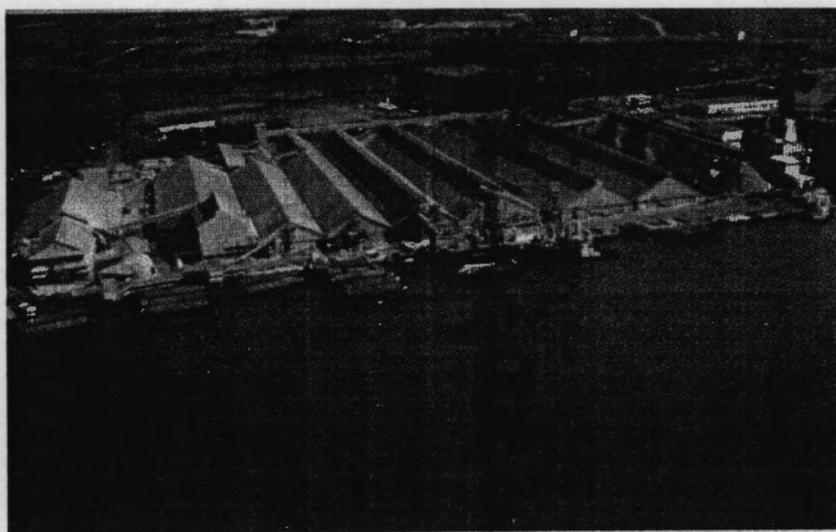


**รถตักมันปากนึ่งก็**

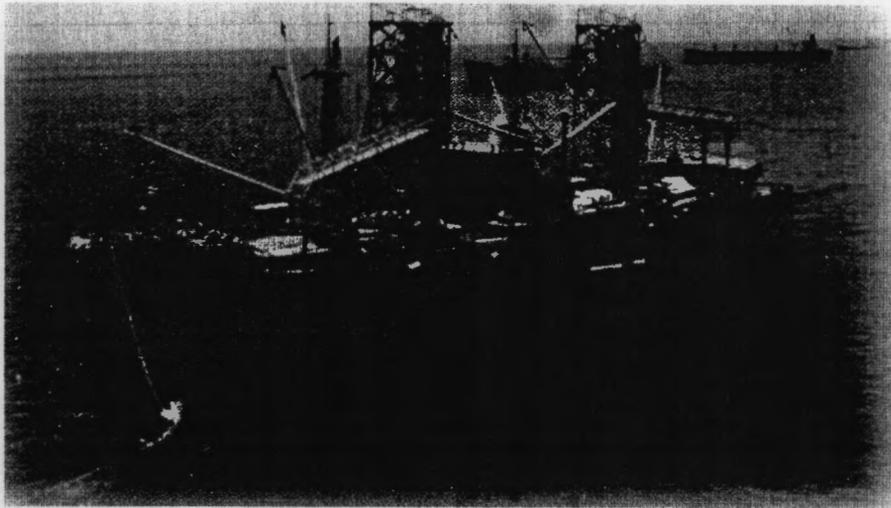


**เครื่องโม่มันเส้น**

โรงงานผลิตมันเส้นและมันเม็คของคุณสุรพงษ์ เจริญบุญชัยวิวัฒน์ ผลิตส่งให้ผู้ส่งออก มิได้ส่งออกเองโดยตรง ต่อมามีปัญหาเพราะผู้ส่งออกใช้เทคนิคทางการค้าทำให้ผู้ผลิตประสบปัญหาผลผลิตล้นตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำ ผู้ผลิตจึงรวมตัวกันดำเนินการส่งออกเอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 การที่ผู้ผลิตต้องส่งออกเองทำให้กลุ่มผู้ผลิตต้องหาประสบการณ์ หรือหาผู้มีประสบการณ์ด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น ด้านการตลาด การเงิน ฯลฯ ต้องใช้ชิปปิ้งรับจ้างที่ทำเรือ กลุ่มผู้ผลิตดำเนินการมาได้ประมาณ 3-4 ปี เริ่มมีปัญหาขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยน และปัญหาการตรวจสอบคุณภาพปลายทาง ทำให้ขาดทุนต่อเนื่อง ในที่สุดจึงตัดสินใจเลิกกิจการผลิตมันเส้นและมันอัดเม็ดในปี พ.ศ. 2550



**โกดังเก็บผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง**



เรือขนส่งผลิตภัณฑ์น้ำมันสำปะหลัง



ในระหว่างปี พ.ศ. 2531-2532 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียง (Eastern Sea Board Project) เริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน คุณสุรพงษ์และเพื่อนๆ พิจารณาและเห็นว่านโยบายการย้ายฐานการผลิตออกจากกรุงเทพฯ และปริมณฑลมาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงของรัฐบาลจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงราคาที่ดินในภาคตะวันออกเฉียง จึงหันมาเริ่มธุรกิจด้านการซื้อขายที่ดิน ควบคู่ไปกับการทำอุตสาหกรรมมันเส้นและมันอัดเม็ด ปี พ.ศ. 2534 พัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จากการซื้อขายที่ดินเป็นการปลูกตึกแถว (อาคารพาณิชย์) และบ้านจัดสรร โดยการเข้าหุ้นกับคนที่มีประสบการณ์ด้านการทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ครบวงจรมาก่อน คุณสุรพงษ์เริ่มโครงการที่บ่อวิน อำเภอศรีราชา ก่อน ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีความเสี่ยงเรื่องสินเชื่อยุ้งบ้างแต่ก็สามารถฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนั้น (พ.ศ. 2540) มาได้โดยอาศัยประสบการณ์ทักษะ และวิสัยทัศน์ในการดำเนินธุรกิจ (ภูมิปัญญาทางธุรกิจของคนเชื้อสายจีน) ปัจจุบันคุณสุรพงษ์ยังเปิดร้านค้าวัสดุก่อสร้าง เพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ให้เป็นธุรกิจครบวงจร



ส่วนธุรกิจด้านการบริหารการศึกษา (ธุรกิจการศึกษา) คุณสุรพงษ์ได้รับการชักชวนจากเพื่อนในสโมสรไลออน คลบรู ให้ไปซื้อหุ้นโรงเรียนพาณิชย์พานทอง ซึ่งเจ้าของเดิมเป็นนักวิชาการด้านการศึกษา ขาดประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจการศึกษา ทำให้โรงเรียนประสบปัญหาด้านการเงินกับธนาคาร ในปี พ.ศ. 2526 คุณสุรพงษ์และเพื่อนๆ ร่วมกันซื้อหุ้นของโรงเรียนพาณิชย์พานทองไว้ ส่วนตัวของคุณสุรพงษ์เองในขั้นต้นซื้อหุ้นไว้ไม่มากนัก แต่ต่อมาได้รับซื้อหุ้นจากเพื่อนๆ ไว้ก็จึงมีหุ้นเพิ่มขึ้นโดยลำดับ เมื่อคุณสุรพงษ์และเพื่อนๆ ซื้อโรงเรียนพาณิชย์พานทองมาแล้วก็เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนอาชีวศึกษาอitech” ในปี พ.ศ. 2537 คุณสุรพงษ์ได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาอitech ปี พ.ศ. 2540 ได้รับเลือกเป็นกรรมการผู้จัดการโรงเรียนอาชีวศึกษาอitechเต็มตัว

เมื่อเริ่มซื้อหุ้นโรงเรียนพาณิชย์พานทอง ในปี พ.ศ. 2526 นั้น โรงเรียนมีนักเรียนประมาณ 200 คน และกำลังประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินกับธนาคาร เมื่อนักธุรกิจ (คุณสุรพงษ์และเพื่อนๆ) เข้าไปซื้อหุ้นและบริหารจัดการด้านการเงิน โรงเรียนก็มีสถานภาพมั่นคงขึ้น พ.ศ. 2537 โรงเรียนก็ยังมีหนี้อยู่ประมาณ 20 ล้านบาท คณะกรรมการจึงตัดสินใจเพิ่มทุนเพื่อล้างหนี้ธนาคารแล้วตั้งบอร์ด (Board) รับผิดชอบบริหารการเงิน และทำแผนขยายงาน กิจการจึงเริ่มดีขึ้นโดยลำดับกว่า 10 ปีที่ซื้อกิจการมาผู้ถือหุ้นไม่เคยได้รับเงินปันผลเลย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2541 จึงเริ่มมีการแบ่งเงินปันผลเป็นครั้งแรก จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นโดยลำดับ ปัจจุบันมีนักเรียนถึง 9,000 คน ปัญหาเรื่องการเงินก็ยังมีอยู่บ้าง เพราะนักเรียนจำนวนหนึ่งไม่มีเงินจ่ายค่าเล่าเรียน เงินอุดหนุนของรัฐบาลก็มาช้า ในขณะที่ทางโรงเรียนต้องจ่ายเงินเดือนบุคลากรตรงตามเวลาเป็นจำนวนเงินถึงร้อยละ 80 ของรายรับ

การลงทุนทำธุรกิจทางการศึกษา ผู้ลงทุนต้องตระหนักว่าเป็นธุรกิจที่เติบโตช้า และมีรายละเอียดซับซ้อนพอสมควร การดำเนินธุรกิจด้านนี้ต้องอาศัยทั้งประสบการณ์ ทัศนคติทางธุรกิจ ความมุ่งมั่นและจิตสำนึกทางการศึกษาและสังคม

คุณสุรพงษ์ เจริญวิบูลย์วิวัฒน์ กล่าวปิดท้ายการให้สัมภาษณ์ว่า “การดำเนินธุรกิจ นักธุรกิจแทบทุกคนจะต้องกู้ยืมเงินมาลงทุนและขยายกิจการ นักธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้จะต้องรับผิดชอบต่อหนี้สินที่กู้ยืมมา และจะต้องรักษาให้อยู่ในระดับที่เจ้าหนี้จะไว้วางใจได้ (ต้องไม่ปล่อยให้หนี้เสีย) การสร้างความไว้วางใจกับสถาบันการเงินถือเป็นหัวใจของการดำเนินธุรกิจ” (สุรพงษ์ เจริญวิบูลย์วิวัฒน์, 24 พฤษภาคม 2553: สัมภาษณ์)



## 2.3 อุตสาหกรรมน้ำตาล (อ้อย) ทราย

### 2.3.1 อ้อย

เป็นพืชหลักชนิดหนึ่งที่ปลูกกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะอ้อยเป็นพืชที่ไม่ค่อยมีศัตรูพืช ดูแลรักษาง่ายต้องการน้ำปานกลาง ไม่ชอบน้ำขัง แหล่งปลูกอ้อยที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ แนวชายฝั่งทะเลโดยเฉพะอย่างยิ่งจังหวัดชลบุรี (บางปลาสร้อย) ฉะเชิงเทรา และ จันทบุรี ซึ่งเป็นบริเวณที่มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวจีนที่มาทำไร่อ้อยในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจีนแต้จิ๋วที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่อพยพตามบิดามารดาหรือคนรู้จัก (คนหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกันในประเทศจีน) และใช้แซ่เดียวกันเกือบทั้งหมด คือ “แซ่ตัน” เริ่มผลิตน้ำตาลทรายแดงจากอ้อยเพื่อการค้ามาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. 2353) โดยได้รับการสนับสนุนจากทางการไทย (กรอว์เฟิร์ด. 2515; หน้า 102) ทั้งนี้เพราะการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการค้าที่สำคัญ กล่าวคือ แต่เดิมการค้าระหว่างเอเชียกับยุโรปเป็นการซื้อขายสินค้าฟุ่มเฟือยเพื่อคนชั้นสูง (สินค้านำเข้า) แต่หลังจากมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปแล้วไม่นานสินค้าที่เคยเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยสำหรับคนชั้นสูงบางชนิดได้กลายเป็นสินค้าจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของคนทั่วไป เช่น น้ำตาล เป็นต้น (เออร์เนส แมนเดล. 2516; หน้า 57)

การผลิตน้ำตาลเพื่อส่งเป็นสินค้าส่งออกของไทยจึงเริ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปริมาณการส่งออกน้ำตาลทรายแดงมีปริมาณเพิ่มขึ้นโดยลำดับ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2402 (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ปริมาณน้ำตาลที่ส่งออกมีจำนวนถึง 203,590 หาบ กระบวนการผลิตน้ำตาลทรายแดงนับแต่ แรงงานเครื่องมือในการผลิต การขนส่ง และการค้า เป็นเรื่องที่ยกให้อยู่ในมือของคนจีนทั้งหมด การส่งเสริมการปลูกอ้อยและอุตสาหกรรมน้ำตาลจึงปลอดโปร่ง เพราะแรงงานจีนเป็นแรงงานเสรี (แม้จะไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์) แรงงานไทยคิดค้นระบบมุลนาย-ไพร่ ประเทศที่รับซื้อน้ำตาลจากไทย คือ ประเทศอังกฤษ การค้าน้ำตาลทำกำไรงามให้แก่พ่อค้าอังกฤษ (กำไรถึงเท่าตัว)

หลังปี พ.ศ. 2402 น้ำตาลไทยเริ่มมีปัญหาในการแข่งขันกับต่างประเทศ เนื่องจากต้นทุนการผลิตน้ำตาลในประเทศไทยสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน และคุณภาพก็ไม่ค่อยสม่ำเสมอ ธุรกิจการส่งออกน้ำตาลทรายแดงของไทยเริ่มหดตัวลงภายหลังปี พ.ศ. 2402 ในปี พ.ศ. 2432 ไทยส่งน้ำตาลออกบ้างเป็นครั้งคราว และมีได้เป็นสินค้าส่งออกสำคัญเหมือนในอดีต การผลิตลดลงเหลือเพียงผลิตเพื่อให้เพียงพอที่จะบริโภคภายในประเทศเท่านั้น การผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตน้ำตาล



ทรายแดง (บางคนเรียกน้ำตาลอ้อย) เพราะผลิตได้รวดเร็ว ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง (ใช้ทุนน้อย ใช้เวลาในกระบวนการผลิตน้อย) เมื่อคำนวณทั้งกระบวนการผลิตแล้ว การผลิตน้ำตาลทรายแดงได้กำไรดีกว่า ผู้ประกอบการผลิตน้ำตาลชาวลบุรีจึงผลิตแต่น้ำตาลทรายแดง ไม่ผลิตน้ำตาลทรายขาวเหมือนชาวจีนลุ่มน้ำท่าจีน (นครไชยศรี) (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2443, (6 มกราคม ร.ศ. 115-6 มกราคม ร.ศ. 119) ร5 ม. 2. 14/39 เล่ม 3) ดังนั้นประเทศไทยจึงกลายเป็นประเทศนำเข้าน้ำตาลทรายขาว เมื่อพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนเปลี่ยนไปทำนา หลังการทำสนธิสัญญาเบาริ่ง (2398) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามสนธิสัญญาชุดเบาริ่ง ข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่ทวีความสำคัญขึ้นโดยลำดับ เพราะความต้องการข้าวจากตลาดต่างประเทศและนโยบายการค้าข้าวของรัฐบาล การผลิตข้าวขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจนมีมูลค่าสูงกว่าสินค้าส่งออกชนิดอื่นๆ มาก ในปีพ.ศ. 2408 ไทยส่งข้าวเป็นสินค้าส่งออกคิดเป็นมูลค่าประมาณร้อยละ 55 ของสินค้าส่งออกทั้งหมด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคนอื่นๆ. 2528; หน้า 126)

เมื่อไทยไม่สามารถแข่งขันในตลาดน้ำตาลได้ การผลิตน้ำตาลของไทยก็ซบเซาลง แหล่งปลูกอ้อยและผลิตน้ำตาลที่สำคัญบริเวณแม่น้ำท่าจีนก็ลดความสำคัญลง เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในการปลูกข้าวซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการในตลาดโลกในเวลานั้น พื้นที่ปลูกอ้อยในมณฑลนครไชยศรีลดลงไปกว่าร้อยละ 90 เหลือเพียงร้อยละ 10 โรงหีบผลิตน้ำตาลทรายแดงก็ปิดกิจการไปเกือบหมด ในปี พ.ศ. 2455 เหลือโรงหีบอยู่เพียง 2 โรง และในจำนวน 2 โรงนี้ก็มีได้หีบอ้อยตลอดปีเพราะไม่มีอ้อยจะหีบ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2455. ร. 6 กศ. 13 /749 ตอนที่ 1) คงเหลือแหล่งปลูกอ้อยและผลิตน้ำตาลที่สำคัญในเวลาต่อมาอยู่ที่บริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกง

เมื่อข้าวกลายเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของไทย แหล่งปลูกอ้อยบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยเฉพาะที่จังหวัดฉะเชิงเทราก็ค่อยๆ ลดจำนวนลง ราษฎรหันไปปลูกข้าวแทนอ้อยเช่นเดียวกับแถบนครไชยศรีเพราะปลูกข้าวได้ราคาดีกว่า และพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกงส่วนของจังหวัดฉะเชิงเทราก็อุดมสมบูรณ์พอที่จะปลูกข้าวได้ สำหรับจังหวัดชลบุรีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เหมาะกับการปลูกพืชไร่มากกว่าทำนา เพราะลักษณะดินค่อนข้างหยาบ มีกรวดปน บางพื้นที่ยังจับกันเป็นดานแข็ง ยังดีที่ระดับน้ำใต้ดินอยู่ไม่ลึกนักทำให้มีความชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลาแม้ฝนจะแล้ง และเนื่องจากเป็นพื้นดินที่บุกเบิกใหม่จึงมีความอุดมสมบูรณ์พอที่จะปลูกอ้อยได้ (ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์. 2526; หน้า 24) จึงทำให้ชลบุรีเป็นแหล่งปลูกอ้อยและผลิตน้ำตาลที่สำคัญในเวลาต่อมา ดังปรากฏในรายงานตรวจราชการของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำรงภูวณราชานุภาพเสด็จตรวจราชการ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา 6 มกราคม 2443 ความว่า



“... ในเวลานี้การปลูกอ้อยทำน้ำตาลในเมืองชลบุรีกำลังเจริญ มีโรงหีบในปีนี้กว่า 80 โรงแล้งจะเจริญได้อีก ... ที่เขาเขียวนี้แต่เดิมไม่มีใครมีใครกล้าไปทำไร่อ้อย กลัวความไข้ แต่ใน 4-5 ปีนี้มีคนไปลองป่า ทำไร่มากขึ้นทุกทีเพราะที่ใหม่ดินไม่งามดี ประชาชนจึงพากันโค่นสร้าง แลตั้งโรงหีบอ้อยเป็นอันมาก...” (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2443. ร. 5 ม.

2. 14/38)

ในปี พ.ศ. 2458 (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) การทำไร่อ้อยและโรงหีบอ้อยทำน้ำตาลทรายในจังหวัดชลบุรียังมีอยู่ในท้องที่อำเภอเมือง 76 โรง ทำตะกูด (พานทอง) 24 โรง พันธ์นิคม 5 โรง บางพระ 2 โรง รวม 107 โรง ทั้งยังมีการขยายเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2463 อีกเป็น 192 โรง อำเภอเมือง (บางปลาสร้อย) 121 โรง พันธ์นิคม 34 โรง พานทอง 35 โรง ศรีราชา 1 โรง

ผู้ประกอบการทำไร่อ้อยและโรงหีบอ้อยทำน้ำตาลในเขตนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่ม “เกี้ยวจู้” คือผู้ที่ให้เงินกู้ชั้นแรก
- 2) กลุ่ม “หลงจู้” คือผู้ที่กู้เงินจากเกี้ยวจู้เอาไปสร้างโรงหีบ
- 3) กลุ่ม “ไร่เกี้ยว” คือผู้กู้เงินไปจากหลงจู้อีกทอดหนึ่ง และเป็นผู้ทำไร่ปลูกอ้อย เมื่อไร่เกี้ยวตัดอ้อยได้เท่าใด ต้องเอาไปให้หลงจู้หีบ เมื่อหลงจู้หีบเป็นน้ำตาลแล้ว ไร่เกี้ยวต้องแบ่งน้ำตาลให้หลงจู้ครึ่งหนึ่ง

ในกรณีของหลงจู้ที่ทำโรงหีบก็จะแบ่งเป็น 2 พวก คือ พวกหนึ่งทำด้วยทุนของตนเอง อีกพวกหนึ่งยืมเงินของเกี้ยวจู้มาทำเป็นทุน ผู้ที่ยืมทุนเขาไปทำนั้นต้องเสียดอกเบี้ยให้เกี้ยวจู้ตามธรรมเนียมนับเวลาตั้งแต่ปลูกอ้อยไปจนถึงหีบอ้อยจนได้น้ำตาล แต่เมื่อได้น้ำตาลแล้วถ้าเอาน้ำตาลนั้นมาขายกับเจ้าของเงินกู้ เจ้าของเงินกู้ควรจะไม่คิดดอกเบี้ยแต่ไปคิดลดค่าน้ำตาลเอาราคาหาบละ 25 สตางค์ ตามปกติถ้าโรงหีบใดเป็นลูกหนี้เกี้ยวจู้ เมื่อหีบน้ำตาลได้เท่าใดต้องเอามาขายให้เกี้ยวจู้ทั้งหมดจนพอกับเงินทุนที่ขอยืมไป ราคาซื้อขายคิดตามราคาในท้องตลาดเป็นเกณฑ์ ส่วนโรงหีบที่ทำด้วยทุนของตนเองจะขายกับใครก็ได้ วิธีทำน้ำตาลนั้น บางโรงมีไร่อ้อยของตนเอง บางโรงรับหีบให้เจ้าของไร่ต่างๆ ไป เมื่อหีบและทำเป็นน้ำตาลแล้วเจ้าของโรงหีบกับเจ้าของอ้อย จะแบ่งน้ำตาลกันคนละครึ่ง ค่าเฉลี่ยของอ้อยที่นำมาหีบทำน้ำตาลจะอยู่ที่ไร่ละ 11 หาบ ไร่หนึ่งต้องลงทุน (ค่าใช้จ่ายต่อไร่) ในปีแรกไร่ละ 71 บาท 55 สตางค์ ปีที่ 2 ไร่ละ 43 บาท 87 สตางค์ รวม 2 ปี ปีหนึ่งลงทุน 115 บาท 42 สตางค์ ได้น้ำตาล 28 หาบ แบ่งให้หลงจู้เสียครึ่งหนึ่งคงเหลือน้ำตาล 14 หาบ คิดซื้อขายตามราคาตลาด (เวลานั้นหาบละ 9 บาท 14 หาบ เป็นเงิน 126 หาบ คงมีกำไรในช่วงเวลา 2 ปี ไร่หนึ่งเป็นเงิน 10 บาท 58 สตางค์ เท่านั้น



ค่าใช้จ่ายในการทำไร่อ้อย และหีบอ้อยทำน้ำตาลทราย / ไร่

|   |                       |            |
|---|-----------------------|------------|
| 1. ค่าซื้อขี้ดอ้อยไร่ละ 3 บาท                           | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 24 สตางค์  |
| 2. ค่าจ้างไถที่ปลูกไร่ละ 5 บาท                          | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 45 สตางค์  |
| 3. ค่าปลูกอ้อยไร่ละ 5 บาท                               | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 45 สตางค์  |
| 4. ค่าปลูกอ้อยตั้งแต่แรกปลูกจนถึง<br>หีบได้ไร่ละ 25 บาท | เฉลี่ยเป็นหาบละ 2 บาท | 27 สตางค์  |
| 5. ค่าอาหารสำหรับลูกจ้างตัดอ้อยในไร่                    | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 15 สตางค์  |
| 6. ค่าจ้างตัดอ้อยในไร่มาส่งถึงโรงหีบ                    | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 29 สตางค์  |
| 7. ค่าอากรไร่ละ 37 สตางค์<br>ไร่หนึ่งได้น้ำตาล 11 หาบ   | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 3 สตางค์   |
| 8. ค่าจ้างคนหีบแลค่าแรงกระบือ                           | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 105 สตางค์ |
| 9. ค่าจ้างคนเก็บกากอ้อย                                 | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 20 สตางค์  |
| 10. ค่าจ้างคนปล่อยอ้อยเข้าลูกหีบ                        | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 10 สตางค์  |
| 11. ค่าจ้างคนเหยียน้ำตาล                                | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 8 สตางค์   |
| 12. ค่าน้ำมันก๊าซ (ตามตะเกียงคั้นน้ำตาล)                | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 15 สตางค์  |
| 13. ค่ากาน้ำมันมะพร้าว – ปูนขาว                         | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 5 สตางค์   |
| 14. ค่าลูกหีบ   | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 19 สตางค์  |
| 15. ค่าเตา (คั้นน้ำตาล)                                 | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 19 สตางค์  |
| 16. ค่าจ้างคนใส่ไฟเวลาคั้นน้ำตาล                        | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 10 สตางค์  |
| 17. ค่าจ้างคนคั้นน้ำตาล                                 | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 13 สตางค์  |
| 18. ค่าซื้อกระสอบใส่น้ำตาล                              | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 40 สตางค์  |
| 19. ค่าจ้างเสมียนสำหรับโรงหีบ                           | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 3 สตางค์   |
| 20. ค่าจ้างคนทำกับข้าว (เลี้ยงลูก)                      | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 3 สตางค์   |
| 21. ค่าสร้างค่าซ่อมลูกหีบ                               | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 3 สตางค์   |
| 22. ค่าฟืนคั้นน้ำตาล                                    | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 50 สตางค์  |
| 23. ค่าอาหาร หมวก พลุ บุหรี่                            | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 50 สตางค์  |
| 24. ค่าภาษีน้ำตาล                                       | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 20 สตางค์  |
| 25. ค่าจ้างเวียนขนแต่โรงหีบถึงตลาด                      | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 50 สตางค์  |
| 26. ค่าจ้างลูกขนลงเรือ                                  | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 12 สตางค์  |
| 27. ค่าเช่าขึงเก็บน้ำตาล                                | เฉลี่ยเป็นหาบละ       | 4 สตางค์   |

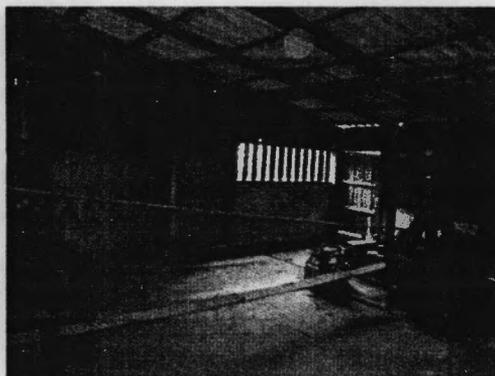
(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.กศ..13/1380)



### ไร่อ้อย

ดังนั้นการที่จะทำไร่อ้อยให้เจริญได้เป็นเรื่องค่อนข้างยาก ผู้ทำแม้มิได้กำไรก็ยังต้องทำต่อไปเพราะมีหนี้สินสืบเนื่องต่อๆ กันมา จะเลิกทำก็ไม่ได้ ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เต็มที่ก็คือ เกษวิฑู (ศรัญญา คันธาธิพ. 2540; หน้า 126-127 อ้างจากคำสัมภาษณ์ นายคำ ทวีทรัพย์ 140 / 19 ต. บ้านสวน อ. เมือง จ. ชลบุรี 18 พฤศจิกายน 2440)

แรงงานที่ใช้ในการผลิตน้ำตาลชลบุรีส่วนใหญ่เป็นคนจีนแค้จิว ประมาณร้อยละ 80-90 นอกจากนั้นก็มียกคนไทยป่นอยู่ร้อยละ 10-20 แรงงานที่ใช้ในการหีบอ้อยเป็นแรงงานอิสระที่รับจ้างหีบอ้อย คือชาวนาไทยที่ว่างเว้นจากการทำนา เพราะอ้อยที่ปลูกจะตัดเมื่อนำมาเข้าโรงหีบ จะเริ่มตัดได้ตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวนาเก็บเกี่ยวเสร็จพอดี แรงงานชาวนาที่มารับจ้างหีบอ้อยจะมีควายเป็นของตนเอง โดยจะรวมกลุ่มกันเป็นคาราวาน ประมาณ 20-25 คน เรียกว่า “เทียมเกวียน” ในกลุ่มก็จะแบ่งเป็นชุดละ 5 คน ผลัดกันหีบอ้อยโดยใช้ควาย 2 ตัวต่อ 1 ชุด ซึ่งแรงงานพวกนี้จะมาปลูกกระตือบอยู่ข้างๆ โรงหีบ โดยนำครอบครัวมาพักอยู่ด้วยจนกระทั่งหีบอ้อยเสร็จ



### เครื่องหีบอ้อย



### 2.3.2 กระบวนการผลิตน้ำตาลทราย

การผลิตน้ำตาลทรายมีกระบวนการที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) การบีบน้ำอ้อยจากต้นอ้อย เรียกว่าการ “หีบอ้อย” และ 2) การทำน้ำอ้อยให้เป็นผลึกน้ำตาล สมัยก่อนเรียกกระบวนการนี้ว่า “วิธีหีบอ้อยและต้มน้ำตาล” น้ำตาลทรายที่ได้ออกมามีลักษณะหยาบเหมือนทรายสีน้ำตาลดำ มีไขน้ำตาลทรายขาวเหมือนปัจจุบัน แต่กระนั้นก็ตามคนจีนที่ลุ่มน้ำทำเงิน (มณฑลนครไชยศรี) มีวิธีทำน้ำตาลทรายละเอียดอีกชั้นหนึ่ง เป็นวิธีทำให้ขาวแบบโบราณ วิธีนี้ทำให้น้ำตาลมีสีขาวเหลืองซึ่งเรียกกันว่า “น้ำตาลทรายขาวนครไชยศรี”

ข้าหลวงเทศาภิบาลนครไชยศรีได้ถวายรายงาน อธิบายวิธีทำน้ำตาลทรายซึ่งเป็นวิธีที่ใช้สืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มว่า (พจน. ร.ร กษ. 10.2/3 กงสุลอเมริกันขอวิธีปลูกอ้อยทำน้ำตาล)

“(1) วิธีที่จะทำน้ำตาลทรายนั้น ในขั้นต้นให้น้ำอ้อยมาหีบเป็นน้ำอ้อยแล้วนำไปใส่กระทะพอเดือด ซ้อนฟองขึ้นเอาปูนขาวชะดลงเพื่อประสงค์จับของโสโครก หรือสิ่งเจือปน แล้วตักน้ำอ้อยที่เคี่ยวขึ้นใส่ถังทิ้งไว้ให้สิ่งเจือปนจมลงก้นถัง เมื่อสิ่งเจือปนจมลงก้นถังจนน้ำอ้อยใสบริสุทธิ์แล้ว เปิดท่อที่ถังให้น้ำอ้อยไหลลงกระทะที่ 2 แล้วเคี่ยวจนน้ำอ้อยมีสีเหลืองอ่อนแล้วถ่ายไปกระทะที่ 3 เคี่ยวจนน้ำอ้อยเหลืองจัดแล้วถ่ายไปกระทะที่ 4 เคี่ยวจนเป็นยางมะตูมอ่อน ถ่ายไปกระทะที่ 5 เคี่ยวจนเป็นยางมะตูมแก่ จนได้ที่แล้วตักใส่หวดทิ้งไว้หนึ่งคืน ยกหวดขึ้นวางบนหม้อเฝ้าอ้วย ถอนฟางซึ่งอุดช่องที่ก้นหวดออกเพื่อจะให้น้ำเหลืองตก เก็บไว้ 2 เวลา เป็นน้ำตาลทรายแดงเต็มหวดอยู่เสมอ แต่ได้น้ำเหลืองซึ่งตกอยู่ในหม้อเฝ้าอ้วยประมาณก่อนหวด ถ้าจะให้เป็นน้ำตาลทรายขาวต้องนำเอาโคลนมาทำให้สะอาด ตีให้ละเอียด แล้วใช้เหล็กกดน้ำตาลทรายให้แข็งจนยุบลงไปประมาณ 1 นิ้ว จึงเปิดดินโคลนออก ดินโคลนกับน้ำตาลนั้นจะอยู่กับคนละส่วนไม่ปนกัน ในขั้นนี้จะได้น้ำตาลทรายขาวครึ่งหวด แต่อีกครึ่งหวดยังเป็นสีรำ ถ้าจะให้ขาวหมดทั้งหวดต้องตักน้ำตาลทรายขาวออกจนถึงน้ำตาลทรายสีรำแล้วใส่โคลนลงหน้า



ปากหวัดเก็บไว้อีก 8 วัน จึงเป็นน้ำตาลทรายขาวทั้งหมด ในขั้นนี้ จะได้น้ำเหลืองอีกครั้งหม้อเล่าอ้วย น้ำตาลทรายขาวที่นำขึ้นจาก หวดนี้ เรียกว่า “แม่ น้ำตาล” นำมาทาบให้ละเอียดแล้วร้อนใส่กระด้ง ผึ่งแดดไว้หนึ่งเวลาจนน้ำตาลทรายแห้ง จึงนำไปเก็บไว้ในถัง อนึ่ง น้ำเหลืองที่รองได้นั้นให้นำมาเคี่ยวอีกครั้งหนึ่ง มีกรรมวิธีเหมือน อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะได้น้ำตาลทรายอีก เรียกว่า “ลูก น้ำตาลทราย” แล้วยังได้น้ำเหลืองอีกก่อนหวด โรงหีบตามลำแม่น้ำ และตามป่าผัดกัน โรงหีบลำแม่น้ำเคี่ยวจะได้น้ำตาล 2-3 ครั้ง เพราะ เหตุที่ดินตามลำน้ำดีกว่าดินตามป่า ทั้งรสและสีผัดกัน ขายได้ราคา ต่างกัน แม่ น้ำตาลทรายกับลูก น้ำตาลทรายก็ผัดกัน โดยที่ลูก น้ำตาล ทรายมีเมล็ด น้ำตาลทรายข่มกว่า ทั้งรสนหวานก็อ่อนกว่ากัน (2) การ หีบอ้อยนั้นลงมือทำตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ซึ่งจะต้อง ให้หมอดูดุฝนและให้อ้อยแก่จัด ใช้ลูกหีบตั้งตรงซึ่งคนจีนทำเองด้วยไม้ หน้าลูกหีบไม้เรียบและใช้ควายลาก อ้อยป้อนเข้าลูกหีบด้วยมือ ใช้ระยะเวลาตั้งแต่วันลงหีบจนเสร็จการรวม 4 เดือน พาหนะที่ใช้ใน โรงหีบนั้น ได้แก่ เกวียนสำหรับเข็นอ้อย

มีคนทำงาน ได้แก่ จีนเต็ง 1 คน (เงินเตว หัวหน้า กรรมกร : ผู้เขียน) สำหรับดูการแทนหลงจู้ จีนเต็งสำหรับคุมลูกจ้าง ตัดอ้อย เสมียนใส่หู้สำหรับป้อนอ้อย ใส่หู้สำหรับตม น้ำตาล ใส่หู้ สำหรับรักษาน้ำตาล คนตักน้ำตาลและหาบหวด คนเดินยามสำหรับ จุดตะเกียง และปลุกคนหุงหาอาหาร ตลอดจนตรวจตรารักษาการณ์ ต่างๆ เชียคา ลูกจ้างสำหรับทำงานจับกัง คนใช้สำหรับหาบอาหาร ส่งคนตัดอ้อย ลูกจ้างตัดอ้อย จงโพสำหรับหุงหาอาหารเลี้ยงคนทำงาน ลูกจ้างสำหรับจับกระบือเทียมหีบ ลูกจ้างสำหรับเลี้ยงวัว ควาย เป็นต้น (3) ในการตั้งโรงหีบอ้อยทำน้ำตาลทรายกระโจมหนึ่ง จะ ต้องปลูกโรงกระโจมสำหรับหีบอ้อย 1 หลัง โรงสำหรับไว้หวดฟอก น้ำอ้อยให้เป็นน้ำตาลทรายขาวกับน้ำตาลทราย 1 หลัง โรงจับกัง 1 หลัง โรงลูกจ้าง เชียคาสำหรับทำงานกลางคืน 1 หลัง โรงจงโพ สำหรับหุงต้มอาหาร 1 หลัง โรงสำหรับไร่้อ้อย 1 หลัง รวม 7 หลัง



เครื่องมือที่ใช้มีดังนี้ กระตะสำหรับเกี่ยวน้ำอ้อย 5 กระตะ เตาดักเกี่ยว  
น้ำอ้อย 1 ตัว ลูกหีบ 2 คู่ หวด 3,000 หวด หม้อเล้าอ้อย 30,000 ถัง  
สำหรับนอนน้ำอ้อย 1 ถัง ถังใหญ่สำหรับใส่น้ำอ้อยขึ้น ถังอย่าง  
กลางสำหรับรองน้ำอ้อยเมื่อไหลออกจากลูกหีบ 1 ถัง ถังเล็กสำหรับ  
หายน้ำอ้อย 2 คู่ ถังเล็กสำหรับหายน้ำเหลือง 2 คู่ ถังเล็กสำหรับตัด  
โคลน 2 คู่ ถังสำหรับหิวน้ำอ้อยขึ้น 4 คู่ ถังสำหรับใส่อาหารเลี้ยง  
คนงาน 4 คู่ เหล็กแข่หวดน้ำตาลทราย 10 อัน เหล็กแบนสำหรับ  
กดปากหวด 2 อัน เหล็กสำหรับเสริมปากกระตะกับเหล็กคานกระตะ  
ประมาณ 200 อัน เหล็กรองกันเตา 5 อัน กระดังตาดน้ำตาลทราย  
40 ใบ ลำแพน 6 ผืน กระสอบสำหรับน้ำตาลทรายประมาณ 1,500  
ใบ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.มปป. ร.5 กษ. 10.2/3 กงสุลอเมริกาขอ  
วิธีปลูกอ้อยทำน้ำตาล)

เมื่อศึกษาคำอธิบายวิธีทำน้ำตาลทรายฉบับนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าการทำน้ำตาลทรายแบบเก่า  
นี้ จะเสียน้ำตาลไปในกระบวนการผลิตหลายขั้นตอนนับตั้งแต่การหีบอ้อย การต้มเคี่ยว การตัด  
ฟองทิ้ง น้ำอ้อยที่ปล่อยทิ้งปนอยู่กับน้ำตาลมีคุณภาพต่ำลง และทำให้เป็นทรายหยาบ

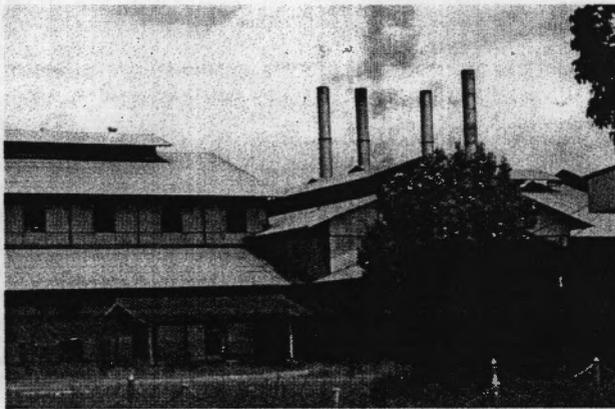
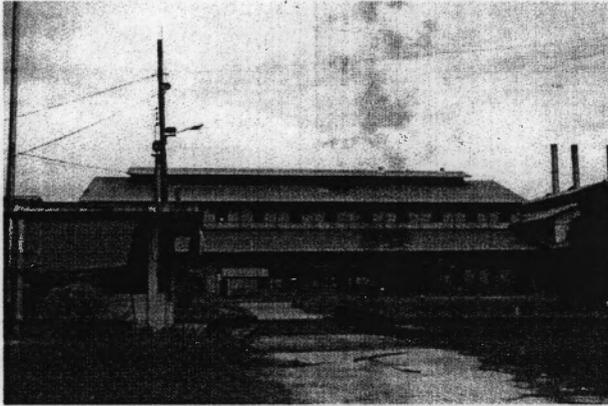
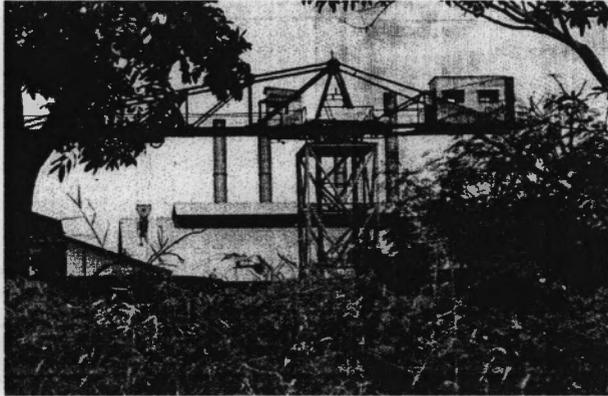
น้ำตาลทรายซึ่งเคยเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญมาก่อนข้าวได้ลดความสำคัญลงโดยลำดับ แต่  
กระนั้นการผลิตน้ำตาลทรายในเขตเมืองชลบุรีก็ยังคงมีอยู่ เป็นการผลิตเพื่อใช้ในการบริโภค  
ภายในประเทศ การทำไร้อ้อยก็ยังคงเป็นอาชีพสำคัญอาชีพหนึ่งของราษฎรในเขตเมืองชลบุรี และ  
การทำไร้อ้อยในเขตนี้ส่วนใหญ่เจ้าของโรงหีบอ้อยจะเป็นเจ้าของไร้อ้อยเป็นส่วนใหญ่ มีโรงงาน  
หีบอ้อยทำน้ำตาลถึง 80 โรง พร้อมกับได้พยายามนำเอาเครื่องจักรมาใช้ในการหีบอ้อยแทนการใช้  
แรงงานคนอีกด้วย และสิ่งที่แตกต่างจากการทำน้ำตาลทรายในเขตอื่นๆ ก็คือ การทำน้ำตาลทราย  
เขตนี้จะทำน้ำตาลทรายแดงมากกว่าน้ำตาลทรายขาว ทั้งนี้เนื่องจากว่า การทำน้ำตาลทรายแดงจะ  
ผลิตได้รวดเร็วกว่า ถึงแม้ว่าจะขายได้ราคาต่ำกว่าน้ำตาลทรายขาวก็ตาม แต่เมื่อคำนวณถึงเวลาที่ใช้  
และงานที่ทำแล้วการทำน้ำตาลทรายแดงจะใช้ทุนน้อยกว่า เวลาทำก็น้อยกว่าน้ำตาลทรายขาว  
ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบปริมาณการผลิตแล้ว การทำน้ำตาลทรายแดงจะได้กำไรมากกว่าการทำ  
น้ำตาลทรายขาว



ในปี พ.ศ. 2455 เป็นต้นมาประเทศไทยได้ส่งน้ำตาลทรายแดงออกไปจำหน่ายต่างประเทศอีกครั้ง ดังปรากฏในรายงานของหม่อมเจ้าพร้อมพงศ์อริราช อธิบดีกรมศุลกากรว่า ไทยได้ส่งน้ำตาลทรายแดงออกไปจำหน่ายในปี พ.ศ. 2457 คิดเป็นจำนวนเงิน 123,000 บาท เพิ่มขึ้นกว่าปี พ.ศ. 2456 ถึงร้อยละ 120 และน้ำตาลทรายแดงที่ส่งออกไปนั้นผลิตขึ้นในเมืองชลบุรีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนสาเหตุที่ส่งออกไปขายได้มากก็เนื่องจากราคาน้ำตาลในตลาดสิงคโปร์มีราคาแพงกว่า ประเทศไทย จึงส่งน้ำตาลดังกล่าวออกไปขายได้มากขึ้น หลังจากนั้นไทยก็ส่งน้ำตาลทรายแดงออกสู่ตลาดโลกมากขึ้น โดยลำดับ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 ค.5/1 ที่ 3081. ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2458)

ดังนั้น อุตสาหกรรมน้ำตาล (อ้อย) ของตระกูลไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีที่เคยตกต่ำหรือชบเขาไประยะหนึ่งก็กลับเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้ง จนสามารถทำรายได้ให้กับประเทศเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้อ้อยยังสามารถนำไปเป็นส่วนผสมของสุราโรง และทำขนมที่เรียกกันว่า “จันอับ” ทำรายได้ให้แก่ผู้ผลิตได้ดีพอสมควร





โรงงานน้ำตาลทราย



ตาราง: แสดงบัญชีสำรวจจำนวนโรงหีบอ้อย ตำบล อำเภอต่าง ๆ ในแขวงเมืองชลบุรี

| เลขที่ | ตำบล        | จำนวนโรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล      | จำนวนโรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล          | จำนวนโรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล       | จำนวนโรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล | จำนวนโรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. |
|--------|-------------|-------------|-----------------------------------|-----------|-------------|-----------------------------------|---------------|-------------|-----------------------------------|------------|-------------|-----------------------------------|------|-------------|-----------------------------------|
| 1.     | หนองค่างคอก | 3           | 256 ไร่<br>3 งาน<br>58 ตรว.       | มาบโป่ง   | 1           | 61 ไร่<br>1 งาน<br>42 ตรว.        | หนองขยาด      | 4           | 252 ไร่<br>1 งาน<br>74 ตรว.       | บางพระ     | 2           | 131 ไร่<br>3 งาน<br>35 ตรว.       | 4    | 4           | 741 ไร่<br>1 งาน<br>9 ตรว.        |
| 2.     | หนองรี      | 3           | 456 ไร่<br>1 งาน<br>82 ตรว.       | หนองคำสิง | 4           | 294 ไร่<br>2 งาน<br>50 ตรว.       | ทุ่งขมาง      | 1           | 57 ไร่<br>2 งาน<br>68 ตรว.        | บ้านเหมือง | -           | 68 ไร่<br>0 งาน<br>5 ตรว.         | 4    | 9           | 876 ไร่<br>3 งาน<br>5 ตรว.        |
| 3.     | ห้วยกะปิ    | 5           | 805 ไร่<br>0 ไร่<br>0 ตรว.        | หนองหงส์  | 12          | 115 ไร่<br>0 งาน<br>72 ตรว.       | นาเร็ด        | -           | 1 ไร่<br>0 งาน<br>5 ตรว.          | -          | -           | -                                 | 3    | 17          | 1921 ไร่<br>0 งาน<br>77 ตรว.      |
| 4.     | มาบไผ่      | 22          | 1059 ไร่<br>0 งาน<br>20 ตรว.      | มอกระบก   | 7           | 238 ไร่<br>2 งาน<br>24 ตรว.       | ไร่หลักทอง    | -           | 2 ไร่<br>1 งาน<br>45 ตรว.         | -          | *           | -                                 | 3    | 30          | 1299 ไร่<br>3 งาน<br>89 ตรว.      |
| 5.     | หนองชำซาก   | 13          | 508 ไร่<br>0 งาน<br>0 ตรว.        | -         | -           | -                                 | สระสี่เหลี่ยม | -           | 1 ไร่<br>0 งาน<br>0 ตรว.          | -          | -           | -                                 | 2    | 13          | 509 ไร่<br>0 งาน<br>0 ตรว.        |

ตระกูลแห่ใจจังหวัดชลบุรี: วิถีและมั่ง

รองศาสตราจารย์ภาณี มหาพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ชญา มหาพันธ์



| เลขที่ | ตำบล    | จำนวน<br>โรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล | จำนวน<br>โรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล     | จำนวน<br>โรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล | จำนวน<br>โรงหีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. | ตำบล | จำนวนโรง<br>หีบ | จำนวนไร่<br>อ้อย(ไร่)<br>งาน-ตรว. |
|--------|---------|-----------------|-----------------------------------|------|-----------------|-----------------------------------|----------|-----------------|-----------------------------------|------|-----------------|-----------------------------------|------|-----------------|-----------------------------------|
| 6.     | บ้านบึง | 30              | 2440 ไร่<br>2 งาน<br>60 ตรว.      | -    | -               | -                                 | หนองขอกี | -               | 18 ไร่<br>2 งาน<br>46 ตรว.        | -    | -               | -                                 | 2    | 30              | 2458 ไร่<br>3 งาน<br>46 ตรว.      |
|        |         |                 |                                   |      |                 |                                   | คลองแบ่ง | -               | 0 ไร่<br>3 งาน<br>4 ตรว.          | -    | -               | -                                 | 1    | 4               | 0 ไร่<br>3 งาน<br>4 ตรว.          |
| รวม    | 6       | 76              | 5564 ไร่<br>1 งาน<br>60 ตรว.      | 4    | 24              | 1709 ไร่<br>2 งาน<br>88 ตรว.      | 2        | 2               | -                                 | 2    | 2               | 199 ไร่<br>3 งาน<br>40 ตรว.       | 19   | 107             | 7807 ไร่<br>3 งาน<br>30 ตรว.      |

ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร กส.13/1309. “เรื่องที่ปรึกษากระทรวงเกษตรต้องการทราบเรื่องปลูกอ้อยทำน้ำตาลของมณฑลปราจีน.



ตาราง: บัญชีจำนวนเนื้อที่ดินไร่อ้อยและจำนวนน้ำตาลทราย ตั้งแต่ พ.ศ.2452-2462 ในจังหวัดชลบุรี

| จำนวน<br>พ.ศ. | เนื้อที่ทำไร่อ้อย |     |    | จำนวนน้ำตาล |     | ราคาน้ำตาลกิโลกรัมแล้วหีบละ |        |               |        |          |        |
|---------------|-------------------|-----|----|-------------|-----|-----------------------------|--------|---------------|--------|----------|--------|
|               |                   |     |    |             |     | อย่างสูง                    |        | อย่าง<br>กลาง |        | อย่างต่ำ |        |
|               | ไร่               | งาน | วา | หีบ         | ซัง | บาท                         | สตางค์ | บาท           | สตางค์ | บาท      | สตางค์ |
| 2452          | 5,165             | -   | -  | 130,148     | -   | 9                           | -      | 8             | 50     | 7        | 25     |
| 2453          | 4,629             | -   | -  | 104,092     | -   | 8                           | 50     | 8             | -      | 7        | 75     |
| 2454          | 7,427             | -   | -  | 120,405     | -   | 8                           | 75     | 8             | 25     | 7        | 25     |
| 2455          | 4,371             | -   | -  | 103,741     | -   | 9                           | -      | 8             | 50     | 7        | 70     |
| 2456          | 7,471             | -   | -  | 152,566     | -   | 8                           | -      | 7             | 25     | 6        | 50     |
| 2457          | 7,193             | -   | -  | 144,340     | 50  | 8                           | 25     | 7             | 25     | 6        | 25     |
| 2458          | 7,250             | -   | -  | 173,901     | 50  | 9                           | -      | 8             | 25     | 7        | 50     |
| 2459          | 4,294             | -   | -  | 199,066     | -   | 10                          | 50     | 9             | 25     | 7        | 50     |
| 2460          | 14,472            | -   | -  | 234,452     | -   | 10                          | -      | 9             | -      | 7        | -      |
| 2461          | 12,472            | -   | -  | 193,580     | -   | 9                           | -      | 7             | 50     | 6        | 75     |
| 2462          | 7,930             | 2   | 22 | 175,262     | -   | 39                          | -      | 25            | -      | 9        | -      |

ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร กส.13/1380 เรื่อง “มณฑลปราจีนส่งรายงานการทำไร่อ้อย  
และทำน้ำตาลในจังหวัดชลบุรี



ตาราง: แสดงรายได้จากภาษีน้ำตาลทราย ตั้งแต่ พ.ศ.2452-2464

| พ.ศ. | จำนวนน้ำตาลที่ผลิตได้<br>(หาบ/ซ่ง) | เสียภาษีหาบละ 25 สตางค์<br>มูลค่า (บาท) |
|------|------------------------------------|---|
| 2452 | 130,148                            | 35,537                                  |
| 2453 | 104,092                            | 26,023                                  |
| 2454 | 120,405                            | 30,101                                  |
| 2455 | 103,741                            | 25,935                                  |
| 2456 | 152,566                            | 38,141                                  |
| 2457 | 114,304/50                         | 36,085                                  |
| 2458 | 173,901/50                         | 43,475                                  |
| 2459 | 199,066                            | 49,766                                  |
| 2460 | 234,452                            | 58,613                                  |
| 2461 | 193,580                            | 48,385                                  |
| 2462 | 175,262                            | 43,895                                  |
| 2463 | 150,000                            | 37,500                                  |
| 2464 | 300,000                            | 75,000                                  |

ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กส.13/380 เรื่อง “มณฑลปราจีนบุรี ส่งรายงานการทำไร่อ้อยและทำน้ำตาลในจังหวัดชลบุรี



ไร่อ้อย



### 2.3.3 นโยบายด้านการผลิตน้ำตาลของรัฐบาล

บทบาทหรือนโยบายของรัฐบาลนั้นมีส่วนสำคัญต่ออุตสาหกรรมน้ำตาลทรายมีใช้น้อย เพราะนโยบายของรัฐบาลที่มีต่ออุตสาหกรรมต่างๆ บางครั้งเป็นการส่งเสริม แต่บางครั้งก็เป็นอุปสรรคได้เช่นกัน

ในการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำตาลของไทย นโยบายของรัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้องกับผูกพันกันมาโดยตลอด กล่าวคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอ้อยเพื่อหาทางฟื้นฟูอุตสาหกรรมน้ำตาลอีกครั้งหนึ่ง ทรงส่งเสริมการผลิตน้ำตาลภายในประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะแถบเมืองชลบุรี มีการขยายพื้นที่การปลูกอ้อยและตั้งโรงหีบอ้อยเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2458 มีโรงหีบอ้อยทำน้ำตาลประมาณ 107 โรง ต่อมาปี พ.ศ. 2459 ตั้งเพิ่มอีก 16 โรง (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กส. 13/1309 ที่ปรึกษากระทรวงเกษตร ต้องการทราบเรื่องปลูกอ้อยทำน้ำตาลมณฑลปราจีน) ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมุ่งส่งเสริมการผลิตน้ำตาลเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ แต่รัฐบาลก็ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ เพราะราคาน้ำตาลในตลาดโลกต่ำกว่าราคาน้ำตาลในประเทศ

ในขณะที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมนี้ แต่รัฐบาลก็มุ่งกีดกันการลงทุนตั้งโรงงานน้ำตาลทรายของชาวต่างประเทศที่มาขอลงทุนปลูกอ้อย และผลิตน้ำตาลทรายในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับการพิจารณา เช่น บริษัทของประเทศออสเตรเลียจะขอจับจองที่ดินเพื่อปลูกอ้อยและสร้างโรงหีบน้ำตาล ก็ถูกปฏิเสธโดยอ้างเหตุผลว่าคนไทยคิดจะตั้งบริษัททำน้ำตาลอยู่แล้ว (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.7 กษ. 1/5 . 22 ธันวาคม 2473-3 กันยายน 2473) หรือในปี พ.ศ. 2470 ญี่ปุ่นสนใจจะตั้งโรงงานทำน้ำตาลขึ้นในประเทศไทย รัฐบาลในสมัยนั้นก็ปฏิเสธ โดยอ้างเหตุผลว่าคนไทยได้ตั้งบริษัทโรงงานทำน้ำตาลทรายขาวขึ้นแล้วและจะใช้ทุนของคนไทยทั้งสิ้น (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กส. 2/837) และอ้างว่าถ้ารัฐบาลยอมให้ที่ดินตกเป็นของคนต่างชาติมากเกินไป ประชาชนจะไม่พอใจ แต่แล้วโรงงานของคนไทยที่ตั้งไม่สำเร็จเพราะประสบอุปสรรคมากมาย นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมครั้งนั้นเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำตาลของประเทศ ในขณะที่รัฐบาลกีดกันการลงทุนของชาวต่างประเทศในการทำอุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทย แต่รัฐบาลก็ไม่ประสงค์จะส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำตาลมากนัก ด้วยเกรงว่าถ้าประเทศไทยสามารถผลิตน้ำตาลเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศแล้ว ไม่ต้องสั่งซื้อน้ำตาลจากชาว อาจทำให้



ตลาดข้าวของไทยในประเทศนั้นได้รับความกระทบกระเทือนจนอาจต้องยุติการติดต่อซื้อขายกัน ด้วยเหตุนี้อุตสาหกรรมน้ำตาลในสมัยนั้น จึงไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กส. 13/1380)

#### 2.3.4 การขยายตัวของอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ถึงแม้รัฐบาลไทยจะพยายามเร่งรัดการผลิตอ้อยและน้ำตาลเพื่อทดแทนการนำเข้า โดยจัดตั้งโรงงานผลิตน้ำตาลทรายขาวขึ้นในประเทศไทยหลายแห่ง เช่น แห่งแรกที่จังหวัดลำปาง แห่งที่สองที่จังหวัดอุดรดิตถ์ (พ.ศ. 2485) และจัดตั้งบริษัทส่งเสริมอุตสาหกรรมไทย จำกัด เป็นต้น เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น ราคาน้ำตาลทั้งในประเทศและในตลาดโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลต้องประกาศควบคุมราคาขายส่งและขายปลีก แต่การควบคุมราคาดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ ราคาน้ำตาลภายในสูงถึง 13 เท่าของราคาควบคุม ราคาน้ำตาลกระตุ้นให้ภาคเอกชน จัดสร้างโรงงานน้ำตาลขึ้นมาหลายแห่ง ในระหว่างปี พ.ศ. 2487-2490 พ.ศ. 2490-2495 ผลผลิตน้ำตาลขยายตัวสูงจนเกินระดับความต้องการ ราคาน้ำตาลในตลาดโลกจึงโน้มต่ำลงอย่างรวดเร็ว ราคาน้ำตาลในประเทศก็โน้มต่ำลงด้วย ทำให้โรงงานน้ำตาล ชาวไร่อ้อย และโรงงานน้ำตาลทรายแดง ที่ผลิตให้กับโรงงานน้ำตาลทรายขาวต้องได้รับผลกระทบตามไปด้วย โรงงานน้ำตาลหลายโรงต้องปิดโรงงาน ชาวไร่อ้อยต้องหันไปปลูกพืชชนิดอื่น เช่น มันสำปะหลัง เป็นต้น รัฐบาลต้องจัดตั้งบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทย จำกัด ขึ้นในปี พ.ศ. 2496 โดยให้โรงงานน้ำตาลของเอกชนและชาวไร่อ้อยร่วมทุนกัน บริษัทนี้มีหน้าที่ในด้านการจำหน่าย การนำน้ำตาลเข้าหรือส่งออกนอกประเทศแต่เพียงผู้เดียว ส่วนด้านการผลิตองค์การน้ำตาลไทยและโรงงานของเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบ

อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลจึงกลายเป็นธุรกิจผูกขาด เป้าหมายก็เพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทยให้พ้นจากการขาดทุน วิธีการหลักก็คือพยุงราคาน้ำตาลในประเทศ การผูกขาดการค้าน้ำตาลของบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทย จำกัด ทำให้บริษัทมีกำไรเป็นจำนวนมาก บริษัทจัดสรรเงินกำไรจำนวนหนึ่งมาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต เช่น การศึกษาคัดค้นหาอ้อยพันธุ์ใหม่ที่มีคุณภาพ การให้เงินอุดหนุนเพื่อทำให้ราคาปุ๋ยถูกลง การให้เงินกู้ระยะสั้นเพื่อใช้ปรับปรุงโรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ



ในทศวรรษที่ 2490 รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลผิน ชุณหะวัณ เข้ามาจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลขนาดใหญ่ที่ตำบลหนองซาก อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ในปี พ.ศ. 2497 และก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2499 เป็นโรงงานที่อยู่ในการควบคุมของบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทย จำกัด เปิดโอกาสให้ชาวไร่อ้อยเข้าถือหุ้นร่วมกับบริษัท ต่อมาจอมพลผิน ชุณหะวัณ และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ยังร่วมกันตั้งบริษัทเอกชน ชื่อบริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยนำเงินทุนของบริษัทมาสร้างโรงงานน้ำตาลชลบุรี และจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายขึ้นอีกในปี พ.ศ. 2498 ชื่อบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี จำกัด

ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ผลผลิตน้ำตาลพุ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว จากปีละ 56,000 ตัน เป็น 70,923 ตัน ทำให้บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลไม่สามารถรับซื้อในราคาประกันได้ทั้งหมด บริษัทจึงขอเงินทุนเพิ่มเติมจากรัฐบาล แต่ได้รับการปฏิเสธ บริษัทจึงยกเลิกการรับซื้อน้ำตาลทรายจากโรงงานในราคาประกัน ทำให้ราคาน้ำตาลทรายในประเทศเริ่มตกต่ำลงอีกครั้งหนึ่ง

### 2.3.5 ตระกูลแซ่ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับไร่อ้อย อุตสาหกรรมน้ำตาลทราย และโรงเลื่อย

กลุ่มคนจีนอพยพที่เข้ามาจับจองบุกเบิกที่ดินทำป่าไม้ และปลูกพืชไร่ จนกลายเป็นเจ้าของไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง โรงเลื่อย และนายทุนที่ดิน แถบอำเภอพานทอง พนัสนิคม และบ้านบึงมีอยู่ 3 ตระกูลใหญ่ ๆ ได้แก่ ตระกูลสิงโตทอง(แซ่อึ้ง) ตระกูลจิ้งประเสริฐ(แซ่จิ้ง) ตระกูลเนื่องจ้านงศ์(แซ่ตัน)

ตระกูลสิงโตทอง ต้นตระกูลเป็นจีนอพยพ แซ่อึ้ง เข้ามาจับจองบุกเบิกที่ดิน ปลูกอ้อยมาก่อน ตระกูลนี้เริ่มเป็นที่รู้จักในฐานะคหบดีผู้มั่งคั่ง ในรุ่นพ่อของนายณรงค์ สิงโตทอง (นายไช แซ่อึ้ง) ซึ่งสามารถสร้างฐานะและขยายความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจออกไปจนกลายเป็นเจ้าของไร่อ้อยขนาดใหญ่ เจ้าของโรงหีบอ้อย และโรงงานน้ำตาล รู้จักกันในนามของ “หลงจู๊ไช” เริ่มต้นด้วยการนำเครื่องญาติและสมัครพรรคพวกเข้ามาจับจอง บุกเบิกพื้นที่ ที่บึงกระโดน อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี จับจองพื้นที่ไว้เป็นจำนวนมาก (สุมาลี พันธุ์อร่า.2543:123)

ตระกูลจิ้งประเสริฐ นายชัย จิ้งประเสริฐ หรือ “หลงจู๊เกียง” ต้นตระกูลเป็นจีนอพยพเข้ามาทำมาหากินอยู่ในอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี บุกเบิกที่ดินถางป่าทำไร่อ้อย และเป็นเจ้าของโรงงานน้ำตาล ต่อมาอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นเข้าไปจับจองที่ดินในบริเวณบ้านหนองสรวง ตำบลหนองอิรุณ



อำเภอบ้านบึง และลงทุนทำกิจการ โรงเลื่อยไม้ หลงจูเกียง มีสายสัมพันธ์กับข้าราชการระดับสูงและนักการเมือง

ตระกูล “เนื่องจำนงค์” เป็นคนจีนอพยพ แซ่ตัน เข้ามาจับจองบุกเบิกที่ดินทำป่าไม้เป็นเจ้าของโรงเลื่อยในตำบลหนองซาก อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี มาตั้งแต่ยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก ลูกหลานของตระกูลเนื่องจำนงค์ ได้ขยายความมั่งคั่งออกไปไม่เพียงกิจการโรงเลื่อยไม้จำนวน 8 โรงเท่านั้น แต่ยังเข้าไปจับจองที่ดินจำนวนมากที่อำเภอบ้านบึง บุคคลสำคัญในตระกูลนี้คือ หลงจูไซ หรือนายวินัย เนื่องจำนงค์ และนายประ โยชน์ เนื่องจำนงค์

ทั้งสามตระกูลได้สร้างความสัมพันธ์แบบรุ่นพี่รุ่นน้องในหมู่คนเชื้อสายจีน ให้ความสำคัญต่อกัน ในลักษณะที่เรียกว่า “เฮีย” (หมายถึงพี่) ความสัมพันธ์ระหว่างคนเชื้อสายจีน 3 ตระกูลที่เกิดขึ้นที่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สะท้อนให้เห็นว่าชลบุรีเป็นเมืองที่มีกลุ่มคนจีนอพยพเข้ามาแสวงหาโชค และทำมาหากินเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรกัน และไม่เพียง 3 ตระกูลเท่านั้นที่เข้ามาจับจองบุกเบิกที่ดิน ทำกิจการพืชไร่ และป่าไม้ แต่ยังมีกลุ่มจีนอพยพ และตระกูลแซ่อื่น ๆ ที่เข้ามาดางป่าในบริเวณภูมิประเทศที่เป็นป่าที่บริเวณเขตกว้างขวางติดต่อกันตั้งแต่ชลบุรี ระยอง และจันทบุรี จนสามารถสร้างฐานะขึ้นเป็น “หลงจู” แยกตามพื้นที่สำคัญ ๆ เช่น เขตพื้นที่ตำบลทุ่งเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เสียดง หรือนายสุขุม คุณจักร(แซ่ลือ) เจ้าของโรงเลื่อยเจริญโชคดี พื้นที่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี กลุ่มเสี่ยสง่า หรือคุณสง่า เรืองสุข เจ้าของโรงเลื่อยไทยสง่า บ้านมาบลำปัด ตำบลคลองกิว กลุ่มหลงจูจริง หรือคุณจริง ปรีชาวิทย์ เจ้าของ โรงน้ำตาลบ้านมาบมะหวด เป็นต้น (สุมาลี พันธุ์อุรา.2543 หน้า125-126)

#### 2.4 อุตสาหกรรมอื่น ๆ งานช่าง และงานบริการ

นอกจากภูมิปัญญาทางการค้า การเงิน การธนาคาร อุตสาหกรรมการเกษตร (นำปลา น้ำตาล แป้งสาकु มันเส้น มันอัดเม็ด) แล้ว ตระกูลแซ่ชลบุรียังเป็นพลังอยู่ในการประกอบอุตสาหกรรมอื่น ๆ เกือบทุกสาขา ทั้งอุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้างชนิดต่าง ๆ เช่นอิฐแดง กระเบื้องมุงหลังคา กระเบื้องทางเท้า กระเบื้องปูพื้นผนัง พื้นซีเมนต์สำเร็จรูป เสาปูน เครื่องเคลือบดินเผาที่ใช้ประกอบอาคาร ฯลฯ) โรงเลื่อยไม้ อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมเครื่องเรือน เครื่องใช้ในสำนักงาน งานช่างเช่น ช่างทอง ช่างประดับมุก ฯลฯ รวมทั้งงานบริการ เช่น บริการที่พักระยะสั้น ระยะยาว บริการจัดงาน จัดเลี้ยง ทั้งภายใน และภายนอกสถานที่ เป็นต้น



## บทที่ 5

### บทสรุป

คนจีนและคนเชื้อสายจีน (ตระกูลแซ่) เป็นกลุ่มคนที่มีส่วนอย่างสำคัญต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการเมืองการปกครองของไทยมาแต่อดีต ในยุคต้นๆ ของราชอาณาจักรสยามพ่อค้าจีนได้นำขบวนเรือสำเภาจากเมืองจีนมาแวะพัก ซ่อมบำรุง ขนถ่าย ซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า ตามท่าเรือต่างๆ ที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู เช่น ชุมพร สุราษฎร์ธานี (บ้านดอน) นครศรีธรรมราช (ลิกอร์) บ้างก็มาตั้งหลักแหล่งทำเหมืองแร่ทางตอนใต้ของประเทศไทย แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ชาวจีนมุ่งมั่นฝ่าอุปสรรคต่างๆ เข้ามาทางภาคใต้ของประเทศไทย และพยายามทำตนเป็นคนกลางในการขนส่งสินค้าในบริเวณนี้ ได้แก่ สินค้าจำพวกของป่า เครื่องเทศ เครื่องหอม และแร่ธาตุต่างๆ

**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของคนจีน**

#### ปัจจัยทางส่วนของประเทศจีน

- 1 การขยายอำนาจการปกครองของราชวงศ์ถังลงสู่ดินแดนภาคใต้ของจีน
- 2 พัฒนาการทางด้านพาณิชย์นาวีของจีน
- 3 นโยบายของราชวงศ์หยวน
- 4 อิทธิพลของนักสำรวจทางทะเลของจีน

#### ปัจจัยทางส่วนของประเทศไทย

- 1 ความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (ของป่า เครื่องเทศ และแร่ธาตุ)
- 2 ความสอดคล้องระหว่างที่ตั้งของประเทศไทยกับสมรรถนะของเรือสำเภาจีนในสมัยนั้น
- 3 เสรีภาพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมไทย
- 4 นโยบายของผู้ปกครองที่ต้องการความชำนาญพิเศษในหลายด้านของคนจีน



## การเข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี พระเจ้าหงวนสีจงฮ่องเต้ได้ส่งคณะทูตมายังกรุงสุโขทัยหลายครั้ง รวมทั้งมีพระราชสาส์นเชิญพ่อขุนรามคำแหงมหาราชให้เสด็จไปเยือนราชสำนักของพระองค์ ทางสุโขทัยเองก็ส่งคณะทูตบรรณาการไปราชสำนักจีนหลายครั้งเช่นกัน ครั้งสุดท้ายยังได้นำช่างทำเครื่องเคลือบดินเผากลับมาสุโขทัยด้วย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี การติดต่อค้าขายระหว่างจีนกับไทยมีมากยิ่งขึ้น พ่อค้าจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่พระนครศรีอยุธยาขึ้นไปถึงปากน้ำโพ (นครสวรรค์) และตามหัวเมืองชายทะเล ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยตอนนั้นส่วนมากเป็นพ่อค้าซึ่งมาตั้งหลักแหล่งทำการค้าเป็นการชั่วคราว

การค้าของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาขยายตัวขึ้น โดยลำดับในปี พ.ศ. 2173 สมเด็จพระเจ้าปราสาททองจึงทรงตั้งพระคลังสินค้าของหลวงจีนทำให้ผลประโยชน์ทางการค้าของพ่อค้าจีนได้รับความกระทบกระเทือน แต่ทางการของไทยก็ได้ว่าจ้างชาวจีนที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นพนักงานในกรมพระคลังสินค้าของไทยเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้ทำบัญชีสินค้า รับส่งสินค้า บัญชีรายรับรายจ่ายเจ้าหน้าที่พิธีการทางการทูต ดันหนเรือ ลูกเรือประจำเรือสำเภาลองและเจ้ากรมท่าซ้าย นอกจากนี้ชาวจีนที่มีความรู้ความชำนาญทางการค้า การเดินเรือ และพิธีการทางการทูตจะเข้ารับราชการที่กรมท่าซ้ายแล้ว ชาวจีนที่มีความรู้ความชำนาญด้านอื่นๆ ยังเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพตามความชำนาญของเขาเช่น ทำสวน ทำไร่ ปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ต่อเรือ ทำเหมืองแร่ ค้าขาย เป็นแพทย์ เป็นศิลปิน ฯลฯ

ในพุทธศตวรรษที่ 23 ชาวไต้ก๋งกลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญของกรุงศรีอยุธยาที่ส่งไปยังภาคใต้ของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมณฑลฝูเจี้ยนซึ่งเป็นดินแดนที่ประสบภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงอยู่บ่อยๆ ชาวจีนจากเมืองเฉาโจวหรือซันโจวจึงพากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานแถบบางปลาสร้อย (ชลบุรี) ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ลุ่มแม่น้ำท่าจีน ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ส่วนชุมชนจีนฮกเกี้ยนทางภาคใต้ก็ขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย

สมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นลูกครึ่งไทยจีน พระบิดาเป็นจีนแต่จิวจากเมืองเฉิงไห่ แซ่เต้ (เจ็ง) รัชสมัยของพระองค์คนจีนแต่จิวจากเมืองซัน โทว มณฑลกวางตุ้ง จึงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้าอนุวงศ์ราชสำนักธนบุรี



ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นผู้อพยพชาวจีนในประเทศไทยยังเพิ่มจำนวนขึ้นไปอีกมิได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้อพยพจากมณฑลฝูเจี้ยนและมณฑลกวางตุ้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้อพยพจากเกาะไห่หนัน มณฑลยูนนาน และดินแดนอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย ทั้งนี้เพราะรัฐบาลไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นต้นมา มีนโยบายชัดเจนที่จะต้อนรับชาวจีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มจำนวนประชากรและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นโยบายดังกล่าวทำให้คนจีนโพ้นทะเลสามารถเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรและสามารถครอบครองที่ดินได้โดยเสรี เช่นเดียวกับคนไทยและสามารถแต่งงานอยู่กินกับหญิงไทยได้ ชาวจีนโพ้นทะเลต่างประจักษ์ว่าการตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยดีกว่าการไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในช่วงกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2376) ชาวจีนในประเทศไทยที่มีฐานะดีเริ่มให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา ต้องการให้บุตรหลานมีความรู้ด้านภาษาและสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจากแผ่นดินจีน จึงตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นในกรุงเทพฯ 3 แห่ง โดยได้รับความช่วยเหลือจากมิชชันนารีอเมริกัน

นอกจากชาวจีนจะประกอบธุรกิจการค้าทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียงแล้ว ชาวจีนยังมีบทบาทสำคัญในการทำไร่อ้อยและทำอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายแถบลุ่มแม่น้ำท่าจีนและลุ่มน้ำบางปะกง (นครไชยศรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา)

ถึงแม้ว่าชาวจีนอพยพในประเทศไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย แต่บทบาทบางด้านของเขาเหล่านั้น ก็นำความยุ่งยากและความเดือดร้อนมาสู่สังคมไทยด้วย เช่น กรณีที่ชาวจีนบางส่วนก่อตั้งสมาคม “อั้งยี่” หรือ “ตัวเหี้ย” ขึ้น ลักลอบซื้อขายฝิ่นซึ่งเป็นของต้องห้ามในเวลานั้น อั้งยี่หลายสมาคมมีความขัดแย้งแย่งชิงผลประโยชน์ ทำร้ายซึ่งกันและกันทำให้บ้านเมืองวุ่นวาย บางพื้นที่ถึงกับขูดสนามเปลาะสู้อัน (บางรัก) สร้างความยุ่งยากให้แก่ทางราชการไทยอย่างมาก เป็นต้น

ในยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก(พ.ศ. 2394)เป็นต้นมา การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยกวรรคตินิยมตะวันตกขยายอิทธิพลเข้ามาในทวีปเอเชียอย่างกว้างขวางและเข้มข้น ประเทศเพื่อนบ้านของไทยหลายประเทศต้องตกไปเป็นอาณานิคมของประเทศจักรวรรคตินิยมตะวันตก (อังกฤษและฝรั่งเศส) ประเทศไทยแม้มิได้ตกไปเป็นอาณานิคมโดยตรง แต่ก็ต้องยอมโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของชาติตะวันตกในหลายด้าน เช่น การยอมทำสนธิสัญญาชุดเบาริงทำให้ไทยต้องเสียอำนาจอธิปไตยทางการศาลและการภาษีอากร รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายกับคนในบังคับต่างชาติ แต่กระนั้นก็ตาม การทำสนธิสัญญาชุดเบาริงก็ทำให้เศรษฐกิจการค้าภายในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว ข้าวกลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญแทนน้ำตาลทรายแดง เกิดโรงสีข้าวด้วย



เครื่องจักร โรงเลื่อยไม้ โรงงานน้ำตาล โรงงานแป้งมัน โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกที่นำเครื่องจักรมาช่วยในการผลิตทำให้สามารถผลิตเพื่อการค้าได้อย่างกว้างขวาง

การขยายตัวทางการค้าและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นสินค้า ทำให้เกิดความ ต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ชาวจีนในประเทศไทยที่มีทุนทรัพย์จึงตั้งตัวเป็นคนกลาง ส่งเรือสำเภาไปรับคนจีนที่ต้องการมาทำงานในประเทศไทยโดยวิธีออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักค่าแรงเมื่อคนจีนเหล่านั้นมีงานทำแล้ว คนจีนที่ทำเช่นนี้เรียกกันในสมัยนั้นว่า “เถ่าแก่” งานหลักของเถ่าแก่ทั้งหลายคือ การประมูลผูกขาดภาษีอากรในท้องที่ของตน

เมื่อพระคลังสินค้าต้องปิดตัวลงหลังการทำสนธิสัญญาเบาริง การค้าตามระบบจัมก๊องระหว่างราชสำนักไทย-จีนหยุดลงไปด้วย คนจีนจำนวนมากไม่น้อยที่ทำงานอยู่ในกรมท่าซ้ายและธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าสำเภาต้องว่างงาน แต่เขาเหล่านั้นก็สามารถผันตัวเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ได้อย่างดี

การตั้งถิ่นฐานของคนจีนในจังหวัดชลบุรี ชลบุรีเป็นหนึ่งในห้าจังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เหมาะสมแก่การค้ารางวัล จึงมีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏร่องรอยหลักฐานว่ามีชุมชนเมืองท่าชายฝั่งทะเล ชื่อเมืองศรีพะโรหรือศรีพโล เมืองบางปลาสร้อย เป็นเมืองท่าที่มีการติดต่อค้าขายกับประเทศจีนและมีคนจีนตั้งถิ่นฐานอยู่ (จากหลักฐานเครื่องถ้วยจีนและนิทานพื้นบ้านเรื่องเศรษฐีพาล) นอกจากนั้นจิตรกรรมฝาผนังที่วัดหลวง (หรือวัดใหญ่ในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นวัดที่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ก็แสดงให้เห็นว่าเมืองบางปลาสร้อยมีคนจีนอาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยนั้นแล้ว ที่อ่างศิลา, บางพระ (เรือ), ศรีราชา, บางละมุง, สัตหีบก็เช่นเดียวกัน ที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ ที่ใดที่เป็นท่าเรือ ที่จอดพักเรือสินค้าจะมีชาวจีนตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพอยู่รายรอบทุกที่ บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรี นอกจากจะมีชาวจีนตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพค้าขายและให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการขนถ่ายสินค้า ซ่อมแซมเรือสินค้า ฯลฯ แล้ว ยังประกอบอาชีพทางการเกษตรเพาะปลูกพืชผักผลไม้ ปลูกพืชไร่ อ้อย มันสำปะหลัง เลี้ยงเป็ด ไก่ และสุกร ทำโรงสีข้าว โรงหีบอ้อย ทำน้ำตาลทราย ทำโรงงานผลิตน้ำตาล ต้มกลั่นสุรา ทำโรงเลื่อยต่อเรือ ทำแป้งมันสำปะหลัง ผลิตแป้งสาคุ ผลิตมันเส้นอัดเม็ด แปรรูปผลิตภัณฑ์จากทะเล (กุ้งแห้ง ปลาหมึกแห้ง หอยแมลงภู่แห้ง ปลาทุเค็ม ปลาเค็ม ฯลฯ)



จำนวนคนจีนในจังหวัดชลบุรีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและมากยิ่งขึ้นในยุคปรับปรุงประเทศตามแบบ ตะวันตก (หลังการทำสนธิสัญญาเบาริง) คนจีนได้หลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจ อุตสาหกรรมและภาคบริการที่ขยายตัวอย่างมากเพราะการขยายตัวทางการค้ากับต่างประเทศ

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก และกระจายอยู่ทุกอำเภอในจังหวัด แต่ไม่มีหลักฐานที่แน่นอนเกี่ยวกับจำนวนคนจีนในชลบุรี ประกอบกับได้มีการผสมกลมกลืนทั้งทางด้านพันธุกรรมและวัฒนธรรม จึงยากที่จะแยกแยะคน ไทยและคนจีนออกจากกันได้อย่างชัดเจน ในปี พ.ศ. 2532 กองกำกับการตำรวจภูธรชลบุรีทำสถิติ จำแนกบุคคลต่างด้าว (จีน) ไว้ว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 8,269 คน จำแนกตามอำเภอแล้วปรากฏว่าอำเภอ เมืองมีมากที่สุดคือ 4,062 คน รองลงมาคือ อำเภอบ้านบึงมี 1,588 คน พนัสนิม 1,306 คน คนจีน อพยพส่วนใหญ่ได้ผสมผสานกลมกลืนคนไทยจนไม่สามารถแยกแยะได้แล้ว กลุ่มตระกูลแซ่ชลบุรี ซึ่งรวบรวมมาได้ถึง 55 แซ่ 237 นามสกุล (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

#### สถานภาพ บทบาท และการผสมผสานกลมกลืน

สถานภาพ ชาวต่างประเทศที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในราชอาณาจักรสยามซึ่งมีทั้ง ชาวตะวันตก เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส และชาวตะวันออก เช่น ญี่ปุ่นและจีน เป็นต้น ถือเป็นคน “นอกระบบ” ศักดินาของไทย คนนอกระบบเหล่านี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์ แรงงานเหมือนไพร่ชาวไทย ชาวต่างประเทศหรือ “คนต่างด้าว” ซึ่งมีอิสระในการดำเนินชีวิตและ ประกอบอาชีพได้มากกว่าคนไทย หม่อมหลวงวัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ อธิบายว่า รัฐบาลไทยในอดีตไม่มีนโยบายที่จะรับรองสถานภาพของคนต่างด้าวเหล่านั้น แม้แต่คนจีนซึ่งเป็นคนเอเชีย ด้วยกัน มีลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน รัฐบาลไทยสมัยนั้นก็ยินดีต้อนรับ แต่ มิได้กำหนดนโยบายที่จะรองรับชาวจีนอพยพให้เข้าเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินหรืออาณาประชาราษฎร์ เจตนาธรรมของรัฐบาลไทยดังกล่าวสอดคล้องกับความประสงค์ของคนจีนที่เข้ามาในระยะแรก เพราะคนจีนอพยพสมัยนั้นต้องการเพียงเข้ามาอาศัยทำมาหากินเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ยินดีเสีย ภาษีรายบุคคลที่เรียกว่า “ผูกปี” แทนการขึ้นทะเบียนสังกัดมูลนายแบบไพร่ไทย การผูกปีเป็น ลักษณะพิเศษของคนนอกระบบ เป็นการเก็บเงินชาวจีนนอกระบบแทนการเกณฑ์แรงงาน และ ทางการไทยก็ได้เข้มงวดกับการเรียกเก็บเงินค่าผูกปี



## บทบาทของชาวจีนและตระกูลแซ่ในสังคมไทย

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่าคนจีนเข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งถิ่นฐานตามเมืองท่าและศูนย์กลางการค้ารอบๆ บริเวณอ่าวไทย ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักรสยามเสียอีก บทบาทที่สำคัญของชาวจีน โดยสรุปก็คือ

1. บทบาททางการค้าในระบบผูกขาด เมื่อสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนำระบบผูกขาดของหลวงมาใช้ พ่อค้าจีนก็ปรับบทบาททางเศรษฐกิจของตนให้เข้ากับระบบการค้าผูกขาดของราชสำนักไทยได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เข้าทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการผูกขาดในฐานะผู้บริหารระดับสูง (เจ้ากรมท่าซ้าย) และระดับรองๆ ลงมา เช่น ทำบัญชีรายรับรายจ่าย ทำบัญชีสินค้า การเดินเรือ พิธีการทางการทูต (การค้าระบบจิมก้องหรือระบบบรรณาการ) ล่าม ดันหนุผู้บังคับบัญชาลูกเรือทั้งหมดของกองเรือพาณิชย์ทั้งของราชสำนักและขุนนาง

ด้วยระบบการค้าผูกขาดของหลวงกับการประสานประโยชน์ของชาวจีนอพยพ ทำให้กรุงศรีอยุธยาสามารถพัฒนาตนเองจนกลายเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในตะวันออกไกลของยุคนั้น

2. บทบาทในธุรกิจค้าข้าว ข้าวเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย แต่เป็นการปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือน เพื่อทำนุบำรุงพุทธศาสนาและเพื่อให้เป็นบรรณาการแก่ชนชั้นสูง มิได้ผลิตเพื่อการค้า เพิ่งมากลายเป็นสินค้าออกของไทยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 ก่อนหน้านั้นสินค้าออกที่สำคัญของไทยคือ หนังกว้าง ไม้ฝาง หนังควาย นอแรด ดีบุก ตะกั่ว และไม้หอม นอกจากนั้นยังส่งไหมดิบที่ได้จากกวางตุ้งและมาเก๊าต่อไปยังญี่ปุ่นอีกทอดหนึ่งแล้วซื้อทองแดงจากญี่ปุ่นกลับมาไทยด้วย

ปลายพุทธศตวรรษที่ 23 การขาดแคลนข้าวในประเทศจีนรุนแรงมากขึ้นทุกขณะเพราะนอกจากสภาพดินจะไม่เหมาะสมแล้วยังมีภัยพิบัติทางธรรมชาติและประชากรเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า จึงมีการนำข้าวจากประเทศไทยเข้าอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ก่อนที่ประเทศจีนจะนำเข้าข้าวจากประเทศไทย เมืองนางาซากิประเทศญี่ปุ่นได้นำเข้าข้าวจากประเทศไทยอยู่ก่อนแล้ว จักรพรรดิคังซีเพิ่งอนุญาตให้สำเภาจากสยามขนข้าวจำนวน 3,000 หาบไปยังกวางตุ้ง เอ๋เหม็ง หนึ่งปอ โดยไม่ต้องเสียภาษีใดๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2265 เป็นต้นไป ไทยส่งข้าวไปขายให้จีนอย่างต่อเนื่องอีก 2-3 ทศวรรษ ปริมาณข้าวที่ส่งออกเพิ่มขึ้น โดยลำดับ



ชาวนาไทยปลูกข้าว ชาวจีนในประเทศไทยดำเนินการที่เกี่ยวกับธุรกิจการค้าข้าว ทั้งภายใน และการส่งออกเกือบจะทุกขั้นตอน นับแต่รับซื้อข้าวเปลือก (พ่อค้าคนกลาง) การขนส่ง (เจ้าของกิจการขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ) การสีข้าว (เจ้าของโรงสีและคนงาน) เจ้าของโกดังเก็บสินค้า (ฉางข้าว) การส่งออก (พ่อค้าส่งออก)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าข้าวระหว่างประเทศไทยกับจีน ชาวจีนในประเทศไทยได้รับจ้างเป็นลูกเรือให้กับเรือสินค้าของราชสำนักไทย ในปี พ.ศ. 2267 มีหลักฐานว่าสำเภาลวงที่ขนข้าวจากอยุธยาไปประเทศจีนมีนายฉีกานและพวก 96 นายเป็นลูกเรือ และเจ้าหน้าที่ไปในกระบวนการค้าข้าวระหว่างไทย-จีน

**3. บทบาทในการรับเหมารับจ้าง** พระสังฆราชปาเลอแก้วซ์ กล่าวว่า ท่านไม่เคยทราบเลยว่าในโลกนี้จะมีประเทศใดบ้างที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ตลอดจนแร่ธาตุเท่าประเทศสยาม ชื่อบกพร่องที่สุดในสังคมศักดินาไทยคือ การเปิดโอกาสให้คนต่างด้าว (คนจีน) ผูกขาดเก็บภาษีอากรเพราะเท่ากับเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติควบคุมการเงิน การคลังของประเทศ การผูกขาดภาษีของคนจีนนอกจากจะมีการรั่วไหลแล้วยังทำให้เกิดข่มเหงราษฎรอีกด้วย แมกซ์ เวเบอร์ ให้ทรรศนะว่า การที่ผู้ปกครองไทยให้โอกาสชาวจีนเป็นผู้จัดเก็บภาษีคงเพราะว่าการเก็บภาษีเป็นตัวเงินมีความยุ่งยาก ผู้ปกครองไทยจึงพยายามยกภาระการคำนวณและการจัดเก็บภาษีให้แก่ข้าราชการและเอกชน (ซึ่งเป็นชาวจีนและเจ้าขุนมูลนาย) นอกจากนั้นรัฐบาลไทยยังขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานภาษีอากร จึงอนุญาตให้เอกชนชาวจีนมีโอกาสเข้าประมูลการจัดเก็บภาษีโดยเสนอจำนวนเงินที่คงที่และส่งตามกำหนดเวลา

**4. บทบาทในธุรกิจการค้าข้าวและการค้าภายในประเทศ** เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอนุญาตให้ขายข้าวเป็นสินค้าออกได้อีกครั้งหลังจากหยุดชะงักไปตั้งแต่สงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในครั้งนี้พระองค์ได้ทรงกำหนดแนวทางเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออกโดยวิธีสนับสนุนให้เปิดพื้นที่ทำนาเพิ่มขึ้น พื้นที่นาที่เปิดใหม่จะได้รับการยกเว้นการเก็บภาษีอากรค่านาใน 2 ปีแรก และปีที่ 3 ก็จะเก็บเพียงครึ่งเดียว นอกจากจากนั้นยังคงเว้นการเกณฑ์แรงงานไพร่ในฤดูทำนา

ในส่วนที่เกี่ยวกับคนจีนอพยพและลูกหลานจีน (ตระกูลแซ่) ในเมืองไทยซึ่งมีความรู้และความชำนาญทางการค้า การจัดการและเคยมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากับชนชั้นปกครองไทยมาตั้งแต่อยู่ภายใต้การค้าแบบบรรณาการ เคยดำเนินการค้าระหว่างจีนกับไทยมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 23 เกือบทุกขั้นตอนนับแต่รับซื้อข้าวเปลือก ขนส่งข้าว สีข้าว และส่งออกข้าว ถึงแม้ว่าการค้าข้าวจะหยุดชะงักไปกว่า 80 ปี แต่เมื่อการค้าข้าวกลับมาอีกครั้งคนจีนก็เริ่มเข้ามาทำบทบาทเช่นเดิมคือ บทบาทในธุรกิจการค้าข้าวภายในประเทศและบทบาทในธุรกิจการค้าข้าวทางเรือ



เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอนุญาตให้ขายข้าวเป็นสินค้าออกได้ การค้าภายในประเทศก็เจริญขึ้นและขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางทำให้ธุรกิจการขนส่งทางเรือภายในประเทศทวีความสำคัญขึ้น ชาวจีนซึ่งชำนาญการเดินเรืออยู่แล้วจึงได้รับความไว้วางพระทัยให้ดำเนินการเดินเรือภายในประเทศด้วย ชาวจีนที่ทำธุรกิจการค้าใช้เรือขนส่งสินค้านานาชนิดล่องไปตามแม่น้ำสำคัญๆ เช่น เจ้าพระยา ท่าจีน บางปะกง เป็นต้น เพื่อจำหน่ายสินค้าและรับซื้อผลผลิตจากชาวนา (ข้าวเปลือกและธัญพืชอื่นๆ) จากชนบท ทำให้เกิด “ร้านค้าบนเรือ” ร้านค้าบนเรือไม่เพียงอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคนั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเมืองและชนบทอีกด้วย ทั้งยังทำให้การค้าภายในเจริญเติบโต เศรษฐกิจระหว่างเมืองกับชนบทก็คึกคักมีชีวิตชีวา

5. บทบาทในการดำเนินธุรกิจเหมืองแร่ดีบุก ชาวจีนที่เดินทางมาติดต่อค้าขาย จอดพัก ซ่อมบำรุงเรือสินค้า ขนถ่ายสินค้า บริเวณคาบสมุทรตอนใต้ของประเทศไทยมาตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักรไทย หลังจากนั้นไม่นานคนจีนก็พบแหล่งแร่ดีบุกจำนวนมากที่จังหวัดตรัง ชาวจีนฮกเกี้ยนจึงหลั่งไหลเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกต่อเนื่องกันมาถึง 3 ชั่วคนจึงขยายธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกออกไปที่ปัตตานีและภูเก็ต ผู้ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่ดีบุกได้ทั้งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและได้รับพระราชทานยศฐานบรรดาศักดิ์จากราชสำนักไทยอีกด้วย ชาวจีนฮกเกี้ยนผูกขาดทำเหมืองแร่ดีบุกในภาคใต้ของประเทศไทยสืบเนื่องมาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงครามเกาหลี (พ.ศ. 2494-2496) การทำเหมืองแร่ดีบุกสร้างความร่ำรวยให้แก่ผู้ประกอบการอย่างมากและรวดเร็ว และขยายเครือข่ายธุรกิจไปสู่แหล่งดีบุกใหม่ทางภาคใต้ของประเทศไทยและมาเลเซียอย่างเต็มที่ การทำเหมืองแร่ดีบุกหมดความสำคัญไปจากภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520 เหลือเพียง 3 กลุ่มในจังหวัดภูเก็ตและพังงา ได้แก่ กลุ่มสกุลงานทวี บุญสูงและส่องชู

6. บทบาททางธุรกิจการช่างและการก่อสร้าง งานช่างของตระกูลจีน ได้แก่ การต่อเรือ ทำกุญแจ ช่างทอง ช่างเงิน (ช่างโลหะ) ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ฯลฯ หลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 แล้วก็ถึงยุคที่จะต้องสร้างบ้านแปงเมืองกันใหม่ ย้ายศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจจากกรุงศรีอยุธยาอยู่กรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ในช่วงการสร้างกรุงธนบุรีและพระราชฐานใหม่ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงส่งเสริมสนับสนุนให้ช่างก่อสร้างและผู้ประกอบหัตถกรรมชาวจีนเดินทางเข้ามาประเทศไทยเป็นจำนวนมากพร้อมทั้งวัสดุก่อสร้างประเภทดินเหนียว ซีเมนต์ ผงเปลือกหอยจากประเทศจีน ช่างก่อสร้างชาวจีนได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้างเมืองหลวงใหม่ รวมทั้งงานก่อสร้างพระราชฐาน วัดวาอาราม สะพาน เสาหลักเมือง กำแพงเมือง คูเมือง



ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ด้วย นอกจากนี้ยังมีการสร้างชุมชนชาวจีนขึ้นใหม่ที่สำเพ็ง เจริญกรุง และ  
เขาวราช โดยมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีน

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งรัตนโกสินทร์ ทรงนิยมใช้แรงงานรับจ้างชาวจีน  
ในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ของราชสำนักเพราะแรงงานชาวจีนมีทักษะความชำนาญในการ  
ก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่มากกว่าแรงงานไพร่เกณฑ์ของไทยทั้งยังพร้อมเสมอที่จะทำงานไม่ว่า  
จะเป็นเวลาใด ในขณะที่แรงงานไพร่เกณฑ์ต้องรอเวลาเข้าเดือน ด้วยเหตุผลนานัปการในที่สุดธุรกิจ  
รับเหมาก่อสร้างและผลิตวัสดุก่อสร้างก็เป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่คนจีนในประเทศไทยเป็นกลุ่ม  
ผู้ดำเนินการสืบทอดกันมาจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลานในปัจจุบัน

### การผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

ชาวจีนที่เข้ามาติดต่อค้าขายหรือพำนักอาศัยหรือตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยก็ปฏิบัติตัว  
เช่นเดียวกับชาวจีนที่เข้าไปอยู่ในดินแดนอื่นๆ ทั่วโลก คือ สามารถปฏิบัติให้เข้ากับสภาพแวดล้อม  
ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศที่เข้าไปอยู่ได้เป็นอย่างดีโดยไม่กระทบกับสิ่งที่เขา  
ยึดมั่นและดำรงความเป็นเงินของเขา แม้กระนั้นก็ตามผู้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศ  
ไทยเกือบทุกรายต่างมีทรรศนะว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่มีอัตราการกลายจากจีนเป็นไทย  
สูงกว่าการกลายจากจีนเป็นชนชาติอื่นในดินแดนอื่นๆ ที่ผู้ปกครองและราษฎรชาวไทยมิได้  
รังเกียจหรือกีดกันคนจีนเหมือนผู้ปกครองและราษฎรในดินแดนอื่นๆ นอกจากคนไทยและรัฐบาล  
ไทยจะไม่รังเกียจกีดกันคนจีนแล้วยังชื่นชมและยอมรับในความขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาผู้  
ความสามารถเชี่ยวชาญหลายๆ ด้านของคนจีน

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ กล่าวว่า สยามน่าจะเป็นประเทศเดียวที่ลูกครึ่งไทย-จีนได้เป็นกษัตริย์และ  
สยามก็เป็นประเทศเดียวอีกเช่นกันที่วัฒนธรรมจีนถูกผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี  
ทั้งนี้น่าจะมีเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ เช่น ด้านสรีระคนไทยและคนจีนมี  
รูปร่างหน้าตาและผิวพรรณใกล้เคียงกันทำให้ไม่เกิดความรู้สึกแตกต่างกันในเรื่องเผ่าพันธุ์ ในด้าน  
ศาสนาและความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ทั้งจีนและไทยต่างนับถือพุทธศาสนาแม้จะต่างนิกาย  
กัน (ไทยนับถือพุทธเถรวาทหรือหินยาน ส่วนจีนนับถือพุทธมหายาน) นอกจากนั้นยังมีความเชื่อ  
เรื่องผีสังเทวดาเหมือนกัน ต่างกันเฉพาะรายละเอียด องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ  
นโยบายของรัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยมิได้รังเกียจกีดกันคนจีนในฐานะคนต่างด้าว ยินดีรับเงินที่มี  
ความรู้ความสามารถเข้าสู่ระบบราชการและอนุญาตให้แต่งงานกับหญิงไทยได้โดยเสรีทำให้เกิด



การผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง กล่าวโดยสรุปการผสมกลมกลืนคนจีนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยอย่างกว้างได้ 4 แบบคือ

1. การผสมกลมกลืนทางชาติพันธุ์โดยการแต่งงาน
2. การผสมกลมกลืนด้านวัฒนธรรม (ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี)
3. การผสมกลมกลืนโดยใช้ภาษาและการศึกษาในระบบโรงเรียน
4. การผสมกลมกลืนด้วยระบบราชการ

ชาวจีนและทายาทของเขา (ตระกูลแซ่) เหล่านี้สามารถหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรมและกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างดียิ่งกว่าชุมชนเชื้อสายจีนในประเทศอื่นๆ ทั่วโลก เพราะฉะนั้นคนเหล่านี้จึงกลายเป็นผลพวงของมรดกทางประวัติศาสตร์ที่สามารถกลมกลืนเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับบุคคลสมัยคนในตระกูลแซ่เหล่านี้ต่างก็ใช้ชื่อและนามสกุลไทย ภาคภูมิใจ รักและหวงแหนแผ่นดินเกิดของเขาแทบทุกคน ในขณะที่เดียวกันก็พยายามประยุกต์ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ค่านิยม และอัตลักษณ์ของชุมชนจีนให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

**ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีของคนจีน**

ชาวจีนที่อพยพเข้าสู่ดินแดนประเทศไทยตั้งแต่อดีตเข้ามามีได้เข้ามาเฉพาะร่างกายเท่านั้น สิ่งที่เขาำนึกคิดว่าด้วยคือ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ซึ่งเขาเหล่านั้นได้ใช้เป็นแนวทางการดำรงชีวิตในประเทศไทยโดยปรับเปลี่ยนผสมผสานไปกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีของไทย บางพื้นที่เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เรียกขานกันว่า วัฒนธรรมไทย-จีนซึ่งมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปบ้างจากวัฒนธรรมจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่และวัฒนธรรมจีนในดินแดนอื่นๆ ของโลก การที่ชาวจีนอพยพในดินแดนต่างๆ ทั่วโลกยังคงปฏิบัติและถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณีจีน ไปยังบุตรหลานเพื่อให้มีการสืบสานต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสาย มีผู้ให้ทรรศนะว่าเพราะชาวจีนเหล่านั้นรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีจีน และเพราะรู้สึกว่าจะหาที่พึ่งพิงอยู่ห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองนอนห่างไกลจากญาติมิตร ดังนั้น ไม่ว่าจะอพยพไปอยู่ในดินแดนใดในโลกก็จะพยายามรวมตัวกันในด้านที่อยู่อาศัย ทำมาหากิน และประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ค่านิยม ของกลุ่มตนเพื่อสร้างความรู้สึกอบอุ่นและมั่นคงให้เกิดขึ้นในจิตใจ



ศาสนาและความเชื่อของตระกูลแซ่ชลบุรี โดยรวมก็ไม่แตกต่างจากคนจีนอพยพอื่นๆ ที่เรียกว่า “ซานเจี้ยว” มากนัก ซานเจี้ยว หมายถึง ความเชื่อที่มีลักษณะเป็นการรวมความเชื่อในพุทธศาสนา (มหายาน) ความเชื่อในศาสนา (ลัทธิ) เต๋าและลัทธิขงจื้อ ตระกูลแซ่ชลบุรีจะนับถือลัทธิเต๋าและความเชื่อพื้นถิ่นมากกว่าพุทธศาสนามหายาน ทั้งนี้เนื่องจากลัทธิเต๋าและความเชื่อพื้นถิ่นมีความผูกพันใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนอย่างแยกกันไม่ออก แนวปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมก็มีส่วนของลัทธิเต๋าอย่างมาก เช่น เรื่องของสิริมงคล เรื่องข้อห้ามในประเพณีพิธีกรรม ชาวจีนอพยพในประเทศไทยมักจะนำรูปเคารพทางศาสนา (ลัทธิ) เต๋ามาบูชาในบ้าน ต่อมาจึงมีการสร้างที่บูชาแบบง่ายๆ จนกระทั่งชาวจีนอพยพและลูกหลานมั่งคั่งร่ำรวยขึ้นจึงมีการปลูกสร้างถาวรวัตถุ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยยุคแรกๆ มักจะอยู่กันเป็นกลุ่มตามกลุ่มภาษาของตน ศาลเจ้ารุ่นแรกจึงเป็นศาลเจ้าประจำกลุ่มภาษา เทพเจ้าที่ประดิษฐานเป็นเทพประธานในศาลเจ้าหากมิใช่เทพทางศาสนาเต๋าก็จะเป็นเทพพื้นถิ่นเฉพาะกลุ่มภาษานั้นๆ เช่น เทพโจซือของชาวฮกเกี้ยน เทพมังกรเขียวของชาวแต้จิ๋ว เจ้าแม่ทับทิมของชาวไหหลำ เป็นต้น นอกจากนี้ ก็ยังมีการสร้างเทพเจ้าประจำอาชีพด้วย เช่น ช่างไม้จะกราบไหว้เทพเจ้าหลูปิ่น เป็นต้น

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นชาวจีนอพยพและลูกหลานขยายตัวขึ้นทั้งปริมาณและอาชีพเกิดการปะปนกันทั้งที่อยู่อาศัย อาชีพ และการแต่งงานต่างกลุ่ม ศาลเจ้าประจำกลุ่มภาษาที่มีอยู่เดิมก็เปิดกว้างขึ้นให้กลุ่มภาษาอื่นเข้าร่วมกราบไหว้ขอพรได้ทำให้เกิดศาลเจ้าประจำเขตที่มีขนาดเล็กขึ้นตามพื้นที่ที่มีชาวจีนและคนเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ทั่วไป ศาลเจ้าเล็กๆ เหล่านี้เกือบจะทั้งหมดได้ตั้งเทพปุ่นเต้ากเป็นเทพประธานหรือเป็นเทพประกอบศาลเจ้า สำหรับศาลเจ้าขงจื้อในจังหวัดชลบุรีไม่ปรากฏว่ามีอยู่ที่ใด ขงจื้อถือว่าเป็นปรมาจารย์ทางการศึกษา วัดของขงจื้อนอกจากจะมีรูปเคารพปรมาจารย์ขงจื้อแล้วจะมีปรมาจารย์อื่นๆ และมีโรงเรียนอยู่ติดหรืออยู่ในบริเวณวัดด้วย ในจังหวัดชลบุรีแม้จะไม่มีเหวินเมี่ยว (วัดของขงจื้อ) แต่ก็มีโรงเรียนอยู่ติดกับศาลเจ้าโรงเจเปาฮกตั่ว (เป่าฝูกงในภาษาแมนดาริน) ได้แก่ โรงเรียนวุฒิวិทยา

ประเพณีที่ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรียังยึดถือปฏิบัติอยู่จนทุกวันนี้อาจจะจำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเพณีในรอบปี มี 8 ครั้งเช่นเดียวกับคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยทั่วไปคือ

1.1 ประเพณีวันตรุษจีน หรือเทศกาลตรุษจีนคือ เทศกาลปีใหม่ (จีนเหนียน หมายถึง วันแรกของฤดูใบไม้ผลิ)



1.2 เทศกาลหยวนเจียว หรือเทศกาลเจียงง่วย ชิวโหวง หรือเทศกาล โคมไฟ เป็นประเพณีการไหว้กลางเดือนหนึ่ง เช่นไหว้เพื่อความเป็นสิริมงคล มีการแสดงจั่วถวยเจ้าด้วย

1.3 เทศกาลชิวหมิง (เซ็งเม้ง) แปลว่า สะอาด สว่างไสว เทศกาลนี้มี 2 ความหมาย ความหมายหนึ่งหมายถึง ช่วงเวลาที่สรรพสิ่งเจริญงอกงาม อากาศอบอุ่นขึ้นและมีฝนเหมาะกับการเพาะปลูก สองเป็นช่วงเวลาของการเช่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ทำความสะอาดสุสาน แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการรวมญาติสร้างความสามัคคีกลมเกลียว เชื่อว่าการเช่นไหว้บรรพบุรุษจะทำให้ผู้ปฏิบัติเจริญรุ่งเรือง

1.4 เทศกาลควนอู๋เจีย หรือเทศกาลปล่อยผี ตระกูลแซ่ในประเทศไทยเรียกสารทขนมจ้างเริ่มเดือน 5 ขึ้น 5 ค่ำ ซึ่งตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรียังถือปฏิบัติอยู่ มีการตั้งโต๊ะเช่นไหว้ด้วยซาแซและขนมบ๊ะจ่าง (ขนมข้าวเหนียวที่มีไส้เป็นเนื้อสัตว์ ห่อหุ้ม ถั่ว เกาลัด ลูกบัว แป๊ะก๊วย ห่อด้วยใบไม้เป็นรูปสามเหลี่ยม) ถึงแม้ผู้เช่นไหว้ส่วนใหญ่จะไม่ทราบความหมายเบื้องลึกของการเช่นไหว้นี้สักแต่ก็เชื่อว่าไหว้แล้วจะดีต่อผู้ปฏิบัติและครอบครัว (ได้กุศลและสิริมงคล)

1.5 เทศกาลจงหยวน หรือเทศกาลสารทจีน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 ถือเป็นประเพณีที่สำคัญเป็นอันดับที่ 2 รองจากเทศกาลตรุษจีน เทศกาลนี้ในประเทศจีนเป็นช่วงเวลาที่ชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวสาลีในนาแล้ว ดังนั้น จึงนิยมเอาข้าวใหม่ไปเช่นไหว้บรรพบุรุษและเหล่าผีไม่มีญาติ ตลอดจนทหารที่ล้มตายในสงคราม

1.6 เทศกาลจงจิวเจีย หรือเทศกาลไว้พระจันทร์ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เป็นช่วงกลางฤดูใบไม้ร่วง พระจันทร์เต็มดวงทอแสงสุกใส ชาวบ้านจึงจัดพิธีต้อนรับฤดูหนาว เป็นค้ำคืนที่ผู้คนมีความสุขมากที่สุดในรอบปี บ้างก็นั่งชมพระจันทร์บนอาคารสูง บ้างก็ลอยกระทงจุลฑูปบูชาพระจันทร์ ตั้งจิตอธิฐานขอพร ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ความลับของพระจันทร์จะถูกเปิดเผยทำให้คนไหว้พระจันทร์น้อยลง แต่ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่ก็ยังถือปฏิบัติเป็นประจำทุกปี

1.7 เทศกาลตงเจียหรือตงโจ้ย เป็นเทศกาลเดือน 11 ประมาณวันที่ 22 หรือ 23 ธันวาคม เป็นวันที่เวลากลางคืนยาวนานที่สุดของปี เทศกาลนี้เป็นสัญญาณเตือนว่าฤดูหนาวกำลังจะมาถึงแล้ว โกล้งจะสิ้นปีแล้ว เป็นวันสำคัญสำหรับงานต่างๆ เพราะสัญญาณต่างๆ ที่ทำไว้จะครบกำหนดแล้ว จะทำต่อหรือไม่ต้องรีบดำเนินการ ประเพณีที่ชาวชลบุรียังปฏิบัติกันอยู่คือ เช้าไหว้เจ้าที่และไหว้บรรพบุรุษด้วยขนมบัวลอย ถ้าเป็นพ่อค้าจะจัดอาหารรับประทานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เลี้ยงขอบคุณทุกคนในร้านในบ้านหรือในบริษัทและเน้นให้ลูกหลานรู้ถึงความเป็นมาของวงศ์ตระกูล



1.8 การไหว้ครั้งที่ 8 หรือไหว้เดือน 12 เป็นประเพณีส่งท้ายปีเก่า ส่งเจ้าขึ้นสวรรค์ ส่วนมากมักจะนำไปรวมอยู่กับเทศกาลตรุษจีน โดยเริ่มตั้งแต่ส่งท้ายปีเก่าส่งเจ้าขึ้นสวรรค์ ต้อนรับปีใหม่และรับเจ้ากลับจากสวรรค์

2. ประเพณีชีวิตหรือประเพณีในวงจรชีวิต (Rite of Passage) ประเพณีชีวิตคือ ประเพณีถือปฏิบัติกันในช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

2.1 ประเพณีการเกิด การคลอดบุตรในสมัยโบราณเป็นเรื่องที่มีอันตรายทั้งต่อแม่และทารกแรกเกิด สตรีจำนวนมากต้องเสียชีวิตเพราะการคลอดบุตรและทารกก็มักจะเสียชีวิตคลอดหรือคลอดใหม่ๆ ดังนั้น สังคมจึงมักจะประดิษฐ์พิธีกรรมเพื่อเป็นกำลังใจแก่สตรีที่ตั้งครรภ์ เช่น หายาบำรุงหรืออาหารที่เป็นมงคลและมีประโยชน์ต่อแม่และเด็กมาให้รับประทาน กำหนดข้อห้ามเพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อแม่และเด็ก

ก่อนคลอด 2 เดือน สตรีมีครรภ์เชื้อสายจีนจะต้องดื่มยาต้มที่เรียกว่า “จับชาได้เป้า” 3-5 ห่อ เพื่อให้เด็กในครรภ์สะอาดหมดจดเมื่อคลอดออกมา สำหรับคนไทยจะให้ดื่มน้ำมะพร้าวอ่อนด้วย วัตถุประสงค์เดียวกัน ในสมัยก่อนสตรีมีครรภ์เชื้อสายจีนหรือถูกแต่งเข้าสู่ตระกูลแซ่จะคลอดกับหมอดำแยเงิน เมื่อคลอดทารกแล้วจะเอารกใส่หม้อดินไปฝังที่กอไผ่หลังบ้านให้ลี้กลงไปประมาณครึ่งเมตร หลังคลอดสตรีในตระกูลแซ่ต้องรับประทานยาช่วยสวย และอยู่แต่ในห้องไม่ออกไปดูกลม 1 เดือน พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะต้องเตรียมของไหว้ให้ลูกสาวไหว้ “อาพ้าว” เพื่อให้คุ้มครองดูแลเด็กให้ปลอดภัย เจริญเติบโต สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความกตัญญู เมื่อทารกอายุครบ 1 เดือนจะมีพิธีโกนผมไฟ พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งคนที่นับถือจะมาร่วมรับขวัญเด็กด้วยสร้อยหรือกำไลข้อมือข้อเท้า

2.2 ประเพณีการเปลี่ยนวัย ประเพณีการเปลี่ยนวัยของเด็กจีนจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นเริ่มเมื่ออายุได้ 15 ปี (จับโทงว่ห่วยซก) ช่วงเวลาเปลี่ยนวัยนี้เรียกว่า “เที้ยวฮวยฮึงเซี้ย” เปรียบเทียบว่าช่วงอายุตั้งแต่เกิดถึง 15 ปี เป็นช่วงที่อยู่ในสวนดอกไม้ ทุกอย่างถูกจัดไว้สวยงามสะดักสบาย พออายุ 15 ปีแล้วจะก้าวออกจากสวนดอกไม้สู่ธรรมชาติที่แท้จริง อายุครบ 15 ปีก็จะไปไหว้อาพ้าวอีกครั้งเพื่อขอบคุณท่านและเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อชีวิตของเด็กที่ก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่

2.3 ประเพณีการแต่งงาน เป็นประเพณีเก่าแก่ที่สำคัญของคนจีนและคนเชื้อสายจีน ในสมัยก่อนการแต่งงานเป็นการรวมญาติของทั้งสองฝ่ายของแต่ละตระกูลเข้าด้วยกัน ประเพณีของคนจีนมีการถือเคล็ดกลางมากเพราะต่างก็กลัวภทภัย อุบัติภัยจึงพยายามหาวิธีการอีกหลายอย่างเพื่อความ เป็นสิริมงคล การคัดเลือกบ่าวสาวต้องผ่านการพิจารณาของญาติของทั้งสองตระกูล โดยคำนึงถึงชาติ ฐานะ และความเชื่อทางศาสนาของวงศ์ตระกูลทั้งสองฝ่ายและแต่งเข้าตระกูลของฝ่ายชาย



2.4 **ธรรมเนียมการจัดงานแซยิด** หรือพิธีฉลองอายุครบ 25 รอบนักษัตริย์หรือ 60 ปี คนไทยเชื้อสายจีนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะนิยมจัดงานฉลองอายุครบ 5 รอบ 6 รอบ และ 7 รอบ ปีนักษัตริย์เพราะเชื่อเรื่องดวงชะตาที่ผูกพันกับ 12 ปีนักษัตริย์และธาตุทั้ง 5 การเวียนกันของแต่ละธาตุ ทำให้แต่ละปีแต่ละคนมีโชคชะตาราศีต่างๆ กันอันนำมาทั้ง โชค สุข ทุกข์ เคราะห์ โศก กว่าแต่ละคน จะผ่านช่วง 60 ปีไปได้อย่างดีจึงสมควรมีการฉลอง แต่คนจีนบางกลุ่มก็ไม่นิยมการฉลองแซยิด เพราะเชื่อว่าถ้าวันครบรอบ 60 ปีตรงกับวันเกิดจริงถือว่าไม่ดี อาจเกิดดวงขัดกันได้

2.5 **ประเพณีงเด็ก** (ธรรมเนียมงานศพ) เป็นประเพณีชีวิต พิธีที่สุดท้ายของมนุษย์ พิธีงเด็กเป็นพิธีสวดมนต์อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายโดยพระภิกษุในลัทธิมหานิกายซึ่งอาจจะเป็น นิกายจีนหรืออานัมนิกาย (ญวน) ก็ได้ ตามธรรมเนียมงเด็กในสังคมไทยแตกต่างจากที่อื่นๆ เพราะ ก่อนที่จะมีพิธีสวดงเด็ก คนไทยเชื้อสายจีนจะมีการสวดอภิธรรมโดยพระสงฆ์ไทยตามแบบคน ไทยจนครบ 7 วันจึงจะมีการสวดงเด็กก่อนวันเคลื่อนศพ ไปยังสุสานแบบจีน

ประเพณีพิธีกรรมจีนหลายอย่างที่ดำรงอยู่ในเมืองไทยแต่ไม่ได้ปฏิบัติกันแล้วในประเทศ จีน (เลิกปฏิบัติไปตั้งแต่มีการปฏิวัติวัฒนธรรมยุคแก๊งสี่สหาย) จึงปรากฏเหตุการณ์ที่คนจากเมืองจีน มาสืบทอดเรียนรู้พิธีกรรมจากผู้รู้ในเมืองไทย (กรณีที่คณะงเด็กไหหลำขอทำสำเนาภาพวีซีดี พิธีกรรมจากงานวิจัยเรื่อง “ความกตัญญูของชาวจีนที่สะท้อนผ่านพิธีกรรม : กรณีศึกษาพิธีงเด็ก จีนไหหลำในสังคมไทยเมื่อปี พ.ศ. 2545”)

ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของ ตนเอง ดังนั้น ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีจึงมีการเปลี่ยนแปลงผันแปรตามกระแสสังคมได้ ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อจะรักษาบทบาทหน้าที่ของตนให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ได้มากที่สุด การผสมผสานผ่านรูปลักษณะพิธีกรรมหรือตำนานในหมู่ตระกูลแซ่ชหลูร์เป็นเครื่องยืนยันว่า ระบบความเชื่อมีคุณค่า ความหมายต่อมนุษย์ ประเพณีพิธีกรรมล้วนเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบและสร้างความกลมเกลียวในสังคม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ไม่หวั่นไหวต่อสิ่ง เร้นลับ เมื่อเวลาผ่านไปนานๆ สังคมซับซ้อนขึ้น โดยลำดับ มนุษย์ก็อาจตกเป็นทาสของประเพณี และพิธีกรรมได้

### **ภูมิปัญญาไทย-จีนในจังหวัดชลบุรี**

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความจัดเจน ที่กลุ่มคนได้จาก ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา ภูมิปัญญาและผล ของการใช้สติปัญญา ปรับตัวกับสภาวะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งถิ่นฐานอยู่



การสร้างสรรค์ สังคมภูมิปัญญาเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีการพัฒนามายาวนาน ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ยังมีความสำคัญและถือได้ว่าเป็นศักยภาพอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ภูมิปัญญาไทย-จีน หรือภูมิปัญญาตระกูลเซ่ในจังหวัดชลบุรีแสดงให้เห็นถึงสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และจินตนาการ ตลอดจนภาวะสร้างสรรค์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายของตระกูลเซ่ในจังหวัดชลบุรี ในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับปัญหาที่ต้องแก้ไขโดยมีความเป็นไปได้สอดคล้องกับความเป็นไปทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยนานัปการ

## 1. ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต

1.1 ภูมิปัญญาด้านอาหาร จีนเป็นชนชาติที่ได้ชื่อว่ามีภูมิปัญญาด้านอาหารที่ยิ่งใหญ่เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก (สามสิ่งที่ยอดเยี่ยที่สุดในโลกคือ อาหารจีน ภรรยาญี่ปุ่น และบ้านฝรั่ง) กล่าวกันว่า อาหารจีนภาคใต้โดยเฉพาะแถบมณฑลกวางตุ้งเป็นอาหารที่ดีที่สุดในโลก อาหารของคนจีนแถบที่กล่าวถึงนี้มีความหลากหลายทั้งในด้านคุณภาพและคุณสมบัติในด้านโภชนาการ ภูมิปัญญาเรื่องอาหารจีนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องสุขอนามัย แหล่งอาหารธรรมชาติ ตลอดจนเทคนิคการปรุง อันจะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาหารนั้นๆ ด้วย ชาวจีนมีทักษะในการปรุงอาหารจำพวกต้ม เคี้ยว ผัด นึ่ง และทอดที่ยอดเยี่ยมมาก นอกจากนั้นภูมิปัญญาในการปรุงอาหารที่โดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของคนจีนและคนเชื้อสายจีนคือ การนำถั่วเหลืองซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการสูงมาทำเป็นอาหารหวาน คาว และเครื่องดื่มนั้น ได้แก่ เต้าฮวย เต้าหู้ ฟองเต้าหู้ เต้าหู้ยี้ เต้าเจี้ยว น้ำเต้าหู้ น้ำซอส น้ำซีอิ้ว

ชลบุรีเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงในด้านการปรุงอาหารจีน นักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศนิยมซื้ออาหารจำพวกห้อยจ้อจากตลาดหนองมน (ร้านจรินทร์ ร้านสุพรชัย และร้านธานีรินทร์) และนิยมสั่งโต๊ะจีนจากร้านอาหารจีนที่อำเภอพนัสไปจัดเลี้ยงนอกสถานที่ เป็นต้น นอกจากนี้อาหารจีนรสชาติแบบไทยและอาหารไทยปรุงตามคติความเชื่อเรื่องอาหารของจีนแล้วยังประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาหาร เช่น กระต่ายจีน โม่หิน ซึ่ง (ดังถึง) เป็นต้น



1.2 ภูมิปัญญาด้านเสื้อผ้า ประดิษฐ์เครื่องทอผ้าแบบกักระตุก เทคนิคในการย้อมผ้าแบบเงิน เทคนิคในการเย็บเสื้อผ้า

1.3 ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ยาจีนมีทั้งยาบำรุงและยาที่ใช้ในการรักษาตามอาการ วิธีการตรวจรักษาโดยวิธีตรวจชีพจร (แม๊ะ) และการรักษาด้วยการกดจุด การฝังเข็ม

1.4 ภูมิปัญญาด้านการสร้างที่อยู่อาศัย บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยหนึ่งในปัจจัย 4 ของการดำรงชีวิต บ้านหรือบ้านเรือนประกอบไปด้วยส่วนที่เป็นพื้นที่บริเวณและตัวเรือน เรือนพักอาศัยของคนไทยหรือที่เรียกว่า เรือนไทย มีลักษณะเด่นอยู่ที่ใต้ถุนสูง หลังคาสูง และมีชายคายื่นออกมาโดยรอบ มีชานเรือนกว้างขวางใช้เป็นพื้นที่นอกประสงค์ นอกชายคาเรือนใช้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ใต้ถุนของเครื่องใช้ อาหาร และยา (สมุนไพร) ฯลฯ

ชาวจีนอพยพที่มาตั้งถิ่นฐานชายฝั่งทะเลชลบุรีบางปลาสร้อยบริเวณที่เรียกรวมๆ กันว่า กลุ่มบ้านสะพาน บ้านพักอาศัยจะมีรูปแบบเดียวกับเรือนไทยภาคกลาง มีส่วนแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยคือ หลังคาไม่สูงแบบเรือนไทยโบราณ ใต้ถุนเรือนเดียวไม่สามารถใช้ประโยชน์ของใต้ถุนได้เหมือนเรือนไทยใต้ถุนสูงของพื้นที่ตอนใน ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงแข็งแรงเพราะใกล้ทะเลลมจะแรงดินจะอ่อน บ้านเรือนส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้จริง หลังคามุงกระเบื้องดินเผาและจาก ต่อมาเปลี่ยนเป็นสังกะสีและกระเบื้องว่าตามความเหมาะสม ลึกเข้าไปตอนในตามแนวถนนวิจิตรปราการ จะสร้างเป็นห้องแถวไม้ชั้นเดียวและ 2 ชั้น ด้านหน้าเป็นฝาเพ็ชรม บางห้องมีการฉลุลวดลายที่ช่องลมและชายคาด้วย ช่วงหน้าของห้องแถวเหล่านี้ใช้ประกอบอาชีพค้าขาย

ส่วนกลุ่มประมงจะสร้างบ้านเรือนติดทะเลทั่วไปตั้งแต่ปากน้ำบางปะกงลงมาถึงสัตหีบ และเกาะต่างๆ กลุ่มเรือนพักอาศัยที่เรียกว่า หมู่บ้านประมงมักจะมีการทำสะพานหรือทางเดินทอดเป็นแนวยาวติดต่อกัน โดยตลอด สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านประมงมักจะเป็นป่าเสม ป่าโกงกาง เรือนพักอาศัย ส่วนโครงสร้างหลัก เช่น เสา คาน ไม้จริง พื้น ไม้กระดานหรือบางบ้านใช้ฟากฝาก็อาจเป็น ไม้ขัดแตะ ส่วนหลังคามุงด้วยจาก มีไม้รวกขัดทับอีกชั้นหนึ่งเพื่อกันไม่ให้ปลิว เรือนประเภทนี้อยู่ชายน้ำหรือยื่นลงไปในทะเล เวล่าน้ำลงจะรู้สึกที่สูงมาก สามารถใช้ใต้ถุนเป็นที่จอดเก็บเรือได้



กลุ่มนาเกลืออยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลที่สามารถชดเชวน้ำเค็มจากทะเลเข้ามาใช้ในการทำนาเกลือได้ บ้านเรือนที่พักอาศัยของกลุ่มอาชีพนี้มีลักษณะแบบที่เรียกว่า “โรง” มักสร้างเป็นแบบเรือนผูกใช้วัสดุประเภทไม้ไผ่หรือวัสดุประเภทลาลอง ปลูกสร้างอยู่ติดพื้นดิน ไม่มีการยกใต้ถุนสูง มีฝาฉิดล้อมทั้ง 4 ด้าน หลังคามุงจาก ภายในอาคารส่วนที่ปกนอนจะเป็นร้านหรือแคร่ยกพื้นสูงขึ้นจากระดับพื้นดิน คนจีนที่อพยพมาทำไร่ ทำสวน ปลูกผัก ช่วงคั้นๆ ก็นิยมปลูกที่พักอาศัยเป็นโรงแบบนี้แทบทั้งสิ้น จะแตกต่างกันบ้างก็ตรงวัสดุที่นำมาใช้ปลูกสร้างเท่านั้น

ในยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก เจ้าของโรงเกลือเชื้อสายจีนได้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (ของสมัยนั้น) แปรรูปไม้ที่จะใช้ปลูกเรือนฝาปะกนของไทยออกมาเป็นชุดๆ หรือที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า “สำหรับ” ให้คนไทยซื้อไปประกอบเป็นเรือนได้โดยสะดวกรวดเร็ว ในสมัยปัจจุบันเรียกกันว่า “เรือนไทยสำเร็จรูป” ผู้ที่คิดทำเรือนไทยสำเร็จรูปขึ้นในครั้งนั้นคือ หลวงอุดรภักดิ์พาณิชย์หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “อาคารเต็ง” เจ้าของห้างกิมเซ่งหลีซึ่งเคยมาร่วมลงทุนกับบริษัทป่าไม้ศิริราชาของเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี

การริเริ่มทำเรือนไทยสำเร็จรูปขายในครั้งนั้นนอกจากจะแสดงให้เห็นภูมิปัญญาเชิงช่างและวิสัยทัศน์ทางธุรกิจของคนจีนและคนเชื้อสายจีนที่นำมาปรับใช้ได้สอดคล้องกับวัฒนธรรม การปลูกเรือน แต่งงานของคนไทยแล้วยังทำให้ประเพณีการลงแขกปลูกเรือนของคนไทยลดความสำคัญลงโดยลำดับ

## 2. ภูมิปัญญาในการสร้างฐานะและการขยายฐานะทางเศรษฐกิจของตระกูลแซ่ชลบุรี

ระบบการสร้างฐานะและยกฐานะของคนจีนและทายาทส่วนใหญ่ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ภูมิปัญญาในการเลือกแหล่งและดูู่ทางการทำกินที่เหมาะสม (มีวิสัยทัศน์)
- 2) มีความขยันอดทน
- 3) มีความมัธยัสถ์อดออม
- 4) มีการใช้ภูมิปัญญาในการจัดการอย่างมีขั้นตอน





ตระกูลแซ่ชลบุรีอันเป็นตัวจักรกลสำคัญที่เปี่ยมด้วยพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย สังคม และการเมืองการปกครองท้องถิ่น ได้แก่

**2.1.1 ตระกูลสีบสงวน** เป็นตระกูลแซ่ที่ก่อรูปด้วยคุณธรรมและความชำนาญด้านธุรกิจ การค้า การเงิน การธนาคาร ต้นตระกูลเป็นจีนฮกเกี้ยน อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน สร้างครอบครัว ประกอบสัมมาชีพที่สะพานจีนหรือสะพานสำราญราษฎร์ คนสำคัญของตระกูลนี้นอกจากคุณย่าจั้น ของตระกูลสีบสงวนแล้วผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในด้านการเงินการธนาคาร มี ประสบการณ์ในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน การบัญชี ให้แก่ร้านสำราญพานิชของหลวงบำรุงราช นิยม (สุญ สังกาลวณิช) ลูกพี่พี่คือคุณสุบิณ สีบสงวน ท่านเคยได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาเทศบาล เมืองชลบุรีอยู่ถึง 4 สมัย (16 ปี) ต่อมาเมื่อธนาคารเอเชียมาเปิดสาขาที่อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีในปี พ.ศ. 2491 ท่านก็ได้รับการทาบทามให้เข้าเป็นผู้รักษาเงินของธนาคารเพราะความชำนาญในเรื่อง การเงินและการบัญชีของท่าน ท่านปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้รักษาเงินของธนาคารเอเชียอยู่จนถึงปี พ.ศ. 2510 ในเวลานั้นท่านมีอายุถึง 72 ปีแล้วจึงออกมาพักผ่อน แต่พักอยู่ได้ไม่นานลูกหลานก็มาขอร้อง ให้ไปช่วยวางระบบบัญชีให้ร้านสำราญพานิชอีกครั้ง

นอกจากพระกุลสีบสงวนแล้วตระกูลแซ่ที่เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่นชลบุรี อีกตระกูลหนึ่งคือ ตระกูลสิงคาลวณิช

**2.1.2 ตระกูลสิงคาลวณิช** เป็นตระกูลไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน ต้นตระกูลคือ นายอู่ แซ่ลิ้ม สมรสกับนางเอียน สีบสงวน มีบุตรชาย 1 คนชื่อ ชุ่นเบ็ง ต่อมาเปลี่ยนเป็นสุญตามรัฐธรรมนูญสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม คุณสุญ สิงคาลวณิช ประกอบอาชีพค้าขายอยู่หน้าชอยสำราญราษฎร์ (สะพานจีน) ด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ มีอัธยาศัยดี ให้ความร่วมมือกับทางราชการเป็นอย่างดี จึงได้รับการชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกเสือป่าและเป็นเสือป่าที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง ซื่อสัตย์ จนได้รับพระราชทานสัญญาบัตรและเลื่อนยศเป็นนายเรือโทแห่งกองเสือป่าชลบุรี ปี พ.ศ. 2456 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นรองอำมาตย์โทขุนบำรุงราชนิคม ต่อมาอีกไม่นานก็ได้เป็นรองอำมาตย์เอกหลวงบำรุงราชนิคม ด้วยวิสัยทัศน์และการดำเนินการทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสมกับโอกาสและยุคสมัยของหลวงบำรุงราชนิคมเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชลบุรี กล่าวคือท่านได้

- 1) ริเริ่มตั้งโรงงานน้ำอัดลมแห่งแรกในจังหวัดชลบุรี
- 2) เป็นตัวแทนขายส่งบุหรี่ของบริษัทยาสูบอังกฤษ-อเมริกา จำกัด
- 3) ตั้งร้านขายส่งน้ำมันเบนซินและน้ำมันก๊าด



4) เข้าหุ้นซื้อเรือกลไฟชื่อ “ไชโย” รับส่งคนโดยสารและสินค้าระหว่างจังหวัดชลบุรี-กรุงเทพฯ

5) ตั้งโรงสีข้าวเพื่อจำหน่ายข้าวสาร

6) สร้างโรงงานไม้ขีดไฟ

7) เป็นนายทุนออกเงินให้หลวงจู่โรงหีบอ้อยทำน้ำตาลทราย

8) เป็นนายอากรขนมจันอับ

9) เป็นร้านขายส่งสุรา

10) เป็นผู้ริเริ่มรวบรวมหุ้นส่วนประมูลทำการต้มกลั่นสุราตลอดทั้งมณฑลปราจีนบุรี ด้านการเงินการธนาคาร หลวงบำรุงราชนิคมเป็นผู้ริเริ่มจัดการสโมสรประชาชนชื่อ “สำราญพานิช” เป็นสโมสรสำหรับเพื่อนฝูง ผู้ประกอบธุรกิจ วัตถุประสงค์สำคัญคือ เรียกหุ้นระหว่างสมาชิกสำหรับนำเงินมาให้กู้และรับฝากเงินประเภทประจำเช่นเดียวกับกิจการธนาคารปัจจุบัน

ด้านการเมืองท้องถิ่น ท่านได้รับเลือกให้เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองชลบุรีคนแรกและเป็นผู้วางระบบสาธารณสุขปโภคในเขตเทศบาล

ด้านสาธารณสุข ท่านบริจาคที่ดินด้านหน้าที่ดินติดกับถนนสุขุมวิทให้แก่โรงพยาบาลชลบุรี และย้ายโรงพยาบาลจากคลองบางปลาสร้อยมาอยู่ที่ที่ท่านบริจาค คือ ที่ตั้งของโรงพยาบาลชลบุรีในสมัยปัจจุบัน

**2.1.3 ตระกูลอุนากุล** อุนากุลเป็นอีกตระกูลแห่งหนึ่งที่เป็นพลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีแก่จังหวัดชลบุรีและประเทศชาติโดยรวมอีกด้วย ต้นตระกูลของตระกูลอุนากุลเป็นจีนฮกเกี้ยนเช่นเดียวกับตระกูลสีบสงวนและสิงคาลวงนิชอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ชลบุรีเมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมทะเลบางปลาสร้อยร่วมกับคนจีนฮกเกี้ยนอื่นๆ ที่สะพานจีนหรือซอยสำราญราษฎร์ในปัจจุบัน ต้นตระกูลชื่อนายจืด แซ่ลิ้ม สมรสกับอำแดงเขียวมีบุตรด้วยกัน 2 คน คือ นายอูและนายกุ้น นายกุ้นใช้นามสกุล “ลิ้มเจริญ” ส่วนนายอูสมรมกับนางเมือง สกุลเดิม “ตันประเสริฐ” มีบุตรธิดาด้วยกัน 9 คน ใช้นามสกุล “อุนากุล” โดยนำชื่อของบิดามาเป็นชื่อสกุลซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในสามวิธีในการตั้งนามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน เมื่อมาตั้งถิ่นฐานที่สะพานจีนแล้วก็เริ่มทำการค้าเล็กน้อยก่อนพอถึงรุ่นลูก (รุ่นที่ 2) นายอูสามารถสร้างหลักฐานเป็นปึกแผ่นขึ้น โดยลำดับจนสามารถสร้างร้านค้าขนาดใหญ่ขึ้นที่ริมถนนวิจิตรปราการชื่อร้าน “อุนากุล” ร้านอุนากุลดำเนินกิจการมาได้ประมาณ 2 ทศวรรษเกิดเพลิงไหม้ใหญ่ที่ตลาดชลบุรี



(พ.ศ. 2457) ร้านอุณาอุกถูกเพลิงไหม้ไปด้วย นายอุจิงแบ่งที่ดินให้บุตรธิดาทั้ง 9 คน แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพ คนแรกเป็นบุตรแต่งงานไปกับคนในสกุลรุจิรัตน์ นายวิชัยบุตรคนที่ 2 สมรสกับ น.ส.เนือง สืบสงวน ตั้งโรงสีข้าวที่หนองมนระยะแรกกิจการไม่สู้ดีนัก แต่ต่อมาก็ค่อยๆ คืบขึ้นจึงตั้งเพิ่มขึ้นอีก 1 โรงที่ข้างวัดกำแพง นอกจากโรงสีข้าวแล้วคุณวิชัยยังเปิดโรงน้ำแข็งที่ชลบุรีอีก 2 โรง ชื่อโรงน้ำแข็งชัยวาริ กิจการโรงน้ำแข็งนี้ได้สร้างความมั่งคั่งให้แก่คุณวิชัยและครอบครัวจนได้รับการยกย่องว่าเป็น “คหบดี” ผู้อ่อนน้อมถ่อมตน โอบอ้อมอารี มีเมตตาจิต เอื้อเฟื้อแผ่ คนที่ 3 นายวิสัย ทำกิจการโรงแป้งมันที่หนองมน คนที่ 4 เป็นผู้หญิงแต่งงานแล้วไปอยู่กับครอบครัวของสามี ทำการค้าที่อำเภอพนัสนิคม คนที่ 5 นายวิบูลย์เปิดโรงแรมชื่อ “อุณาอุก” ที่ถนนเจดีย์จันทน์ คนที่ 6 แม่ชีทองเย็น คนที่ 7 ถึงแก่กรรมแต่ยังเยาว์ คนที่ 8 คุณการุณเคยรับราชการเป็นนายช่างประจำกรมโยธาเทศบาลและเรียนกฎหมายไปด้วย หลังสงครามโลกครั้งที่สองเศรษฐกิจตกต่ำจึงลาออกจากราชการมาประกอบธุรกิจส่วนตัวอยู่ระยะหนึ่งแล้วออกไปทำงานกับหน่วยงานต่างประเทศจนอายุ 60 ปี จึงออกมาดูแลกิจการของตนเอง (บ้านเช่า) คนที่ 9 นายวิโรจน์เคยมาช่วยทำธุรกิจโรงสีข้าวของคุณวิชัยพี่ชายคนที่ 2 เมื่อแต่งงานแล้วพี่ชายจึงให้ทุนไปดำเนินธุรกิจของตนเองจนมีฐานะมั่นคง

ในบรรดาทายาทรุ่นที่ 3 ของตระกูลแซ่นี้คุณวิชัยถือว่าเป็นพลังสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์และพัฒนาไม่เฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ท่านยังเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม ทุนบำรุงการศึกษา การสาธารณสุข รวมทั้งด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีไทยด้วย

ปัจจุบันทายาทส่วนใหญ่ของตระกูลอุณาอุกมิได้สืบทอดธุรกิจการค้าของบรรพบุรุษ แต่ยังเป็นพลังสำคัญของสังคมไทยมิใช่แต่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีเท่านั้นแต่เป็นพลังของประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง เช่น ฯพณฯ ดร. เสนาะ อุณาอุก รองนายกรัฐมนตรี ก่อนดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีท่านเคยรับราชการกองวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นกรรมการปรับปรุงวางระบบการคลังและวางแผนด้านต่างๆ ของประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงพาณิชย์ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ ทายาทจำนวนไม่น้อยของตระกูลอุณาอุกทั้งสายคุณวิชัย คุณวิบูลย์ คุณการุณ และคุณวิโรจน์หลายคนเป็นพลังทางด้านสาธารณสุข เช่น ศาสตราจารย์สนอง อุณาอุก นายแพทย์วรวงศ์ อุณาอุก คณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา แพทย์หญิงจันทร์ ทวีพานิช แพทย์หญิงสุชาดา ทรัพย์ศิริ ทันตแพทย์หญิง เสาวลักษณ์ จักรไพวงศ์ เกสัชหญิงอารมณี รุจิรัตน์ เป็นต้น



## 2.2 ภูมิปัญญาในด้านการประกอบอุตสาหกรรม

ตระกูลแซ่ที่เป็นจักรกลสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมการเกษตรในจังหวัดชลบุรีในยุคปรับปรุงประเทศ ได้แก่

**2.2.1 ตระกูลพงศ์ไฟโรจน์** หรือตระกูลทั้งซังฮะ เป็นตระกูลแซ่เก่าแก่ตระกูลหนึ่งในจังหวัดชลบุรีที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอุตสาหกรรมน้ำตาล ต้นตระกูลนี้คือ นายไต้เจียง แซ่ทั้ง ผู้ให้กำเนิดบริษัท ไฟโรจน์ (ทั้งซังฮะ) ผลิตน้ำตาลทิพรส จำหน่ายทั้งในและนอกประเทศจนได้รับสมญานามว่า “ราชาน้ำปลาแห่งประเทศไทย” ต้นตระกูลพงศ์ไฟโรจน์เป็นคนจีนสเกี้ยนจากมณฑลกว่างตุงเดินทางมายังประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2418 นายไต้เจียง แซ่ทั้ง เริ่มประกอบอาชีพด้วยการทำงานในโรงสีมือและมีการปรับเปลี่ยนอาชีพหลายครั้งทั้งย้อมผ้า ขายผ้า จับเรือยนต์ ทำการค้าของทะเลแปรรูปและเครื่องเทศ ฯลฯ สุดท้ายมาลงตัวที่อุตสาหกรรมน้ำตาล

ตระกูลพงศ์ไฟโรจน์นอกจากจะเป็นพลังสำคัญด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมแล้ว ทางด้านสังคมนายไต้เจียงเป็นคน โอบอ้อมอารี มีเมตตา ช่วยเหลือคนทุกข์ยากไม่ว่าจะเป็นคนจีนหรือคนไทย มีจิตใจกว้างขวาง เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนประชาศึกษาเพื่อเป็นที่ที่คนเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีจะได้มาพบปะหรือช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน และยังเป็นศาลเจ้าให้คนเชื้อสายจีนได้มาประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ นอกจากนั้นยังตั้งกรรมการจีนชุดหนึ่งและมอบเงินจำนวนมากให้จัดสรรเพื่อช่วยเหลือคนจีนอพยพและคนไทยที่ยากจนที่ประสบภัยพิบัติ อัน ได้แก่ อุทกภัย อัคคีภัย ฝนแล้ง ฯลฯ ด้วยการแจกข้าวสาร อาหารแห้ง เสื้อผ้า ยารักษาโรค รวมทั้งการสร้างโรงเรียนเพื่อเป็นสถานทีอบรมกุลบุตรกุลธิดา บริจาคเงินสนับสนุนโรงเรียนสตรีประจำจังหวัด บริจาคเงินช่วยเหลือราชการของจังหวัดชลบุรี สร้างถนน (ซอย) ทำเรือพลี ชื่อที่เชิงเขาน้อยจัดเป็นสุสานสาธารณะเพื่อเป็นที่ฝังศพผู้มีทรัพย์น้อยหรือศพไม่มีญาติ

**2.2.2 ตระกูลลิขิตกิจจานนท์** เป็นตระกูลจีนแต่จิว แซ่ลีจากมณฑลกว่างตุง อพยพเข้ามาประเทศไทยตั้งแต่ทศวรรษที่ 2480 เนื่องจากภรรยาเสียชีวิตและการประกอบอาชีพที่บ้านเกิดไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับมีพี่ชาย (นายหุยไค่ แซ่ลี) อพยพมาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพจนมีฐานะดีพอจะช่วยเหลือญาติได้ นายหุยฮุกและลูกทั้ง 3 จึงอพยพมาอยู่ด้วยและได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจนในที่สุดนายหุยฮุกและลูกๆ ได้เป็นเจ้าของโรงงานแป้งมันที่คลองน้ำหมื่น (หนองมน) และที่ซากแก้ว ต่อมาบุตรชายคนโตของนายหุยฮุกชื่อ คุณไมตรี ลิขิตกิจจานนท์ แต่งงาน



มีบุตร 2 คนจึงได้แยกตัวมาประกอบอุตสาหกรรมทำแป้งสาคุที่โรงงานเก่าที่คลองน้ำเหม็น ธุรกิจอุตสาหกรรมทำแป้งสาคุของครอบครัวคุณไมตรี ลิดิจกิจงานนท์ เจริญเติบโตขึ้น โดยลำดับปัจจุบัน บุตรธิดาของคุณไมตรีสำเร็จการศึกษา มีงานทำ มีครอบครัว หลายคนก็กลับมาช่วยพัฒนาธุรกิจของครอบครัว คุณไมตรีเองก็พัฒนาโรงงานและเทคโนโลยีในการผลิตทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล มีตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ

คุณไมตรีเป็นนักธุรกิจที่ซื่อสัตย์สุจริต โอบอ้อมอารี อุทิศตนเพื่อช่วยงานการกุศล เช่นงานของพุทธสมาคมสว่างผลต่อเนื่องมายาวนาน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเหรัญญิกของสมาคมด้วย ในด้านธุรกิจคุณไมตรีเป็นนักธุรกิจที่มีความขยันหมั่นเพียร มีวิสัยทัศน์ทางธุรกิจ ตั้งใจพัฒนางานให้ก้าวหน้าสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของตลาด รวมทั้งพัฒนาเป็นธุรกิจครบวงจร ผลิต บรรจุ ส่งออก โดยมีบุตรธิดาที่จบการศึกษาทางด้านบัญชี การเงินการธนาคาร ฯ ช่วยบริหารจัดการธุรกิจของครอบครัว ในด้านที่แต่ละคนถนัด ธุรกิจอุตสาหกรรมแป้งสาคุของคุณไมตรี ลิดิจกิจงานนท์ จึงผ่านพ้นอุปสรรคและพัฒนาขึ้น โดยลำดับนับเป็นพลังที่ร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชลบุรีและประเทศมาจนทุกวันนี้

**2.2.3 ตระกูลเจริญบุญยวิวัฒน์** ต้นตระกูลเป็นคนจีนแต่เจ้า อพยพมาจากเมืองชัวเถา มณฑลกวางตุ้ง ชื่อ นายกิมเหลียง แซ่ก้วย มาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพที่ตำบลนครเนื่องเขต อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อปี พ.ศ. 2463 เริ่มประกอบอาชีพค้าปลีกโดยใช้วิธีนำสินค้าจำพวกของกินของใช้ในชีวิตประจำวันลงเรือพายไปตามแม่น้ำลำคลองไปขายให้ชาวนา ชาวสวน เพิ่งตั้งเป็นร้านค้าถาวรในปี พ.ศ. 2488 การค้าของชำเป็นไปด้วยดีจึงขยายกิจการไปทำโรงเลื่อยและโรงสีข้าว นายกิมเหลียงมีบุตรธิดา 7 คน คนโตคือ คุณสุรพงษ์ เจริญบุญยวิวัฒน์ เมื่อจบการศึกษาและกลับไปช่วยธุรกิจของครอบครัวอยู่ระยะหนึ่ง บิดาสันนิษฐานด้านเงินทุนให้มาทำอุตสาหกรรมมันอัดเม็ด “รุ่งเรืองธัญกิจ” ที่หนองมน ชลบุรี กิจการดำเนินไปได้ด้วยดี มีการขยายการผลิตปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีในการผลิตให้ทันสมัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด คุณสุรพงษ์สมรสกับคุณสมพร ลีอิสรพงษ์ มีบุตรธิดาด้วยกัน 4 คน การผลิตมันอัดเม็ดมันเส้นของคุณสุรพงษ์ผลิตส่งให้ผู้ส่งออก ต่อมามีปัญหาเพราะผู้ส่งออกใช้เทคนิคทางการค้าทำให้ผู้ผลิต (โรงงาน) ประสบปัญหาหาคาผลผลิตตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ผู้ผลิตทั้งหลายจึงรวมตัวกันดำเนินการส่งออกเองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 การส่งออกเองทำให้กลุ่มผู้ผลิตประสบปัญหาขาดทุนอัตรากการแลกเปลี่ยนและปัญหาตรวจสอบคุณภาพปลายทางทำให้ขาดทุนต่อเนื่อง ในที่สุดคุณสุรพงษ์ตัดสินใจเลิกกิจการอุตสาหกรรมผลิตมันเส้นและมันอัดเม็ดในปี พ.ศ. 2550





### 2.3 อุตสาหกรรมน้ำตาล (อ้อย) ทวาย

ภาคตะวันออกเป็นแหล่งปลูกอ้อยที่สำคัญของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และจันทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวจีนที่ทำไร่อ้อยในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกส่วนใหญ่เป็นจีนแต้จิ๋วที่อพยพมาจากเมืองเลาโจว เป็นกลุ่มคนที่มีความชำนาญในการผลิตน้ำตาลมาก่อน การผลิตน้ำตาลเพื่อส่งออกของไทยเริ่มขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แรงงานและเครื่องมือ การผลิต การขายส่งและการค้าล้วนยกให้อยู่ในมือของคนจีนและทายาทแทบทั้งหมด การค้ำน้ำตาล ในสมัยนั้น ทำกำไรอย่างงามให้แก่พ่อค้าอังกฤษ

หลังปี พ.ศ. 2402 น้ำตาลไทยเริ่มมีปัญหาการแข่งขันกับต่างประเทศเนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน คุณภาพก็ไม่ค่อยสม่ำเสมอ การผลิตน้ำตาลของไทยจึงซบเซาลง แหล่งปลูกอ้อยบริเวณแม่น้ำท่าจีนและบางปะกงบางสวนลดลง แหล่งปลูกอ้อยที่ลดลงส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ปลูกข้าวซึ่งเป็นสินค้าที่ตลาดโลกกำลังต้องการ ข้าวจึงกลายเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของไทยแทนน้ำตาล คงเหลือแต่พื้นที่แถบจังหวัดชลบุรีที่ลักษณะดินไม่เอื้อต่อการปลูกข้าวจึงยังเป็นแหล่งปลูกอ้อยผลิตน้ำตาลที่ใช้ในการบริโภคภายในประเทศอยู่ การทำไร่อ้อยในเขตชลบุรีส่วนใหญ่เจ้าของโรงหีบอ้อยจะเป็นเจ้าของไร่อ้อยด้วย การผลิตในยุคนี้ผลิตน้ำตาลทรายแดงเป็นส่วนใหญ่ ในปี พ.ศ. 2455 (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) ประเทศไทยเริ่มส่งน้ำตาลทรายออกไปจำหน่ายต่างประเทศอีกครั้ง จากนั้นก็ส่งออกเพิ่มขึ้น โดยลำดับ ตระกูลแซ่ที่เป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมน้ำตาลของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ตระกูลสิงห์โตทอง (แซ่ฮึง) ตระกูลจิงประเสริฐ (ไม่ทราบแน่ชัดว่าแซ่ฮึงหรือไม่) ตระกูลเนื่องจางง (แซ่ตัน) ตระกูลคุณจักร (แซ่ลือ)

### 2.4 อุตสาหกรรมอื่นๆ งานช่าง และงานบริการ เช่น โรงเลื่อยไม้ โรงงานผลิตวัสดุก่อสร้าง ชนิดต่างๆ (อิฐแดง กระเบื้องมุงหลังคา กระเบื้องทางเท้า พื้นซีเมนต์สำเร็จรูป เสาปูน เครื่องเคลือบดินเผาที่ใช้ประกอบอาคาร ฯลฯ) งานช่าง เช่น ช่างต่อเรือ ช่างทอง ช่างเงิน ช่างกลึงโลหะ อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน รับเหมาก่อสร้างอาคาร สำนักงาน และที่อยู่อาศัย รับเหมาตกแต่งภายในอาคาร รวมทั้งบริการที่พักอาศัยระยะสั้น ระยะยาว (โรงแรม บ้านเช่า ฯลฯ) บริการจัดสวน จัดเลี้ยง ทั้งภายในและภายนอกสถานที่ ส่วนใหญ่จะมีบรรดาตระกูลแซ่ต่างๆ เป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อน



งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่า คนจีนได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบสัมมาชีพในดินแดนประเทศไทยและในจังหวัดชลบุรีอย่างต่อเนื่องมาพร้อมๆ กับการตั้งราชอาณาจักรไทยโดยมีเหตุปัจจัยสนับสนุนทั้งปัจจัยจากทางประเทศจีนเองและปัจจัยของฝ่ายไทย คนจีนและตระกูลแซ่เหล่านั้ได้ผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยและมีบทบาทร่วมกับคนไทยในการสร้างสรรค์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจนการเมืองการปกครองไทยอย่างต่อเนื่องกลมกลืนทั้งทางด้านกายภาพ วัฒนธรรมและความผูกพันต่อแผ่นดินและสถาบันทางสังคมจนยากที่แยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน

สำหรับแซ่และตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรีที่รวบรวมมาได้ในครั้งนี้ มีทั้งหมด 55 แซ่แยกเป็น 237 นามสกุล แต่ละตระกูลล้วนเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์ ขับเคลื่อน และพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ



## บรรณานุกรม

### 1. เอกสารชั้นต้น

#### 1.1 ประเภทตัวเขียน

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.กส.13/1380. “เรื่องมณฑลปราจีนบุรีส่งรายงานการทำไร้อ้อย และน้ำตาล  
ในจังหวัดชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2443)เอกสารรัชกาลที่ 5 ก.14/70 จดหมายMr.Von Stalder กราบทูลสมเด็จพระ  
ยาทววงค์ วโรปการ ลงวันที่ 27 กันยายน รศ.119.

\_\_\_\_\_.(2437).เอกสารรัชกาลที่ 5 ก.14.3/7.บัญชาชี้แผนกเจ้าภยานายอากรว่าประมูลจาก  
จำนวนศก113.

\_\_\_\_\_.(มปป.)เอกสารรัชกาลที่ 5 ก.14.3/10.บัญชาชี้แผนกผู้ว่ารับประมูลภาษีอากรผูกขาดใน  
กรุงและหัวเมืองต่าง ๆ.

\_\_\_\_\_. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.21 เพิ่ม 14 เรื่องส โมสรเงิน พระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาม  
ราช.

\_\_\_\_\_.(2438).เอกสารรัชกาลที่ 5 น.33/29 หนังสือของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ  
“เรื่องอัยย์เมืองจันทบุรี” ที่232/40002,5 ก.พ. ร.ศ. 114.

\_\_\_\_\_.(2443).เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2 14/38.

\_\_\_\_\_.(2443).เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.14/39 จดหมายเหตุรายวันเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย  
ไปตรวจราชการเมืองชลบุรี จะเชิงเทรา เดือนมกราคม ร.ศ.119.

\_\_\_\_\_.(2443).เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.25/46.

\_\_\_\_\_.(มปป.)เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.25/46 ทูพพิภักย์ และการอพยพ.

\_\_\_\_\_.(2454).เอกสารรัชกาลที่ 6. กส.13/544.”เรื่องกระทรวงเกษตรตามมณฑลต่าง ๆ ถึง  
จำนวนโรงสีข้าวกับรายการเกี่ยวกับโรงสีนั้น ๆ” 6 ธันวาคม ร.ศ.130.

\_\_\_\_\_.(มปป.)เอกสารรัชกาลที่ 6. กส.13/1380 “เรื่องมณฑลปราจีนบุรีส่งรายงานการทำไร  
อ้อย และทำน้ำตาลในจังหวัดชลบุรี.



.....(มปป.).เอกสารรัชกาลที่ 6 ค.16.1/5 จดหมายเหตุของสภาเผยแผร์พาลีซีย์ เรื่อง  
น้ำตาลทรายในประเทศไทยสยาม.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2458).เอกสารรัชกาลที่ 6 ค.5/1 ที่3081 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2548.

.....(2462).เอกสารรัชกาลที่ 6.ค.16.1/3 “จดหมายเหตุสภาเผยแผร์พาลีซีย์ เรื่องน้ำตาล  
ทรายในประเทศไทยสยาม” 6.เม.ย. พ.ศ.2462.

.....(มปป.).เอกสารรัชกาลที่ 6 ม.3.6 ก./3.จีนตันกะเกี และจีน โกอุบจ่าย ขออนุญาตตั้ง  
โรงงานทำสัปปะรดกระป๋อง.

## 1.2 ประเภทตีพิมพ์

กฎหมายตรา 3 ดวง เล่ม 1.(2506) กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.

กฎหมายตรา 3 ดวง เล่ม 2.(2515).กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา

พินิจนันทมาศ(เจิม).(2504).พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา.กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.

คำทรงราชานุภาพ,สมเด็จพระบรมพระยา.(2505)พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 เล่ม 1.  
กรุงเทพฯ องค์การค้าคุรุสภา.

มูลนิธิพิพิธภัณฑ์วังวรดิศ.(2529).สมเด็จพระบรมพระยาคำทรงราชานุภาพกับงานกระทรวงมหาดไทย.  
กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิพิธภัณฑ์วังวรดิศ.

## 2. เอกสารชั้นรอง

ขจักษ์ บุรุษพัฒน์.(2517)ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.

.....(2515).นโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลต่อชาวจีน.ในวารสารสังคมศาสตร์.9(1);  
15-32.

.....รวบรวม.(2517).ชาวจีนในประเทศไทย.กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.

ขจร สุขพานิช.(2519).ฐานันดรไพร่.กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.



จิตรา ก่อันทเกียรติ.(2550).กำเนิดต้นแซ่และการตั้งนามสกุลจากแซ่ของลูกจีนไทย.เล่ม 2.

กรุงเทพฯ: จิตรา.

\_\_\_\_\_.(2549).ความรู้เรื่องจีนจากผู้เฒ่า.พิมพ์ครั้งที่ 23.กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่งจำกัด.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา.และคนอื่น ๆ.(2528).เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย.กรุงเทพฯ: ทวีกิจการพิมพ์.

เขียนฉีเชิน.(2549).บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง.(อาทร ฟุ้งธรรมสาร แปล.กรุงเทพฯ: มติชน.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกัญจิกา ศรีอุดม.บรรณาธิการ.(2548).จิมก้องและกำไร: การค้าไทย – จีน 2195 – 2396.(1652 – 1853).กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ซิมเบอร์แมน,คาร์ ซี.(2525).การสำรวจเศรษฐกิจไทยในชนบทสยาม.ซิม วีระไวทยะ แปล.กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ญาดา ประภาพันธ์.(2524).ระบบเจ้าภาษีนายอากรสมัยกรุงเทพฯยุคต้น.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.

ณรงค์ พ่วงพิศ.(2518).นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

\_\_\_\_\_.(2525).บทบาทของคนจีนในการประมวลภาษีอากรกับผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ และสังคมไทยระหว่างปีพ.ศ.2325-2398.(เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง วิวัฒนาการสังคมไทยในรอบ 200 ปี.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ทำนอง สิงคาลวณิช.(2515).กว่าจะรู้ว่าพ่อรัก.พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ หลวงบำรุงราชนิคม ณ เมรุวัดนอก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.

ธรรมโกษาจารย์,พระ(2519). “คำไว้อาลัย คุณวิชัย อุณาคุล” ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายวิชัย อุณาคุล ณเมรุวัดใหญ่อินทาราม อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.



นิติ เอียวศรีวงศ์.(2536).การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี”พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ: บริษัทงานดี จำกัด.

เนติเส, แรคนา.(2518).การค้าระหว่างประเทศ.(ฉัตรทิพย์ นาถสุภา.แปล).กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุญศักดิ์ แสงระวี.(รวบรวม).(มปป).สืบกำเนิด 225 แห่ง.กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.

ประชาชาติธุรกิจ.(มปป.).พลิกตำนานต้นเค้า 50 แห่ง.กรุงเทพฯ: ประชาชาติธุรกิจ.

पालเลกัซ, อัง บัณฑิต.(2520).เล่าเรื่องกรุงสยาม.(สันต์ ท. โกมลบุตร.แปล).กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า.

พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร.(2544).ลำเภาสยามตำนานเจ๊กบางกอก.(พิมพ์ครั้งที่ 3).กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

\_\_\_\_\_.(บรรณาธิการ).(2547).ลูกจิ้นหลานมอญในกรุงสยาม.กรุงเทพฯ: สารคดี.

พิศาล มโนสีหกุล.(2522).มันสำปะหลัง.กรุงเทพฯ: บจก.เอเชียเพรส.

ไพโรจน์ ภัทรธาดา, พระ.(2519). “อาลัยวาท” ในอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายวิชัย อุณาคุณ.ชลบุรี: วัดใหญ่อินทาราม.

พุทธทาส อินทปัญโญ.(2519) “สัปปริสวิชยานุสรณ์” ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายวิชัย อุณาคุณ.ชลบุรี: วัดใหญ่อินทาราม.

พุทธสมาคม สว่างผล หนองมน.(2551).หนังสืออนุสรณ์งานฉลองครบรอบ 61 ปี พร้อมงานพิธีมหากุศลเก็บบพไฟ้ญาติ ล้านป้าซ่าครั้งที่ 4.ชลบุรี: พุทธสมาคมสว่างผล.

ภารดี มหาจันทร์.(2553).บริษัทศรีมหาราชา จำกัด. ชลบุรี: สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

\_\_\_\_\_.(2526).ประวัติศาสตร์การปกครองไทย.กรุงเทพฯ: บูรพาสาส์น.

\_\_\_\_\_.(2526).ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่.กรุงเทพฯ: บูรพาสาส์น.



ภารดี มหาขันธ์.(2552).พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชลบุรี.ชลบุรี: สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

.....(2532).พื้นฐานอารยธรรมไทย.กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

.....(2527).รัตนโกสินทร์ยุคปรับปรุงประเทศ(พ.ศ.2394-2475).กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภูวดล ทรงประเสริฐ.(2547).เงินโพ้นทะเลสมัยใหม่.กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

.....(2546).ทุนจีนปักชำใต้: ภูมิหลังเบื้องลึกทุนใหญ่โพ้นทะเล.กรุงเทพฯ: บริษัทฐานรวมหอ จำกัด.

มอฟแพ็ท, แอ็บบอต โลว์.(2520).แผ่นดินพระจอมเกล้า.(นิจ ทองโสภิต.แปล).กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ฯ.

มารุต อัมรานนท์.(2536). “เรือนไทยภาคตะวันออก” ใน เรือนไทย.157-192; กรุงเทพฯ: สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ.

เขาวรัตน์ พุฒิมารนดี.(2520). “อึ้งย้งในรัชกาลที่ 5” ใน สะพาน: รวมบทความประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล. เสถียรสุด.(นามแฝง).(2516).ประวัติวัฒนธรรมจีนฉบับแก้ไขเพิ่มเติม.กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล,สุภางค์ จันทวานิช บรรณาธิการ.(2539).ชาวแต่จิวในประเทศไทย และในภูมิภาคเพิ่มเติมที่เฉาซัน สมัยที่ 2 ท่าเรือซานโถว ค.ศ.1860-1949 (พ.ศ.2403-2492). กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์,ม.ล.(2526).การเพาะปลูกอ้อยและอุตสาหกรรมน้ำตาลในคริสต์ศตวรรษที่ 19.กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์,ม.ล.(2529).ประวัติศาสตร์สังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น: จีน-คนนอก ระบบ.กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิจิตรมาตรา,ขุน.(2516).ประวัติการค้าไทย.พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.



วิสามันต์ศึกษา,กรม.(2500). “โรงเรียนราษฎร์เพื่อการสอนภาษาจีน” เอกสารการศึกษา กรมวิสามันต์ศึกษา ฉบับที่ 7.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ช่างพิมพ์เพชรรัตน์.

เวลดา, วอลเตอร์ เอฟ.(2514).แผ่นดินพระนั่งเกล้าฯ.(นิจ ทอง โสภิต.แปล).กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ฯ.

ศิริลักษณ์ สักดิ์เกรียงไกร.(2523).ต้นกำเนิด ชนชั้นนายทุนในประเทศไทย.(พ.ศ.2398-2453). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล.(2534). “อุตสาหกรรมน้ำตาลทรายในสมัยรัตน โกสินทร์ตอนต้น. วารสารสุขุโขทัยธรรมมาธิราช.ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2534).

สกินเนอร์, วิลเลียมจี.(2548).สังคมจีนในประเทศไทย.พิมพ์ครั้งที่ 2.(พรรณิ นัตถพลรัักษ์ และคนอื่น ๆ .แปล).กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

สมบัติ พลายน้อย.(2542).ประเพณีจีน.กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด.

สมบูรณ์ ศิริประชัย.(2530).รายงานการวิจัยเรื่องมันสำปะหลังในเศรษฐกิจไทย: จากความรุ่งโรจน์สู่ความมีดมน.กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมภพ มานะรังสรรค์.(2536).แนวโน้มพัฒนาการเศรษฐกิจไทยช่วงก่อนและหลัง การปฏิรูปในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง. เล่ม 4 (2542) กรุงเทพฯ: มูลนิธิธนาคารไทยพานิช.

สาสนโสภณ,พระ และม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช.(2514).คำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทยเรื่องพระพุทธศาสนากับสังคมไทย.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชีพ ปุญญานุภาพ.(2506).ประวัติศาสตร์ศาสนา.กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

สุบิณ สืบสงวน.(2518)ที่ระลึก 80 ปี.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไตรธรรมสาร.

\_\_\_\_\_.(2530).อนุสรณ์ในการสถาปนากิจศพ คุณพ่อสุบิณ สืบสงวน.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.



สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, คิลก วุฒิปาณิชย์ และประสิทธิ์ ชินการณ.(2544).**จีนทักษิณ: วิถีและพลัง**.  
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุภาภรณ์ จรัสพัฒน. “ชาวนา: ปัญหาการผลิตและการค้าข้าวในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7” **จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**.3: 5-16 พฤษภาคม-สิงหาคม 2522.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย.(2547).**บั้งไฟบั้งกั้ว วัฒนธรรมไทยจีน: ไม่รู้ต้องแสวง**.กรุงเทพฯ: สีดา.

\_\_\_\_\_.(2550).**วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม**.กรุงเทพฯ: มติชน.

อดิน รพีพัฒน์,ม.ร.ว.(2521).**สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2325—2416**.(ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข และพรรณี สรุจบุญมี.แปล).กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

อนุমানราชชน, พระยา.(2513).**พื้นความหลัง**. โดย เสถียร โกเศศ(นามแฝง).กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

\_\_\_\_\_.(2514).**ปลุกเรือน-แต่งงาน**. โดย เสฐียร โกเศศ(นามแฝง).พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

\_\_\_\_\_.(2524).**วัฒนธรรมเบื้องต้น**. โดยเสถียร โกเศศ(นามแฝง).พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยมิตรการพิมพ์.

\_\_\_\_\_.(2516).**วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย**. โดยเสถียร โกเศศ(นามแฝง).กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ.(2517).**การพัฒนาทรัพยากรคนและสถาบันในเขตชลบุรี**.กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อินแกรม, เจมส์ ซี.(2552).**การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในประเทศไทย 1850-1970**.(ชูศรี มณี พฤกษ์ และเฉลิมพจน์ เอี่ยมกมลลา แปล).กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

เอกวิทย์ ณ ถลาง.(2540).**ภูมิปัญญาไทยสี่ภูมิภาค**.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.



Coughlin, Richard J. **Double Identity: The Chinese in Modern Thailand.** Hongkong: Hongkong University press.

Crowford, John. (1967). **Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin China.** Kuala Lumpur: Oxford University Press.

### 3. วิทยานิพนธ์

กนิษฐา ไทเดชะวัฒน์. (2533). **บทบาทของขุนนางไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ 3-5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2367-2453).** วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ตราชู สุวรรณานนท์. (2519). **ปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองของไทยหลังจากทำสัญญาเบาริง พ.ศ. 2398 ถึง พ.ศ. 2453.** วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ถนอม ตะนา. (2527). **กิจการโรงสีข้าวในที่ราบภาคกลางของประเทศไทย พ.ศ. 2410-2481.** วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทวี ธีระวงศ์เสรี. (2516). **“สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย”** วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์บัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญรอด แก้วกัญญา. (2518). **“การเก็บส่วยในสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2414)”** วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลกุล อังกินันท์. (2514). **“บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”** วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร.

พูนเกษ จันทกานนท์. (2527). **ประวัติความเป็นมาและการขยายตัวทางการค้าของชาวจีนในกรุงเทพมหานคร 2398-2475.** วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



- ภารดี มหาขันธ์.(2518). “การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”.  
ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
ประสานมิตร.
- มัลลิกา เรืองระพี.(2518).บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรมไทย สมัย  
รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์.วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต  
สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพเรศ มิลลิแกน.(2510).บทบาทของคนจีนในประเทศไทย.วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพิน คำแห่ง.(2528).เทคโนโลยีการผลิตข้าวของประเทศไทย พ.ศ.2398-2475.วิทยานิพนธ์ศิลป  
ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วงเดือน นาราสังข์.(2518).การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อมหาอำนาจตะวันตกในรัช  
สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว(พ.ศ.2367-2394).วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์  
มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ แผลูกอินทร์.(2538).ความสำคัญของการผลิตเพื่อการค้าของเมืองฉะเชิงเทราในสมัย  
รัตนโกสินทร์ก่อนสนธิสัญญาเบาริ่ง.วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา  
ประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศรัญญา คันทาชีพ.(2531). “พัฒนาการทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำบางปะกง (พ.ศ.2419-2475)”  
วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้  
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรินวล ศิริมิตันท์.(2519).การปรับปรุงเศรษฐกิจในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว  
พ.ศ.2411-2453.วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล.และคณะ.(2521) “ธุรกิจข้าว: กลุ่มผลประโยชน์ และชาวนา(พ.ศ.2398-  
2475)”ภาคนิพนธ์ ปริญญาบัณฑิต แผนวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล.และคณะ.(2524). “สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ.2367-2453”

วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมสวาท ชวนชัยสิทธิ์.(2515).การปฏิรูปภายในอาณาจักรในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว.ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สมหญิง สุนทร.(2532).ระบบอุปถัมภ์กับการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาชนบท กรณีศึกษา

หมู่บ้านในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก.วิทยานิพนธ์ มานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาวิชา มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุดใจ พงศ์กล้า.(2528).มณฑลปราจีนบุรี สมัยเริ่มแรกถึงสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนมรุพงษ์ศิริ

พัฒน์(2436-2458).วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุมาลี พันยुरา.(2543).พัฒนาการของอำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกง และชายฝั่งทะเล

ตะวันออก พ.ศ.2440-2516.วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ ไพบยวัฒน์.(2522).วิวัฒนาการเศรษฐกิจชนบทในภาคกลางของประเทศไทยระหว่างพ.ศ.

2394-2475.วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

อดิศร หมวกพิมาย.(2531).กรมท่ากับระบบเศรษฐกิจไทย: วิเคราะห์โครงสร้างและการ

เปลี่ยนแปลง ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ถึงการทำสนธิสัญญาเบาริง (พ.ศ.2310-2393).

วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำพิกา สวัสดิ์วงศ์.(2545).ถนนสุขุมวิทกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศไทย

พ.ศ.2477-2539.วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จงกล เทิดประสิทธิ์กุล.(2526).ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชลบุรีศึกษากรณีประวัติตระกูลทั้งซึ่งสะ ใน

ฐานะตระกูลเศรษฐกิจชลบุรี ที่ประสบความสำเร็จ.(พ.ศ.2429-2526).ประวัติศาสตร์นิพนธ์ 2 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.



## บุคลากรกรม

กำ ทวีทรัพย์.(2540/18/พ.ย.)140/19 ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.

จิตติ พงศ์ไพโรจน์.(2550/8/พ.ย.) บริษัท พงศ์ไพโรจน์(ทั้งช่วงชะ) ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี.

จรูญ สวรรยาวัฒน์.(2553/15/มิ.ย.) ร้านยาตงเซตติ้ง ถนนวชิรปราการ อ.เมือง จ.ชลบุรี.

ทรงศักดิ์ ฐิติวราภรณ์.(2552/9/พ.ค.) ร้านสุขเกษมอะไหล่.8-9 ม.6 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง  
จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2552/8/ก.ค.) ร้านสุขเกษมอะไหล่.8-9 ม.6 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2552/11/ธ.ค.) ร้านสุขเกษมอะไหล่.8-9 ม.6 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง จ.  
ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/7/มิ.ย.) ร้านสุขเกษมอะไหล่.8-9 ม.6 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง จ.  
ชลบุรี.

ไมตรี ลิขิตกิจจานนท์.(2552/6/พ.ค.) เจ้าของโรงงานแป่งสาकुไมตรีเจริญ. 531 ถนนสุขุมวิท ต.  
เหมือง อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2552/7/พ.ย.) เจ้าของโรงงานแป่งสาकुไมตรีเจริญ.531 ถนนสุขุมวิท ต.เหมือง อ.เมือง  
จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/20/เม.ย.) เจ้าของโรงงานแป่งสาकुไมตรีเจริญ.531 ถนนสุขุมวิท ต.เหมือง อ.  
เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/24/เม.ย.) เจ้าของโรงงานแป่งสาकुไมตรีเจริญ.531 ถนนสุขุมวิท ต.เหมือง อ.  
เมือง จ.ชลบุรี.

วิชัย ธีระวณิชตระกูล.(2552/22/พ.ค.) หนองมนเฟอ์ร์นเจอร์. ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี.



วิมล ชุณหโชคอินันต์.(2552/22/พ.ค.) เจ้าของร้านทำผมสิริกร.ถนนลงหาดบางแสน ต.แสนสุข  
อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/8/มี.ค.) เจ้าของร้านทำผมสิริกร.ถนนลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง  
จ.ชลบุรี.

สมพร เจริญบุญลย์วิวัฒน์.(2552/10/ธ.ค.) บริษัทรุ่งเรืองธัญกิจ.ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/6/มิ.ย.).บริษัทรุ่งเรืองธัญกิจ. ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี.

สมศรี ฐิติวราภรณ์.(2552/18/พ.ค.) สุขเกษมอะไหล่.8-9 ม.6 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง  
จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/7/ม.ค.) 8-9 ม.6 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/12/มี.ค.) 8-9 ม.6 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี.

สุทธิ บุญกั้งวาน.(2552/25/พ.ค.). 36 ถนนสุขุมวิท ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี.

สมยศ สืบสงวน.(2552/5/มี.ค.).บ้านสืบสงวน ซอยสำราญราษฎร์ ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี.

สุรพงษ์ เจริญบุญลย์วิวัฒน์.(2552/9/พ.ค.) ประธานกรรมการผู้จัดการ โรงเรียนอาชีวศึกษา อีเทค. ต.  
หนองซาก อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2552/6/ธ.ค.) โรงเรียนอาชีวศึกษา อีเทค. ต.หนองซาก อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/15/ม.ค.) โรงเรียนอาชีวศึกษา อีเทค. ต.หนองซาก อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/9/มี.ค.) โรงเรียนอาชีวศึกษา อีเทค. ต.หนองซาก อ.เมือง จ.ชลบุรี.

\_\_\_\_\_.(2553/10/มิ.ย.) โรงเรียนอาชีวศึกษา อีเทค. ต.หนองซาก อ.เมือง จ.ชลบุรี.

เอี้ยว เกียรติมนัสสกุล.(2553/3/ก.พ.)99/1 ม.1 ต.เหมือง อ.เมือง จ.ชลบุรี.



## ภาคผนวก ก

ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี เรียงตามลำดับอักษร



| ลำดับ | แซ่       | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|-----------|---|---|--|
| 1     | แก้ง      | แก้งแก้ง<br><br>พระเจ้าเค็ด<br>กังฉานนท์<br>สิริวาณีปกรณ์<br><br>บุญกั้ววาน | นายเทียมอ้อ แก้งแก้ง<br>นายอ่ำ แก้งแก้ง<br>นายเสี่ยะ แก้งแก้ง<br>นายเซาะเอ็ง แก้งแก้ง<br>นายเกียบุ้น แก้งแก้ง<br>นายกหุน แก้งแก้ง<br>พจก. เสรีพรสศิลป์<br>นางรุ่งทิพย์ กังฉานนท์<br>นายชัยศักดิ์ สิริวาณีปกรณ์<br>26/2 ต.หน้าพระธาตุ อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี<br>นายสุทธิ บุญกั้ววาน<br>สำนักงาน บริษัท มินบุรีรับสร้างบ้าน<br>นายชนวัฒน์ สัตยะพงษ์พันธ์ | ค้าขาย<br><br>ค้าขาย   |
| 2     | กั้ว      | สัตยะพงษ์พันธ์  | หนองมน<br>นายสมศักดิ์ สัตยะพงษ์พันธ์  | ทำไร่<br><br>ค้าขาย  |
| 3     | กั้ว/กั้ว | รุ่งสินสิริกุล<br><br>ชนานนท์สกุล<br>เจริญบุลย์วัฒน์                        | นายสำเร็จ รุ่งสินสิริกุล<br>หนองมน<br>นายประพล ชนานนท์สกุล<br>นายสุรพงษ์ เจริญบุลย์วัฒน์<br>โรงเรียนอาชีวศึกษาอitech<br><br>นายชยฤทธ เจริญบุลย์วัฒน์<br>บริษัท รุ่งเรืองธัญกิจ<br>นายปราโมทย์ เจริญบุลย์วัฒน์   | ค้าขาย<br><br>ขับรถ<br>ธุรกิจการศึกษา<br>และ<br>อสังหาริมทรัพย์<br>ธุรกิจ<br>อสังหาริมทรัพย์<br>ธุรกิจ<br>อสังหาริมทรัพย์<br>และจำหน่ายวัสดุ<br>ก่อสร้าง |



| ลำดับ | แซ่ | นามสกุล                        | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ   |
|-------|-----|--------------------------------|--|---|
| 4     | กำ  | กำศิริมงคล                     | นายเชียง กำศิริมงคล<br>ร้านศิริสมบูรณ์ 170/71 ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000  | จำหน่ายแก๊สหุง<br>ต้ม                                   |
| 5     | กอ  | แซ่ก้อ<br><br>โกกนุทากรณ์      | นายค้อยเซ็ง แซ่ก้อ<br>นายจ้อย แซ่ก้อ<br>นายเซียมบ๊วย แซ่ก้อ<br>นายเพ็กฮุ้น แซ่ก้อ<br>นายเพ็กเตียว แซ่ก้อ<br>นายสมชาย โกกนุทากรณ์<br>บริษัท ฟาร์มจระเข้สวนสัตว์วีรสูรท์<br>ชลบุรี จำกัด 135 ม.2 ต.เขาชก อ.หนอง<br>ใหญ่ จ.ชลบุรี   |   |
| 6     | กู  | แซ่กู<br>กูศรี<br>ชัยตระกูลทอง | นายเซียมอี แซ่กู<br>นางยูธิกา กูศรี<br>นายสุรสิทธิ์ ชัยตระกูลทอง<br>บริษัท เอส ที ซี ผลิตภัณฑ์คอนกรีต<br>จำกัด 16/34 ต. นาเกลือ อ. บางละมุง จ.<br>ชลบุรี 20260<br>นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง<br>บริษัท อาร์ ซี รุ่งเจริญ จำกัด<br>15-19 ม. 4 ต. สุรศักดิ์ อ. ศรีราชา<br>จ. ชลบุรี 20110<br>นายสุรพล ชัยตระกูลทอง<br>บริษัท รุ่งเจริญกลการมอเตอร์เซลล์<br>จำกัด 15/19 ม. 4 ถ. สุขุมวิท ต. สุรศักดิ์<br>อ. ศรีราชา จ. ชลบุรี 20000 | -<br>-<br>จำหน่าย<br>ผลิตภัณฑ์<br>คอนกรีต<br><br>ค้าขาย |



| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล  | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|------|--|---|--|
|       | คู   | บรริรักษ์คูเจริญ<br><br>สุวิซชากรพงศ์  | นายชลภวัต บรริรักษ์คูเจริญ<br>พ.จก. ชลบุรีทวีพัฒน์ 802/2 ซ. โปษยา<br>นนท์ ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000<br>นายสุธี สุวิซชากรพงศ์<br>บริษัท เวิลด์เจมส์ จำกัด 591/1 ม.10 ต.<br>พญาใต้ เมืองพญา จ.ชลบุรี  | ค้าขาย   |
| 7     | ไคว่ | แซ่ไคว่<br><br>จุฬาศรีกุล<br><br>ภาสึวะมาศ<br><br>เจดน์สัมฤทธิ์<br><br>พุทธารักษ์สกุล<br><br>มิตรภูมิวิบูลย์ | นายจ้อยยัง แซ่ไคว่<br>นายช้อยตั้ง แซ่ไคว่<br>นายนิยม จุฬาศรีกุล<br>92 ม. 7 ต.หนองรี อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000<br>ลูกสะใภ้<br>นายสุทิน ภาสึวะมาศ<br>บริษัท สุวดี จำกัด 11/3 ม.1 ต.ห้วยกะปิ<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี<br>นายสมเกียรติ เจดน์สัมฤทธิ์<br>หนองมน<br>นายสมศักดิ์ เจดน์สัมฤทธิ์<br>หนองมน<br>นายรุ่งโรจน์ พุทธารักษ์สกุล<br>หนองมน<br>นายนพพร มิตรภูมิวิบูลย์<br>38/137 ม.9 ต. นาป่า อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000 | ค้าขาย<br>ค้าขาย<br>-<br>บริษัท รับเหมา<br>ก่อสร้าง<br>ผู้ต่อกระบรด<br>ผู้ต่อกระบรด<br>ค้าขายอาหารสัตว์<br>พนักงานธนาคาร<br>(ไทยพาณิชย์<br>สาขาดนพระยา<br>สีจจา) |



| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล               | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|------|-----------------------|---|--|
| 8     | จั้ง | จิตพินิจยล<br>แซ่จั้ง | นายสมศักดิ์ จิตพินิจยล<br>นายกิมคอง แซ่จั้ง   | -<br>-   |
| 9     | โจ้ว | แซ่โจ้ว               | นายเคี้ยงเว้ง แซ่โจ้ว<br>112/381 ถ.พระยาสุรเสนา ต.เสม็ด อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000<br>นายฮั้งเม้ง แซ่โจ้ว<br>804/35-39 ถ. ไปรษณียบรรณ อ.เมือง จ.<br>ชลบุรี 20000<br>นายหยูไ้อ แซ่โจ้ว<br>นายซ้อเฮา แซ่โจ้ว<br>นายไหย้ง แซ่โจ้ว | ค้าขาย<br>ค้าขาย<br>ค้าขาย<br>ค้าขาย<br>ค้าขาย |
|       |      | วัชรพลากร             | นายเจน วัชรพลากร 470/15 ถ. สาคร<br>พิทักษ์ อ. เมือง จ.ชลบุรี  | ร้านแว่นเพชร                                   |
|       |      | นนทกานันท์            | นายสุชาติ นนทกานันท์<br>695/47-50 ถ. สุรชัย ต. มะขามหย่ง<br>อ. เมือง จ.ชลบุรี 20000   | ค้าปลีกร้าน ว.<br>พานิช                        |
|       |      | วงศ์ทรายทอง           | นายกำพล วงศ์ทรายทอง<br>188/1 ม. 9 ต. บางทราย อ. เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000   | นายกเทศมนตรี<br>เทศบาลบางทราย                  |
|       |      | ปัญญาบุตร             | นายอภิรัตน์ ปัญญาบุตร<br>80/64 ม. 3 ถ. อ่างศิลา ต. เสม็ด<br>อ. เมือง จ.ชลบุรี 20000   | จำหน่าย<br>เฟอร์นิเจอร์                        |
|       |      | เปรมจารุพันธ์         | นายพิทักษ์ เปรมจารุพันธ์<br>117/5 ซ. อัครทำเล<br>ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000  | โรงสีข้าว<br>ข้าวสารสูง                        |
|       |      | งามสันติวรกุล         | นายคมกฤษ งามสันติวรกุล<br>51/27 ศูนย์การค้าการ์ตูนนิเวศ<br>ต.ห้วยกะปิ อ.เมือง จ.ชลบุรี 2013   | นักธุรกิจ                                      |



| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล         | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ                     |
|-------|------|-----------------|---|---------------------------|
|       | โจ้ว | ฉันทภักดี       | นายประทีป ฉันทภักดี<br>บริษัท ชลพนา จำกัด 166/17-18 ถ. พระ<br>ยาสำจา ค. เสมัค<br>อ. เมือง จ.ชลบุรี 20000                  | นักธุรกิจ                 |
|       |      | นิพัทธ์วรรณันท์ | นางวิดา นิพัทธ์วรรณันท์<br>หจก. เจริญแสงเฟอร์นิเจอร์<br>771/34 ถ. เจตนจำนงค์<br>ค. บางปลาสร้อย อ. เมือง<br>ชลบุรี 20000   | นักธุรกิจ                 |
|       |      | จินตนาวัน       | นายวิศิษฐ์ จินตนาวัน<br>บริษัท ชลบุรีวิศิษฐ์ชัย จำกัด<br>115/3-4 ม. 1 ถ.ราษฎร์สันติ ค.บ้านบึง<br>อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี 20170 | โรงสีข้าวข้าวสาร<br>ลุง   |
|       |      | ผลิดวานนท์      | นายวิรัช จินตนาวัน<br>372 ม.1 ถ.ชลบุรี-บ้านบึง อ.บ้านบึง จ.<br>ชลบุรี 20170   | นักธุรกิจ                 |
|       |      | ผลิดวานนท์      | นายสัมฤทธิ์ ผลิดวานนท์<br>บริษัท ไทยอนันต์ จำกัด 781/8 ค. บาง<br>ปลาสร้อย อ. เมือง จ. ชลบุรี 20000                        | ค้าขาย (เครื่อง<br>ไฟฟ้า) |
|       |      | โพธิสารัตนะ     | นายบุญสม ผลิดวานนท์<br>บริษัท ผลไพบูลย์ที่ดินและก่อสร้าง<br>จำกัด 35/1 ม.6 ค.บางทราย อ.เมือง จ.<br>ชลบุรี 20000           | บ้านจัดสรร<br>น้ำปลา      |
|       |      | โพธิสารัตนะ     | นายประชา โพธิสารัตนะ<br>บริษัท สันติภาพอุตสาหกรรม จำกัด<br>325/11 ม. 5 ค. บ้านสวน อ. เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000              | -                         |



| ลำดับ | แซ่   | นามสกุล          | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ                    |
|-------|-------|------------------|---|--------------------------|
|       | โจ้ว  | เกียรติไครรงค์   | นายสมเกียรติ-นางลี เกียรติไครรงค์<br>ร้าน ล. ภรภักดิ์ 470/10 ต.มะขามหย่ง<br>อ. เมือง จ.ชลบุรี 20000           | ชายผ้า                   |
|       |       | วีระพงศ์         | นายปรีชา วีระพงศ์<br>บริษัทอุตสาหกรรมไทยปริดา จำกัด<br>689 หมู่ ๓ ต. มะขามหย่ง อ. เมือง<br>ชลบุรี 20000       | ธุรกิจทำน้ำปลา           |
|       |       | อรุณงามวงศ์      | นายทิมมพร อรุณงามวงศ์<br>หจก. อรุณกิจ 99/1 ม. 3 ถ.บายพาส<br>ต.หนองไม้แดง อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000               | -                        |
|       |       | งามพิเชษฐ์       | นายตันต์ศักดิ์ งามพิเชษฐ์<br>บริษัท แกรนด์โอเชียน จำกัด<br>522/1 หมู่ ๓ ต. มะขามหย่ง อ. เมือง<br>ชลบุรี 20000 | ธุรกิจ, นักการเมือง      |
|       |       | สุขภารังยี       | นายนพชัย สุขภารังยี<br>บริษัท เมืองชลธุรกิจ จำกัด<br>888/3-5 ต. บางปลาสร้อย<br>อ. เมือง ชลบุรี 20000          | ธุรกิจโรงแรม<br>ภัตตาคาร |
|       |       | บุญชกานนท์       | นายสว่าง บุญชกานนท์<br>ร้านติรชด 108 ถ. วชิรปราการ<br>ต.บางปลาสร้อย อ. เมือง จ.ชลบุรี<br>20000                | ธุรกิจทำน้ำปลา           |
|       |       | จินตนาเลิศ       |   |                          |
| 10    | เจียม | เสงี่ยมพรพาณิชย์ | นายเลิศชัย เสงี่ยมพรพาณิชย์<br>หจก. ชลบุรี เจียมล่งไถ่<br>768/25-26 ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000   | จำหน่ายเคมีภัณฑ์         |



| ลำดับ | แซ่   | นามสกุล                    | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|-------|----------------------------|---|--|
|       | เงียม | เสงี่ยมพรพาณิชย์           | นายบุญเชื้อ เสงี่ยมพรพาณิชย์<br>ร้านเสงี่ยมพรพาณิชย์<br>779/4 ตรงข้ามธนาคารเอเชีย<br>ถ.เจตนัจฉาณรงค์ ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายจิระ เสงี่ยมพรพาณิชย์<br>บริษัท ชลบุรีอุตสาหกรรมเหล็กกล้า<br>จำกัด 61/1 ม. 1 ต. สมัด อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000 | จำหน่ายสี<br><br>อุตสาหกรรม<br>เหล็ก                       |
|       |       | วงศ์พิทยานันท์             | นายชวน วงศ์พิทยานันท์<br>บริษัท แมชชีนเนอรี จำกัด 45/3 ถ.สุข<br>ประbour ต.หน้าพระธาตุ<br>อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี 20140  | ธุรกิจ   |
| 11    | จิ้ว  | แซ่จิ้ว<br>จิระรัตนพิเชษฐ์ | นายกิมน้ำ จิระรัตนพิเชษฐ์   |  |
| 12    | จิ่ง  | วณิชชากร                   | นายเพ่ง วณิชชากร<br>หจก. ชลบุรีโพธิทองการค้า 16/14-15 ต.<br>บ้านสวน อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000<br>นายประวิทย์ วณิชชากร<br>หจก. ชลบุรีกิจการ 697/13 ซ. 3-5 ถ.<br>สุขุมวิท ต.มะขามหย่ง อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000   | ประกอบและ<br>จำหน่ายแวน<br>จำหน่ายนาฬิกา<br><br>ปั้มน้ำมัน |
|       |       | ภูมิภักดีพรรณ              | นายสรารุช ภูมิภักดีพรรณ<br>บริษัท ไทยชลโลหะกิจ จำกัด<br>411/1 ม.5 ต.บ้านสวน อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000   | นักธุรกิจ  |



| ลำดับ | แซ่   | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|-------|---|---|--|
|       | จิ่ง  | ภูมิภักดีพรรณ<br><br>ผดุงมาตรวรกุล<br><br>วรศิลป์ชัย<br>เดชะพงษ์พันธ์ | นายวิสิทธิ์ ภูมิภักดีพรรณ<br>ร้านกิจวิวัฒนาการค้า 692/13 ซ.เขาน้อย ต.<br>บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายเสนีย์ ผดุงมาตรวรกุล<br>74-76 ถ.ศรีจรัสพันธ์ อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี<br>เรไร วรศิลป์ชัย<br>นายกฤษณะชนม์ เดชะพงษ์พันธ์<br>11/2 ม. ต.ไร่หลักทอง อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี | นักธุรกิจ<br><br><br>นักธุรกิจ<br><br>เจ้าหน้าที่วัสดุ<br>ก่อสร้าง<br>ค้าขาย |
| 13    | จู่   | ศักดิ์เสมอพรหม<br><br><br>แจ้จู่                                      | ดร. เขาวน ศักดิ์เสมอพรหม<br>พจก. เขาวนเคมีภัณฑ์ 286/5-6 ต.บาง<br>ปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายชู่จิ่ง แจ้จู่<br>นายหมู่ยั้ง แจ้จู่<br>นายเค็งจวด แจ้จู่<br>นายเอี้ยวคิม แจ้จู่   | เจ้าหน้าที่เคมีภัณฑ์   |
| 14    | เจ็ง  | เจนจิรวัดนา   | นายสุชัย เจนจิรวัดนา<br>บริษัท โตโยต้าอินเตอร์ยนต์<br>24/99 ม.6 ต.บ้านสวน อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000   | ตัวแทนจำหน่าย<br>รถยนต์โตโยต้า   |
| 15    | เจียม | เจียมบรรจง  | นายสมชาย เจียมบรรจง<br>188 ม.1 ถ. สุขุมวิท ต.หนองไม้แดง<br>อ. เมือง ชลบุรี 20000  | นักธุรกิจ  |



| ลำดับ | แซ่       | นามสกุล  | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ                                 |
|-------|-----------|--|---|---------------------------------------|
| 16    | เจีย/เจีย | แซ่เจีย<br>เจียรระสินธุ์กิจ<br>แสงเพิ่ม<br>เจียรวงศ์สกุล   | นายเกษม แซ่เจีย<br>นายฉัตรชัย เจียรระสินธุ์กิจ<br>นายภนิตา แสงเพิ่ม<br>นายสมศักดิ์ เจียรวงศ์สกุล<br>22-26 ถ.สุขประยูร อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี   | ค้าขาย<br>-<br>ค้าขาย                 |
| 17    | ฉั่ว      | ฉัตรทวิศักดิ์ดา<br><br>ศรีสำราญรุ่งเรือง<br><br>สายสุพัฒน์ผล<br><br>สุทธวิงศ์กิจ<br><br>แซ่ฉั่ว<br><br>สายสุวรรณ | นายพนาชัย ฉัตรทวิศักดิ์ดา<br>ร้านพนาชัยเต็นท์ 56/2 ม. 6 ต.บ้านสวน<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายอนันต์ ศรีสำราญรุ่งเรือง<br>ห้างเพชรทองอนันต์ 533 ถ.วชิรปราการ<br>ต.บ้านโคก อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายวรวุฒิ สายสุพัฒน์ผล<br>บริษัท เอ ที ที คอมเมอร์เชียล จำกัด<br>196/1 ม. 9 ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายโอภาส สุทธวิงศ์กิจ<br>หจก. โอ ที ไทร์สโตน 61/1 ม.4 ต.หนอง<br>ไม้แดง อ.เมือง จ.ชลบุรี<br>นายรุ่งแสง สุทธวิงศ์กิจ<br>บริษัท เมืองยาง จำกัด 98/1 ต.บ้านสวน<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี<br>นางจ้อย แซ่ฉั่ว<br>นายหงักเกี้ยว แซ่ฉั่ว | ธุรกิจและบริการ<br><br>ธุรกิจขายทองคำ |



| ลำดับ | แซ่       | นามสกุล  | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ                               |
|-------|-----------|--|--|-------------------------------------|
| 18    | ชื่อ/ชื่อ | พรหมกิตติโชติ<br><br>แซ่ชื่อ<br><br><br><br><br><br><br><br><br><br>โลมงาม | นายอดิศักดิ์ พรหมกิตติโชติ<br>702/24 ซ. เหนือ ค. บ้านสวน<br>อ. เมือง ชลบุรี 20000<br>นายอ๊วะเจ็ก แซ่ชื่อ<br>นายซึกฮัว แซ่ชื่อ<br>นายช่อเจียบ แซ่ชื่อ<br>นายอั้งเม้ง แซ่ชื่อ<br>นายไ้จู แซ่ชื่อ<br>นายอั้งม้อ แซ่ชื่อ<br>นางนันทวรรณ แซ่ชื่อ<br>นายอ๊วกี้ แซ่ชื่อ<br>นางยุพิน แซ่ชื่อ<br>นายสมหมาย โลมงาม | ทำประตู่เหล็ก<br>“ฮัวโลหะ”          |
| 19    | แซ่ชี่    | แซ่ชี่   | นายคอยสื่อ แซ่ชี่  |                                     |
| 20    | ไซซัว     | สิทธิผล  | นายธนากร สิทธิผล   |                                     |
| 21    | เซียว     | เซียวประสิทธิ์<br><br>พรหมานุสรณ์<br><br>วิหคศิลาวงศ์                      | นายวรพจน์ เซียวประสิทธิ์<br>หจก. วัฒนาเทรดดิ้งชลบุรี<br>29/70-71 ถ. พระยาสังฆา<br>ค. บางปลาสร้อย อ. เมือง<br>ชลบุรี 20000<br>นายองอาจ พรหมานุสรณ์<br>นางจำควน พรหมานุสรณ์<br>นายพรชัย วิหคศิลาวงศ์   | ธุรกิจ<br><br>ค้าขาย<br>-<br>ค้าขาย |
| 22    | ตั้ง      | สุธรรมโน   | นายสุทธิชาย สุธรรมโน<br>841/53 ค.บ้านโชค อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000   | จำหน่ายเครื่อง<br>เหล็ก ไม้อัด      |



| ลำดับ | แซ่<br>ตั้ง | นามสกุล                  | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|-------------|--------------------------|---|--|
|       |             | ศิริพรวุฒิ<br>ศิริพันธุ์ | นายวิพล ศิริพรวุฒิ<br>303 ซ. คูกำแพง ต. บางปลาสร้อย<br>อ. เมือง ชลบุรี 20000<br>โทร. 01-8053481             | ทนายความ<br>(คุณธกร ศิริ<br>พันธุ์ เปลี่ยนชื่อ-<br>นามสกุล)<br>แพทย์ |
|       |             | คันติศิริวัฒน์           | นายแพทย์วรวิทย์ คันติศิริวัฒน์<br>โรงพยาบาลชลบุรี   |  |
|       |             | ประกากมล                 | นายวิโรจน์ ประกากมล<br>ร้านแสงทองการเกษตร 819/8 ถ.เจดน์<br>จ่านงค์ ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.<br>ชลบุรี 20000 | จำหน่ายปุ๋ยและ<br>ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ใน<br>การเกษตร                      |
|       |             |                          | นายวิชัย ประกากมล<br>ร้านปิ่นทอง 819/2 ค 2 ง ถ. เจดน์จ่านงค์<br>ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000     | จำหน่ายอาวุธปืน<br><br>ธุรกิจโรงแรม                                  |
|       |             | การุณยวนิช               | นางวรรณภา การุณยวนิช<br>หจก. โรงแรมรัตนชลบุรี<br>648/17-18 ต. บางปลาสร้อย<br>อ. เมือง จ. ชลบุรี 20000       | ค้าขาย   |
|       |             | อคุลย์ธีรกิจ             | นายขงยุทธ อคุลย์ธีรกิจ<br>บริษัท ชลบุรีวิศุภัณฑ์ จำกัด<br>97/1-2 ต. ห้วยกะปิ อ. เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000     | ค้าขาย   |
|       |             |                          | นายภิญโญ อคุลย์ธีรกิจ<br>ร้านสหไทย 726/1 ต.บางปลาสร้อย อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000                           | ธนาคาร   |
|       |             | สุขะมงคล                 | นายสุรพล สุขะมงคล<br>83/5 ม.4 ต.ห้วยกะปิ อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000  | คหบดี  |
|       |             | เกียรติมนัสกุล           | นายเอี้ยว เกียรติมนัสกุล<br>ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี   |  |



| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล         | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ                                  |
|-------|------|-----------------|---|--|
|       | ตั้ง | มงคลจิตตานนท์   | นายธีระ มงคลจิตตานนท์<br>บริษัท ไทยยนต์ชลบุรี 103 ม.2 ต.บ้าน<br>สวน อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                                  | ตัวแทนจำหน่าย<br>รถยนต์โตโยต้า         |
|       |      | ธีระเกษมสุข     | นายพงษ์ศักดิ์ ธีระเกษมสุข<br>หจก. ธีรพลก่อสร้าง 82/9 หมู่บ้านสาม<br>มุขธานี ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี<br>20000              | รับเหมาก่อสร้าง<br><br>ธุรกิจขายรถยนต์ |
|       |      | ยูธานนท์        | นายศิรชน ยูธานนท์<br>บริษัท โตโยต้าตราด จำกัด 775/5 ต.บาง<br>ปลาสร้อย อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000                             | การพิมพ์                               |
|       |      | พิเชียรวงศ์     | นายบรรจง พิเชียรวงศ์<br>พิพิธการพิมพ์ 694/14 ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000  | ขายของชำ                               |
|       |      | ตันติपालกุล     | นายฉัตรพงศ์ ตันติपालกุล<br>244/14 ม. 3 ร้านชลสวัสดิ์<br>หมู่บ้านสมบูรณ์สุข ถ.พระยาเสด็จ<br>ต.บ้านสวน อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000 | ขายผ้า                                 |
|       |      | สายชลพิทักษ์    | นายสมชาย สายชลพิทักษ์<br>ร้านสายชล 478/8 ต.มะขามหย่ง อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000  | นักธุรกิจ                              |
|       |      | ผาดิไกรศรี      | นายสมยศ ผาดิไกรศรี<br>ร้านโชคเจริญ 742/85 ก 5 ข ถ.โพธิ์ทอง<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000  | วิศวกร                                 |
|       |      | เกื้อกูลพิทักษ์ | นายสมศักดิ์ เกื้อกูลพิทักษ์<br>หจก. เกื้อกูลวิศวกรรม<br>870/16 ถ.สุขุมวิท ต.บางปลาสร้อย อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000          |  |



| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล                  | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ   |
|-------|------|--------------------------|---|---|
|       | ตั้ง | บุญส่งสวัสดิ์            | นายกิตติโมท บุญส่งสวัสดิ์<br>163/2 ม. 9 ถ. สุขุมวิท ต. บ้านสวน<br>อ. เมือง จ.ชลบุรี 20000       | ค้าขาย  |
|       |      | สิทธิวิเชียรวงศ์         | นายสมฤกษ์ สิทธิวิเชียรวงศ์<br>284/7 ซ.หลานบุญชร ต.บ้านโจด<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000             | จำหน่ายขนมปัง<br>ลูกกวาด ขนม<br>กรูบกรอบทุก<br>ชนิด |
|       |      | ชัยเพียรเจริญกิจ         | นายวิจิตร ชัยเพียรเจริญกิจ<br>170/47 ง ถ.อัครนิวัต ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000      | ขายข้าวสาร  |
|       |      | ธีระคันติกุล             | นายมนูญ ธีระคันติกุล<br>844/99 ก ถ. สุขุมวิท อ. เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000                         | ผู้ซ่อมรถยนต์                                       |
|       |      | จินนิกร                  | นายบุญส่ง จินนิกร<br>7/1 ม. 6 ต.บ้านสวน อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000                               |   |
|       |      | ตันตราภรณ์<br>ตันสวัสดิ์ | นายวิทยา ตันตราภรณ์<br>นายอุกฤษณ์ ตันสวัสดิ์  | ค้าขาย<br>นายกเทศมนตรี<br>เทศบาลเมือง<br>ชลบุรี     |
|       |      | เนตรวารี                 | นายชุมพล เนตรวารี<br>พจก. บุญเจริญฮาร์ดแวร์ 694/40-42 ต.<br>มะขามหย่ง อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000 | ขายสี   |
|       |      | ชัยเจริญกุล              | นายธนาชัย ชัยเจริญกุล<br>พจก. ธนาชัยเซนเตอร์<br>697/87 ก. ต.มะขามหย่ง อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000 | นักธุรกิจ   |



| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล      | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|------|--------------|---|--|
|       | ตั้ง | สงวนสินธุกุล | นายชัยอนันต์ (เสียม) (เสียม)<br>สงวนสินธุกุล<br>หจก. เสรีชัยชลบุรี 188/22 ม. 4 ต. บ้าน<br>สวน อ. เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายชื้อทง แซ่ตั้ง<br>นายชู่ยฮั่ว แซ่ตั้ง<br>นายกิมเฮียง แซ่ตั้ง<br>นายเตียงเม้ง แซ่ตั้ง<br>นายย่งเฮง แซ่ตั้ง<br>นายเซียงเอ็ง แซ่ตั้ง<br>นายเซียงทง แซ่ตั้ง<br>นายคู้กเฮียะ แซ่ตั้ง<br>นายกิมจู แซ่ตั้ง<br>นายบักเอ็ง แซ่ตั้ง | ค้าส่งขนมกรุป<br>กรอบ                                      |
|       |      | แซ่ตั้ง      |   |  |
|       |      | คุณปลื้ม     | สมชาย คุณปลื้ม<br>บางแสน<br>วิชา คุณปลื้ม<br>สมชาติ คุณปลื้ม  | นักการเมือง<br>ท้องถิ่น<br>จัดสรรที่ดิน<br>รับเหมาก่อสร้าง |
| 23    | ตัน  | ทรัพย์วโรคม  | น.ส. จุรีย์ ทรัพย์วโรคม<br>337 ม.1 ต.คลองกิว อ.บ้านบึง<br>จ.ชลบุรี 20170<br>นายภิญโญ ตันวิเศษ<br>นายปรีชา ตันวิเศษ<br>นายสุจินต์ ตันวิเศษ<br>นายกำพล ตันวิเศษ   | -<br>นักการเมือง<br>ท้องถิ่น                               |
|       |      | ตันวิเศษ     |   |  |



| ลำดับ | แซ่   | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ   |
|-------|-------|---|--|---|
| 24    | ต่อ   | ธนวีชรางกุล   | นายนพดล วัชรางกุล<br>77/7-8 ม. 1 ซ. 12 ต. หนองรี<br>อ. เมือง ชลบุรี 20000<br>โทร. 038-283848 , 287372  | นักธุรกิจ   |
| 25    | เต็ง  | อภิวัฒน์สร  | นายอนันต์ อภิวัฒน์สร<br>บริษัท คอมพิวเตอร์เฮ้าส์ จำกัด 930-2 ถ.<br>สุขุมวิท ต. บางปลาสร้อย อ. เมือง จ. ชลบุรี  | นักธุรกิจ   |
| 26    | เดี่ย | แซ่เดี่ย  | นายจันทน์เม้ง แซ่เดี่ย   | ค้าขาย  |
| 27    | แต่้  | เทพาวัฒนาสุข<br><br>สีวะวัฒน์<br><br>เต็มมงคลชัย<br><br>เตุณนาร<br><br>สหชัยรุ่งเรือง | นายเจนยงค์ เทพาวัฒนาสุข<br>เมืองชลฟาร์มมาซี 844/38 ก 8-9 ต. บ้าน<br>สวน อ. เมือง จ. ชลบุรี 20000<br>นายชัยวัฒน์ สีวะวัฒน์<br>1/4 ม. 9 ถ. สุขประยูร ต. นาป่า<br>อ. เมือง จ. ชลบุรี 20000<br>นายบุญรอด เต็มมงคลชัย<br>บริษัท สยามฟูจิมาเก็ตติ้ง จำกัด<br>749/7 ต. มะขามหย่ง อ. เมือง<br>จ. ชลบุรี 20000<br>นายบัญชา ศักดิ์ศรีเจริญ<br>หจก. ศักดิ์เจริญก่อสร้าง 1/1 ต. แสนสุข<br>อ. เมือง จ. ชลบุรี 20130<br>นายประกิต เตุณนาร<br>หจก. แต่้สูยตั้ง 478/28-29 ต. มะขามหย่ง<br>อ. เมือง จ. ชลบุรี 20000<br>พรชัย สหชัยรุ่งเรือง | จำหน่ายยา<br><br>นักธุรกิจ<br><br>นักธุรกิจ<br><br>รับเหมาก่อสร้าง<br><br>ค้าผ้า<br><br>(ลูก) นักการเมือง |



| ลำดับ | แซ่   | นามสกุล  | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ                                   |
|-------|-------|--|---|---|
| 28    | เตียว | วิวัฒน์สร  | นายปิยะ วิวัฒน์สร<br>บริษัทแกรนด์โอเชียน 894 ต.บางปลา<br>สร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                         | ห้างสรรพสินค้า                          |
|       |       | จงไชยา   | นายเสมา จงไชโย<br>51/3-20 ม. 2 ต.เสม็ด อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000  | -                                       |
|       |       | ธีรพิริยะ  | นายเอนก ธีรพิริยะ<br>บริษัทชลบุรีเอนกค้าไม้ จำกัด<br>52/1-4 ม. 4 ต.หนองไม้แดง<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000       | จำหน่ายไม้แปรรูป                        |
|       |       | ทรายสุวรรณ   | นายสมภพ ทรายสุวรรณ<br>บริษัท โชควารีธุรกิจ จำกัด<br>16/24 ม. 8 ซ.เขาน้อย ต.บ้านสวน อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000 | -                                       |
|       |       | วิชชวงค์   | นายวรวิทย์ วิชชวงค์<br>สายฟ้าการพิมพ์ 803/4 ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                           | สื่อมวลชน<br>(หนังสือพิมพ์)<br>โรงพิมพ์ |
|       |       | ดิยะสุทธิพันธ์   | นายเกรียงศักดิ์ ดิยะสุทธิพันธ์<br>ร้าน ช. อะไหล่กรซัย 888/16-17 ถ.<br>สุขุมวิท อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000         |   |
|       |       | ศิริรักษ์  | นายชัยรัตน์ ศิริรักษ์<br>บริษัท ชลบุรียานยนต์ 1999 จำกัด<br>49/55 ม.3 ถ.สุขุมวิท อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000    | จำหน่าย<br>จักรยานยนต์และ<br>อะไหล่     |
|       |       | นายนิรันดร์ ศิริรักษ์<br>หจก. ชลบุรีพัฒนามอเตอร์<br>688/21 ต. บางปลาสร้อย อ. เมือง<br>ชลบุรี 20000 | ค้าขาย  |   |



| ลำดับ | แซ่    | นามสกุล      | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ                            |
|-------|--------|--------------|---|----------------------------------|
|       | เดี่ยว | เทพละกุล     | นายอาทร เทพละกุล<br>บริษัท ชลบุรีอีซูซุเซลส์ จำกัด<br>46/2 ม. 7 ต.เสม็ด อ. เมือง<br>ชลบุรี 20130  | ขายรถยนต์                        |
|       |        | วิวัฒน์ โกศล | นายมนตรี วิวัฒน์โกศล<br>ห้างเพชรทองมนตรี 765/1 ถ.เจดีย์<br>จางค์ ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.<br>ชลบุรี 20000   | บ้านจัดสรร<br>จำหน่ายเพชร<br>ทอง |
|       |        | ติยะวนิช     | นายประเมียร ติยะวนิช<br>บริษัท น้ำแข็งธาราวัฒนา จำกัด<br>116/108 ม.3 ต.บ้านสวน<br>ถ.สุขุมวิท อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000   | โรงงานทำน้ำแข็ง                  |
|       |        | อภิวัฒน์สร   | นายอนันต์ อภิวัฒน์สร<br>932 ถ.สุขุมวิท ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000  | -                                |
|       |        | ทองระอา      | นายเล็ก ทองระอา   | รับเหมาก่อสร้าง                  |
|       |        | พิริยะสกุลธร | นายสุพร พิริยะสกุลธร  | โรงแรม                           |
|       |        | พุทธฤดีสุข   |   |                                  |
|       |        | ธนพรภิบาลชน  | นายยงยุทธ ธนพรภิบาลชน   |                                  |
|       |        | ธัญญ์วัฒนกุล | อุทัย ธัญญ์วัฒนกุล  |                                  |
|       |        | วรมงคลชัย    |   |                                  |
|       |        | แซ่เดี่ยว    | นายเซ่งเอี้ยว แซ่เดี่ยว<br>นายจู้เซ่ง แซ่เดี่ยว<br>นายฮุนเม้ง แซ่เดี่ยว<br>นายฮุนจิว แซ่เดี่ยว<br>นางเซ็งไฉ แซ่เดี่ยว<br>นายเต้าฮัว แซ่เดี่ยว<br>นางหลิวฮอง แซ่เดี่ยว |                                  |



| ลำดับ | แซ่     | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|---------|---|---|--|
| 29    | ทั้ง    | มนโกศล  | นายศุภชัย มนโกศล<br>137 ม.4 ต.บ้านสวน อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000<br>นายเอก มนโกศล<br>กก. เมืองทองพัฒนาที่ดินชลบุรี<br>16/1 ม. 1 ซ. พงษ์ทิพย์<br>ถ. ชลบุรี-บ้านบึง ต. บ้านสวน<br>อ. เมือง จ.ชลบุรี 20000  | รับเหมาก่อสร้าง<br><br>ธุรกิจ<br>อสังหาริมทรัพย์                   |
| 30    | ทั้ง    | พงศ์ไพโรจน์<br><br>ลิมปรุ่งโรจน์<br><br>ทั้งวิจิตรกุล | นายจิตติ พงศ์ไพโรจน์<br>บริษัท ไพโรจน์ (ทั้งซังอะ) จำกัด<br>565 ถ. ท่าเรือพลี ต.บางปลาสร้อย อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นางทองใบ ลิมปรุ่งโรจน์<br>66 ถ.ศรีจางูสัมพันธ์ อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี<br>นายพิมพ์พิสุทธิ์ ทั้งวิจิตรกุล                      | ทำน้ำปลา<br><br>ค้าขาย   |
| 31    | น้ำ     | ศรีสกุลประเสริฐ                                       | นายสมชาย ศรีสกุลประเสริฐ<br>ตลาดหนองมน  | ค้าขาย   |
| 32    | เบ้/เบ้ | อัสวะวิวัฒน์<br><br>พรมิไชย                           | นายมานะ อัสวะวิวัฒน์<br>688/3 ซ.จางประสาร ต.บ้านโคก<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายสุวรรณ พรมิไชย<br>798-3 ถ.เจตนัจฉานงค์ ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายวิบูลย์ พรมิไชย<br>786 ถ.เจตนัจฉานงค์ ต.บางปลาสร้อย อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000 | ขายปลาแห้ง<br>เกษตรพืชไร่<br><br>ร้านป๊อบ<br>เฟอร์นิเจอร์<br><br>- |



| ลำดับ | แซ่     | นามสกุล          | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ                   |
|-------|---------|------------------|--|-------------------------|
|       | เบ็/เบ็ | อัครอำนวย        | นายวิฑูรย์ อัครอำนวย<br>ร้านเจริญผล โกสัลแยกบายพาส<br>ถ.ชลบุรี-บ้านบึง ต.บ้านสวน<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                 | ซ่อมแอร์รถยนต์          |
|       |         | วีระอาชากุล      | นายไพฑูรย์ วีระอาชากุล<br>136/25 ม. 9 ถ.สุขุมวิท ต.บ้านสวน อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000                                      | -                       |
|       |         | อาชาวราทร        | นายสุชาติ อาชาวราทร<br>บริษัท พัฒนทรัพย์ จำกัด 29/85 ต.บาง<br>ปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                              | -                       |
|       |         | พรไกรเลิศ        | นายวิจิต พรไกรเลิศ<br>พระยาสังฆาเฟอร์นิเจอร์<br>เมืองชลเฟอร์นิเจอร์ 791-3<br>791-3 ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000 | ขายเฟอร์นิเจอร์         |
|       | แซ่เบ็  | ชลิตาภรณ์        | นายสุวิทย์ ชลิตาภรณ์<br>หน้าวัดกลางดอน   | ข้าราชการบำนาญ<br>(ครู) |
|       |         | เบ็ญจมภิญโญ      | นายจรูญ เบ็ญจมภิญโญ<br>หนองมน  | ค้าขาย                  |
|       |         |                  | นายจูลศักดิ์ เบ็ญจมภิญโญ   | ค้าขาย                  |
| 33    | ปิง     | ฉิรเนตร          | นายธีรารัง ฉิรเนตร<br>แหลมแท่น อ่างศิลา  | แกะสลักหิน              |
| 34    | โป้ว    | แซ่โป้ว          | นายบั๊กลั้ง แซ่โป้ว  |                         |
| 35    | หรือ    | เทิดประสิทธิ์กุล | นายเทอดศักดิ์ เทิดประสิทธิ์กุล<br>349/129 ซ. เมืองทองอพาคเมนท์<br>ต.บ้านสวน อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                         | นักธุรกิจ               |





| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|------|---|---|--|
|       | ลิ้ม | ลิขิตกิจจานนท์<br>แซ่ลิ้ม   | นายไมตรี ลิขิตกิจจานนท์<br>นายอึ้งฮวด แซ่ลิ้ม<br>นายไช้เล็ก แซ่ลิ้ม<br>นายไต้พง แซ่ลิ้ม<br>นายซุ่ยถิ่ม แซ่ลิ้ม<br>นายนรา แซ่ลิ้ม<br>นายบัก แซ่ลิ้ม<br>นายลิ่งฮุย แซ่ลิ้ม<br>58/27 ม.3 ถ.การเคหะ ต.เสม็ด อ.เมือง จ.<br>ชลบุรี 20000<br>นายอมร ลีเกตุประชาลักษณ์<br>ลือสรพงษ์   | อุตสาหกรรมเม็ด<br>สาธิต  |
| 38    | ลิ้ม | ลิ้มประเสริฐ<br><br>สุวินิจจิต<br><br>พงศ์สิริวรรณ<br><br>แซ่ลิ้ม | นายธราพงษ์ ลิ้มประเสริฐ<br>17 ม.7 ค.ห้วยกะปิ อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000<br><br>นายสุทิน สุวินิจจิต<br>890/8-9 ค.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.<br>ชลบุรี 20000<br><br>นายไพรัช พงศ์สิริวรรณ<br>417/5-6 ม. 5 ถ. เศรษฐกิจ<br>ค. บ้านสวน อ. เมือง ชลบุรี 20000<br><br>นายเมี้ยนับ แซ่ลิ้ม<br>10-12 ถ.ศรีจารุสัมพันธ์ อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี<br><br>นายพาสกร แซ่ลิ้ม<br>นายช่งเท็ง แซ่ลิ้ม<br>นายเหลียงบู แซ่ลิ้ม<br>นายสมชอบ แซ่ลิ้ม | พนักงานธนาคาร<br>(ไทยพาณิชย์)<br>ถนนพระยาตัดใจ<br>ค้าขายห้างไอ<br>เรียน<br><br>นักธุรกิจ<br><br>ค้าขาย |



| ลำดับ | แซ่    | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ  |
|-------|--------|---|--|--|
| 38    | แซ่    | แซ่ลิ้ม<br>ชิวะธรรมานนท์                            | นายสมชอบ แซ่ลิ้ม<br>นางสุวิรัตน์ แซ่ลิ้ม<br>นายบุญไฮ้ แซ่ลิ้ม<br>นายสัมพันธ์ ชิวะธรรมานนท์<br>นายโอกาส ชิวะธรรมานนท์   |  |
| 39    | ลือ    | ลือกิตตินันท์                                       | นายขจร ลือกิตตินันท์<br>บริษัท ชลบุรีศรีโลหะเจริญ จำกัด<br>188/14 ม.9 ต.บ้านสวน อ.เมือง จ.ชลบุรี<br>20000  | นักธุรกิจ  |
| 40    | เล่า   | ลิโพบูลย์<br>วิธานวัตร<br>โรจน์พงษ์พันธ์<br>แซ่เล่า | นายอู๋ ลิโพบูลย์<br>17/129 ต.บางปลาสร้อย ทรอกวัดกลาง<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายประวิตร วิธานวัตร<br>หจก. ประวิตรแก๊ส 834-836 ถ.เจดีย์<br>จางงศ์ ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.<br>ชลบุรี 20000<br>นายประเสริฐ โรจน์พงษ์พันธ์<br>หจก. ตั้งขนส่ง 121 ม.2 ต.บ้านสวน อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายเบิ่งหลี แซ่เล่า<br>นายบักกี แซ่เล่า | ขายเสื้อผ้า<br>สำเร็จรูป<br>จำหน่ายแก๊สหุง<br>ต้ม<br>ธุรกิจขนส่ง |
| 41    | หลาย   | หลายวิจิตร  | นายเกรียงศักดิ์ หลายวิจิตร<br>โรงงาน ว. วิจิตรภัณฑ์<br>55/8 ถ.บายพาสเกตรา ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000  | ทำวงกบประตู<br>หน้าต่างไม้                                       |
| 42    | เหลื่อ | แซ่เหลื่อ   | นายเจียงนู่ แซ่เหลื่อ  |  |





| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล  | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|------|--|---|--|
|       | อึ้ง | ศิริโรรัตน์<br>ชลศรานนท์<br><br>ร่วมกุลกิจ<br>จิตติวารกรณ์<br><br>วรจรรุพงษ์ | นายสุจินต์ ศิริโรรัตน์<br>นายประดิษฐ์ ชลศรานนท์<br>นายประสิทธิ์ ชลศรานนท์<br>นายนิพันธ์ ร่วมกุลกิจ<br>นายทรงศักดิ์ จิตติวารกรณ์<br>สุขเกษมอะไหล่ ตลาดหนองมน อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี<br>นายวันชัย จิตติวารกรณ์<br>สุขเกษมเกษตรกร ตลาดหนองมน<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี  | ค้าขายเสื้อผ้า<br><br>จำหน่ายอะไหล่<br>รถยนต์<br><br>จำหน่ายยา                 |
| 47    | อึ้ง | สิงคาลวนิช<br><br>สุขสวัสดิ์<br><br>วิชชาบุญศิริ<br><br>ศรีอุทัยศิริวงศ์     | นายเชษฐ์ สิงคาลวนิช<br>หจก. เมืองชล 64/24 ถ.สุขุมวิท ต. บาง<br>ปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายธำรงค์ สุขสวัสดิ์<br>บริษัท ธำรงค์พัฒนาการ จำกัด<br>880-882 ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายชัยพฤกษ์ วิชชาบุญศิริ<br>บริษัท ผลิตภัณฑ์สากลคอนกรีตจำกัด<br>59/3 ม.10 ถ.บายพาส ต. นาป่า อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000<br>นายอรุณ ศรีอุทัยศิริวงศ์<br>ร้านกึ่งชวนชิม 880/24-25 ถ.ชัยชนะ ต.<br>บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000 | ธุรกิจ<br><br>รับเหมาก่อสร้าง<br><br>จำหน่ายวัสดุ<br>ก่อสร้าง<br><br>ร้านอาหาร |



| ลำดับ | แซ่  | นามสกุล          | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ                              |
|-------|------|------------------|--|------------------------------------|
|       | อึ้ง | เหลื่องชนะกุล    | นายสัญญาชัย เหลื่องชนะกุล<br>80/3 ซ.สุขาภิบาล 2 ม.5 ต.บ้านสวน อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000                               | ขายกาแฟ                            |
|       |      | บรรยงคพันธ์      | นายประภัสร์ บรรยงคพันธ์<br>670 ถ.สุขประยูร อ.เมือง จ.ชลบุรี<br>20000   | ค้าขาย                             |
|       |      | อธีรกุล          | นายกมล อธีรกุล<br>หจก. สุขกมลชลบุรี<br>874/878 ต.บางปลาสร้อย<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                                 | ค้าขาย                             |
|       |      | ศิรินิพัทธ์กุล   | นายพงศา อธีรกุล<br>บริษัท สยามนิสสัน จำกัด<br>144 ม.5 ถ.สุขุมวิท ต.ห้วยกะปิ<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130                  | ตัวแทนจำหน่าย<br>รถนิสสัน          |
|       |      | ศิรินิพัทธ์กุล   | นายสุกฤษ ศิรินิพัทธ์กุล<br>244/8 หมู่บ้านสมบุญสุข ม.3<br>ถ.พระยาเสด็จา ต.บ้านสวน<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000             | จำหน่ายแก๊ส<br>หุงต้ม              |
|       |      | วงศ์วานิชอนันต์  | นายสมศักดิ์ วงศ์วานิชอนันต์<br>บริษัท ชลบุรี เอส เค จำกัด<br>191/1 ม.4 ต. บ้านสวน อ. เมือง<br>ชลบุรี 20000             | จำหน่าย<br>รถจักรยานยนต์           |
|       |      | วงษ์ไทยวรรณ      | นายมนัส วงษ์ไทยวรรณ<br>บริษัท มนัสการบัญชีและภาษีอากร<br>จำกัด 117 ถ. เจิมจอมพล ต.ศรีราชา อ.<br>ศรีราชา จ.ชลบุรี 20110 | รับทำบัญชีและ<br>คำนวณ<br>ภาษีอากร |
|       |      | เหลื่องอมรศักดิ์ | นายพรศักดิ์ เหลื่องอมรศักดิ์<br>78/9 ม.8 ถ.สุขประยูร ต.บ้านสวน อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 2000                               | ธุรกิจ                             |



| ลำดับ | แซ่       | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่  | อาชีพ  |
|-------|-----------|---|---|--|
|       | แซ่<br>อง | แซ่อง<br>สิง โศททอง<br>ถาวรเจริญทรัพย์<br>ขจรเฉลิมศักดิ์  | บรรจง แซ่อง<br>ตรงค์ สิง โศททอง   |  |
| 48    | อู๋       | วงศ์อุทัยรัตน์<br>พิทักษานนท์สกุล<br><br>แซ่อู๋           | ไช วงศ์อุทัยรัตน์<br>นายสัญญา พิทักษานนท์สกุล<br>81-83 ถ.ศรีจารุสัมพันธ์ อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี<br>นายช่งกู่ แซ่อู๋<br>266 ถ.ศรีบุญชู อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี  | ค้าขาย<br><br>ค้าขาย   |
| 49    | ไอ้ว/ไอว  | โออภิรัตน์<br><br>วรปรัชญา<br><br>วัฒนานุกิจ<br><br>พบสุข | นายวิโรจน์ โออภิรัตน์<br>786/25 ถ.โพธิ์ทอง ต.มะขามหย่ง อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายชัยฤกษ์ วรปรัชญา<br>บริษัท เอ็น พี ดี ทรานสปอร์ต จำกัด<br>3/1 ม.3 ต.หนองอิรุณ อ.บ้านบึง<br>จ.ชลบุรี 20170<br>นายสมพงษ์ วัฒนานุกิจ<br>บริษัท เทพศิลาอุตสาหกรรม จำกัด<br>149/3 ม.7 ต.หนองข้างคอก<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000<br>นายปรีชา พบสุข<br>บริษัท ตะวันออกการพิมพ์ จำกัด<br>168/16 ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000 | จำหน่ายและผลิต<br>หินแกะสลัก<br>ธุรกิจขนส่ง<br><br>โรงไม้หิน<br><br>ล้อมวลชน<br>(หนังสือพิมพ์) |



| ลำดับ          | แซ่  | นามสกุล        | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ                     |
|----------------|--|----------------|--|---------------------------|
| 50             | เอี้ยว   | กิริติยาพงษ์   | นายสมชาย กิริติยาพงษ์<br>บริษัท เอี้ยวแข่งเฮง ฟู้ดโปรดเซตซิ่ง จำกัด<br>612 ถ.สุขุมวิท ต.แสนสุข<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130 | อุตสาหกรรม<br>อาหาร       |
|                |  | วรรณะชัยแสง    | นายบุญนอม วรรณะชัยแสง<br>ว. แสงชัยการสุรา 88/11 ม.2 ต.บ้าน<br>สวน อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                                 | ขายส่งสุรา<br>เครื่องคั้น |
|                |  | เทียมรัตนานนท์ | นายสมบูรณ์ เทียมรัตนานนท์<br>551/9-11 ต.ม. เสริมสันติ<br>ต.มะขามหย่ง อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                              | นักธุรกิจ                 |
|                |  | แซ่เอี้ยว      | นายอรรถพร บุพพัฒนสมัย  |                           |
|                |  | บุพพัฒนสมัย    | นายบำรุง พงษ์เสวลักษณ์   | ค้าขาย                    |
|                |  | พงษ์เสวลักษณ์  | 356-361 ถ.ศรีบุญชู อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี   | ค้าขาย                    |
|                |  | อากาศรินทร์    | นายวัชรินทร์ อากาศรินทร์<br>หนองมนการเกษตร   | ค้าขาย                    |
| ชูน โขคือนันต์ | น.ส. วิมล ชูน โขคือนันต์<br>ร้านสิริกิต ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี | ค้าขาย         |  |                           |
| 51             | เอา  | อมรเกียรติขจร  | นายลำสัน อมรเกียรติขจร<br>ชลบุรี แอล ซี จำกัด 843/20 ถ.สุขุมวิท ต.<br>บ้านโชค อ.เมือง จ.ชลบุรี                           |                           |
| 52             | อ่าว   | แซ่อ่าว        | นายจวน แซ่อ่าว   |                           |
| 53             | ฮือ  | อาจารย์ภิบาล   | นายวรวิทย์ อาจารย์ภิบาล  | น้ำเต้าหู้                |



| ลำดับ | แซ่      | นามสกุล       | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ  |
|-------|----------|---------------|--|--|
| 54    | เฮง/เฮ้ง | ธราภิวฒนานนท์ | นายประพันธ์ ธราภิวฒนานนท์<br>40/7 ม. 3 ถ. สุขุมวิท ต. เสม็ด<br>อ. เมือง ชลบุรี 20000                                 | ธุรกิจค้าส่ง<br>น้ำอัดลม                                     |
|       |          | รัตนประสิทธิ์ | นายพิรุณ รัตนประสิทธิ์<br>บริษัท น้ำปลาพิไชย จำกัด 129 ถ. บาง<br>แสนล่าง ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี<br>20130          | นักธุรกิจ  |
|       |          | เกษมสุขสกุล   | นายประชา เกشمสุขสกุล<br>257 ม.3 ต.บ้านสวน อ.เมือง<br>จ.ชลบุรี 20000  | ธุรกิจการค้า   |
|       |          | สายพรชัย      | นางธิวาพร สายพรชัย<br>ร้านบ้านอ้าวเซ็ง<br>352 ถ.วชิรปราการ ต.บางปลาสร้อย อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000                  | ค้าขาย   |
|       |          | ทีปกรสุขเกษม  | นายปริญญา ทีปกรสุขเกษม<br>หจก. เคนแอล เอ็นจิเนียริง<br>60/16-19 ม.3 ถ.สุขุมวิท ต.ห้วยกะปิ อ.<br>เมือง จ.ชลบุรี 20000 | ธุรกิจ<br>เครื่องจักรกล                                      |
|       |          | รัตนผล        | นายประทีป ทีปกรสุขเกษม<br>หจก. ชลบุรีกันยง 39/1 ม.1 ต.ห้วยกะปิ<br>อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000                             | จำหน่ายอุปกรณ์<br>ก่อสร้าง เครื่อง<br>ตกแต่งบ้าน<br>สุขภัณฑ์ |
|       |          | ธรรมคำภีร์    | นางลำอาง ธรรมคำภีร์<br>หนองมนเอ็นจิเนียริง   | จำหน่ายวัสดุ<br>ก่อสร้าง                                     |
|       |          | วงศ์ดีไทย     | นายวิโรจน์ วงศ์ดีไทย<br>90 ถ.ศรีจารุสัมพันธ์ อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี   | ค้าขาย   |



| ลำดับ | แซ่      | นามสกุล   | ชื่อ - ที่อยู่   | อาชีพ                             |
|-------|----------|---|--|-----------------------------------|
|       | เฮง/เฮ้ง | เจริญกิจจากร<br><br>แซ่เฮ้ง<br>เฮ้งตระกูล<br>อริเวสต์ | นางเกี้ยว เจริญกิจจากร<br>96-98 ถ.ศรีจาร์ลัมพันธ์ อ.พนัสนิคม จ.<br>ชลบุรี<br>นายอึ้งจิม แซ่เฮ้ง<br>นายเท่งอ้ว เฮ้งตระกูล<br>นายวุฒิพงษ์ อริเวสต์ | ค้าขาย<br><br><br>ขายเครื่องไฟฟ้า |
| 55    | เฮีย     | ชัยชนะตระกูล  | นายสมพล ชัยชนะตระกูล   | ที่พัค                            |

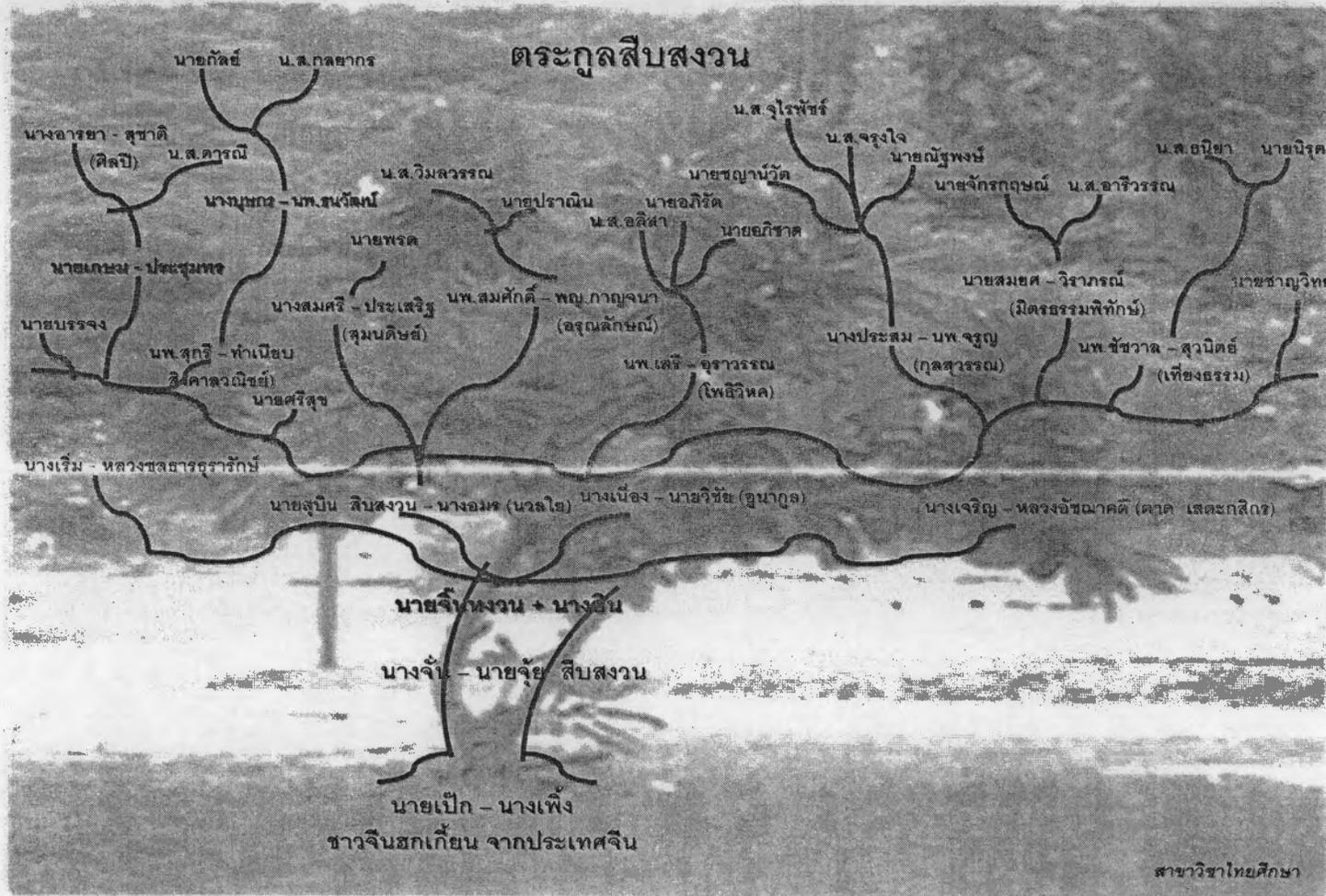


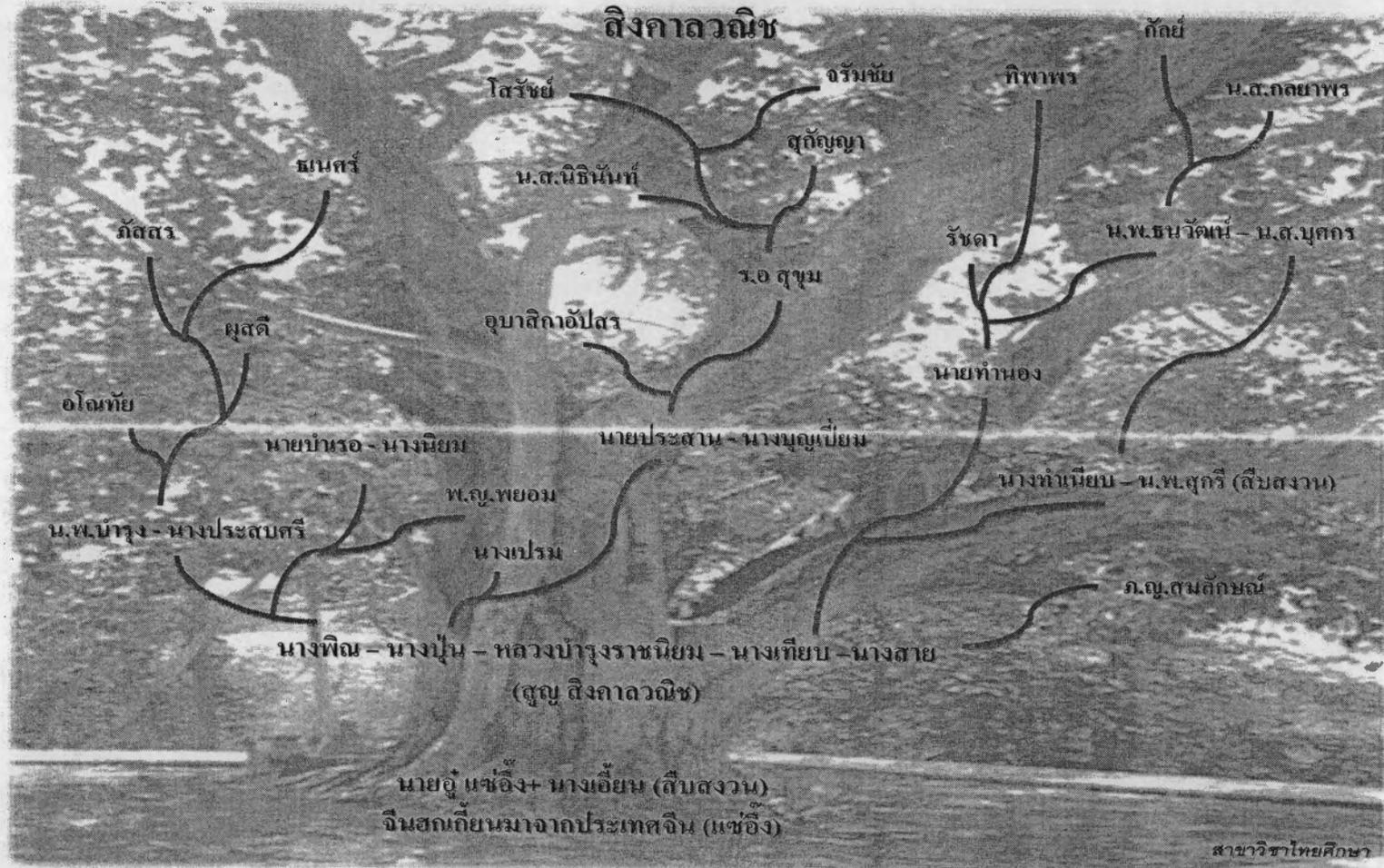
## ภาคผนวก ข.

ตัวอย่างสายสกุลของตระกูลแซ่ที่เป็นพลังสำคัญของ

ของชลบุรี และของประเทศ

1. ตระกูลสืบสวน
2. ตระกูลสิงคาลวณิช
3. ตระกูลอุณาภูล
4. ตระกูลหงส์ไพโรจน์
5. ตระกูลลิขิตกิจจานนท์
6. ตระกูลเจริญบุญยวีวัฒน์

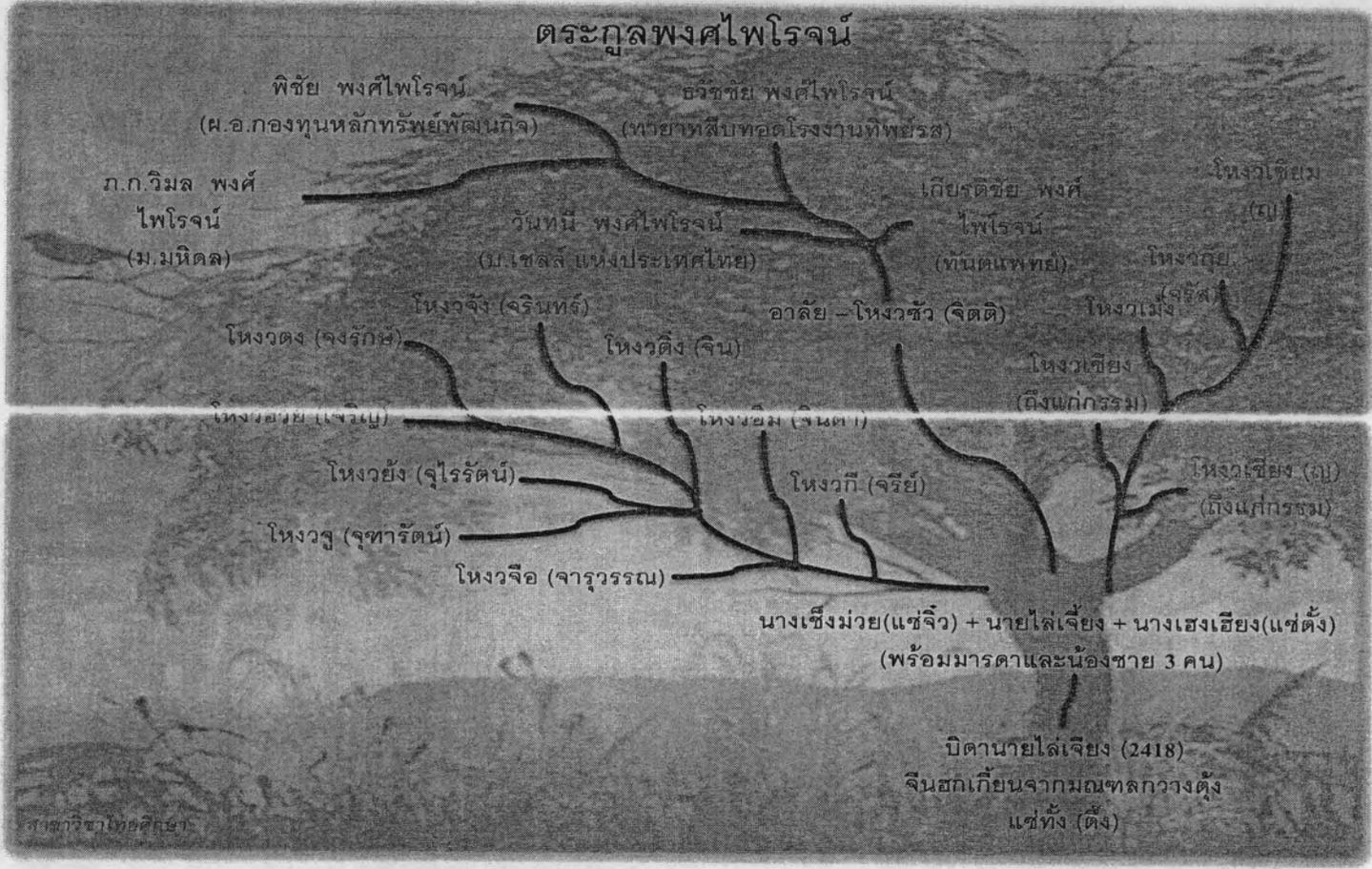




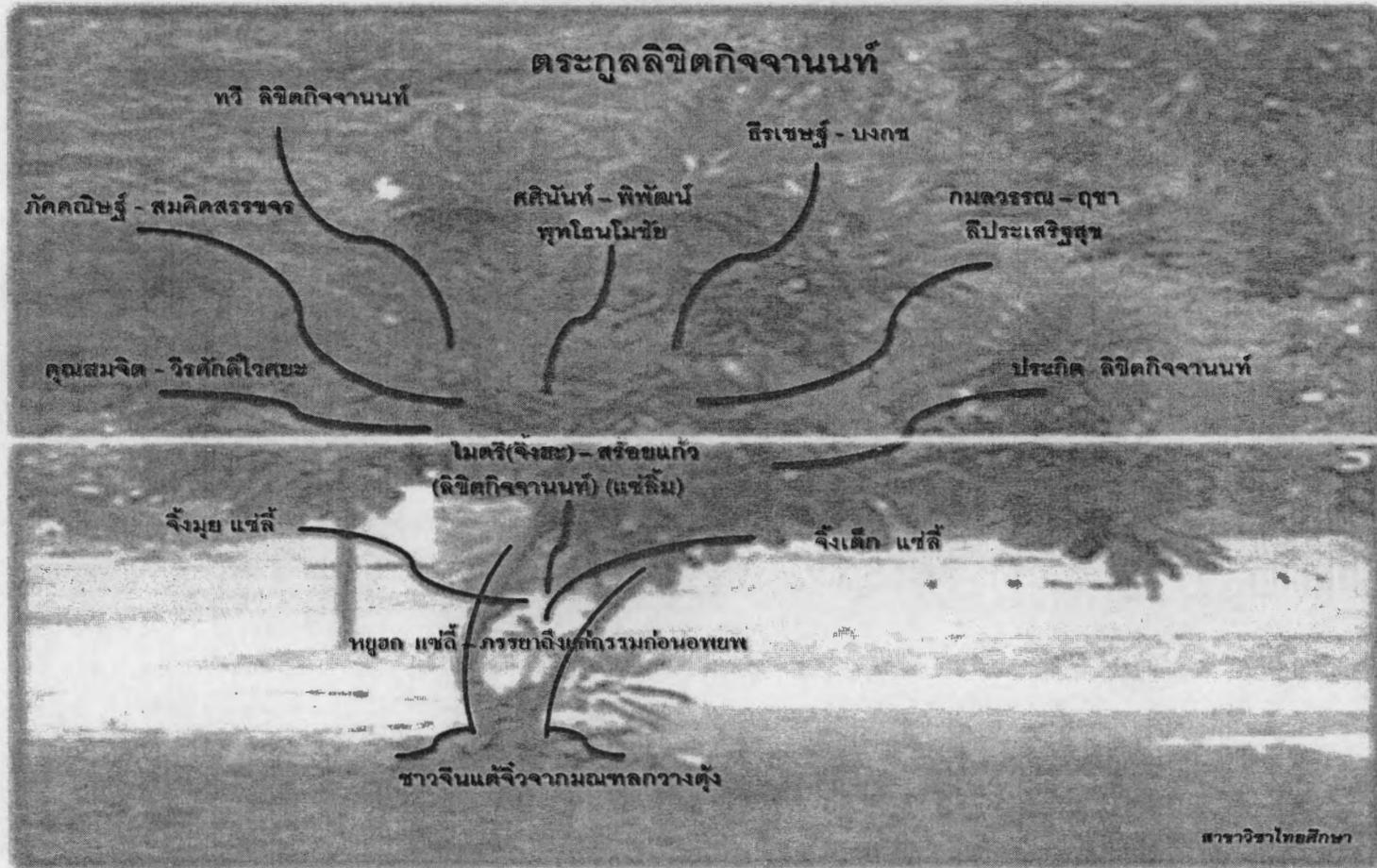


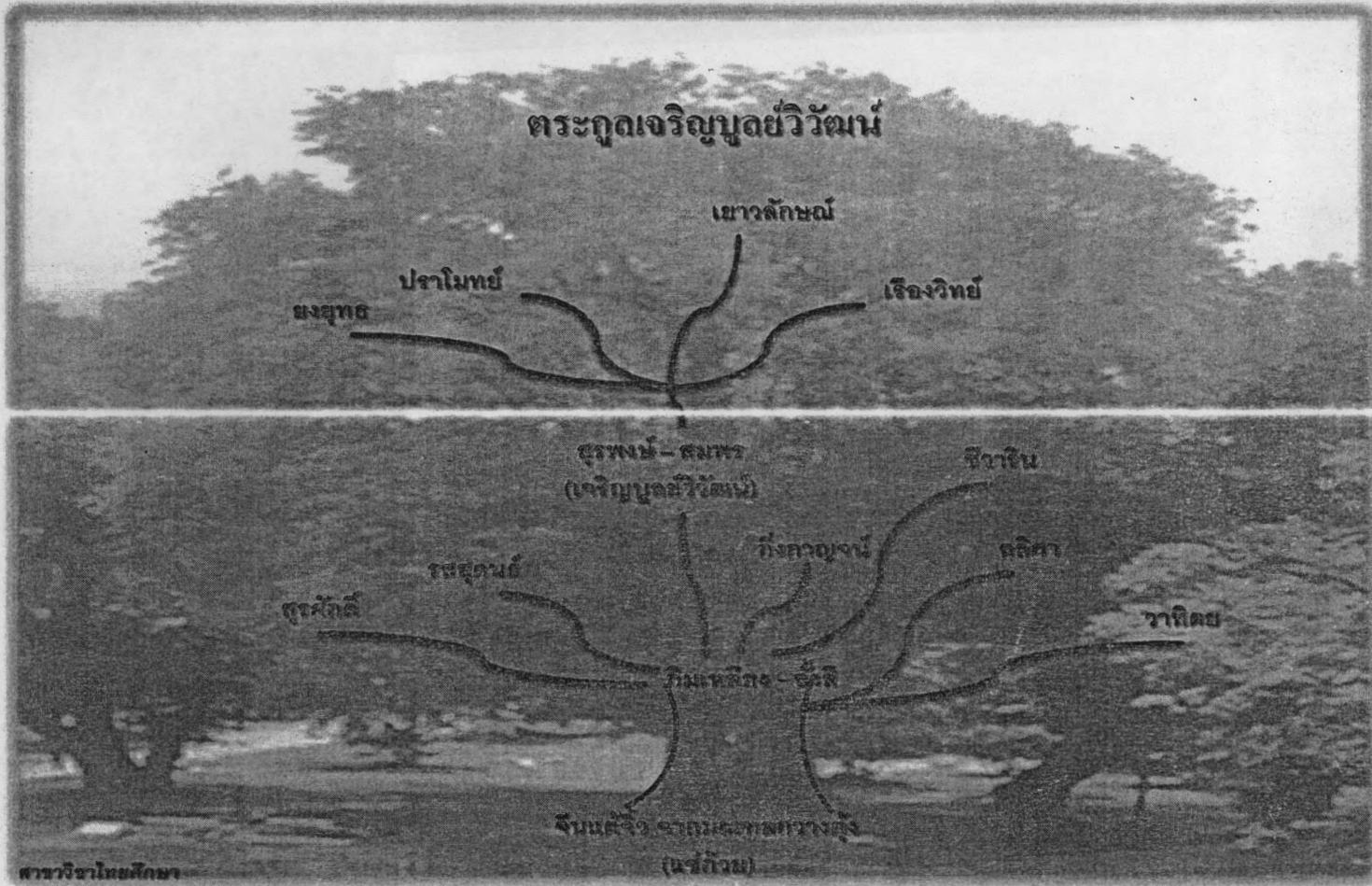


# ตระกูลพงศไพบโรจน์



สาขาวิชาไทยศึกษา





282843